

1902-12

**Může-li katolík věrným zůstatí svému
přesvědčení? I. II.**

Kadeřávek Eugen Jan N., 1902

R12c01 a 02

Zpět k Církvi. I.

Burian Josef, 1902

R12c3

Zdaž bude kdy lidem na zemi úplně dobře?

Z polského upravil Kalvas Antonín, 1902

R12c04 a 05

Tihle kněží se mají dobře.

Pokorný Václav J., 1902

R12c06

Zpět k Církvi. II.

Burian Josef

Rozmanitosti.

Burian Josef, 1902

R12c07

**Oslava dvacetipětiletého slavn. pontifikátu
sv. Otce Lva XIII.**

Pokoj Šimon

Rozmanitosti.

Burian Josef, 1902

R12c08 a 09

Církev katolická a pokrok.

Burian Josef, 1902

R12c10

**Protestantská inkvisice v Čechách a na
Moravě (výňatek z většího díla v „Lidové
Knihovně“).**

Oliva Václav, 1902

R12c11

Svobodomyslný Hus. I. II.

Sahula Jiří, 1902

R12c12 a 13

Lurdy v roce 1901 (krátká výroční zpráva).

*Dlouhý Jaroslav (někdy pseudonym Bělina Jan),
z němčiny upravil., 1902*

R12c14

Několik slov o Janu Husovi.

Fabian Josef Prokop (někdy pseudonym / Zaletěl Prokop), 1902

R12c15

Na prahu věčnosti. Historická pravda o posledních okamžicích některých kacířů. V. Smrt Jindřicha VIII.

Oliva Václav

Zpronevěření v záložně svatoVáclavské a sociálně demokratický tisk. Odmítáme.

Klerikální panama.

Burian Josef, 1902

R12c16 a 17

Fialky austrálské.

Vaněček František Xaver

Věrným katolíkům.

Burian Josef, 1902

R12c18

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Může-li katolík věrným zůstatí svému
přesvědčení?

Podává EUG. KADEŘÁVEK.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodiejská knižnická V. Kotrba.

1902

ÚVOD.

Představme si nějakého jinocha, kterak, čítaje asi 20 roků svého věku, opouští svůj domov, aby v cizině se připravil k svému povolání životnímu. Rodiče katoličtí jej netoliko do škol posílali, ale také sami pečlivě vychovávali slovem a příkladem ve víře, mravnosti a zbožnosti katolické; duchovní správcové katoličtí jej ve smyslu církve katolické vedli jako učitelé, kněží a pastýřové; on pak s radostí jsa poslušen a milostí Boží podporován prospíval znamenitě pokrokem ve vědě světské a božské, jakož i životem, jenž se líbil i Bohu i lidem, zvláště rodičům, a jemu blaženou spokojenost připravoval. A to vše původ a základ svůj mělo v katolickém přesvědčení.

Než, šlechtný jinoch tento svůj domov, kde se mu dostalo přesvědčení katolického, opustiti musil za účelem studií. Zdali pak zůstane jemu věren? Zdali odolá útokům, jež otrásati budou jeho přesvědčením katolickým? A věru mocné budou útoky. Uvažme je vědouce, že známost jejich jest nevyhnutelná, mají li býti odráženy.

Útokem ženou na církve katolickou rozkolníci, kacíři, židé, pohané, atheisté, někteří katolíci

---

Poznámka. Předneseno v jubilejním katolickém spolku „Praha“.

sami, ovšem falešní; dále liberálové čili svobodomyšlní, zednáři, socialisté, také některé osoby představené všelikého druhu, jimž by zvláště mělo býti na církvi katolické záleženo; dále někteří učenci a umělci, někteří učitelé a vychovatelé; posléze někteří právníci, historikové, přírodozpytci a filosofové. Předmětem jejich útoků jsou: osoby a ústavy katolické, učení a život církevní, základy a obsah víry katolické. Útoky se dějí všude, kdekoli má údy církev katolická; dočítáme se jich v minulosti a přítomnosti, a dočteme se jich také v budoucnosti. Nepřátelé si vedou úskočně, podezřívavě, vášnivě a posměšně, způsobem všelijak nechvalným: nepravdivě, lživě, potupně, nespravedlivě, násilně. Bojují zbraněmi všelikými: řečí a skutkem, slovem a životem, ústy a tiskem, vědou a uměním. Posléze zakrývají své útoky nešlechtné uvádějíce příčiny, že prý jest církev katolická nepravdivá, společnosti lidské nebezpečná, překážejíc osvětě, svobodě a blahobytu, že tedy jest záslužno ji s povrchu zemského vyhladiti. *Ecrasez l'infame*, vyhladte zlopověstnici! Tak volají s *Voltairem*.

Takových útoků aby se náš jinoch nelekl a jimi nebyl zbaven svého přesvědčení katolického, byl na ně připraven od svých rodičů a duchovních správců, kteří jej poučili, že nepřátelství proti církvi katolické 1. vychází z nepravdy, nevděku a nešlechtnosti, 2. dokazuje, že církev katolická jest pravá církev Kristova, poněvadž Kristus Pán nepřátelství své církvi předpověděl

a poněvadž nepřátelstvím se stává církev katolická podobnou svému zakladateli, trpícímu spasiteli, 3. slouží ke tříbení katolíků a 4. posud církev katolickou nezničilo, ač trvá 19 set let, jako církev, aniž ji zničí, poněvadž Bůh sám jí pomáhá. Líčíte jemu toto nepřátelství napomínali jej, aby maje v nenávisti nešlechtnost nepřátelství, proti němuž se postavití jest povinen, lásky neodpíral nepřátelům samým, napomenuli čísti spisy apologetické a raditi se s upřímným katolíkem učeným, zvláště s knězem vzdělaným a vzorným. Sestavme v jeden celek souvislý pomůcky, kterými náš jinoch uhájil svého přesvědčení katolického, a podejme stručný nástin způsobu, jakým také my zůstatí můžeme věrnými přesvědčení katolickému.

Co jest přesvědčení a kolikeré?

Zákon, který vládne naším myšlením, vyžaduje, abychom o pravdě anebo nepravdě toho, co poznáváme, hleděli se přesvědčiti, t. j. abychom hledali dostatečné důvody, ze kterých lze s jistotou uzavíratí, že, co poznáváme, jest pravdivo aneb nepravdivo, že jest skutečno anebo nesktečno. Jsou-li důvody samy o sobě platny a způsob, jakým z nich závěr činím, správný, jest mé přesvědčení objektivně pravdivo; pakli nejsou důvody, jež platnými považuji, o sobě platny anebo není způsob, jakým z důvodů platných závěr činím, správný, jest mé přesvědčení subjektivně sice

pravdivo, ale objektivně nepravdivo. Přesvědčení objektivně pravdivé vyhovujíc zákonu, který vládne naším myšlením, jest dokonalé a má cenu trvalou; ale přesvědčení subjektivně pravdivé nevyhovujíc tomu zákonu jest nedokonalé a musí býti buď napraveno, aby se stalo objektivně pravdivým, anebo zavrženo.

Přesvědčení objektivně pravdivé čerpáme buď z věci samé, kterou vyšetřujeme, abychom se přesvědčili o pravdě toho, co se o ní vypovídá, buď ze svědectví, které vyšetřujeme, abychom se přesvědčili, že víry zasluhují svědkové, kteří nám pravdu nějaké výpovědi zaručují. Ono přesvědčení jest vědecké, toto věrecké. V oboru poznání přirozeného jest přesv. vědecké neúplné a musí býti doplněno věreckým; věrecké pak musí spočívat na vědeckém, jež se týče jsoucnosti a bytnosti svědků. Tak souvisejí úzce obě přesvědčení.

Posléze rozeznáváme kromě přesv. všem lidem společného přesvědčení podle rozmanitých oborů poznání a života lidského. Tak má své přesv. právník, historik, umělec přírodozpytec, filosof a jiní. Má-li býti život lidský dokonalý, musí všecka přesv. tvořiti jeden celek souladný.

Přesv. má také katolík. Uslyšíme, jaké jest.

V čem záleží přesvědčení katolické?

Přesv. kat. jest věrecké, jelikož spočívá na víře, skrze kterou za pravdu pokládáme a přijímáme s plnou jistotou, co nám církev ka-

tolická k věření předkládá, jsouc naší učitelkou. Této své učitelce, církvi katolické, kterou dobře známe, sluchu propůjčujeme ne bez důvodu; neboť ona nám předměty víry předkládá, poněvadž je skutečně Bůh zjevil nadpřirozeně a poněvadž ji Bůh založil a učitelkou naší ustanovil. Učení její se týká Boha a Jeho tvorů, pokud se k Němu vztahují, zvláště člověka, jemuž Bůh dílem spasitelným pomáhá, aby došel svého cíle nadpřirozeného, věčného účastenství na slávě Boží, blaženého patření na Boha. Dílo spasitelské, od Syna Božího na rozkaz Otce nebeského vykonané, církve katolická skrze Ducha sv. přivlastňuje jednotlivým lidem, kteří spolupůsobíce s milostí Boží skrze činnost svého rozumu a své vůle svobodné s Bohem se smiřují, svou přirozenost porušenou hojí a nadpřirozené dokonalosti docházejí, příslušnou blažeností provázené. Působnost církve katolické má na zřeteli hlavně a přede vším zevnější slávu Boží, přídružně lidské blaho časné a věčné. Tato působnost církve katolické jest obsažena v náboženství, jež ona jediná hlásá pravé a pravdivé, a bez něhož není člověk člověkem, jakým má býti.

Takové jest přesvědčení katolické.

Je-li základ přesvědčení katolického objektivně pravdiv a dá-li se spojití s ostatními druhy přesvědčení?

Nechtějsce se zabývati podrobným obsahem přesv. katolického, přestaneme na základech jeho,

kterými jsou: 1. náboženství, 2. zjevení nadpřirozené, 3. Ježíš Kristus, 4. církev katolická, 5. víra katolická, poněvadž přesv. katolické spočívá na náboženství od Ježíše Kr. nadpřirozeně zjeveném a církvi katolické svěřeném, aby od ní účastnými jeho se stali jednotliví lidé skrze víru katolickou. Abychom objektivnou pravdu těchto pěti základů dokázali, uijeme filosofie t. j. rozumové úvahy o zkušenosti obecné, vědami zkušebními vyšetřené, a sice filosofie jediné pravé, aristotelicko-thomistické, křesťanskou zvané, a historie, vědy o dějinách pokolení lidského. Ovšem krátkost času nedovoluje pravé důkazy filos. a hist., jež nám zabezpečují objekt. pravdu zákl. přesv. kat. široko rozvinouti; možno je toliko naznačiti.

I. Náboženství.

Uijeme-li slovního výkladu, znamená náboženství býti na Bohu, t. j. poměr závislosti člověka na Bohu, nejvyšší bytosti osobní, původci všeho tvorstva. Tu se naskytují otázky: Je-li náboženství skutečno, v čem záleží, je-li obecné, nutno, kterak vzniklo, jaký jest jeho tvar původní, jakého jsou rázu všechny tvary náboženské.

Skutečnost čili jsoucnost náboženství vyplývá ze jsoucnosti a bytnosti Boží, jakož i z bytnosti lidské. Jsoucnost Boží dokázati můžeme rozumem ze zkušenosti, soudíce z účinku na příčinu a přísně šetříce zákonů, kterými se říditi

má naše myšlení. Takových důkazů jest deset; pět prvních jest čerpáno z filosofie, která jedná o přírodě, a zovou se čtyři kosmologické a pátý teleologický; tři následující jsou vzaty z filosofie, která jedná o duši lidské a mravnosti lidské, a zovou se psychologické; devátý přihlíží k zázrakům, jež jsou nepopíratelným předmětem naší zkušenosti o minulosti a přítomnosti, a zove se zázrakoslovný; desátý zkoumá přesvědčení o jsoucnosti Boží u všech národů minulých a přítomných a u přemnohých a výtečných mudrců, učenců a umělců a zove se historický. Po té vyvrací apologie křesťanská filosoficky nepravdivé důkazy o jsoucnosti Boží, jakož i námitky, jež se činí proti oněm 10 důkazům pravdivým, a odhaluje vnitřnou nicotu atheismu čili neznabožství a následky jeho veskrze zhoubné. Při těchto důkazech vycházejí na jevo také vlastnosti Boží, které podle zásad logických uzavíráme z vlastností tvorů a které jsou takové, že pro ně přináleží Bohu největší úcta, že Bůh jest hoděn býti předmětem náboženství.

Poněvadž o člověku není potřebí dokazovati, že jest, zkoumá apologie křesťanská toliko bytnost člověka; a tu uzavírá ze psychologie, že člověk má duši, jednoduchou podstatu povahy duchové, duši rozumnou, svobodnou a nesmrtelnou, může býti podmětem náboženství, a z morálky filosofické, že člověk má čili jest povinen býti podmětem náboženství, poněvadž bez Boha, bez náboženství není žádné mravnosti.

Avšak z těchto důkazů vychází na jevo, nejen že náboženství jest skutečno, ale také v čem záleží. Poněvadž na Bohu závisí celý člověk, vyžaduje náboženství, aby 1. člověk rozumem poznal sebe, Boha a svůj poměr k Bohu, jakož i povinnosti k Bohu, sobě a bližnímu, z toho poměru vyplývající, 2. aby svou vůlí svobodnou tyto povinnosti plnil, 3. aby Bohu věnoval své city nejšlechetnější, zvláště nejvroucnější lásku a nejhlubší úctu, 4. aby tuto úctu jevil také tělem svým a užíváním přírody, 5. aby Bohu sloužil nejen jako jednotlivec, ale také jako člen společnosti lidské.

Dále uvažujeme-li národy jak v minulosti, tak v přítomnosti, shledáváme u všech nejen známost o Bohu, ale také prokazování této známosti v životě, t. j. náboženství, byť i ne u všech dokonalé, přece aspoň nějaké, tak že říci možno, že není národa bez náboženství, že jest náboženství obecné.

Ze všeho, co posud řečeno o náboženství, uzavírá apologie křesťanská, že náboženství jest pro člověka nutno, chce-li člověk zůstatí člověkem, nechce-li pozbyti důstojnosti lidské, že náboženství dokonalé činí člověka dokonalým a blaženým, nedokonalé méně dokonalým a méně blaženým, neznabožství nedokonalým a neblaženým. že též neznaboh, ač nechce, šířiti musí slávu Boží, an dává svědectví o shovívavosti a spravedlnosti Boží.

Takovým způsobem vyšetřivše náboženství odpověděti můžeme, kterak vzniklo. Bůh sám je založil v přirozenosti lidské, kterou stvořil, a člověk je má rozvinouti svou činností právě lidskou. Bůh položil základ k náboženství pravému, monotheismu, jaký byl zachován v Starém Zákoně a zdokonalen v Novém; nepravdivé tvary náboženské pocházejí od člověka, jenž činností rozumu a svobodné vůle svévolně porušenou porušil náboženství prvotní, pravdivé.

Než jakkoli nepravdivé tvary náboženské odporují náboženství pravému, přece sdílejí s tímto některé názory nejen přirozené, t. j. přirozeným světlem rozumu lidského poznané a vyžadované, ale také nadpřirozené, chápavost rozumu lidského přesahující a člověku od Boha nadbytečně a dobrovolně oznámené. Proto jsme oprávněni vyšetřiti nadpřirozené zjevení, kterým Bůh člověku oznámil náboženské názory nadpřirozené.

II. Zjevení nadpřirozené.

Přirozeně zjevuje se Bůh v přírodě a člověku, tak že může člověk přirozeným světlem svého rozumu z obojího pramene, jak z přírody, tak ze sebe, čerpatí známost o Bohu a poměru svém k Bohu, známost náboženství přirozeného. Avšak zda může Bůh se zjevití způsobem, který přesahuje přirozenost tvorů neosobních, způsobem nadpřirozeným, zda může Bůh dáti člověku náboženství vedle přirozeného také nadpřirozené?

Kdo uváží vlastnosti Boží, zvláště neskonalou mocnost, moudrost a svobodu, jakož i náplň všech dokonalostí Bohu příslušnou, ten nemůže neuznati, že Bohu přísluší

dokonalost sebe zjeviti nadpřirozené a že tuto dokonalost může také prokázati skutkem, jenž by svědectví dával o Jeho vlastnostech. Nepřekáží tedy pojem Boha možnosti zjevení nadpřirozeného. Než může-li člověk nadpřirozené zjevení Boží přijati? Silami svého rozumu a své svobodné vůle přirozenými nikoli, poněvadž co jest přirozené, neodpovídá tomu, co jest nadpřirozené. Ale Bůh může tyto síly lidské, přirozené zvýšiti a zmocniti, jsa všemohoucí a velemoudrý, tak aby nejen škody nevzaly, ale spíše dokonalosti nabyly, která převyšuje jejich přirozenost; a člověk jsa Bohu podroben nemůže Bohu odporovati, aby jeho síly nadpřirozeně nezvýšil ač nemusí jich, pokud jsou nadpřirozeně zvýšeny, užívat. Tedy ani pojem člověka nepřekáží možnosti zjevení nadpřirozeného. Posléze uvažme pravdu nadpřirozené zjevenou. Předmětem nadpřirozeného zjevení hlavním a předním jsou pravdy nadpřirozené. Takové pravdy že o Bohu platí a Bůh je také myslí, nutně následuje z pojmu Boha; neboť nebyl by Bůh Bohem, kdyby o něm platilo pouze to, co přirozené poznati můžeme. Předmětem zjevení nadpřirozeného přídružným jsou pravdy přirozené, které mohou-li býti zjeveny přirozené, tím spíše mohou býti zjeveny nadpřirozené a které nejen nemusí pravdám nadpřirozeným odporovati, ale mohou s nimi úzce souviseti. Tedy ani pojem pravdy nepřekáží možnosti nadpřirozeného zjevení Božího.

Avšak netoliko možnost, nýbrž také nutnost dokazuje apologie křesťanská. Nemusí ovšem Bůh nutností naprostou uděliti člověku zjevení nadpřirozené; ale poněvadž přirozené síly rozumu a svobodné vůle člověk svou vinou porušil, tak že nemůže jimi cíle přirozeného dokonale dosáhnouti: jest záhodno a lásce Boží k lidem přiměřeno, aby Bůh pokolení lidskému přispěl pomocí nadpřirozenou, t. j. zjevením nadpřirozeným, jež by rozum osvítilo a vůli posílilo. O nutnosti zjevení nadpřirozeného ještě více se přesvědčíme, uvážíme li, že, poněvadž všecky tvary náboženské jsou rázu nadpřirozeného, prvotní náboženství zajisté bylo nadpřirozené, ač nemusilo býti takovým, jelikož přirozené by bylo stačilo; pročež, jelikož náboženství jest podmíněno zjevením Božím, jest nadpřirozené zjevení nevyhnutelno

pro nadpřirozené náboženství, ve kterém jsou obsaženy také přirozené pravdy náboženské.

Posléze o prospěšnosti nadpřirozeného zjevení Božího nelze pochybovati, jelikož slouží nejen k tomu, aby porušená přirozenost lidská byla vyhojena, ale také člověka vede k cíli vyššímu, nadpřirozenému, k vyšší nadpřirozené dokonalosti a blaženosti.

Z možnosti, nutnosti a prospěšnosti nadpřirozeného zjevení Božího soudíme, že můžeme a máme po něm pátrati. A tu potřebujeme známek, kritériemi cíli sudidly zvaných, podle kterých bychom pravé zjevení poznati a od nepravého rozeznati mohli. Nezamítáme známek přirozených, jež záležejí v rozumové úvaze, zdali zjevené pravdy jsou Boha hodny a člověku prospěšny, zdali neodporují filosofickým naukám o Bohu, duši lidské a mravnosti. Než tyto známky přirozené, ac jest k nim přihlížeti, nejsou zjevení nadpřirozenému zcela přiměřeny, nejsou plně dostatečny, bezpečny a každému přístupny. Proto k sudidlům přirozeným přistoupení musí sudidla nadpřirozená, zázraky a prorockví. Ku vysvětlení těchto sudidel vynakládá všelikou píi apologie křesťanská, jednajíc o nich filosoficky, vykládajíc jejich pojem podávajíc přesné logicky o jejich možnosti důkazy, a sice tři: apriorický, aposteriorický a analogický, vyšetřujíc jejich poznatelnost, cenu historickou a moc důkaznou, posléze vyvracejíc námitky, jež proti nim se činí. Tu věru musí takové výklady apologa křesťanského přijati každý učenec, každý filosof, soudí-li zdravým rozumem.

III. Ježíš Kristus.

Že nadpřirozené zjevení Boží, o jehož možnosti, nutnosti, prospěšnosti a poznatelnosti jsme slyšeli, skutečně nám přinesl Ježíš Kristus v náboženství křesťanském, pevně věříme nic nepochybujíc, všelikou pochybnost rozhodně zamítajíc a odhodláni jsouce, kdyby potřebí bylo, za tuto

víru zemřítí. Avšak slepé víry od nás nežádá Pán Ježíš; můžeme a máme se přesvědčiti, že toto nadpřirozené zjevení Boží jest historický děj povahy nadpřirozené a původu božského a že všeliké pochybování o něm jest nerozumno. Slyšme povšechné rysy způsobu, jakým si vede apologie křesťanská v této příčině.

Poněvadž Novému Zákonu náboženství křesťanského předchází Starý Zákon, jenž jest vylíčen v Písmě sv., přesvědčiv se apolog křesťanství o pravosti, neporušenosti a věrohodnosti Písma sv. dokazuje, že, co nám vypravuje Písmo sv. o Starém Zákoně, se skutečně stalo a že to neodporuje pravdivým výzkumům přírodních věd, pravdivým výrokům dějepisců a pravdivým naukám filosofickým. Zvláštní však zřetel obrací apolog k poměru, v jakém jest Starý Zákon k Ježíši Kristu a k náboženství křesťanskému. Již ve stvoření světa a prvních rodičů naznačeny jsou hlavní rysy budoucího náboženství; první rodiče žili v poměru nadpřirozeném a výborném k Bohu, který když byl jejich vinou pokažen, měl opět býti obnoven náboženstvím křesťanským; již prvním rodičům byl přislíben zakladatel tohoto náboženství. Avšak zakladatel nemohl hned přijíti, poněvadž lidstvo, hříchem prvních rodičů a vlastní též vinou pokažené, musilo býti od Boha na jeho příchod připraveno; a to se dělo ve dvou dobách, když lidstvo bylo pospolu a když se rozešlo na národy. V době druhé stal se národ židovský obzvláštním předmětem prozřetelnosti a pečlivosti Boží, aby v něm zachováno bylo pravé náboženství o jednom Bohu a skrze něj aby hlásáno bylo modloslužebným národům, kteří od pravého náboženství byli odpadli, aby v něm se udržela potřeba slíbeného Spasitele a touha po něm, aby z něho Spasitel vyšel a od něho jako Spasitel byl poznán aby skrze něj také národové pohanští, potřebu spásy cítící, známosti nabývali o jeho Spasiteli, jenž měl býti také jejich Spasitelem. Za tou příčinou volil Bůh zvláštní prostředníky mezi sebou a lidstvem, proroky, skrze které činil zázraky, jimiž by potvrzoval a uskutečňoval své zjevení, a skrze které ve proroctvích oznamoval své rozkazy a úmysly spasitelské. To vše bedlivě vyšetřuje

apolog křesťanský, aby dokázal, že je to pravdivo a že rozum lidský to přijati může a má, nečině sobě žádného násilí, aby vyvrátil všeliké námitky proti Starému Zákonu činěné jako nepravdivé.

Jiným opět způsobem než národ židovský připravoval Bůh národy, kteří od něho byli odpadli; neboť nejen skrze národ židovský na ně působil, ale také jejich modloslužby užil k tomu, 1. aby poznali, že odpadnouti od pravého Boha jest největším zlem a že pomoci Boží potřebují k odvrácení toho zla, 2. aby po této pomoci toužili a ji s pevnou nadějí očekávali, 3. aby tuto pomoc rádi přijali, když by ji Spasitel přinesl. Skrze naději ve Spasitele slíbe- uého mohli židé a pohané před jeho příchodem spásy dojiti.

Když očekávání Spasitele dostoupilo míry vrchovaté u židů, když pohané, se kterými se setkávali židé, se do- věděli, že jejich touhu po spáse vyplní slíbený Spasitel z Palestiny: přišel Ježíš Kristus, aby spasil jak židy, tak pohany. Tu vyšetruje nejprve apolog křesťanský, zdali evangelia, ze kterých se čerpá životopis P. Ježíše, se těší z pravosti, neporušenosti a věrohodnosti, a přesvědčiv se o těchto vlastnostech uzavírá, že život Ježíšův, ve kterém je spojena přirozenost s nadpřirozeností, je tak historicky pravdiv, jak jest líčen v evangeliích. Kterýžto závěr pod- porován jest ostatními částmi Písma sv. N. Z., histori- ckými památkami prvních dob křesťanských a obecným přesvědčením křesťanů těchže dob. Žádná osoba historická není nám tak zaručena jako Ježíš Kristus, o němž nám zpráv neklamné hlásají kromě křesťanských pramenů biblických a mimobiblických, kromě samého náboženství křesťanského, 19 set let skutečně trvajících a kromě celého světa křesťanského také prameny židovské, pohanské a mo- hamedánské. A jaké přirozenosti a jakého povolání býti se jeví Ježíš Kristus v těchto pramenech? 1. Uvážíme-li jeho přirozenost lidskou, shledáme ji, ona vyniká moudro- stí, mravností a zbožností nadlidskou, nadpřirozenou, zá- zračnou, ne teprv vznikající a se vyvinující, ale spíše zázračnou, hotovou moudrostí, mravností a zbožností v sobě nejdokonalejší a mezi sebou nejdokonaleji se srovnávající

2. Poznavše tuto moudrost a tento život mravný a zbožný, chceme-li zvědět, odkud jest, proč přišel, kým jest, otažme se jeho samého, poněvadž on jediný nám to říci může. I odpovídá nám, nebyv od žádného člověka naveden, od samého počátku svého úřadu učitelského že jest za účelem úcty Boží a spásy lidské od Boha samého nadpřirozeně poslán, že jest slíbený Messiáš, zakladatel Nového Zákona, král království nebeského, že jest pravý Syn Boží, s Bohem Otcem téže přirozenosti Božské. Ježíši Kristu takto mluvícímu o sobě že můžeme věriti, a že mohl býti tím zač se vydával, dokazuje apologie křesťanská důvody pádnými a přesvědčivými. Než to ještě nestačí; z apologie křesťanské patrně vysvítá, že je Kristus Pán skutečně poslancem Božím, Messiášem slíbeným a pravým Bohem, poněvadž se na něm jediném úplně a dokonale vyplnila všechna messianská proroctví a předobrazení, poněvadž Bůh Otec četnými zázraky a proroctvími Krista Pána tím býti uznal, zač se Kristus Pán vydával, a poněvadž Kristus Pán sám svou mocí učinil zázraky a prorokoval. A poněvadž na těchto zázracích a proroctvích Krista Pána samého nejvíce záleží, vyšetřuje se důkladně jejich pravda historická, filosofická a nadpřirozená čili vztažná, tak že by pošetile jednal, kdo by je zavrhoval. Zvláštní však pozornosti zasluhuje z mrtvých vstání Páně, předpověděný zázrak Krista Pána největší a zároveň koruna díla spasitelského, největší svědectví o pravdě, nejmocnější pohnutka uvěřitelnosti, nejdůležitější článek víry křesťanské, vzor naší obnovy, rukojemství života věčného, podpora a útěcha naše v pokušeních a strastech. Nebudeme se tedy diviti, že apologie křesťanská pečlivě a důkladně se zabývá historickou pravdou z mrtvých vstání Páně a to s výsledkem zcela uspokojivým, jsouc také nucena mnohé námitky vyvrátiti.

Takovým způsobem když byla vyšetřena osobnost Ježíše Krista, sluší se, aby rádně vyloženo bylo dílo, jež on vykonal jako učitel, kněz a král, t. j. náboženství křesťanské. Úloze této vyhovuje apologie křesťanská, rozebírajíc nejprve vnitřní známky jeho, a sice v čem záleží, jaký jest jeho účel, jaká jest jeho věrouka, mravouka,

bohoslužba, jaké jsou jeho vlastnosti, jež z jeho povahy vyplývají, která se má v něm nadpřirozenost ku přirozenosti: Na otázky tyto odpovídá uspokojivě každého, kdo rozumně myslí a nemá srdce zkažené, a činí z odpovědí závěrek, že dílo Kristovo, náboženství, křesťanství, jest původu Božího. Od známek vnitřních obrací se apologie křesťanská ku zevnějším, t. j. zázrakům a proroctvím, jež provázejí uskutečňování díla Kristova za časů sv. apoštolů, sv. otců, jakož i ve věku středním a novém

Jelikož četné úkazy nadpřirozené jsou historicky a filosoficky dokázány a jelikož úzce a těsně s náboženstvím křesťanským souvisejí, soudí se z nich, že toto jest původu Božího. Tento důkaz nabývá ještě větší váhy uskutečňováním díla Kristova samým, jelikož zázračným jest šíření náboženství křesťanského, zázračnými jsou účinky jeho, zázračnou je stálost mučedníků křesťanských, zázračným jest jeho zachování, ustavičný pokrok a vzrůstání se. Posléze porovnávajíc náboženství křesťanské s jinými náboženstvími a filosofickými systémy soudíme, že náboženství křesťanské jest původní, ne odjinud sebrané, že jest jediné pravé a pravdivé, nutné, naprosto dokonalé.

Upozornění! Žádáme slušně o zaplacení starých dluhů. Tisk stojí také peníze. Expedice **»Slov pravdy«** jest nyní **jen** v nihkupectví Cyrillo-Methodějském.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

ychází posledního každého měsíce o jednom nebo
rou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů
v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

**lůže-li katolik věrným zůstatí svému
přesvědčení?**

II.

Podává EUG. KADEŘÁVEK.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

IV. Církev katolická.

Kde nalezneme náboženství křesťanské, jež jest původu Božího, jež jest původní, jediné pravé a pravdivé, nutné, naprosto dokonalé? Nám věru velice na tom záleží, abychom je našli. Náboženství Kristus Pán s nebe na svět přinesl a lidem světil, pro které je zařídil; u nich tedy jest je hledati, ne sice u jednotlivců, ale ve společnosti, kterou lidé tvoří v držení jeho jsouce, poněvadž jednotlivci mohou je porušiti, jsouce svobodni, kdežto celá společnost nemůže je porušiti, a poněvadž náboženství platí nejen pro jednotlivce, ale také pro společnost. Tato společnost, pokud pro ni platí náboženství, zove se církev. Avšak jsou mnohé společnosti, jež o sobě říkají, že jsou v držení náboženství křesťanského. mezi kterými se shledává církev katolická. My sice náležejíce křtem sv. k církvi katolické, věříme pevně, že zjevení Boží od Krista Pána svěreno jest církvi katolické; než, aby naše víra objevila se ne nerozumnou, záhodno jest, zkoumati základy této víry, ano jest i nutno, poněvadž s námi jiné společnosti, které křesťanskými sebe nazývají, zápasí o majetek zjevení Božího. Kterak tedy dokazuje apologie křesťanská, že Kristus Pán Svě náboženství odevzdal jediné církvi katolické?

Když bylo vyšetřeno, co jest církev, jaký jest nutný poměr mezi církví a náboženstvím, jakou Kristus Pán církev založiti musil podle proroctví a předobrazení Starého Zákona: za-

bývá se apologie křesťanská nejprve jsoucností církve Kristovy. Z důvodů historických vysvětluje, že církev Kristova má svou jsoucnost skutečnou od Krista Pána samého jako společnost náboženská, nezaniknutelná, viditelná. Dalším předmětem badání historického jest její bytnost, která vysvětluje z její příčin: účinnivé, vzorné, účelné, látkové a formální. Ačkoli původ církve se připisuje Kristu, Bohu a člověku, jak dějepis dokazuje, přece jeho jsou účastni též Bůh Otec a Duch sv. K této účinnivé příčině hlavní přistupuje účinnivá příčina nástrojná, kterou jest úřad, od církve zastávaný. Vzorem církve Kristovy jeví se býti Bůh, a sice pokud chápeme jeho vlastnosti přirozeným světlem rozumu svého a pokud jej poznáváme ze zjevení Božího nadpřirozeného, dále Kristus Pán podle své přirozenosti a svého života, jakož i člověk také podle své přirozenosti a svého života. Účelem církve Kristovy posledním jest sláva Boží, zvláště Krista Pána, ale nejbližším spasení pokolení lidského; církev Kristova má šířiti slávu Boží tím, že zásluhy smrti Kristovy na kříži přivlastňuje jednotlivým lidem, tím, že Kristus Pán v církvi a skrze církev na jednotlivcích uskutečňuje dílo, jež na kříži vykonal. Jelikož tento účel jest nadpřirozený, nazvatí sluší církev společností nadpřirozenou, Krista Pána za svou hlavu neviditelnou mající, od Ducha sv. řízenou, společností samostatnou, mimo kterou není spásy. Aby účele svého církev Kristova dosahovala, má právo a povinnost víru Kristovu ší-

řiti, o její neporušenost pečovati, ji proti útokům brániti, každý odpor, kterým by víra škodu brala, odrážeti a trestati; vykonávání této povinnosti zove se inkvisice. Poněvadž účel nadpřirozený předpokládá účel přirozený, přísluší církvi Kristově pečovati také o dosažení účele přirozeného, t. j. vzdělanosti světské a blahobytu pozemského. Dále když apologie křesťanská vyšetřila řádně členy církve Kristovy, vypisuje formu její, t. j. život, který členové její vedou, jakož i prvot, ze které život tento plyne. Když prozkoumala apologie křesťanská všechny příčiny, z nichž vychází církev Kristova, vrací se ku příčině účinnivé, aby poznala, které příčiny účinnivé nástrojné užívá Bůh, účinnivá příčina hlavní. Takovou příčinou shledává býti úřad církevní, zastávaný od zvláštních služebníků, kteří od sboru ostatních věřících se různí a na nich nezávisí, jež Kristus Pán sám ustanovil a sám obdařil mocí církevní; jsou to biskupové, nástupcové apoštolů, se svými kněžími. Načež vykládá tohoto služebnictva církevního nutnost, ustavičnost a moc, zvláště však neomylnost moci učitelské, o které nám předkládá pojem, ustanovení Krista Pána, podmět a předmět tak jasně a důkladně, že nelze nepřisvědčiti.

Z bytnosti církve Kristovy, kterou určují její příčiny, vycházejí nutně její vlastnosti na jevo: jednota, svatost, všeobecnost a apoštolství, jež apologie křesťanská blíže vykládá a odůvodňuje. Tyto vlastnosti jsou také známkami, podle kterých rozeznati lze pravou církev od nepravé.

Proto, chceme-li věděti, která církev jest Kristova, tážeme se, která jest opatřena těmito známkami; tu porovnávajíce církev katolickou s církvemi ostatními, jež se zovou Kristovými, shledáváme, že jediné církvi katolické ony známky náležejí, že je pravou církví Kristovou. Než i když církev katolickou samu o sobě uvažujeme, její podivuhodné rozšíření, její svatost a působnost při opatřování statků všelikých neunavnou, její katolickou jednotu a nepřemožitelnou stálost, nazvati ji se sluší dílem Božím, církví Kristovou. Avšak přísluší-li katolické církvi známky církve Kristovy, přísluší jí též bytnost církve Kristovy, ze které ony známky vyplývají. A věru, kdo zná katolickou církev a její dějiny, důkladně a nestranně ji posuzuje, ten musí říci, že ona jediná jest plodem oněch pěti příčin: účinnivé, vzorné, účelné, látkové a formální. Zvláště podotýkám, že církev katolická dosahuje účele nejen nadpřirozeného, ale také přirozeného. Neboť kdo by upřel, zná-li dějiny, církvi katolické zásluh o zemědělství, řemesla, průmysl, obchod, vědy, školy, umění, mravnost, rodinu, stát, o ukojení všelikých potřeb a nedostatkův, o odstranění všelikých zlořádův?

Církev katolická, o které z důvodů historických vysvítá, že jest pravá církev Kristova, jest netoliko ve svých diecésích jednotlivých řízena od biskupů, řádných nástupců sv. apoštolův, ale má kromě neviditelné hlavy, Krista Pána, též biskupa římského, papeže, hlavu viditelnou, o kterém apologie křesťanská dvěma důkazy dovozuje, že

jemu přísluší nad veškerou církví katolickou Kristovou primát, čili prvenství pravomoci, ze které se těší představený nad svými poddanými, jež řídí jménem vlastním, jimž rozkazuje a jež tresce z moci sobě vlastní. Důkaz prvý, rozumový, se čerpá z toho, co víme o náboženství křesťanském a o církvi Kristově; z něho vysvítá, že prvenství biskupa římského jest požadavkem víry. Druhý důkaz historický potvrzuje, 1. že Kristus Pán chtěl, aby kromě biskupů, správců jednotlivých církví byl jeden pastýř, jemuž by svěřil veškeru církev svou, a že za tou příčinou Petra apoštola zvolil, 2. že v tomto úradě jsou biskupové římsští nástupci sv. Petra, 3. že prvenství sv. Petra a jeho nástupců drží v sobě vrch pravomoci. A proto z důvodů historických uzavíráme, že prvenství biskupa římského, papeže, záleží v biskupské moci právní nad veškerou církví Kristovou, že jest mocí řádnou, která jest prvenci udělena právem božským, kterou prvenec prokazuje podle své důstojnosti a povinnosti, že se vztahuje nejen k víře a mravům, ale také ku kázni a vládě nad církví, že v sobě drží celou náplň svrchované moci církevní, takže mu nic neschází, čeho jest potřebí k zachování, řízení, spravování, utvrzování a pasení celé církve, že má ve svém rozsahu všechny členy církve, věřící a biskupy s kněžstvem, jak jednotlivé biskupy, tak i na sněmu spojené, posléze všechny výkony církevní.

Ku vlastnostem prvenství papežova náleží neomylnost, o které platí tento článek víry: Bi-

skup římský, když mluví se stolice apoštolské, t. j. když konaje úřad pastýře a učitele všech křesťanů, podle své nejvyšší autority apoštolské učení o víře aneb mravech stanoví, aby od veškeré církve bylo přijato, skrze přispění Boží, jež sv. Petru a jemu jest slíbeno, z té neomylnosti se těší, kterou podle vůle božského Spasitele církev jeho jest opatřena, když stanoví učení o víře aneb mravech, a proto taková stanovení biskupa římského sama sebou, ne teprve po souhlase církve jsou nezměnitelná. Tuto neomylnost dokazuje Písmo sv., sněmy církevní, jak všeobecné, tak částečné, svědectví Otců církevních, jak latinských, tak řeckých, svědectví a činnost biskupů římských, souhlas církve katolické, souhlas theologů, nezbytná souvislost s vírou křesťanskou, posléze lichost všelikých námitek, proti neomylnosti činěných.

Z toho všeho vychází na jevo, že církev katolická jest v držení onoho učení celého, jež jí skrze sv. apoštoly, od Ducha sv. osvícené, Kristus Pán odevzdal, aby je za jeho přítomnosti a za přispění Ducha sv. skrze zvláštní učitelský úřad lidem k věření předkládala. Proto, co církev katolická k věření předkládá, jest v pravdě od Krista Pána zjeveno. Je tedy autorita církve učící nejblíže a bezprostřední pravidlo víry. Toto však veškeré učení obsaženo jest v božském podání ústním a Písmě sv., jež obé skrze postupnost apoštolskou v katolické církvi ustavičně bez pohromy se zachovává a šíří, a jichž smysl církev

správně zná a učí, vykládá a posuzuje. Je tedy podání božské a Písmo sv. pravidlem víry vzdáleným a prostředním. Kteréžto dva poklady a prameny učení katolického důkladně vyložiti a obhájeti jest úlohou apologie křesťanské, aby vysvitlo, že jediná církev katolická jim správně rozumí, jich jediná užívati smí, a jich jediná řádně užívá. Také tu přihlížeti musí apologie křesťanská k odpůrcům protestantům, kteří pedání božské zamítli a Písmo sv., zavrhnše církev katolickou zbavili mocného a oprávněného obhájce víry hodného vykladatele, škodíce sami sobě, jelikož následkem toho zbavují Písmo sv. božského původu a obsahu nadpřirozeně náboženského, vážnost jeho podkopávají a náboženství křesťanského úplně pozbývají.

V. Víra katolická.

Věřiti vůbec, znamená, přisvědčiti k výpovědi, svědectvím potvrzené, pro vážnost svědka vědomého a pravdivého. Víra od vědy liší se tím, že ve vědě přisvědčujeme ku pravdě pro ni samu, čili pro její zřejmost vnitřnou, ve víře však pro vážnost toho, jenž dává pravdě svědectví čili pro její zevnější zřejmost. I víra i věda mohou nám zjednati jistotu, t. j. pevné přisvědčení k poznatku všeliké pochybnosti a obavy prosté, že by protiklad poznatku mohl býti pravdiv. Víra jest buď přirozená, buď nadpřirozená; ona se věnuje člověku, tato Bohu a zove se křesťanská. Víra křesťanská jest přisvědčení ku pravdě nadpřirozené

zjevené, pro vážnost Boha zjevujícího; pohnutkou její jest vážnost Boha zjevujícího, předmětem to, co nám církev katolická k věření předkládá jako od Boha zjevené.

Má-li člověk dospělý křestansky uvěřiti, musí dříve jistotně poznati, 1. že Bůh jest a víry jest hoden, 2. že se skutečně zjevil. Vědomost o jsoucnosti a věrohodnosti Boží předchází víře a čerpá se z vědy, kterou si zjednáváme přirozeným světlem rozumu a která nám ze zřejmosti vnitřné poskytuje jistotu. Také skutečnost zjevení Božího musí rozum lidský bedlivě vyšetřovati, aby byl s jistotou přesvědčen o tom, že Bůh mluvil. Což se děje důkazy historickými, jež se zovou pohnutkami uvěřitelnosti, ze kterých nabýváme jistoty, že Bůh mluvil, a které k víře připravují. Když skutečnost zjevení jest poznána, vysvítá z něho, že člověk jest povinen jemu přisvědčiti pro vážnost Boha zjevujícího a sice vírou, která vylučuje všelikou pochybnost. Toto však přisvědčení, tato víra sama není nutným účinkem důkazu, ale jest svobodná a probouzí se rozkazem svobodné vůle a nábožným dojmem. Jakmile rozum z rozkazu svobodné vůle vírou přisvědčil ku zjevení Božímu, není mu dovoleno o pravdě víry pochybovati skutečně, své přisvědčení zastaviti, až by pochybnost zaplašil. Ovšem může a také někdy má katolík se utvrzovati ve vědomosti o jsoucnosti a věrohodnosti Boží, hlouběji vnikati do pohnutek uvěřitelnosti a o to pečovati, aby pochybnosti, jež slyší proti své víře,

vyvrátil. Posud jsme slyšeli, co člověk činí, aby uvěřil. Než jeho práci předchází a provází Bůh svobodně svou milostí, která rozum osvěcuje a vůli posiluje a která jest člověku tak potřebná, že by bez ní neuvěřil, aniž spásy dosáhl. Za tuto milost má člověk Boha prositi jak pro sebe, tak i pro jiné.

Poměr víry ku vědě, zvláště filosofii, ve které vrcholí veškeré lidské vědění přirozené, lze vystihnouti takto:

1. Víra a filosofie se mezi sebou rozeznávají zřídlem, z něhož se pravdy čerpají, methodou, kterou se čerpají, a pravdami, které se čerpají.

2. Z tohoto rozdílu nenásleduje, že by víra a filosofie jedna druhé odporovala; neboť zřídla obou pocházejí od téhož Boha, jenž sám sobě nemůže odporovati. Pravdu má filosofie, která přirozeným světlem rozumu lidského vyšetřuje přirozenou zkušenost zevnější a vnitřnou podle zákonů logických; pravdu má také víra, která nadpřirozeným světlem rozumu lidského pro vážnost Boha mluvícího s jistotou přisvědčuje tomu, co církve katolická, jistotně od Boha založená, ku věření předkládá. Nadpřirozené světlo rozumu lidského předpokládá od Boha pocházející světlo přirozené, kterým člověk chápe, že nadpřirozené zjevení Boží jest možné, prospěšné, nutné a poznatelné, že stalo se skutkem, že pravá tajemství, od Boha nadpřirozeně zjevená, nejsou nerozumna. Nadpřirozená víra jest postavena nad přirozenou vědou. Proto nemůže vznik-

nouti pravý odpor mezi vírou a vědou, a jestliže vznikne, je to odpor zdánlivý, který se dá odklidit důkladnějším badáním filosofickým a theologickým; posud byl odklizen každý.

3. Rozum a víra sebe vespolek podporují.

Neboť *a)* víra rozumu se zamlouvá. Uznává zajisté rozum, že vážnost svědků je také pramenem, z něhož čerpáme pravdu, že tedy záhodno jest věřiti svědkům víry hodným a že svědkem víry nejhodnějším jest Bůh. Rozum uznává, že, nemohou-li lidé mezi sebou obcovati bez víry, tím méně obcovati může člověk bez víry s Bohem. Rozum uznává, že člověk, má-li důkladněji poznati, jaký Bůh jest a co Bůh od něho žádá, než poznati může přirozeně, bez víry se tak státi nemůže. Jako víra neruší práva rozumu příslušná, tak opět rozum ničeho nemůže namítati proti způsobu, jakým víra křesťanská vzniká podle učení církve katolické. Rozum uznává, že víra křesťanská není podle učení církve katolické hrůbem rozumu, ale šlechetným činem poslušnosti k Bohu a obětí Boha důstojnou, člověku prospěšnou.

b) Víra rozumu pomáhá. Ukazuje zajisté rozumu střední cestu, jedinou, která vede ku poznání pravdy, a odporuje těm, kteří platnost rozumu snižují, materialistům, a těm, kteří ji přehánějí, pantheistům. Rozmnožuje obsah lidského poznání přirozeného. Zbavuje rozum bludův a pochybností. Podobna jsouc vůdci, řídí rozum náš zkoumající, aby rychleji, bezpečněji a vydatněji ku pravdě dospěl, a ukazuje k cíli, jehož má

rozum dosíci. Zproštuje, jsouc láskou oživena, člověka hříchu, jenž brání poznati pravdu, a zdobí jej ctností, která pomáhá rozumu, aby pravdy se dopátral. Rozněcuje touhu po pravdě a pohnutkami nás pobádá, abychom snažněji přirozené zjevení poznali, pravdy nadpřirozené podle analogie pravd přirozených, pokud možno, chápali a je spekulaci podrobovali, která od víry vychází, víry neopouští a k víře opět se vrací, abychom pravdy nadpřirozeně zjevené proti námitkám hájili. Tímto způsobem činnost rozumu mocně se vzdámá a k výsledkům, v oboru přirozeného vědění netušeným dospívá.

c) Rozum víře pomáhá. Dokazuje zajisté základy víry a sice: Bůh jest, může se nadpřirozeně zjeviti a má takové vlastnosti, že jemu věřiti můžeme, ano i povinni jsme; člověk má duši nesmrtelnou a jest ve své přirozenosti tak porušen, že jest mu potřebí nadpřirozeného zjevení Božího. Filosofie učí theologa mysliti abstraktně, vyhledati z patřičných pramenů články víry, vyjádřiti je příslušnými pojmy a slovy, jakož i vyložiti, články víry v jeden celek vědecky sestaviti, jejich pravděpodobnost potvrditi důkazy analogickými a kongruenčními, ovšem tak, aby víře nebylo ublíženo, posléze učí theologa články víry hájiti proti odpůrcům.

Odtud patrno, že jest záhodno, aby theolog katolický byl znalý filosofie, ovšem pravé, aristotelicko-thomistické, křesťanskou zvané, a opět filosof aby přihlížel k víře katolické. Ovšem musí

zůstati theolog katolický theologem a filosof filosofem, poněvadž nesmí se proměnití theologie ve filosofii a filosofie v theologii.

Je tedy mezi vírou a vědou přátelský poměr.

Přesvědčili jsme se, že základy přesvědčení katolického: náboženství, zjevení nadpřirozené, Ježíš Kristus, církev katolická, víra, jsou objektivně pravdivy, a že přesvědčení katolické spojití se dá s ostatními druhy přesvědčení, objektivně pravdivými, poněvadž objektivní pravda jest jen jedna. Proto může katolík zůstati věrným svému přesvědčení. A také náleží katolíci věrní ke všem oborům života lidského; mnozí katolíci kněží a nekněží pěstují se zdarem vědy a umění podle svého přesvědčení katolického. A netoliko může, anobrž také má katolík zůstati věrným, poněvadž pravda víry katolické je také předmětem svobodné vůle.

Ze kterých příčin může se státi katolík nevěrným svému přesvědčení?

Je-li z příčin rozumných přesvědčení katolické objektivně pravdivo, nemohou býti rozumnými příčiny, ze kterých katolík stává se nevěrným svému přesvědčení. Co katolíka pohnouti může k nevěrnosti, jest buď špatný stav jeho nitra vlastního, buď špatný vliv zevnější, buď nepravdivé vzdělávání vědecké a umělecké, buď nemravné snažení.

Špatným stavem vlastního nitra jest zaviněná nevědomost, neplnění povinností křestan-

ských, netečnost proti náboženství křesťanskému. Špatný vliv zevnější prokazuje neopatrné obcování s nekatolíky, neopatrné čtení spisů proti církvi katolické přímo útočících a nečtení obrany katolické, špatný příklad. Nepravdivá vzdělanost vědecká pochází od nepravdivého přírodopytu, nepravdivého dějepisu, nepravdivé filosofie, nepravdivá pak vzdělanost aesthetická od nepravdivých zásad aesthetických. Posléze nemravné snažení je trojí: nezřízená žádost po penězích, rozkoši a cti.

Poněvadž tyto příčiny jsou nerozumny, jest i nevěrnost proti přesvědčení katolickému, z nich vycházející, nerozumna; a poněvadž nerozumné jednání jest nemravno, jest nemravnou i tato nevěrnost.

Jakými následky jest nevěra proti přesvědčení katolickému provázena?

Stane-li se katolík nevěren svému přesvědčení, ku kterému náboženství přilne? Má snad voliti nesjednocenou církev východní? Avšak, kdo zná dějiny, toho není tajno, že tato církev rozkolem z hříšné řevnivosti, pýchy a neposlušnosti svých představených vzniklým se odštěpila od papeže, viditelné hlavy celé církve Kristovy, jemuž náleží prvenství pravomoci nad celou církví podle práva božského, a že má světského mocnáře svým papežem. Kromě toho bují rozkoly a kacířství v nesjednocené církvi východní, která jest proti nim malomocná. Má snad katolík,

svému přesvědčení nevěrný, voliti protestantství? Avšak, kdo zná dějepis, toho není tajno, že protestantství vzniklo hříšným odpadnutím od církve katolické, že zfalšovalo učení Kristovo a že se podrobilo světské moci. Kromě toho jest roztrženo na mnoho sekt a blásá mnohé názory, jež jsou proti rozumu. Kdežto východní církev rozkolnická ve své věrouce a mravouce kostnatí, pozbývá protestantství rozumářstvím rázu křesťanského a končí u mnohých, v kacířství důsledných theologů protestantských, atheismem. Proto, stane li se katolík rozkolníkem aneb protestantem, nerozhoduje láska ku pravdě, ale zájem nemravný. Má snad katolík, svému přesvědčení nevěrný, přilnouti k židovství? Avšak, kdo zná dějepis, toho není tajno, že židovství za doby křesťanské jest pověrou. Kromě toho jest židovství prosáklé rozumářstvím, jež končí atheismem, a hlásá morálku, kterou nelze chváliti. Má snad se státi katolík, svému přesvědčení nevěrný, bezkonfessionálním? Avšak bezkonfessionálnost není žádným náboženstvím, je spíše pláštěm, jenž zakrývá neznabožství. Má snad přilnouti k náboženství přirozenému? Je sice náboženství přirozené možné a jako možné se pojednává v učených knihách; avšak ve skutečnosti není a kdo k němu přilne, dospěje k neznabožství. A tak nezobývá katolíkovi, jenž není věren svému přesvědčení, nic, než atheismus čili nihilismus náboženský. Proto pravil filosof Hartmann: Buď katolíkem aneb nihilistou!

Než, může-li katolík, svému přesvědčení ne-

věrný, přestati na atheismu, soudí-li rozumně? Vždyť atheismus otravuje vědu a umění, podrývá všelikou společnost lidskou, učí nemravnosti, vede k anarchismu, jenž neuznává žádné authority lidské, činí člověka nespokojeným, zbavuje ho blaženosti záhrobní. Není věru většího zla nad neznabožství. Proto nejsou mnozí ateisté důslední a žijí mnohdy podle názorů křesťanských, ze zvyku dříve nabytého, podle příkladu jiných. Tato nedůslednost může jim poskytnouti vhodné příležitosti, aby se vrátili ku dřívějšímu přesvědčení katolickému.

KONEC.

Takovým způsobem o víře katolické soudě obhájil a zachránil své přesvědčení onen jinoch, o kterém jsem se zmínil na počátku; když pak ukončil svá studia, zaujal v životě veřejném postavení, ve kterém žil a působil podle přesvědčení katolického. Kéž máme mnoho takových jinochů a mužů, kteří přesvědčením katolickým prospívají sobě a vlasti naší, majíce na zřeteli přede vším slávu Ježíše Krista, Spasitele světa a zakladatele církve katolické. Kéž Svou milost a pomoc poskytne našim jinochům a mužům nejsvětější Trojice Boží na přímluvu Panny Marie a sv. patronů českých. Vy pak, velectěné dámy, máte v církvi katolické důležitou úlohu, jelikož jste prvními učitelkami dítek, vštěpujíce jim přesvědčení katolické; Vaše slova hluboko vnikají do srdcí útlých. Bůh račiž Vám pomáhati a Vaší práci žehnati!

Číslo 3.

Cena 4 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

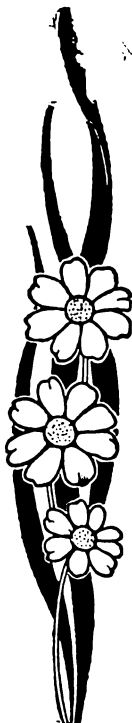
Zpět k Církvi!

Píše Dr. JOSEF BURIAN.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

1. Pokoj lidem.

Vánoce! Kolik sladkých upomínek pojí se k těmto tajuplným dnům!

»Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle...«
Tak prozpěvovali jsme v útlém mládí, a ohlas tohoto zpěvu vždy lahodně dotýká se naší duše i u věku pozdějším. Posvátné šero štědrého večera, radostné vánoční zpěvy, milá upomínka na onen památný děj, jenž odehrál se před devatenácti sty lety v jeskyni betlémské, vše to blahým pokojem rozehřívá srdce věřícího křesťana . . .

»Na zemi pokoj lidem . . .«

Bohužel, tohoto pokoje dnes mezi lidem není . . . Není v jednotlivci, není v rodinách, není v obcích, není v národech. Duševní klid vymřel, ze srdce učiněna propast nejistoty a ohnisko vášní.

Pokoje není na zemi, protože lidé nemají »dobré vůle«.

Jeden dav lidu stojí neústupně proti druhému. Každý chce vládnouti a nikdo poslouchati; vše jest rozeštváno . . . Není dobré vůle . . .

A proč té dobré vůle není? . . .

Lidé opustili Boha, opustili Krista . . . Již nepějí o Vánocích: »Sláva na výsostech Bohu . . .«
Smutno, až příšerné smutno v mnohých rodinách, jež zřekly se Boha, zřekly se Krista . . .
S rukou zatatou a vzpurným zrakem vypovídají boj Kristu a jeho dílu — svaté Církvi.

»Pryč od Krista! Pryč od Církve!« tak ve svých spisech, jež předkládají širokým vrstvám lidu, hlásají, tak nabádají ve svých schůzích . . .

Kam půjdou bez Krista? . . . Čeho chtějí dosíci? . . . Jaký základ bez Krista chtějí dáti společnosti lidské? . . . Odpovídají: Vědu.

A kterou vědu? . . . Každý profesor má »svou vědu«, »svůj směr«, »své domněnky« . . .
Tedy místo vědy Boží, chtějí postavit vědu lidskou, místo Boha chtějí člověka. Bude potom pokoj, štěstí a mír? . . . Nebude.

Již nyní není pokoje, a čím dále tím hůře, nevrátí-li se lidstvo zpět k Bohu, ke Kristu, k Církvi.

Čím dříve, tím lépe.

Milý katolíku! Často doléhá k tvému sluchu ohlas pustých nadávek na katolickou víru, na Církev, jež tu víru čistou a přesnou chová, na kněze, jež tu víru hlásají a chrání.

Zaslechneš i, jak v nynější době mnozí od staré, zděděné víry odpadávají, svedeni jsouce placenými náhončími. Můžeš pozorovati, jak tu víru oteckou chtějí opravovati lidé, jichž mravy

a skutky jsou tak ohavné jako ta nejčernější noc . . .

Nedej se svěsti! . . .

Na posilu tvé víry, uvedu některé příklady lidí vysoce vzdělaných, kteří překonavše hlubokým studiem předsudky, od nepřátel Církve činné, v lůně svaté Církve našli pokoj, jež marně jinde hledali. — Nuže, poslyš!

2. Obrázek neposkvrněné Rodičky Boží.

Svého času velikého hluku nadělalo ve světě obrácení na víru katolickou Alfonse Ratisbona.

Alfons Ratisbonne pocházel ze židovských rodičů. Otec byl velice zámožným bankéřem a dal synu svému příležitost, aby se všestranně vzdělal.

Ani nenapadlo mladému, bohatému Ratisbonovi přemýšlet o požehnaném ovoci Církve katolické. Naopak, vychován v předsudcích o katolické víře, nenáviděl jí z plna srdce.

Jsa šťastně zasnouben, pomýšlel před sňatkem konati ještě delší cestu na východ a při tom navštíviti čelnější města italská.

Jen Řím ne! Proti Římu choval jakýsi nepřekonatelný odpor. A hle! Podivným způsobem místo do Palerma byl nucen jeti do Říma.

V Římě nevábila mysl jeho ani nádhera kostelův, ani vzácná díla umělecká nerozehřála jeho srdce. On nenáviděl Řím proto, že byl křesťanským. Toho času právě dlel v Římě dobrý známý Ra-

tisbonnův, baron Bussiéres. Byl to dobrý, zbožný katolík. Ratisbonne ho navštívil. Přišla řeč na rozličné věci; také na náboženství. Ratisbonne opětně a opětně dotvrzoval, že se jako žid narodil a že jako žid chce umřítí.

Bussiéres učinil mu podivný návrh.

»Vím,« pravil mu, »že jste silný duch a že od svých zásad neustoupíte, ale něco mi slibte.«

»Co by to mělo býti?« vece na to Ratisbonne.

»Slibte mi, že budete něco nositi, co vám dám.«

»Jsem velice žádostiv.«

»Hle, tuto medailku nostel . . .«

Bussiéres ukázal mu medailku s obrazem neposkvrněné Rodičky Boží.

Ratisbonne pohrdlivě se usmáv, řekl: »Není-li to nic více, učiním vám po vůli.«

»A ještě něco,« doléhal dále baron Bussiéres. »Snad se vám to bude zdáti rovněž směšným, ale myslete si již, co chcete . . . Říkejte každodenně tuto modlitbičku.«

Na to mu dal do ruky známé »memorare« *) sv. Bernarda.

I k tomu se Ratisbonne uvolil.

»Totě zajímavé, věru velmi zajímavé,« opakoval si v duchu Ratisbonne. »To budou pěkné vzpomínky na moji cestu.«

---

*) Jest to známá modlitba: „Vzpomeň, ó královno milá, že nebylo slýcháno . . .“ atd.

Sotva že Ratisbonne se vzdálil, celá rodina Bussiérova vroucně se modlila za jeho obrácení.

Ratisbonne věrně dostál danému slovu. Každého dne odříkal modlitbu: »Vzpomeň, ó královno milá . . .« ač při tom nic nemyslí, nejméně na katolickou víru.

Dne 20. ledna 1842 navštívil Ratisbonne ve společnosti Bussiéra kostel *S. Andrea delle fratte*. Bussiéres, maje obstarati nějaké záležitosti, na okamžik se vzdálil, Ratisbonne zatím na něho v kostele čekal. A tu se přihodilo něco neobyčejného. Slyšme, co sám Ratisbonne o tom sděluje: »Ani jsem ještě dlouho nepobyl v kostele, když jsem zvláštním, nevysvětlitelným pocitem byl najednou uchvácen. Zdvihl jsem oči. Celé stavení zmizelo před mým zrakem, jediná kaple soustředila na se takměř všechno světlo. V jasu této záře zjevila se nad oltářem vznešená a velebná postava Rodičky Boží, tak, jak na medailce, kterou nosím, jest vypočtena. Neodolatelná jakási moc mne k tomu zjevu táhla. Svatá Panna kynula mi rukou, abych poklekl; nepromluvila ani slova, ale všemu jsem porozuměl.«

Průvodčí Ratisbonnův, baron Bussiéres, podává o tomto neobyčejném zjevení následující svědectví:

»Když jsem se vrátil zpět do kostela, neviděl jsem z počátku Ratisbonna, až jsem ho našel klečeti u kaple sv. archanděla Michaela. Přistoupil jsem k němu, ale on tak byl zaujat, že mé přítomnosti ani nepozoroval. Chopil jsem ho

třikráte aneb i čtyřikráte za rameno. Konečně se obrátil, maje plné oči slzí a ruce sepjaté. »Ó, jak se ten hrabě*) za mne modlil! . . .« zvolal hlasem, jenž pronikl celým mým nitrem.

Pln údivu nad tím, co se dalo, nebyl jsem mocen slova. Cítil jsem, že se tu přihodilo něco neobyčejného, že tu se stal zázrak. Zdvihám Ratisbonna, vedu, spíše ale nesu ho z kostela. Táži se ho, co chce a kam by chtěl jíti. »Vedte mne, kam je libo,« zvolal; »po tom, co jsem viděl, poslouchám.« Jsa v hlubinách své duše v míře největší pohnut, nemůže dáti žádné vysvětlení. Toliko medailku s obrazem Rodičky Boží opět a opět do rukou bere a vroucně líbá. Zavedl jsem ho do jeho příbytku, ale nebylo možná z něho dostati žádné souvislé odpovědi.

«Ach, jak šťastný jsem! Jak dobrotivý jest Bůh, plný milosti a blaženosti! Jak politování hodní jsou, kteří v nevědomosti chodí!« Tak si ulevovala jeho rozrušená mysl. Konečně táže se mne, abych mu spravedlivě řekl, zdali se nezbláznil. »Ale ne, mám zdravý rozum,« pravil. »Můj Bože, můj Bože, nejsem žádným bláznem! Každý to dobře ví, že nejsem bláznem.«

Ponenáhlu se utiřil. Objav mne ve svoji náruč, prosil, abych ho zavedl k nějakému zpovědníkovi, jemuž by rád otevřel své srdce. Touha po sv. křtu zaujala mysl jeho celou. Beze křtu nechtěl více žíti.

---

*) Mínil tu hraběte La Ferronoais.

»Nyní vám všechno říci nemohu, až dostanu k tomu od kněze svolení; neboť co chci sdělití,« dodal, »mohu jen na kolenu sdělití.«

Podivuhodné obrácení Alfonsa Ratisbonna jest událostí, nade všelikou pochybnost dokázanou. To není žádný klam, žádný podvod, žádná hysterie, to jest »faktum«. Zprvu pomýšlel, že o podivuhodném zjevení nikomu nic neřekne, a že, přistoupiv k Církvi katolické, v některém klášteře bude trávit dny svého života, až i s ním celé tajemství bude pohřbeno. Teprve na rozkaz svého zpovědníka učinil důkladné vyznání.

Ratisbonne opustil vše, co mu kdysi bývalo milé a drahé, i svoji nevěstu, již vroucně druhdy miloval, a stal se knězem.

Zemřel zbožně dne 6. května 1884, jsa až do poslední chvíle věrným služebníkem Toho, jemuž žil a pro něhož získával nesmrtelné duše.

V Jerusalemě zřídil u oblouku »Ecce homo« veliký klášter se sirotčincem a školou. Spolu se svým bratrem Theodorem založil, obdržev k tomu svolení od sv. Otce Pia IX., společnost na obrácení židů, pode jménem: »Naše milá Paní Sionská.«

Příklad P. Ratisbonna volá ke všem lhostejným křesťanům a odpadlíkům: Zpět k Církvi!

3. Pravá věda vede k Církvi.

Emil Usteri, reformovaný (protestantský) farář v Kilchbergu u Curychu, studoval již v mládí

s velikou zálibou dějiny. Zvláště zbožňoval zakladatele švýcarských protestantů Zvingliho; neméně i jiné protestantské muže, jako na př. Kalvína, Gustava Vasu a jiné. Jak krásné věci o nich se dočítal ve spisech protestantských! Jakou posvátnou září obestřeli je spisovatelé protestantští září ctností a všeliké zbožnosti!

V mladém věku svém byl uveden do společnosti mladých, vznešených pánů, kteří si předsevzali studovati vlastenecké (švýcarské) dějiny. Usteri byl nyní nucen dějiny Curychu a Švýcarska podrobněji a do hloubky studovati. Poneáhlu začalo svítati v jeho duši; poznával jasně, že nejen revoluce, ale ani zavedení protestantismu ve Švýcařích nepřinesly požehnaného ovoce, naopak, spíše mnoho bídy a neštěstí.

Zvingli, hrdina drubdy jeho mladých snů, mizel víc a více před jeho očima . . . Svatozár Zvingliho bledla tou měrou, čím hlouběji se ponořil Usteri v běhy dějin. Usteri to veřejně doznal, vyjádřiv se, že by bývalo pro Curych mnohem lépe, kdyby tento neblahý muž se ani v jeho zdech nebyl objevil.

Také nadšení pro Luthera valně ochladlo, když z přednášek jistého profesora seznal, že Luther nebyl tím svatým a dokonalým mužem, jak od některých pastorů byl líčen.

Usteri chápal vždy zřetelněji, jak přece také rozumný člověk může býti katolíkem a jakkoliv ještě o celé pravdě katolické nauky skutečně pře-

svědčen nebyl, přece ctil všechny, ano záviděl všem, kteří se vrátili v lůno katolické Církve.

Usteri neustával pokračovati v studiu dějin, a následkem toho také vždy víc a více si cenil a vážil katolického života. Shledal a přesvědčil se, že katolické věroučné články nepřetržitě po všechna století jsou tytéž: Spisy Voigtovy, Hurterovy, Hallerovy. Möhlerovy uváděly ho v podstatu Církve katolické.

Předsudky, měl li ještě jaké, hatily se v jeho duši a čistý obraz pravé Církve Kristovy jasněji a zřetelněji vynikal před jeho duševním zrakem.

Přišed do Berlína, navštěvoval pravidelně katolickou bohoslužbu. Kostel sv. Hedviky, v němž mnohý protestant pocítil vroucí touhu, aby se navrátil do lůna matky Církve, zůstal mu vždy nezapomenutelným. Tu v posvátném šeru poznával vznešenost katolické bohoslužby, skláněl kolena k upřímné modlitbě, zdvihal ruku k děláni kříže, tu spolu se modlil Otčenáš a Zdrávas. Vrátiv se do Švýcar, často zalétal v duchu do milého, útulného kostela sv. Hedviky v Berlíně.

R 1863 zemřel Usterův otec. Usteri stal se nástupcem v jeho úřadě kazatelském. Měl velice výhodné postavení. Pěkné obydlí s krásnými pozemky; poloha jedna z nejlepších. Jako kazatel nebyl tak dalece vázán, co a jak má učit, žádné zákony církevní mu nebránily, aby vykládal evangelium dle zásad katolických. A on to také činil, pojednávaje nezřídka o úctě blahoslavené Rodičky Boží, o jsoucnosti očištěnce a jiných a jiných

článcích katolické víry. Osada ho milovala, zvláště chudí, jichž byl štědrým podporovatelem.

Ale Usteri v srdci svém nebyl ani spokojeným, ani šťastným. »Ty nejsi údem Církve« — tato myšlénka jako balvan tížila jeho duši. »Bez svátostí,« tak se vyjádřil před svými přáteli, »zvláště bez zpovědi a svátosti Oltářní, jsou naše všechna kázání, jako když sejeme do větru.« Často za pozdního večera vídal dělníky, jak chvátají do methodistického shromáždění. »Hle,« tak k sobě mluvil, »tito mužové práce kolik hodin daleko spěchají pro náboženskou útěchu, což nemohl bys jim plné útěchy pravé Církve poskytnouti? Vniterným nepokojem zmítán, ne-jednou ani nekázal, přenechav úkol ten jinému, a spěchal, jsa nepoznán, do Luzernu anebo do Solothurnu na mši svatou.

Na bíledni bylo, že takový vniterný stav u něho dlouho trvati nemohl. Musil se konečně rozhodnouti. Poněvadž v Curychu neměl žádných katolických přátel, obrátil se písemně na bývalého přítele svého otce, rytíře Gustava Schulthes-Rechberga v Mnichově. Ten přišel, a zasněho ho v nauky víry katolické, přivedl ho na bezpečnou cestu, vedoucí v lůno svaté Církve. Usteri, zřeknuv se svého místa kazatelského, chvátal do Mnichova. Dva bratři a jiní příbuzní věděli o jeho úmyslu, ale nepřekáželi mu v něm. »Ještě nikdy,« psal svému příteli protestantskému, »nenastoupil jsem cestu s takovými pocity radosti. Pozdě večer jsem přijel do Mnichova, světnice v hostinci

byla špatná, ale mohu tě ujistiti, že nikdy tak dobře a sladce jsem nespal jako tentokráte. Druhého dne, byla právě neděle, chvátal jsem ovšem do kostela, abych Bohu poděkoval.« Usteri byl v Mnichově přijat do sv. Církve. Později vstoupil do řádu Tovaryšstva Ježíšova.

Milý katolíku! Hle! Lidé polovzdělaní — nedoukové proti Církvi brojí a od ní odpadají — — lidé v pravdě vzdělaní po hlubokém studiu k Církvi přistupují.

4. Listy papeže Innocence III.

Mezi znamenitými dějezpytci, kteří v předešlém století přestoupili na víru katolickou, přední místo zaujímá dvorní rada **B e d ř i c h E m a n u e l H u r t e r**. Narodil se v Schaffhausenu 19. března r. 1787. Maje se státi protestantským duchovním, studoval k tomu účelu na universitě v Göttingách.

Náhoda tomu chtěla, ač-li vůbec náhody nějaké stává, že při jakési dražbě knih získal za nepatrný peníz vydání listů papeže Innocence III. Píše o tom sám: »Neznal jsem muže, jenž ty listy psal, leda dle jména, tím méně byl mi povědom obsah listů. Oba dobře zachovalé folianty s pěkným tiskem se mi zamlouvaly, a nepatrná cena 2 zl. 24 kr., za kterou byly vydraženy, mne svedla k okamžitému kupu. — — — — —

Jisto jest, že bych byl dějiny Innocence III. nikdy nebyl sepsal, kdyby se mi ony listy nebyly do rukou dostaly — — —*

Jak podivně to Prozřetelnost Božská řídí! Nákup dvou antikvárních knih byl pro Hurtera velevýznamným: neboť toto dílo ho povzbudilo, aby sepsal dějiny papeže Innocence III. (1198—1216) ve čtyřech objemných svazcích. Zabývá se třicet let dějepisnými studiiemi za účelem vydání svého znamenitého díla, seznal, že mnoho žalob, které slyšel na Církev katolickou, není nic jiného, leda obyčejná pomluva. To ho nejednou zarazilo. — Církev, její zřízení, ústavy, její působení docházely u něho čím dále tím většího obdivu. Vypravuje o tom sám: »Jednoho dne (bylo to r. 1814) procházel jsem se ve své knihovně — tu padne můj zrak na ony dva svazky listů papeže Innocence III., jež jsem v Göttingách zakoupil. Vzal jsem knihy do ruky, a maně převracel jsem list za listem. Hned na počátku prvního svazku upoutal mne nápis jednoho oddílu »Gesta Innocencii« (Jednání Innocence), kde výslovně se udávalo, že jsou sepsána od souvěkého spisovatele. To mne vábilo, abych seznal obsah. Nevycházel jsem z údivu nad množstvím událostí nemalé důležitosti, spadajících do panování — tohoto papeže — — nad bystrostí, s jakou tento papež vše prozíral, nad silou a činností, s jakou vše vyřizoval — — a já nabyl obrys vřníkající osobnosti. A četl jsem dále — — — Udivení mé rostlo. Jak velikolepá to činnost Církve katolické! Před zrakem

mým objevil se obraz světové vlády, chráněný nikoliv silou zbraní, nýbrž toliko duchovní mocí, jejíž jediný pramen spočíval na světovém pořádku od Boha zavedeném, a na povinnosti, nad tímto pořádkem bdíti.*

Unesen tímto obrazem, sbíral nové doklady, aby mohl podati věrný obraz činnosti Církvě. Na 30.000 ústřížcích papírových poznamenával, co vypsal ze starých knih, co našel v archivech a po třiceti letech neunavné činnosti vydal spis, jenž mu získal uznání a slávu. Rozum Hurterův již dávno přiklonil se k víře katolické, jen srdce ještě váhalo.

Hurter byl vrchním protestantským představeným v Schaffhausenu. Kde mohl, seznal příkoří katolíkům ve Švýcařích činěné, zastal se dle práva a spravedlnosti. Roku 1840 o svátku sv. Josefa byl pozván se svým přítelem hrabětem Enzenbergem do kláštera St. Katharinenthal. Při službách Božích vykázali mu řeholnice místo v popředí. Nahýbaje se často přes lavici, činil dojem, jakoby při bohoslužbě katolické klečel. Vida to jakýs protestantský sedlák, roznesl o něm, že při katolické bohoslužbě klečel a vůbec jako katolík si počínal. To byla voda na mlýn protestantských pastorů, kteří z toho vzali podnět k nekalým útokům na Hurtera. Hurter, nechtěje pouštěti se v osobní nepřekněné boje, vzdal se úřadu vrchního protestantského představeného. Mohl nyní volněji jednati. Činil delší cesty, na nichž

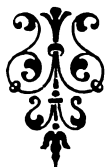
zavítal i do Říma. Svatý Otec Řehoř XVI. přijal jej velice vlídně. Pravda katolická vždy hlouběji zaujímalá jeho srdce, jež toužilo ve středisku katolického světa seznati, zdali také z blízka ob-
stojí zřízení katolické Cír kve obtěžkávací zkoušku. Že i v tom ohledu úplně byl uspokojen, dokazuje Hurterovo nadšené líčení katolického Říma.

Odcestoval do Neapole, kde měl příležitost na své vlastní oči přesvědčiti se o zázraku sv. Januaria, opakujícím se každého roku. Chová se totiž v Neapoli v klenotnici chrámové ve dvou skleněných nádobkách vyschlá krev sv. Januaria, jakož i hlava toho světce. A to jest neobyčejné a zvláštní: Když se nádobka s vyschlou krví přiblíží k hlavě světcově — — stává se tekutou. Přírozeným způsobem se tato proměna vysvětliti nedá, a nelze jinak, než přijmouti za pravdu, že tu se děje zázrak. Hurter, přesvědčiv se, že všechn podvod tu jest vyloučen, přilnul úplně k víře katolické a již na zpáteční cestě vyznal veřejně a slavně víru katolickou. Jeho návrat do Cír kve způsobil radost mezi katolíky, za to ale u protestantů pravé zděšení. Brzo na to vyznala víru katolickou nejen jeho manželka, ale i čtyři jeho synové. Jako otec, i jeho synové vynikají hlubokou vzdělaností a zvláště v novější době jméno Dr. Hurtera S. J. má zvučné jméno v celém katolickém světě.

Hurter sepsal ještě obšírné dějepisné dílo (11 svazků): »Dějiny císaře Ferdinanda II. a jeho rodičů«.

Jsa bohat na zásluhy, zemřel Hurter ve Štýrském Hradci 27. srpna 1865.

Hle — milý katolíku! Pravá věda vede do lůna Církve katolické — — — jen pavěda od Církve odvádí.

ČESKÁ ŽENA.

Časopis křesť.-sociálních žen a dívek.
ROČNÍK IV.

Upozorňujeme na tento jediný katolický časopis, jenž v řadách katolických paní a dívek razí cestu pravého křesťanského vzdělání a uvědomění.

Předplatné na rok i s poštou: 2 K.
Při odebírání 10 výtisků pošta se hradí.

Číslo 4. a 5.

Cena 8 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Zdaž bude kdy lidem na zemi úplně dobře ?

Z polského upravil ANT. KALVAS.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Jsou lidé, jimž ničeho neschází, kteří nevědí, co jest bída, a diví se, že jiní nařikají na svůj osud, nebo umírají hlady. Jak možno přece umřítí blady? pravila jakás paní, já kdybych neměla co jísti, vypila bych koflíček čaje a příkusovala bych housky s máslem!

Proč jen to ubohé dítě umřelo, zvolal jakýs pán oděný v kožich sobolí při pohledu na mrtvé dítko, přece jest venku tak příjemně a teplo!

Ale podobných miláček štěstěny jest příliš málo, aby mohli býti v počet bráni a dle nich měřeny býti poměry sociální.

Obromná většina lidí necítí se naprosto spokojenou s poměry žití, jaké jim připadly v úděl, a hledá různým způsobem je zlepšiti. A toto hledání lepšího osudu, hledání štěstí, jest hlavní vzpružinou lidské činnosti, lidské práce. Vše, cokoliv lidé činí, jak zlí tak i dobří, směřuje k dosažení jistých prospěchů, jakéhos uspokojení, které nazýváme štěstím. Jedni štěstí to spatřují zde, jiní onde, jedni spějí k němu touto cestou, jiní onou, jedni dosáhnouti ho chtějí již na tomto světě, druzí teprve v životě budoucím, ale celkem všickni touží po štěstí a ho hledají.

Zvláště za našich časů viděti tu honbu za štěstím, viděti to zimničné a netrpělivé usilování o napravení svého osudu. Jest to zjev zajímavý! Pokračují vědy, řemesla, umění, zdokonaluje se obchod, průmysl, komunikace, šíří se osvěta, ale přes to slyšeti stále hlasitější nářky na po-

měry společenské; dnešní lidé cítí se mnohem méně šťastnými nežli dřívější, rádi slyší, když někdo jim přislubuje, že jim ulehčí jejich bídy a utrpení.

Když jim někdo slibuje, že náprava ta přijde v nedaleké budoucnosti, tu hrnou se k němu, vyčkáávají netrpělivě toužené změny, hotovi jsou ku každé oběti za svoji volnost, mění i způsoby svého života, jen aby uspíšili tu hodinu, v kterou zmizí ze země slzy, zármutek a bolesti.

A neschází takových lékařů na rány společenské, neschází takových, kteří mají hotové recepty k odstranění všelikých strastí a křivd lidských. Jedni chtějí toliko rozšíření osvěty a již vše bude dobře, jiní soudí, že třeba uspíšiti pokrok na poli průmyslu, obchodu a řemesel, a bída zmizí rázem ze země.

Jiní praví: třeba pouze probuditi lid „obra“, uvědomiti massy, dáti jim právo volební, řádné noviny, kluby, sdružení, a již sobě sami s bídou poradí.

Jiní opět praví: Vypuditi židy a bude dobře.

A jsou konečně i tací, které bodá v oči náboženství, a oni soudí, že odstraněním tohoto svět rázem byl by přebudován a ráj na zemi zaveden. Bylo by možno mnoho podobných lékařů napočísti, vždyť málo kdo nosí hlavu pro pouhou porci, nýbrž co hlava to i rozum.

Majíce na mysli tyto a podobné snahy, tužby a projekty, tážeme se: *Bude kdys na zemi lidem úplně dobře?*

Řešíce tuto otázku nebudeme míti na zřeteli

pouze onen kruh země, který postihnouti můžeme vlastním zrakem více méně slabým, ale obejmeme celý soujem lidstva obývajícího naši zemi „od konce ku konci“.

I. Strasti života.

Připusťme, že splní se i nejmělejší touhy a naděje dnešních přátel lidstva, že osvěta stane se údělem všech, že každé město, ba i vesnice bude míti svoji tiskárnu, svůj časopis, svoje školy.

Připusťme, že práva politická budou rovným majetkem všech obyvatelů, že každý, kdo čítá 20 let, bude moci přímo, tajně, voliti poslance, každý bude míti úplnou volnost v pronášení svých myšlének, slovem i písmem.

Připusťme, že blahobyt značně se rozšíří a každý, kdo chce pracovat, najde dobrý výdělek.

Připusťme, že práce omezena bude na osm nebo i na šest hodin denně, načež možno bude trávit čas v cirku, divadle, kavárně, jezdit pohodlnými rowery, balony, rozmlouvat prostředkem telefonu. Připusťme, že na světě nebude docela žádných židů, že zmizí vlády absolutní, monarchické a místa jejich zaujmou volné republiky nebo státy sjednocené. Připusťme konečně, že větší část lidí zhostí se úplně náboženství, jako nepohodlného pouta, tu přes to zůstane ještě mnoho, velmi mnoho zřidel lidské bídy, lidských smutků i bolestí, které odstraniti se ničím nedají.

1. Nuže: *lidé budou stále se roditi i umirati*, a jedno i druhé třeba spláceti, skoro vždy nema-

lými bolestmi. Případy náhlé, bezbolestné smrti náležejí a náležeti budou k výjimkám; obyčejně předchází smrt dlouhá, těžká choroba, bolestné útrapv. Že pak lidé závisejí na sobě následkem svazků příbuzenských, přátelství, nebo společných zájmů obchodních, proto smrt jednoho vždy bolestně dotykati se bude mnoha jiných, bude je vrhati v zármutek, ba i zoufalství.

2. *Lidé budou vždy podléhati různým nemocem a chorobám*, které jsou neuprosnými nepřáteli lidského štěstí a otravují krátké chvíle žití nejen těm, kteří nemocí jsou dočteni, nýbrž i nejbližšímu jich okolí. Ovšem, věda lékařská pokračuje, — ale zda pojednou s pokrokem mediciny změní se též počet kašlavých, kulhavých, hrbatých atd.? Ovšem, civilisace ukázala v jednom směru větší péči o zdraví a život lidí, (na př. utvořením pokladen pro nemocné dělníky) ale ta samá civilisace přičiňuje se značně o zničení zdraví lidského, otravujíc povětří cýmem z komínů továren, budujíc páchnoucí dusná města, mučíc mládež bez konce ve školách, vystavujíc tisíce dělníků továrních úrazům, ztrátě zdraví neb i smrti. Kdyby medicína vynalezla i dvakrát tolik účinných léků, ne všichni choří budou chtíti nebo moci z nich kořistiti.

Co z toho na př., že zřídla Karlovarská jsou velmi účinnými léky pro choroby žaludku, když ne všichni na žaludek choří mobou tam jeti, anť by se tam všichni nesměstnali.

A. jak mnoho jest chorob nezhojitelných, jak

mnoho dlouhých léčení zůstává bez výsledku! Vždy se najdou lidé, kteří jdou raději k mastičkáři nežli k lékaři, vždy také budou i mezi lékaři a lékárníky lidé nedoučení, nesvědomití šarlatáni, a trpělivost ve snášení nemoci i ošetřování chorych nebude nikdy povšechnou ctností.

A konečně samo stárí, zdaž nečiní obvykle člověka nedůtklivým, příkrým k sobě i druhým? A stárí jest a bude nevyhnutelným, pokud budou lidé lidmi. Elixiru omlazujícího jistě nikdo nevynajde, a barbarský obyčej z některých zemí pohanských — dobíjení starých lidí — se bohdá nikdy po celém světě nerozsšíří.

3. Nikdy také nebudou se roditi lidé již *vychování a vzdělání*, nýbrž obojího třeba nabyvati s nemalým namáháním. Necht jest dítě vychováváno v rodině, či v ústavěch státních, jak tomu chtí soc. demokraté, vždy bude vychování zřídlem nesčetných starostí jak pro chovance tak i vychovatele. Vždy ten, kdo bude chtíti něco uměti, musí se tomu učiti, ať již doma či ve škole; vždy budou žáci i učitelé; ani tito ani oni nenáleží k lidem nejšťastnějším.

Pamatujme též, že časem i věda stane se obtížnější, ať pole její stále se šíří a bezpochyby i na dále šířiti se bude.

Drívějším lidem postačilo, když znali čísti a psáti; latina pak zastupovala veškeré cizí jazyky. Dnes to již dokonce nepostačí; dnes třeba seděti nad knihami takřka plných dvacet let, třeba ukončiti školu obecnou, gymnasium, universitu, třeba

znáti několik jazyků, aby zváti se mohl člověkem vzdělaným. Ba i ještě po ukončení škol třeba se dále učit a přehlížiti knihovny, choditi na přednášky, kupovati nová díla literární, čísti denně noviny. Přes to však nazve tě ten či onen zatemělcem a zpátečníkem a provolá ti »hanba« nebudeš-li mluvití dle jeho náhledu.

Pakli toto vše děje se dnes, jaký teprve osud čeká lidi pozdější, kteří budou chtítí vědám se oddati? Zdaž nebude jim třeba již v kolébce se učití čtení a psaní, a po celý život choditi s knihami pod paží! Jeden pár okulárů na nose jim již nepostačí. Zdaž snítí mohou o štěstí?

4 S pokrokem času a humanity *nezmizí též zajisté z jeviště země práce*, a ta zajisté k příjemností života nenáleží. Jsou ovšem lidé, kteří praví, že pracují pro zábavu, ale to jsou pouze nečetní jednotlivci. Kdo máje deset tisíc zlatých nebo i více ročního důchodu, pracuje o nějakém oblíbeném předmětu na př. v hudbě nebo malířství, ten může mluvití o příjemnostech práce, zdaž ale jest to vlastně práci?

Chceme-li se dovědětí, zda jest práce příjemností, tažme se těch, kteří pracují z donucení, anebo pro zachování vlastní existence.

Mobou se ovšem zmenšití hodiny práce, ale vždycky bude třeba pracovatí, vždycky existovatí budou druhy práce odporné, nepříjemné nebo zdraví škodlivé.

Kdo na př. z donucení, z nouze neb jakékoli jiné příčiny musí čistití stoky, nebo konatí v ne-

mocníci nejnižší služby, ten zajisté nebude spokojen s osudem svým, byť bychom mu dali ku čtení nejlepší časopis a titulovali jej „svobodným obyvatelem volné obce“. Kdo bude nákladateli hnůl, nositi do chléva škopky s pomyjemi, pracovati v jirchárně, ve sklárně, slévárně železa, toho ne povzbudí k humoru nejlepší rozhovor o volnosti, rovnosti a bratrství, ten pohlížeti bude vždycky se závistí na svého dozorce, nebo řiditele, konajícího lehčí službu, a to zvláště, je-li sám již uvědomělým proletářem.

Ovšem, že množí se stroje usnadňující práci lidskou, ale zdaž ony ji úplně nahradí? K vystavění, čištění, obsluhování, opravování strojů vždy bude třeba milionů rukou lidských, práce při strojích jest též únavnější při své jednotvárnosti a vydává člověka nesčetným zraněním, ba i smrti. Zdali pak v budoucnosti bude práce někomu určována proti jeho chuti a vůli od státu t. j. od úředníků, jak přejí sobě socialisté? Bude-li stát určovati, co kdo má pracovati, a výdělek plynouti bude do společné pokladny, tu nejednomu zoškliví se proto jeho povolání a bude je plniti pouze na oko, pro forma. A z práce takové potěcha pro jiné nevzejde.

5. Bohatým zdrojem lidské bídy, kterého rovněž nikdy nelze ucpati, jsou mimo to *různosti co do schopnosti, vášně a nárůživosti lidské*. Kdyby všichni lidé byli pokojní, poctiví, skromní, svědomití v konání svých povinností, jak mnoho ubylo by nesnází, nehod, neštěstí, které hubí dnes štěstí člověka!

Ale zdaž se to kdy stane? Zdaž jest to možno? Každý člověk má jiný charakter, jiné schopnosti. Jeden jest povahy mírné, jiný jest ztřeštěnec, svárlivec, pološílenec. Jeden nevšímá sobě naprosto politiky, jiný politisuje dnem i nocí a sní o tom, jak by se stal poslancem. Jeden žije velice skromně, nesnese tabáku a piva, jiný denně vykouří spoustu doutníků, nebo vypije 20 sklenic bavorského. Jeden miluje zpěv a hudbu, jiný opět hru v karty a tanec.

Ten jest ku každému upřímný přes to, že jest velice vzdělaný a moudrý, onen má sice prázdnou hlavu, ale domýšlivost a ctižádost ohromnou. Ten jest lidumilem, rozdá vše chudým, onen jest špinavým sobcem a lakomcem.

Kdo najde na to lék? Kdo vyhladí nedbalost, lehkomyšlnost, nepozornost, vášně a náruživosti, které již tolik neštěstí uvrhly na lidstvo? Kdo dovede vycvičiti všecky lidi tak, jako desátník rekruty? Zákony mohou bez odporu předejít mnohé zlo, nejeden zákon by bylo možno zlepšiti (což časem i státi se musí), ale od zákonů, byť i nejlepších, nelze mnoho očekávati, neboť vykonavateli jich jsou opět lidé, bytosti křehké a slabé. I nejlepší zákon možno obejít, nebo zlomit násilím.

6. Kromě uvedených růzností budou vždy existovati mezi lidmi jiné vrozené různosti, a to velice vážné. totiž *různosti co do schopností fyzických i myšlenkových* a tím též různosti stavů, které budou vždy kamenem úrazu mezi lidmi.

Aristokracie v dnešním smyslu toho slova se svými dědičnými tituly a privileji klesá stále víc a více a časem snad úplně zanikne. Leč vždy budou mezi lidmi rozdíly co do zdraví, síly, talentu, zručnosti, které dávati budou převahu jedném nad druhými.

Ten, kdo uzvedne břemeno vážící několik set kilogramů, bude cítiti se vyšším oproti tomu, kdo sotva několik kilogramů na sebe vložiti dovede. Kdo má dobrý žaludek, tvrdý sen, zdravé oči i uši, bude vždy svrchu patřiti na toho, kdo věčně sténá a churaví, kdo trpí bezsenností, krátkozrakostí nebo hluchotou. Kdo se lehce učí, rychle a zručně pracuje, bude považovati za plebejce toho, kdo jest tupý, loudavý a neví si v ničem rady. Ten, kdo jest moudřejší, (neb za takového se považuje) bude vždy chtíti vládnouti hloupějším sebe, bude vždy chtíti býti více platným, více ceněným. Čeledín uvědomělý bude považovati svého hospodáře za aristokrata, neboť vždy lépe bude hospodáři, nežli čeledínovi a sluhovi.

Zda tudíž při těch nezbytných rozdílech možno kdy sníti o úplné rovnosti, shodě, harmonii, a tudíž i o štěstí mezi lidmi?

Či možno věřiti v oblažení lidstva pomocí, byt i nejlepších, škol, předpisů, zákonů, paragrafů, novin a spolčování?

Máme toho konečně příklad na Spojených Státech amerických. Každý dozná, že ústava jest pokročilá a demokratická: církev není závislá na státě, vojska málo, volnost i blahobyť každému

zabezpečen. A co následuje? Sotva století uplynulo od jejího prohlášení, a již ukázaly se při ní nedostatky a vady. Dnes již Státy americké dělí se v nepřátelské sobě strany, obyvatelé američtí zápasí při volbách, neschází tam milionářů, kapitalistů, slyšeti již o nezaměstnanosti a stávkách, způsobených dělníky americkými. Volnost občanská zvrhá se ve svévoli povstávají různé »neodvislé« sekty a vyznání náboženská, a ne jeden Evropan přes tamní svobodu utíká z toho amerického »ráje« do staré vlasti

7. *Vojsko, četnictvo a policie*, pohlcující tolik peněz, zdraví a životů obyvatelstva poutající volnost tolika lidí, zda zmizí kdy s povrchu zemského?

Války, tato strašná trýzeň lidstva, vzájemná řež, za níž vleče se dlouhá řada neštěstí, nemocí a zármutku, zdaž se opakovati nebudou? Málo se tomu podobá! Naopak s pokrekem doby, osvěty a civilisace, jakoby jim na posměch, roste stále počet vojska a policie, a zjev války svět stále ohrožuje.

Lidé se civilisují a vážnost cizího majetku, cizí cti se nevzmáhá. Právě v městech, ohniskách osvěty a spravedlnosti, dějí se největší krádeže, loupeže a vraždy, nejvíce kvete opilství a nemravnost.

Lidé vzájemně se sbližují, stejně se odívají, stejně jedí, bydlí, stejně se učí, avšak přes mezinárodní styky, jež prostředkují dráhy, výstavy, dostihy, spolky, vzrůstají nedorozumění a různice

národnostní, nenávisť plemenná se přiosťruje. Jménem civilisace dusí Němec Slovana, hledí vyrvati mu jazyk a zemi; Francouz nenávidí Němce a čeká příhodné doby, aby mu vaz zlomiti mohl. Antisemitismus vzrůstá, ač židé, pokud týče se kroje a mluvy, hledí se ostatním národům přizpůsobiti.

Kdo urval, byť neprávem, druhému kousek půdy, drží jej pevně a nepomýšlí dokonce na jeho navrácení. Budují se nové pevnosti, zlepšuje se zbraň, vynalézají nové vražedné stroje, kdo jen není slepý nebo chromý, náleží k vojsku neb alespoň domobraně a v době války musí nésti zbraň. Možno-li tudíž s nadějí pohlížeti v budoucnost a očekávati od podobné civilisace, že ona lidstvo šťastným učiní? Nikoli. Zvláště, nabude-li převahy materialismus, ochabne-li víra v Boha, přestane-li se člověk báti Boha, soudu Jeho, k čemuž pracují sociální demokraté a různí mudráci, tu přes osvětlu bude třeba na udržení pořádku na světě stále více bodáků a kulí, neboť tehdy budou se lidé vždy více mezi sebou brýzti, mocnější stále utlačovati bude slabšího.

8. Konečně *sídlem člověčenstva zůstane povždy země*, která sama působí již velikou překážku k dosažení štěstí všech lidí. Málo je takových krajin, které by poskytovaly člověku lehkou a pohodlnou existenci, které by nenutily člověka k těžkému boji se silami přírody. Co země, to jiné podnebí, jiné povětří, jiná voda, jiné rostlinstvo, jiná zvířena. V krajích pólnočních jest zima krutá,

tak že lidé i zvířata mrznou; tamější země přináší skoupě plody přes nejtěžší práci člověka. Naopak v krajinách jižních panuje horoucí vedro; lidé přinuceni jsou choditi takřka nazí, k práci jsou neobyčejně líní, i osmihodinná práce zdá se jim přílišnou, neboť k zachování života velmi málo potřebují; obydlí, oděv i potrava velmi málo je stojí. Za to mají tam množství jedovatých a dravých zvířat a vražedných chorob, které číhají na jejich život, mají zemětřesení i sopečné výbuchy, které dovedou v malé chvíli celá města zničiti.

Zdálo by se, že nejlépe jest ještě těm lidem, kteří bydlí v pásmech mírných, kde není ani přílišné zimy ani úpalného horka. Právě my takový zeměpás obýváme, a zdaž jest nám zcela dobře? Zde především lidnatost je přílišná, příliš mnoho lidí sedí na jednom kousku země, než aby tato mohla je uživiti, jak náleží. Mimo to jsou u nás různé nehody a neštěstí, kterým předejiti není možno a které ničí práci člověka. Máme i my ostré, předčasné mrazy, strašná sucha, prudké povodně, krupobití, neúrody a sta různých nemocí a chorob. A jest na to vše léku? Předejde tomu osvěta? Má pro to radu socialismus?

Osvěta vynalézá ovšem různé prostředky na ochranu jmění, zdraví a života, ale všeliké vynálezy a prostředky marny jsou proti brozným silám přírody. Žádná věda, žádné umění nezastaví běhu vzdmuté řeky, neodvrátí sucha, nezdrží lijáků, nezmění směru větru, když vypukne

požár, nepostaví tolik hromosvodů, mnoho-li bije blesků. Největší prostředky opatrnosti nezabrání strašným katastrofám v divadlech, cirkusech a na drahách železných, jež zaviňuje nebdalost nebo neopatrnost těch, kteří jsou strážci pořádku a bezpečnosti.

Vždy člověk bude záviseti na povětrí, ve kterém dýchá, na pokrmu, jímž se živí, na zemi, po níž chodí, na vůli těch, jimž svěřuje svoji volnost, jmění a život.

Všecka ta pozorování spolu vzata dovedí jasně, že útrapy v životě člověka jsou nezbytny, že člověk nikdy nedovede jim se vyhnouti, a tohoto slzavého údolí nikdy v ráj pozemský nezmění. Avšak někdo namítne: Tot předsudek a jednostrannost. Vždyť žití lidské má též svoje příjemnosti, tyto pak s pokrokem osvěty vzrůstají a mohou vzrůsti časem ještě více. Na ty nesmí se zapomínati, třeba je vzíti v úvahu, je zpočítati, zvážiti, změřiti, a teprve tehdy bude možno odpověděti na otázku, zda člověk bude někdy na zemi úplně spokojeným.

Souhlasíme; poznavše bědy lidské, seznejme také:

II. příjemnosti života.

Nedá se popřít, že život lidský má též svoje příjemnosti; někteří lidé po celý život se baví a domýšlejí se, že žijí na světě pouze proto, aby se bavili. Příjemnosti ty jsou trojího druhu: *tělesné čili smyslné, duševní a mravní.*

K prvním náležejí rozkoše tělesné, besedy, tance, zábavy společenské, divadla, cirkusy, cestování pro zábavu atd.

Ke druhému druhu příjemností řadíme takové, které cítí člověk vzdělaný, věda, že lépe poznává význam toho všeho, co kolem sebe vidí, co slyší nebo čte. Sem náležejí také požitky, jaké přinášejí nám umění krásná, jmenovitě malířství, sochařství, architektura, hudba a zpěv. Mimo to jsou ještě jiné požitky, zvané morálními; vyplývají z konání dobrých skutků, z dosažení nějaké ctnosti, z přesvědčení, že se plní vůle Boží a směřuje se k dosažení štěstí věčného. Tyto poslední rozkoše shledáváme zvláště v životě svatých; bývají časem tak hojné, že jeví se stálým klidem duševním, ba i veselostí uprostřed největších protivenství.

Nuže, položme si otázku, jak mnohé z těchto požitků jsou přístupny pro všechny lidi a zdaž mohou kdy vzrůstí tak, aby získaly převahu nebo alespoň rovnováhu s bédami a protivenstvími, člověčenstvo stíhajícími.

Počněme požitky smyslnými jako nejobyčejnějšími a nejhledanějšími. Pravda jest, že požitky ty stávají se stále všeobecnějšími a přístupnými vždy širším kruhům společnosti lidské.

Zdali však požitky tyto množí štěstí společnosti lidské, zvláště stavu dělnického, v městě nebo na vsi? Naopak, nespokojenost právě v těch třídách nejvíce vzrůstá a dostupuje zoufalství a šílenství. Proč?

Předně z té jednoduché příčiny, že ne všichni mohou příjemností těch uživati, ale pouze ti, kdož mají pevné zdraví, silné nervy, peníze, a právě těchto věcí se lidem přes pokračující osvětu stále více nedostává; viděti to zvláště v městech. Města jsou ohnisky osvěty, a v nich plno lidí slabých, nervosních a zadlužených.

Osvěta zbavuje lidi i mnohých dovolených příjemností, na př. ztěžuje jim uzavírání manželství, což je jistě jedno ze zřidel dnešní nespokojenosti a kalu v lidské společnosti. Jedny zdržuje od manželství služba vojenská, jiné dlouholeté studie, nedostatek zkoušek, nedostatek stálého sídla, a zkazí se proto mnoho lidí, kteří by se jinak mohli státi užitečnými členy společnosti lidské.

Dále s příjemnostmi smyslně tělesnými spojeno jest i nebezpečí, že velmi lehce jich lze nadnadužiti, čímž obracejí se člověku k veliké škodě. Jak mnoho zlého způsobilo již opilství, rozpustilost tělesná nebo hry hazardní!

Konečně pamatujme, že se stoupáním osvěty bude růsti potřeba se získáním příjemností smyslných. Neboť čím člověk vzdělanější, tím více žádá požitků, a ne každý dovede ho uspokojiti. Kdo z nás nevzpomíná sobě s rozkoší nevinných dětských zábav? Dnes nás nikterak neuspokojí, dnes toužíme po jiných, vybranějších a rozmanitějších zábavách. Podobně má se to i s požitky lidskými vůbec.

Člověk prostý pobaví se ledačím a ledajak. Sedne na kolotoč za čtyři krejčary a jede kolem na dřevěném koni s velikou radostí; vypije kalíšek »sprosté«, zapálí doutník za dva krejčary, a již fantasie jeho vzroste. Vzdělanější si na kolotoč nesedne, sprostá kořalka, obyčejné doutníky ho neuspokojí, a jestli mu prostředky jeho na dražší požitky nestačí, cítí se nešťastným.

Dodejme k tomu, že užívání smyslných příjemností jest obmezeno ne pouze zdravím a věkem člověka, ale i podmínkami fysickými obydleního jím kraje. Tak na př. některé zvláštní druhy vína a ovoce daří se pouze v jistých krajinách; následkem toho i všeobecná kvantita jest obmezena a cena příliš vysoká. Podobně výborné doutníky »kuba« nebo »havana« vyrábějí se z tabáku, rostoucího pouze na několika ostrovech; nikde jinde již podobných dobrých druhů nenalezneme. Nelze tedy připustiti, že by všichni lidé mohli si dopřáti podobných vín a doutníkův. Kdyby i někdo se pokusil, poděliti těmito lahůdkami všechny labužníky, kteří by na ně měli chuť, k ničemu by to nevedlo, neboť by každý z nich dostal část nepatrnou, že by snad toho ani nepocítil.

Pomíjím již úplně té okolnosti, že rozkoše tělesné, byť i v největším množství užitě, nikdy člověka úplně neuspokojí, ale vzbuzují v něm stále větší touhu, konečně pak přesycení a nudu. Jde mi hlavně o stvrzení fakta, že zmíněné požitky nikdy nemohou se státi údělem veškerého

člověčenstva, a již proto nelze snít, že by všichni lidé jimi šťastnými se stali.

Přejděme teď k jinému druhu příjemnosti, totiž k duševním.

Nelze popřít, že působí člověku radost, rozjasní-li se mu v duši, pozná-li minulost svého národa nebo celého člověčenstva, dovede-li čísti v knize přírody a umí-li si vysvětliti různé její zjevy a tajnosti, pozná-li stavbu svého těla, badá-li nitro země, běh hvězd, směr větrů, zná-li kromě jazyka mateřského i jazyky cizí, pěstuje-li hudbu, zpěv, malířství atd.

Než i tyto příjemnosti nemohou státi se údělem všech lidí. Věda, byť i poznávání její bezplatné bylo, vyžaduje schopností a zdraví, nemohou se jí tudíž všichni věnovati. Mnohé dívky, které se chtějí učiti, musí opustiti školy pro nedostatek schopností.

Věda má mimo to i svoje stinné stránky, které značnou měrou oslabují její vznešenost.

Věda neuspokojí těch, kteří se jí oddají, neboť obor její jest příliš veliký, než aby bylo možno jej obsáhnouti, a zahrnuje v sobě tolik záhad, že člověk učený nabude na konec přesvědčení, že přes svá dlouholetá studia velice málo ví. Pouze lidé nedoučení jsou pyšní a spokojeni tím, co umějí; lidé skutečně vzdělaní nespokojí se nikdy tím, co znají, neboť vědí, že mnoho je ještě věcí, kterých neznají a nikdy nevyzkoumají. ježto sám život lidský je k tomu příliš krátký,

Věda podkopává často zdraví, a tím i základ štěstí lidského.

Vzdělání činí člověka náchylnějším k sebevraždě, což jest věcí také povšimnutí hodnou.

V dnešních vzdělaných kruzích vzrůstá počet samovražd úžasně. A nemůže býti jinak. Když člověka trýzní krutý bol, pálí horečka, mučí hlad, stíhá pomluva a závist, co mu pomůže znalost cizích jazyků, nebo historie nebo matematiky? Balsámem tehdy proň býti může pouze náboženství, a když mu toho nedáno nebo mu jest odebráno, hledá revolver, jed nebo provaz, a končí svůj zmařený život.

Zbývají ještě příjemnosti mravní, plynoucí ze života ctnostného, v útlém spojení duše s Bohem. Bez odporu jsou ony veliké a oslazují zbožným lidem i nejkrutější osud. Snad se časem rozšíří, snad obejmou srdce všech lidí a ztiší v nich každý bolestné povzdech?

Ale rozkoši těch nejtíže lze dosíci. Požívati budou jich vždy jen duše vyšší, schopné pravé lásky k Bohu i bližnímu. Jiným budou úplně nesrozumitelné a neznámé.

Či opět lidé všeobecně vrátí se na cestu vedoucí k Bohu? Naopak, mnozí vzdalují se čím dále tím více od zřídla pravých rozkoší: místo u Stvořitele žebrají potěchy u tvorů, nejčastěji nadarmo.

Teď seznajíce různá utrpení lidská i rozkoše života, seberme jedny i druhé a porovnejme je spolu.

Projděme v myslí veškeré nemocnice, všechna lože bolestí, uvažme, že tam každou dobu do padesáti milionů lidí nemocí sklíčených sténá a nejméně desetkráté tolik klesá denně pod tíží nesčetných bolů, zranění i menších chorob. Sečtěme všechny pohřby, všechny prolité slzy, všechny všední námahy, pochybnosti a nepokoje. Pozastavme se nad tím mořem běd lidských a porovnejme je s rozkošemi života, s dobrodiním pokroku, a musíme zvolati s filosofem Cieszkowskim: »Hle, před námi nepochopitelné zázraky průmyslu, hle nevyčerpateľné poklady vědy, hle rostoucí všude stopy obrovské zimničné práce; hle přepych, o jakém se nikdy Sybaritům nesnilo; hle síly, jakých fantasie ani báječným Titanům připsati se neosmělila! A při tom všem lidé hladovějí, žízňají a sténají utrpením nevýslovným! Proč se to vše děje? K čemu to povede? Co opatřila věda učení, co vyzískala práce dělníků, co zakoupilo zlato boháčů, co vybojovalo hrdinství národův, co obmyly konečně slzy tolika pokolení? Svátý Bože, co děje se na světě?! *)

Naproti této nejjasnější pravdě dovolí sobě soc. demokraté slibovati lidstvu, že oni stvoří na zemi nový, skutečný pořádek a Táj, »v kterém každý člověk pořadem dle zásluh požívati bude veškerých rozkoší zemských a každý, kdekolivžk nacházeti se bude, vždy dostane vše, co jest jenom dosažitelné.« **) Zdaž to není výsměchem zdravého

*) Ojczenasz Cieszkowskiego wvd. II, str. 4.

**) Memorial kongresu dělnického v Brusselu r. 1875.

rozumu a denních zkušeností? Zdaž možno, aby ti lidé sami věřili v to, co jiným slibují?

III. Pravdivý a falešný pokrok.

Zle jest na světě, doznávají všickni, ale co počítí? Máme snad lomiti rukama a naříkati na bídu? Máme hleděti lhostejně, bez naděje lepšího jitra na tolik slz, křivd a nespravedlnosti? Či hoditi kamenem zničení na tu osvětu a pokrok novodobý, jenž lidem slibuje zlaté hory a činí je ještě nespokojenějšími?

Nikoli. Pouze člověk kamenného srdce může pohlížeti na utrpení lidská a nesnažiti se jich zmírniti. Toliko obmezená mysl zavrhne všeckny novodobé vynálezy a nevidí, při nich stránek dobrých a prospěchu. Pouze malomyslný spustí ruce a zoufati bude nad lepší budoucností.

Nemůže ovšem býti všem lidem na zemi dobře, ale snad může a má jim býti lépe, nežli nyní jest. Viděli jsme, že bědy a nouze lidská vzniká z části z příčin na člověku nezávislých, jako na podnebí, jakosti země, nehodách živelních, chorobném ústrojí a smrtelnosti těla. Pokrok může bez odporu zmírniti ty nesrovnalosti a sluší jej v tom ohledu podporovati. Rozvoj rolnictví, průmyslu, obchodu i vynálezů může ulehčiti člověku práci pro chléb vezdejší a tím též dovolí mu více pomýšleti na úlohy duševní, ale žádný pokrok úplně příčin béd lidských neodstraní. V mnohých neuniknutelných neštěstích bude nej-

lepším lékařstvím trpělivost, pokoj, resignace. Ostatní strasti lidské pocházejí buď z vlastní naší nebo cizí viny. Zde tedy zvláště otvírá se rozsáhlé pole. ku práci a naději v lepší budoucnost pro všecky, kteří touží po vlastním nebo cizím štěstí. Především třeba vědět, že často sám člověk jest strůjcem svého neštěstí.

»Cierpi czlowiek, bo sám sobie sluży za kata,
Sám sobie robi kolo i sám sie w nie wplata.«

(Mickiewicz.)

Naše vášně, naše náruživosti, naše hříchy přivádějí na nás tisíce neštěstí již na tomto světě a jsou těmi »katy«, kteří krev naši prolévají dlouho, velmi dlouho.

To jest svatá pravda, které nepřehluší žádní soc. demokraté stálým hromobitím na vyssávání a útisk se strany boháčů.

Lidé moudřejší budou vždy nejdříve v hloubi vlastního svědomí hledati původ svých béd a nehod, a chtějíce uvarovati se utrpení života, budou se především starati sebe napravit, šlechetnějšími učiniti. Strídmost a mírnost, poctivě ztrávené mládí dovedou v tom ohledu mnoho učiniti a ušetří člověka mnohé trýzně a příkrosti v životě.

Leč člověk trpí též často následkem zloby jiných lidí. Řčení latinské: »Homo homini lupus« (člověk člověku vlkem), ač zní velmi příkře, má přece hluboký význam a stvrzuje se často v denním životě. Značná část béd lidských má pramen svůj v nespravedlnosti, samolásce, nesnášlivosti

těch, s nimiž se člověk stýká, na nichž jest závislým. Nejlepší lidé často stávají se pastvou cizí vášně a svévole. Zločin Kainův opakuje se bohužel podnes v nejrůznějších způsobách. Jest na to léku? Tu znovu třeba použiti výše uvedeného receptu: Chceme-li se uvarovati bolestných následků nesnášlivosti lidské, starejme se nesnášlivost tu odstraniti, snažme se umravniti a zušlechtiti ne pouze sebe samy, ale i své okolí.

Nic nemůže člověka více ušlechtiti nežli náboženství. — Nic nedodá mu takové síly do boje s náruživostmi, uvarovati se nástrah, nabyti ctností a k lásce k bližnímu Nic nemá tak blahého vlivu na zákonodárství, na výchovu, nauky, literaturu. Výhradně činí to náboženství katolické, jemuž naučil nás Bůh-člověk Ježíš Kristus, které již tolikráte ukázalo blahodárný vliv na lidi i národy. Obrodilo svět antický, zrušilo otroctví, učinilo lidi sobě rovnými před Bohem, povzneslo ženy z mrzkého otroctví, vzalo v obranu dítky, starce, mrzáky, k nimž pohané neměli citu a srdce; vyvolalo k životu nesčetné ústavy milosrdenství, vstúpilo na zemi pojem volnosti, cti, povinnosti, jimiž tak rádi se ohánějí novomodní apoštolé pokroku. Ono prvé povzneslo prapor mezinárodních styků; místo spoluobyvatelů postavilo bližní, lásku rodáků rozšířilo na všechny lidi. Náboženství katolické dokonalo největší převrat společenský v dějinách, ale jakým způsobem? Ne cestou fysického násilí, zkázy a vraždy, ale bratrskou láskou i k nepřítelům, svatostí života, božským zápalem a

mravní výši svých vyznavačů. Neodstranilo ovšem se země všechny strasti, již proto ne, že všechny odstraniti nelze, neboť setkávalo se s četnými překážkami i se stranv těch, jimž nejlepší přeje, a kteří nedovedou dobroty jeho pochopiti. Konečně činnost jeho není dosud ukončena a prostředky jeho vyčerpány; můžeť ještě časem mnoho zla překaziti a dobrého způsobiti.

Sami nevěrci, nepozbyli-li úplně rozumu, přiznávají náboženství Kristovu tu zázračnou sílu. Jeden z nich píše: »Věc zvláštní, že náboženství katolické, které, jak se zdá, nemá jiného cíle kromě štěstí lidí na onom světě, zabezpečuje nejjistěj: zdar v životě vezdejším« (Montesquieu). Stačí porovnatí dnešní kraje pohanské se zeměmi křesťanskými, abychom se přesvědčili, kde jest lépe. Stačí porovnatí židy s křesťany, abychom se dověděli, kdo více chudáka ničí a vyssává. Zdaž ale dnešní vlády uznávají potřebu náboženství? Či starají se o ně opravdu? Co horšího, náboženství nalézá dnes nepřátele uprostřed těch, kteří chtějí zmírniti bídy lidské, kteří vystupují k obraně lidí pronásledovaných, nešťastných. Věc to neslýchaná. Po dlouhé věky považováno náboženství Kristovo za jediného přítele bídných, opuštěných, trpících, za hlavní sloup osvěty, pokroku a štěstí lidského. Dnes líčí je zvláště socialisté jako nepřátele spravedlnosti, volnosti, blahobytu, a usilují namluviti chudáku, že bude teprve tehdy dobře na světě, až zmizí náboženství anebo alespoň prohlášeno bude za »věc sou-

kromou«. »Není nesmyslu, který by netvrdil nějaký filosof,« pravil pohanský mudrlec Cicero. Zdaž může býti většího nesmyslu nad ten, že bude lépe tehdy, až náboženství bude oslabeno nebo docela vyvráceno?

Který člověk má větší cenu, na koho možno se lépe spoléhati: zda na toho, kdo věří v Boha, v nesmrtelnost své duše, v odměnu i tresty na věčnosti, nebo na toho, jenž má sám sebe za zvíře, věří toliko v břicho a peníze, který neuznává jiného trestu neb odměny za svoje skutky mimo ty, kterých na světě se mu dostane? Nuže, bude lépe na světě, když tací lidé budou vládnouti, když tací lidé budou manžely, otci, učiteli, soudci, mistry, představenými? Bude lépe, když budou takové ditky, tací učňové, tací sluhové a podřízení? Dnes mají lidé náboženství, mají blas svědomí, ostříhající jich zlého, chodí ke zpovědi, lekají se trestů Božích, a přes to tolik zla děje se na světě; a až náboženství odstraněno bude, má býti lépe? Ó, hlouposti lidská, jak jsi strašná a bezedná!

Nemohu opomenouti zmíniti se o lekci, jakou dal na toto thema v Tatrách jistý prostý horal, průvodce cestujících, jistému takovému mudrlantovi. Pán tento, vychovaný na městské dlažbě, bez náboženství, považující život za zábavu nebo komedii, zkoušel »osvítiti« horala, který jej provázel po Tatrách. Mluvil mu tedy »učene«, že není Boha, že není nebe ani pekla, že člověk ne-liší se ničím od zvířete a pod. Průvodce poslou-

chal jej trpělivě; konečně rozhodl se, že pánovi názorně ukáže, že učení jeho dobře pochopil. Když tedy stanuli nad jednou z bezedných propastí a nikoho kolem viděti nebylo náhle požádal onoho pána, aby mu dal všechny své peníze, sice že ho svrhne do propasti. Cestující podivil se, uslyšev tuto žádost, vzal však vše za žert a s úsměvem na něj odpovídal. Leč horal opakoval ostře svoji žádost, vyňal svůj obušek a mávaje jím nad hlavou cestujícího a ukazuje na propast, hrozil mu okamžitou smrtí. Tu zvolal cestující zmateně: »Ale, člověče, měl byste to svědomí, mně zabiti, či se nebojíte Boha a ne dbáte o svoji duši?« »Co mně pletete takové nesmysly?« vzkřikl horal, »již nejsem tak hloupý, abych tomu věřil; přece jste mně sám před chvílí řekl, že není ani Boha ani pekla. Dejte mi peníze, nebo je to vaše smrt; pes nedoví se o tom, co jsem učinil, a nic zlého se mně nestane.« Tu teprve stal se pán pokorným; vrhnuv se mu k nohám, podával mu peníze, prose toliko o život. A horal odvětil na to: »Nechci vašich peněz ani života, chtěl jsem vás toliko poučiti, abyste se nerouhal Bohu a jiné o víru neolupoval; zde vidíte, co by činili lidé, kdyby je nezdržovala víra a náboženství. Jeden druhého by vraždil, jakmile by mu to prošlo bez trestu.«

Tak rozumoval prostý horal a ukázal, že má větší rozum, než onen »osvícený« panáček z města. Ovšem, takový »pořádek« by panoval na světě, kdyby nebylo náboženství. Tehdy byl by sku-

tečně hloupým ten, kdo by, moha krásti, nekradl, kdo by se obětoval za jiné, kdo by čekal trpělivě, až na něho přijde řada, kdo by křivdy odpouštěl, kdo by druhému bezplatně v něčem pomáhal. Táže se, jakým právem, proč a k čemu? Jestli jenom jednou žiji a jenom tolik mého jest, co tu na zemi užiji, co mně tedy záleží na ostatních lidech? Kdo má právo mně rozkazovati? Tu vládla by opravdu »síla«, jak chtějí socialisté, ne však právo a spravedlnost. Tu mocnější ještě více utiskoval by slabšího, tu neměla by významu ani věda, ani ctnost, ani zásluha, ani věk; kdo silnější, ten byl by lepším a vyšším. Tehdy při každém člověku státi by měl policajt a při každém policistovi opět policajt, neboť lidé podobní by byli zdivočilému stádu zvířat, vraždili by se navzájem bez konce, vydírali by sobě vládu, a vládly by pouze síly fysické, pěsti, revolvery a šibenice.

A to má býti ten nový »pořádek«, který socialisté, skutečné to »děti noci« a jim podobní lidé zavésti chtějí na zemi?! To znamená u nich, lidstvo »v před« posunovati! Nikoli v před, ale zpět chtějí oni hnáti lidstvo, chtějí vrátiti se zpět k oné zdivočilosti a zvířeckosti, jaká existovala na světě před Kristem a jaká ještě dnes panuje v mnohých zemích pohanských.

IV. Možno revolucí napraviti poměry společenské?

Znovu jeden projekt k nápravě společenských poměrů a nic více! prohodí kdos, čta výše položené úvahy. Dobře jest kázati a snouti podobné plány k obšťastnění lidí, sedí-li při plné míse a bída na křik se nevěsí, — ale mluvití to milionům nuzáků, kteří živi jsouce ode dneška do zítřka, těšiti je nadějí v jich lepší budoucnost, znamená těšiti všude slavnými těšínskými jablčky. Bída čekati Lemůze na ochranu celá léta a věky. Nouze dostupuje dnes nejvyššího bodu, a vedle roztahuje se hrdý, k slzám lidským bezcitný kapitál; třeba raditi rychle a účinně, třeba dáti se s kapitálem v boj nikoliv pouze jazykem a pérem, nýbrž pěstí, třeba silou přinutiti ho k útupu na prospěch chudých, vyděděných.

Třeba revoluce, potřeba převratu, aby ti, kdož dnes jsou nejvýše, dostali se nejniže a ti nejnižší se povznesli. Ovšem bez krveprolití značného se to neobejde, ale zdaž dnes neprolévá se krev dělníků anebo zdaž „katové neprolévají již dávno krve naší?“

Taková hesla vrhají dnes socialisté v lid. Nemluv a nepíše se takto ovšem zjevně, neboť za podobné propozice a hrozby může býti údělem kriminál. Ale mezi řádky možno se dočísti a domyslití toho, co napsati se nesmí. Jsou též brožurky, letáky, kde výslovně jest cos podobného napsáno. Tato hesla jsou zajisté vřelice lákavá, zvláště pro ty, kdož nemají co ztratiti, kteří již i víru ztratili. Nemají více ničeho a při podobném převratu mohli by se dostatí navrch, přijíti k vládě a tím i k majetku. Chytá se na ně též část mládeže v jádru poctivá, ale lehkověrná, vznětlivá a nezkušená, která bere doslovně „Odu do mladosti“ Mickiewicze a chce „bryle swiata ruszić z posad, aby ją namými pchnąć tory!“

Těmto proudům revolučním přeje bezděčně sám dnešní těžkopádný byrokratický systém vládní, an káže čekati po léta na upravení mnohých palčivých záležitostí ať na poli

náboženském či politickém, nebo sociálním. To jest voda na mlýn socialistů a radikálů, kteří předstírají, že cestou zákonnou ničeho dopracovati se nelze.

Uvažme však vážně a strážlivě, zda revoluce tak, jak ji pojímají socialisté, skutečně jest s to připraviti raj na zemi nebo alespoň napraviti společenské poměry.

Známa jest věc o kočce, že, jakkoliv ji svrhne, ona vždycky na nohy padne. Podobně možno říci o poměrech lidských. Nahlý převrat, byť i největší a nejnásilnější, nezmění povaty lidské, neodstraní přirozených podmínek, v kterých jest lidem žítí, a právě v ni h tkví hlavní jádro lidských béd a kříd, jak jsme to obšírně dokázali na počátku této úvahy. Snad se změní forma vlády. mohou změnit se ministrové, úředníci, poslanci, místo Pavla může přijíti Havel — ale zdali ten Havel bude lepší a když, jak dlouho?

Písmo svaté dí pravdivě: „sanabiles fecit Deus nationes,“ což znamená: „národové dají se uzdraviti z vůle Boží,“ ale nikde nepřaví se, že by to uzdravení mohlo nastati náhlým, násilným způsobem

Sám Ježíš Kristus, Spasitel světa, který jako Bůh musil býti nejlepším znatelem lidských béd a kříd a přišel proto na svět, aby, pokud možno, je zmírnil, neužíval k tomu cíli násilných prostředkův. Když apoštolé poboršení zaslepeností dvou měst samaršských žádali od Krista, aby je ihned ohněm spálil, odvětil Spasitel: „Nevíte, čím ducha jste. Syn člověka nepřišel, aby duše ztratil, ale vysvobodil.“ (Luk. 9, 55.) Křesťanství, věrno této zásadě svého zakladatele, neužívá nikdy násilí k obracení a uslechtní lidí, a ta nucená obracení pohanů nebo kacířův, jakých vzpomíná historie, třeba přičísti spíše na vrub vlád světských nežli církve. Prováděli je obyčejně světská panovníci, sledující při tom spíše cíle politické nežli náboženské. Tak dalece počítala vždy církev katolická s povahou lidskou a nikdy nepokoušela se násilím jí měniti, vždyť má v rukou svých nejučinnější, nadpřirozený prostředek k uslechtní člověka: svaté svátosti. Však i působení sv. svátostí závisí velmi na spolupůsobení člověka.

Pán Bůh dovede ovšem náhle změnití povahu lidskou, jak to učinil při obracení Šavla, leč to jsou výminky, zázraky; obyčejně děje se taková změna postupem, zvládná i u lidí svatých. Každý člověk má přece svobodnou vůli a náklonnosti, které nesnadno poddávají se vnější převaze a jež toliko náboženstvím, vychováním, jakož i vlní stní prací zúšlechtiti lze. Poněvadž z takových jednotlivců skládají se národové a říše, a celek není lepší svých částí, tedy nelze snítí o tom, že by jakýkoli převrat společenský, byť i nejnásilnější, mohl poměry lidské opravdu změnití k lepšímu.

Nejvýmluvněji poučuje nás v té věci historie. Vzpomínat revolucí menších i větších, ale žádná z nich nepřinesla na delší dobu žádaného štěstí, zvláště když bořila náboženství. Některé z nich opět byly tak krvavé a hrozné, že i vzpomínka na ně naplňuje nás hrůzou a odporem. Největší z nich byla revoluce francouzská r. 1789, na ní možno nejlépe stopovati hrozné ovoce převratů tohoto druhu. Revoluce tato vytkla sobě cílem vybojovati národu francouzskému volnost, rovnost a bratrství, měla zničití veškeru tyranii, útlak a bědy; aby provedla tyto záměry, užila nejostřejších a nejpřísnějších prostředkův. Hlava samého krále padla pod sekerou katovou; podobný osud potkal tisíce osob z rodiny královské, ze šlechty i duchovenstva; sami revolucionáři vraždili se pak bez lítosti a vládu sobě navzájem z rukou vydírali. Ničila vše co jen připomínalo náboženství katolické, i vládu monarchickou; zrušeny s átky křesťanské, sestaven zcela nový kalendář. Leč jak dlouho to trvalo? Krátce na to Napoleon I prohlásil se císařem, zavedl opět náboženství, zřídil vládu ještě ostřejší někdejších zničil miliony vojnů v dobrodružných válkách, které vedl pouze, by ukojil svou pýchu. Po jeho smrti Francie opět prodělávala těžkou krizi; měnily se soustavy vládní: jednou byla republika, po ní opět monarchie, a znovu republika, která je tam dnes již po třetí zavedena, a co z toho všeho? Náleží snad Francie dnes k státům nejšťastnějším a nejmocnějším? Nikoliv. Panuje tam svoboda, ale pouze pro svobodné zednáře a nevěrce; katolíci se jí dokonce netěší.

Řády řeholní platí poplatků šest až osmkrát větší než spolky a sdružení jiná, ani průvod Božího Těla není dovolen. Jsou ve Francii peníze, ale ne v kapsách dělníkův a rolníkův. Mezi dělníky i v některých továrních městech panuje ohromná nouze a šíří se socialismus (na př. v Lille, v Albě atd.), veliká část obyvatelů Francie nalézají se v drápech lichvářův, jak stvrdili veřejně kněží francouzští na prvním sjezdě katolickém v Remesi v říjnu 1896. Tak prozířetelust Boží patrně dává skrze Francii pokyn a výstrahu všem těm, kdo věří, že revoluce může oblažiti národy, a domýšlejí se, že odstraněním náboženství ka olického nastaly by lepší časy. Správně napsal před půlstoletím jeden z prvních poetův polských:

Kdo chce iskier z czarta kuźni,*)
By przepalić czarta moc,
Ten świat w gorszą wpycha noc,
Ten mądrosci wiecznej bluźni!**)

Kraśiński.

Ne dynamit, ne ručnice a bodáky, ne důvtipné vynálezy, ani moudré předpisy a zákony přinesou trvalou úlevu trpícím milionům, ale přinese ji určitý příkaz křesťanského katechismu, h'uboko do duše vtisknutý: „Boj se, človče, spravedlivého soudu Božího na onom světě, pomni, že koflík vody, podaný žíznivému, nebude bez odměny; bojuj. pracuj, snášej pokorně kříže, které Bůh na tebe sesílá, snad kdys žehnati budeš svým bolem a těšiti se z bojů dokonaných.“ ***)

Hesla podobná, jako volnost, rovnost, štěstí budoucích pokolení, povinnosti občanské, hodí se různým řečníkům a žurnalistům pišícím provolání, články úvodní; mohou též způsobiti jistý dojem, zvláště vycházejí-li z mohutných prsou a hrdel, ale na dlouho jimi nelze svět klamati. Ohromná většina člověčenstva, která těžce pracuje a strádá,

---

*) kuźnia = kovárna, — **) bluźnić = rouhati se.

***) Postęp, szczęście i przewroty społeczne W. M. Dębickiego. Warszawa 1886.

nesedne na lep prázdným řečem a slibům, ale chce jasně věděti, proč má pracovati, obětovati se a trpěti, chce slyšeti odpověď na to ne z úst nějakého řečníka spolkového nebo sjezdového ale z úst apoštola Božího, vyznamenaného důstojností nadpozemskou, a odpověď tu nalézti může jedině v církvi Kristově.

Z toho všeho vysvítá, že o úplném štěstí lidí na zemi sníti, že ku zlepšení poměrů lidských přispěti může značně osvěta a pokrok, založený na zásadách křesťanských, nikdy ale bezbožná revoluce. Pravý přítel lidstva považovati bude v nynější době za potřebné, vstěpovati v duše náboženství křesťanské a řídit dle něho žití své soukromé i veřejné, a za největší zločin pokládá šířiti nauky a hesla tomuto náboženství protivná, tlumiti city náboženské a odjímati hlavní a mnohdy jedinou potěchu nešťastným milionům. Kdo pak z rodáků našich zločin ten páchá na svém vlastním národě, kdo olupuje jej o nadpozemské útěchy a naděje v lepší budoucnost, když ne na tomto, tedy na onom světě, ten (ať vědomě či bezděčně) stojí v řadách nejhorších nepřátel a zhoubců vlasti, sráží on vlast tuto v hlubší ještě propast úpadku a na zříceninách jejich ryje zlověstná slova, která viděl Dante na branách pekla: „Lasciate ogni speranza“. Vzdejte se vši naděje!

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

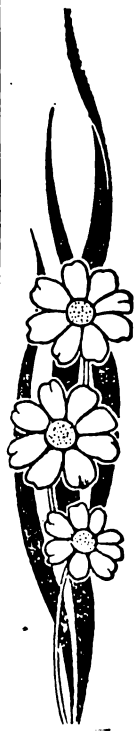

Tihle kněží se mají dobře.

Píše
P. Václav Pokorný.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Včelička: Ale, tihle kněží se mají dobře a jám kážou chudobu, každý je vypasený a vyhlíží jako měsíc.

Mazač: Příteli, to se mýlíte, jestli jeden, druhý snad má trochu lepší život, všichni ne. Chudobu nálo lidem kážou, ale vybízejí je, aby příliš o statky pozemské nepečovali; jen ten, kdo touží po dokonalosti, tomu se chudoba doporučuje. Nevyšel jsem kněze, aby kázal: prodejte co máte a děte na poušť; jen ti, kdo se odřeknou světa a dou do kláštera, od těch se požaduje chudoba; ale nikdo jich k tomu nenutí.

Co se týká toho vypasení, není to tak zlé, znám většinu kněží, že sice zdravě vypadají, ale lustí nejsou. A vyhlízejí-li zdravě, jest to lepší, než aby vyhlíželi, jako ti naši novomodní zhýbanci, kteří v 30 letech jsou shrbení, vychrtlí a mají hlavu jako koleno. A je-li některý snad tlustý, u mnohý jest tomu náchylen od přírody, znám lost tlustých lidí, kteří i těžce pracují. Příčinou loušky u některých duchovních, hlavně starších, jest, že málo se pohybují, sedíce při kancelářské práci. Jděte se podívat do našich úřadoven a najdete, že všichni starší páni jsou korpulentní — lustí, zeptejte se koho chcete. A jen se podívejte na kaplána, který musí den ze dne do školy, hodinu až půl druhé hodiny vzdálené, ten jistě mnoho tloušky nemá.

*

Včelička: To nepovídejte, kdyby se neměli dobře, tlustí nebudou.

Mazač: Zním moc lidí, že nevidí celý rok maso a jsou jako buci.

Včelička: Fryčovský děkan má 300 korců polí, ten jistě brambory nejí.

Mazač: Příteli, víte dobře, že dnes hospodářství mnoho nevynáší, ani když je dosti velká usedlost. A myslíte, že má takový kněz na růžích ustláno, když je pronajme jednotlivci? Lid hubuje, že nemá kněz pro něho srdce, že to pronajmá boháči; když to pronajme mezi lidí, tu jednak málo platí, a často aby, hlavně je-li špatný rok, většině lidí nájem odpustil. A potom jest z toho sám živ, obyčejně při tak velikém beneficiu bývá 1 aneb 2 kaplani, od nichž farář žádati nemůže, aby mu mnoho za stravu platili, dále musí míti služebné, hlavně drží-li hospodářství a tu musí zlobit se s lidem pracujícím, na farském se nejvíc krade, děkan prý to nepotřebuje. A ostatně, drží-li farář hospodářství, prokazuje tím dělnému lidu dobrodiní, ježto mu skýtá výživu, a farář jistě lid lépe platí než židovský pachtýř, jenž chtěje ušetřiti na mzdě, povolává sem hejna Slováků.

Včelička: Ale to se nesrovnává s kněžským stavem — — hospodařit

Mazač: V mnohých krajích farář na ta pole ani pachtýře najít nemůže; z čeho bude živ, odkud bude udržovat domácnost?

Včelička: On tím zanedbává povinnosti svého stavu.

Mazač: Zním málo případů a je-li někdy s hospodářstvím mnoho starostí, tu mívá farář kaplana, jenž faráře zastává. Zajisté, kdyby farář ta pole ladem ležet nechal, každý by se mu vysmál.

Včelička: Nechte to být, však ono mu to hodně nese do kapsy.

Mazač: Příteli, žádnému knězi nenese fara tolik, jako advokátům jejich kanceláře, profesorům na klinikách jejich soukromí pacienti. A můj milý, ty tučné fary, těch byste velmi málo našel. Na prstech byste je spočítal, za to o těch farářích císařských, kde má farář sotva dohromady 800 zl., o těch mlčíte. Dnes má každý sluha, každý 19letý úředníček u pošty a u dráhy víc, ač nestudoval dvanáct let. A co pro kaplana 350 zl., to je nějaká odměna? Anebo platí-li se jim od kilometru 8—10 kr., to musí mnohdy každému poslovi dát víc. A přece ještě ten kaplan proti 800 zl. faráři je ve výhodě; více mu zbude, platí málo za zaopatření. A farář s 800 zl. musí mít jednu služebnou osobu, která by mu domácnost obstarávala; počítejte sám, mnoho-li mu zbude, mnoho-li může uložit do spořitelny.

Včelička: Tak mu zase nese hodně štola.

Mazač: Ubohý farář na horách, v osadě 400 až 500 duší čítající, ten toho nachytá, když se tomu dřevaři narodí dítě, neb umře žena neb otec. A nota bene, to se mu stane 8—10krát do roka.

Včelička: Proč na takovou faru chodí.

Mazač: Co má dělat, když je na patronátě: na lepší fary jsou mnohem starší žadatelé. Když o ni nežádá, řeknou představení: Když nestoj o malou faru, nedáme mu vůbec žádnou. A ne se dočká něčeho lepšího, už bývá stařec nad hrobem.

Včelička: Tak jest to nespravedlivě rozděleno.

Mazač: Příteli, toho církev vinna není. Dříve měl každý kněz dosti na živobytí, než stát zabra mnoho duchovních statků, a jen tam, kde něco nechal, tam kněz může být trochu slušněji živ.

Včelička: Tak to mají teď lépe rozdělit.

Mazač: To se snadno řekne, ale těžko se provést. Jsou právní poměry, jichž rušiti těžko.

Včelička: Ale biskupové a proboštové, ti se mají zajisté moc dobře.

Mazač: Ale, můj zlatý, oni z toho sami živ nejsou. Tu je nějakého vydání. Dvěře se ani ne zavrou. Tu přijde nějaký pán, zchudlý šlechtic tam zase bývalý učitel, hospodářský správce, pros o podporu. Za chvíli přijdou dámy sbírat na Matci. Sotva odejdou, už jsou tu studenti, zvou na ples. A nemyslete, že může dát 1 zl. neb 2 zl. nejméně 5 neb 10 zl. Řikává se, když nám nedá ten, kdo nám má dát. Přijde-li v diecési neb na državě jeho pohroma živelní, tu nesmí to odbý také 20—30 zl. A tak, jak jsem svrchu pravil, jde to den ze dne, po straně mu nadávají, ale jak se jedná o peníze, činí na jeho kapsu první útok.

Včelička: To jen někdy.

Mazač: Viděl byste, jak jsem vám pravil, tak to jde pořád, den ze dne.

Včelička: Ale mají nádherné paláce, komnaty, vozí se v kočárech.

Mazač: Nu — a Rothschild chodí pěšky? — A milostpán Bebel nemá palác? Jen si řekněme pravdu.

Včelička: Pán Ježíš a apoštolové také nejezdili v kočáře a nezůstávali v palácích.

Mazač: Prosim vás, jen nezpívejte tu starou písničku, kterou odrhují stále sociální demokraté. Či žijeme za dob, v nichž žil Pán Ježíš? Tehdy byly, příteli, docela jiné poměry, nežli jsou dnes. Vždyť dříve biskupové a králové byli dosti chudobní, ale nynější doba chce, aby, mají-li míti vážnost u lidu, také měli vliv a postavení, oné vážnosti odpovídající.

A potom, veze-li se již ten biskup v kočáře, má to své příčiny. Často jsou dvě obce, kde má konati visitaci, dosti od sebe vzdáleny, tu má jíti pěšky, když celý den se namáhal? Cesty bývají dosti obtížné, dosti strmé; a biskup bývá obyčejně již starší muž.

Včelička: Povídáte, že se namáhal, však on se moc nepřetrhne.

Mazač: Rád bych viděl, abyste měl za parného horka, kdy kostel je přeplněn lidem, od rána do večera v onom dusnu být a svátost sv. birmování udílet. A to není vše; potom ještě prohlíží knihy úřední, kostel, zkouší dítky z náboženství.

Včelička: To jest den nebo dva.

Mazač: Mýlíte se, někdy dva, tři, čtyři týdny to trvá a to jest až čtyřikrát do roka za sebou.

Včelička: No tak, ten ostatní čas má prázdno, a sedí ve své residenci.

Mazač: Tak dle vás císař pán sedí také v hradě císařském, jen se tam baví.

Včelička: To ne, vždyt píší noviny, jak pilně pracuje mnoho hodin denně.

Mazač: A tentýž případ máte u biskupa, vždyt musí se starat o diecési, a když jest 500 až 600 far, 900—1100 kněží a přes půl druhého milionu duší, myslím, že má práce dost.

Včelička: K tomu má konsistoř.

Mazač: Jako císař, ač má ministerstvo, musí vědět o všem důležitějším, co se v říši děje, podobně i biskup všechny závažnější věci, které se dějí; neboť konsistoř jest většinou vázána na souhlas biskupův. Možná, kdybyste viděl tu kupu listin, co mu sluha přinese každého rána, že by vás z toho bolela hlava.

Včelička: Ale nemá míti tolik služebnictva kolem sebe.

Mazač: Na residenci biskupskou dnes, jak jsem vám pravil, chce-li biskup si udržet vážnost, kladou se velké požadavky od společnosti lidské a chce-li jim biskup dostáti, musí mít nějaké služebníky; či zametá si také ministr svou kancelář, aneb cídí si služební plášť? A mimo to jest to dobře, lidé naleznou obživu.

Včelička. Ale nač pak dává takové tabule, ať to dá raději chudým.

Mazač: Biskup musí dle stávajících mravů u světských hodnostářů někdy hostin se účastnit; proto musí sám někdy oplatiti, musí sám někdy hostinu dávat. A že na chudé se při tom nezapomene, buďte jist.

Včelička: Potom se opičí jiní kněží, o poutích a visitacích jsou slavné trachtace na farách.

Mazač: O poutích bývá zvykem, že, aby byly služby Boží slavnější, přicházejí druzí spolu-bratří na výpomoc, a tu snad jest slušno, aby je ten farář pobostil.

To byste měl slyšet, kde farář koná poutní slavnost sám, jak lid bručí: „Ten lakomec nechce nic dát.“ A nyní vyjma pouti po farách se hostiny nestrojí, jako druhdy, většina duchovenstva jest proti tomu. A mnohé vikariáty odvádějí místo toho slušné částky ku podpoře svého tisku katolického.

Včelička: Ale, proč pak se dělá taková pompa, když přijede do fary biskup, jako kdyby přijel sám Pán Bůh. Stavějí se slavobrány, střílí se, jezdí banderium.

Mazač: Příteli, to si žádný biskup nenařizuje, ano některý si ani toho nepřeje. A když má přijít, tu lid sám přichází na faráře prosit, může-li to neb ono udělat, jen aby biskupa slavně uvítal.

A jest aspoň viděti, že ten lid svého vrchního pastýře si váží; má to potom míti biskup za zlé? Jaké se to konají přípravy, když má přijeti císař

pán, aneb kníže do obce! A biskupovi už to nepatří? Či zlobil se Kristus, když byl v Jerusalémě slavně uvítán?

Včelička: Kdyby tomu tak bylo, jak pravíte, nezanechávali by kněží po sobě tak velikého jmění.

Mazač: Příteli, takových případů jest velice málo. Spíše bohužel se stalo, že po kněžích zbyly dluhy. A když po kněžích zbudou peníze, dědí příbuzní, a když každý nakládal dle předpisů církve, jistě by po něm mnoho neostalo.

Včelička: Doznáváte sám, že kněží nejednají, jak se patří.

Mazač: Můj milý, jako měl Kristus mezi svými apoštoly Jidáše, podobně i mezi kněžími jsou mnozí, kdož neplní všechny předpisy svaté církve a za ty církev nemůže; či může některý otec za to, že syn na jeho statku špatně hospodaří? Zajisté, že ne; proto, pakliže některý kněz všechno si dovolí, nemůže církev za to býti zodpovědna. Každý soudný člověk ví, že kněz, jednající proti zřejmému rozkazu církve, nejedná ve jménu církve a že zodpovědnost za toto jednání nespadá na církev, nýbrž na toho špatného kněze.

Včelička: Co pak dřív se měli kněží zvlášť dobře, poroučeli ve škole, co farář chtěl, to musil učitel dělat.

Mazač: Příteli, zase se mýlíte. Vy jste někde něco slyšel zvonit, a ne dobře. Zakladatelkou škol byla církev a proto také měla vyhrazený dozor nad vychováváním mládeže. A to plným právem,

dítky, jež škoře se odevzdávají, mají nabyti vychování a vzdělání toho, jež jim rodina poskytnouti nemůže. A má-li se děti vychování v rodině na základech křesťanských, musí býti i takové ve škole. Proto církve nemohouc úplně kněžím vychování ve školách svěřiti, jako ve středověku, kdy bylo s dostatek kněží, svěřovala je učitelům; aby pak se přesvědčila, že dítky i v ostatních předmětech náležitě jsou vyučovány, proto chodíval farář i jindy do školy, aby se o tom přesvědčil. Škoda, že tomu tak nyní není.

Včelička: Vždyť nemají ostatní předměty s náboženstvím co dělat, na příklad počty, mluvnicko, fysika.

Mazač: Přímo sice ne, ale nepřímě. Nevíte na příklad, jak mnozí převráceně dějepis, hlavně český dějepis vykládají? Když některý učitel potom vykládá na př., že Hus byl světce, mučenníkem, a katecheta řekne, že Hus byl bludařem, komu to dítě má svěřiti? Neb řekne-li katecheta: Bůh celý svět řídí; a učitel: příroda má svůj přirozený běh, od toho se uchýliti nemůže, komu teď dítě uvěří?

Co si mysliti má o náboženství, když v ostatních hodinách o Bohu nic neslyší, ano tu a tam leckdy štiplavé poznámky o náboženství.

Včelička: Co ale ti učitelé, jak nízký měli plat a bídné postavení!

Mazač: Dříve všechny stavy měly daleko menší služné než nyní. Potom i měli také velice malé vzdělání.

Včelička: Proč pak brali staré vysloužilé vojáky; co je mohl takový naučit, jenž sám nic neuměl?

Mazač: Kde měli jiného učitele vzít? Obec byla ráda, když toho sehnala, lepší něco nežli nic. Tenkrát tolik lidí nestudovalo, jako nyní. A přece mnohý starý učitel si liboval, že dobře se měl, že jinak zase byl odškodněn.

Včelička: Ale ty baráky, v jakých se za kněžského dozoru učilo, často v pastoušce, nyní jsou paláce . . .

Mazač: Za to kněz nemohl, to bylo starostí obce a vidíte, často v tom baráku děti více se naučily než nyní v těch moderních palácích. A byli to staří vojáci ti učitelé, a přece na ně ti staří s větší úctou vzpomínají, než ti moderní páni kluci na ty studované pány učitele.

Včelička: Ale, mně nevymluvíte, já pořád, ať to vezmu jak to vezmu, přece vidím, že kněžím není zle.

Mazač: Příteli, zapomínáte na slova Písma: Dělník hoden jest své mzdy. Krista vydržovaly nábožné ženy, když kázal, také rukama nepracoval. A sv. Pavel praví, kdo oltáři slouží, od oltáře buď živ. Snad má člověk, kterýž 12 let studoval, se nemáhal, na něbož rodiče vynakládali, právo, aby byl slušně živ, jako každý jiný občan, ale že snad by měli takové blaho, jako vy myslíte, tomu tak není; vidíte, teď, co upravily se v jiných oborech lepší platy, tu věnuje se málo mladíků stavu kněžskému.

Včelička: Ale, já slyšel od mnoha lidí, že se kněží mají nejlépe, a že život jejich se nesrovnává se životem dle sv. evangelia.

Mazač: To všecko jste slyšel od socialistů, a aby si socialista něco odepřel, jděte se podívat v sobotu do hospod, jež jsou blíže továren, jen samá zábava, samé vyrazení, tam praskne všecko. A nyní, když všecko probil, a nemá on ani jeho rodina co jíst, závidí ostatním, jimž se slušně vede, a proto, že má od jakživa spadeno na kněze, tedy mu ve zlosti vytýká bohatství a blahobyť.

A takoví mluví, že se život jejich nesrovnává se sv. evangeliem; to někde vyčetli v socialistických novinách, jichž redaktor, kolikrát žid, ani neví, jak evangelium vyhlíží. Kněz, kdyby byl sebe větší světec, v kostele jich neuhlídá. A tu když kněz je zbožný, vede přísný život, jest u nich blázen, jezovita, ztřeštěnec. Dnes jest těžko se všem lidem zachovat; a vlastně mnohým lidem se nezachová vůbec, ať jest takový, nebo jakový.

Včelička: Máte pravdu.

Mazač: Jsem rád, že aspoň jednou jste mi dal za pravdu.

Včelička: Nevěděl jsem, že jste tak kovaný a že dovedete tak ty kněze hájit.

Mazač: To bych byl špatný katolík; žid, evangelík zřídka kdy se staví proti svému duchovnímu a přeje mu ze srdce jeho mzdy, jen

katolíci špatní své kněze haní a jim blaho vyčítají.

Včelička: I v tomto ohledu máte pravdu, však i já teď jsem také poznal, že socialisté nás jen tak balamutí, jinému vyčítají a nepřejí a sami neznají leč sebe a své břicho.

Mazač: Bohudík, že jste to konečně poznal.

Pastýřský list ndp. arcibiskupa olomouckého dra Theodora Kohna.

Ze znamenitého tohoto dokumentu vele-pastýřské bystrosti a bdělosti nad svěřeným stádcem uvádíme následující; »Protestantismus počal šířiti nevěru po Evropě, filosofismus osmnáctého století od Boha odpadlý pokračoval v díle započatém a naše století otevřeně vypovědělo boj samému Bohu. Táže se, co jest atheismus? A odpovídám: Atheismus jest popírání Boha osobního, živého, Boha stvořitele, jenž liší se zcela od světa, a bez-božcem, atheistou zoveme každého, který popírá Boha, ať to činí jakýmkoli způsobem a ať podává učení své ve formě jakékoli a za jakýmkoliv účelem. Trojí jest pařeníště atheismu, z něhož bují všecky ostatní soustavy atheistické, a to: škola positivistická, pantheistická a materialistická. Úmyslně užívám slova »škola atheistická«, protože všecky tři jmenované soustavy společně učí, že není Boha živého, osobního, od světa úplně rozdílného, jenž stvořil svět a jemuž po všechny

časy vzdávalo lidstvo božskou poctu. Snahou stoupenců této školy jest, všeliké vědě dáti ráz atheistický a z lidí nadělati bezbožců; odtud jejich úsilí, aby vyhladili všeliké náboženství ze srdcí lidských a místo bohopocty zavedli kult člověčenstva, které dle nich jest oním velikým duchem, onou nejvyšší bytostí, jíž jediné přísluší bohopocta. — Jak představují si pantheisté Boha? Bohem je jim všecko, co jest, kámen, rostlina, zvíře, člověk, já, ty, celý svět, všecko a nic. — Třetím zdrojem atheismu jest škola, jež bez obalu nazývá se materialistickou. Poslechněte, co ta učí! »Všude napřed člověk snil a potom teprve myslil, ale konečně přece je lepší výplod spícího mozku nežli nic. Dnes však rozhoduje věda. Mnozí odvážní badatelé pohřbili už vědecky nejednu metafysickou bytost — i Boha křesťanského — zbavují skutečnost lesklého pozlátka, kterým zrak váš byl šálen, a pojmají směle život tak, jak skutečně jest. Zašlého božství, jehož nikdy nebylo, nechtějí vzkřísiti a po oceánu budoucí blaženosti netouží: pokládají se za nejméně nedokonalé z bytostí organických.* — Tak učí naše doba o Bohu a nikoli tajně, nýbrž veřejně a všude a my ani netušíme, jak úžasně učení toto se rozmáhá. Všimám si tisku a naslouchám jeho hlasu. Pokud mohu, sleduji práce znamenitějších spisovatelů a poznávám, čím dále, tím jasněji, že nauka, o níž jsem mluvil, až příliš jest rozšířena. Čtu ji v knihách a časopisech; ozývá se z veřejných učilišť; rozmáhá se, netajme si toho, v naší mládeži a zachvacuje

den ode dne širší vrstvy dělnictva. Kdo sečte jednou následky tohoto zla, neučiní-li se mu záhy přítrž. Pán Bůh ví, kam dospějeme; shůry, z kruhů vyšších vyšla ta nákaza a nyní ve vrstvách nižších šíří se dál a dále. Zmínil jsem se před chvílí, že tato nákaza hluboko, příliš hluboko v lidstvo se zaírá. Nahlédněte jen do denníků, týdeníků a měsíčníků našich i cizozemských a přesvědčíte se, že tisk, až na čestné výjimky, stal se zapřísněným nepřítelem nauky Kristovy. Než i zvrhlé naše krajinské noviny nezadají si v ničem se špatným tiskem velikých měst. Nejvýstřednější nauky hlášané v listech velikých, docházejí v nich oblasť s tím jedině rozdílem, že venkovský tisk podává je nebohým svým čtenářům ve formě jim přístupné, snáze stravitelné. — Mezi tak zvaným vzdělanci šíří se tyto podvratné nauky knihami a vědeckými časopisy a úplně otravují mysl tak zvané intelligence; pro nižší třídy však odívají se formou almanachů, kalendářů, románů, zvláště pro lid psaných. A neznáte těch rozkřičených půjčoven knih a čítáren, kde čtenářstvo zrovna hltá jed bezbožnosti? Odpusťte, prosím, připomínám-li ku konci vám tak zvané filosofy v hospodě kteří v pravici sklenici, v levici noviny, kup kolem sebe neprozíravý zástup a vlévají do něho řečí až příliš průzračnou, co učení bezbožci vymudrovali! Z toho vidíme, jak zhoubný příval žene se a valí ku předu dál a dále.

Číslo 7.

Cena 4 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Zpět k Církvi.

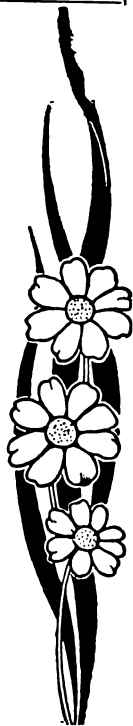
II.

Podává Dr. Jos. Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

1. Čtením spisů Lutherových stal se katolíkem.

Ve spise »Erinnerungen eines alten Lutherana« (vzpomínky starého Lutherána) klade si otázku L. Hammerstein, byl-li Martin Luther k tomu způsobilý, aby »pokaženou« Církev, jak hlásal, přivedl k původní její čistotě. I odpovídá na to: *Za první požadavek* tak božského a vznešeného úřadu, jakým jest povolání reformatora, pokládáme *pokoru*; nebo »Bůh se pyšným protiví, pokorným však svou milost dává.« Jak asi vypadá ta Lutherova pokora? Ne dobře. Píše na př., že »nebude moci býti spasen, kdo jeho učení nepřijme,« (Luth. sp. Erl. vyd. XXVIII. Str. 143), »celý svět že není hoden, aby mu řeménky u obuvi rozvázal.« (tamtéž), »ano Maria a všichni svatí v nebi ruce pod nohy jeho by kladli, kdyby na světě žili.« (Luth. sp. Jer. vyd. III. Str. 363.)

To ovšem málo svědčí o pokoře.

Anebo snad jsou tyto výroky výrazem pevné — neohrožené víry? Tím méně. Nebo Luther sám doznává, že by nemohl ani sám dobře víry přiložiti tomu, co káže. »Mám za to, tak píše, že sv. Pavel sám nemohl tak pevně věřiti, o čem kázal. Já v pravdě také — bohužel — nemohu

tak pevně věřiti v to, co káži, mluvím, pší a jak jiní lidé o mne se domnívají, že tak pevně věřím.*

Druhý požadavek, máme-li pokládati někoho za Bohem povoláného, aby pracoval pro Církev a spásu lidí, jest, že *musí hořeti láskou k bližnímu a horlením pro duše nesmrtelné*, ježto »nechce Bůh smrt hříšníka, ale aby se obrátil a pokání činil.«

Hořel takovým bohumilým zanícením Luther?

Jeho srdce bylo sice rozníceno — ale nikoliv láskou, nýbrž vášní. Nebo jen vášnivý člověk může napsati, »že prý by se měl papeži, kardinálům — a veškeré havěti jeho modlářství a papežské svatosti — jako rouhačům jazyk z krku vytrhnouti a na šibenici přibiti.« O jiných nízkých potupách a hanebnostech, jimiž napadal katolickou církev vůbec a papeže zvlášt, ani se nechceme dále šířiti.

Třetím požadavkem pro muže Božího a apoštola Ježíše Krista bylo by osvědčení, že *z hloubi srdce nenávidí hříchu*.

Jak se zachoval Luther k tomuto požadavku? »Co škodí, že čerstvý hřích pácháme? Nemusíme hned zoufati, ale si pomysli: Ach, Bože, ty ještě žiješ; Kristus, můj Pán, zahladil hřích: ihned jest po hříchu.* Proto dal Luther radu, aby se jen statečně hřešilo, ale tím statečněji také věřilo. Jinde napsal Luther: »Od Boha nás neodloučí žádný hřích, kdybychom tisíckrát a tisíckrát spáchali denně cizoložství, anebo vraždu« (Jer. 1, 128 a); — — »Nevěstka sebe nestydatější stojí

výše než svatý, jenž činí dobré skutky.* (Valch. VI. 548).

L. Hammerstein shledal, že byl v mládí brozně klamán, když v dějinách slyšel o příkladech některých význačných osobností, které byly protestanty vynášeny a chváleny, ačkoliv pravý opak byl pravdou. To bylo mu pobídkou, že důkladně a nestranně studoval katolickou víru — a konečně že se stal katolíkem.

Podobně jako Hammersteinovi vedlo se i jinému muži, jehož duch toužil upřímně po pravdě. Byl to pastor Jiří Evers, jenž na základě studia spisů Lutherových odvrátil se od protestantismu a stal se katolíkem, ač tomuto svému přesvědčení musil přinést veliké oběti.

O pobnutkách svého studia a spisů Lutherových píše Evers následovně :

• Zavedení občanského sňatku byla první pobnutka, že jsem důkladněji začal se obírat se spisy Lutherovými — — — — — Zastánci občanského sňatku totiž odvolávali se na spisy Lutherovy. Ve farní knihovně našel jsem sbírku všech spisů Lutherových, vydanou tiskem v Erlangách. Až dosud neměl jsem nikdy příležitost prohlédnouti si objemnou sbírku spisů muže, po němž my protestanté s pýchou se zoveme. Nemnoho bude asi těch pastorů, jimž by to okolnosti dovolovaly — nemnoho těch, kteří by, ač mohou, to přečetli. Nebo čtení — zejména latinských spisů a hanopisů Lutherových — jest prací velice odpornou, ježto některé věci se stále

opakují — a mimo to obyčejnými nadávkami se to jen hemží. — — —

Netrvalo to dlouho a dospěl jsem k přesvědčení, že zastánci občanského sňatku se právem odvolávají na Luthera. Ale to pro mne nemělo důležitosti. Sňatek dle protestantů není svátostí — nýbrž pouhou občanskou smlouvou — — — která i bez církevního požehnání zůstává platnou — a dle okolností jako každá jiná smlouva může se opět zrušiti. — Upozorněn Janssenovými spisy počal jsem pročitati také poněnáhu ostatní spisy Lutherovy. — — — — —

»Čím déle jsem četl spisy Lutherovy — — tím vícebledla svatozář, kterou byl od protestantských dějepisců oslněn — — — bledla i moje vážnost a úcta, kterou jsem posud k němu choval. Koněčně jsem nabył z dopisů Lutherových zcela opáčnéhó obrazu o povaze tohoto muže a o dějinách tak zvané reformace, tak že mne dějinná postava jeho, jak z jeho spisů a dopisů poněnáhu zírala, naplnila vlastně jen nevolí.«

Nad oltářem byla připevněna, jak to ovšem zcela důsledně žavedl protestanismus, na dřevěné stěně kazatelna. Pravím: důsledně; neboť hlavní bod protestantské bohoslužby jest hlavně kázání.

»Obraz Lutherův visel vedle obrazu Kristova mezi kazatelnou a oltářem. Poručil jsem obraz Lutherův odstraniti a jinam zavěsiti. Pozoroval jsem totiž, že prostí věřící ve své nevědomosti Luthera tak vysoko cení jako Krista. Narazil jsem z počátku na odpor. Kristus, tak se mluvilo, osvo-

bodil svět od panství židovského, Luther zase od panství papežského a římského. Ono panství (židovské) již dávno přestalo, papež ale ještě jest na světě a proti němu musí prý Lutheráné především Luthera jako štít pozdvihnouti. Divili se také tehdáž, že stále káží o Pánu Ježíši jako o Spasiteli, nikdy ale o Lutherovi.◀

Pastor Evers, poněvadž neútočil na církev katolickou a její zřízení, upadl v podezření, jakoby chtěl svoji osadu převést ke katolické víře. Někteří »osvícení« Lutheráné — aspoň za osvícené se pokládali — následkem toho byli velice pobouřeni.

Evers zavedl na př., že v sobotu večer se zvonilo. »Osvícenci« brojili proti tomu řkouce, že jest to na újmu protestantské a lutheránské svobodě. Hrozili Eversovi, že povolají ze sousední obce hasiče se stříkačkami, nezastaví-li večerní zvonění. Hasiči postaví se prý zrovna před obydlí pastorovo.

Ale Evers zůstal při svém rozhodnutí. Byl k »osvíceným« vládný, své práce konal svědomitě — a »osvícení« výhrůžek svých neprovedli.

Ve vesnici usazený lékař Dr. Henza byl uvědomělý katolík. Již předchůdce Eversův v duchovní správě nepokrytě chválil před protestantskými osvícenci náboženské přesvědčení lékařovo. Tenkrát byly časy dosti pohnuté. — Kulturní boj byl v rozkvětu — a na příklady uvědomělosti katolické nebyla nouze. Pastor a lékař scházeli se u lůžka nemocných; tu ovšem vyskytla se nejedna

příležitost ukázat, jakými zásadami ten či onen se řídí.

Evers rád se dával do hovoru s tímto katolickým lékařem a řeči s ním nezůstaly bez účinku. Porovnáváje Evers duchovenstvo katolické s protestantským — shledal, že v církvi katolické jest *jednotné duchovenstvo*, horující pro pravou svobodu — — — naproti tomu u protestantů vládne nesjednocenost. Protestanté vůbec kněžstva nemají — Kristus ale kněžský úřad založil — a úřad ten v nepřetržité dlouhé řadě od časů apoštolských až po naše doby v církvi trvá — — přináší se svatá oběť — — udělují se svátosti.

Čím dále tím jasněji viděl svítat pravdu v církvi katolické.

Ale byly tu ještě mnohé pochybnosti, které musil překonati. Než okolnosti valně k tomu přispěly, že pravda katolická i poslední ledovou kůru rozebrála. Evers se o tom zmiňuje následovně :

«Se strany kolegů a představenstva bylo mi jakési »ultimatum« zasláno. Chtěje svým starším dětem dáti příležitost, aby se volně rozhodly o víře, odkládal jsem s konfirmací a poslal je zatím do Francie, aby v jednom katolickém ústavě seznaly z vlastního názoru víru a život katolický; dalek mi byl při tom úmysl, aby snad se připravovaly tam k přestoupení do církve katolické.

Bylo na mne naléháno, abych z toho ústavu své děti vzal a je jinam do protestantského ústavu dal na vzdělání. Prozatím zůstalo při tomto požadavku, ježto jinak ve vykonávání duchovního

úřadu mi nemohli nic vytýkati. Zejména nemohli mi ve zlé bráti přichylnost ke katolické víře, ježto jsem jim mohl případně odpovědět, že mohu tétéž volnosti vzhledem ku katolické víře užívati jako oni, když se dávají vésti směry svobodomyšlnými.

Moji svobodomyšlní protestantští spolubratři byli náhledu jiného

Evangelická svoboda prý nemá proti směru tomu či onomu nic — ale pokusy nabádání k víře římsko-katolické prý se trpět nesmějí — a všemi zákonitě dovolenými prostředky dlužno je prý potlačovati — — — — —

K mému velikému překvapení dva nejzámožnější osadníci ve vsi — — nepřlíš zrovna horliví protestanté — — dali své dcery do téhož katolického ústavu v Toulu — kam já jsem svěřil své dcerušky. Byl jsem proti tomu a vymlouval jsem ten úmysl, předstíraje, že jest to katolický ústav. Oni chtěli míti své dcery tam na vzdělání, kde jsou dcery pastorovy. Že jest to ústav katolický, jim nic nevadilo, ježto byli »nad úzkoprse konfesionelní stanovisko« — povzneseni.

Ostatně dávali protestanté děti své na vzdělání i do Erfurtského katolického ústavu — zcela i pastoři prý tam své dcery, jak jsem byl ujištěn, posílali — a nikdo se nad tím nepozastavoval.

Rok a den byly dívky v Toulu, než ta hrůzostrašná zpráva spolubratry v úřadě postrašila, a oni seznali, že vlast (!!) jest v nebezpečí.

Obrazotvornost jim kreslila, že v nebezpečí jest celý Urbach z nákazy »Římské«.

Mezitím zapředl se přátelský poměr k tehdejšímu katolickému faráři Trippe v Erfurtě a k biskupskému komisaři Dr. Zehrtovi v Heiligenstadtu. Pochybnosti, pokud se týkalo úcty Mariánské a svatých, rovněž i neomylnosti papežské, zaplašily se poměrně dosti brzo.

Tím těžší byly úvahy — a starosti o existenci životní. Blížily se Velikonoce.

Farář Trippe rovně mi řekl, že jest mojí povinností protestantské duchovní správy se zřící a v lůno katolické církve se vrátiti, jakmile jsem nabyl přesvědčení, že tato *církev jest pravá*. Ohledně pramenů životní existence mínili katoličtí pánové, abych se obrátil do »katolických« Bavor anebo do Rakouska, tam že se již nějaké výhodné místo pro mne najde, jež by mi i denní chlebiček pojistilo.

Zkoušel jsem to, nalézti místo v redakci hlavních časopisů. Byl jsem velice chladně přijat, tak že mi další chuť zašla. Několik let později psal mi bývalý můj soudruh ze studií, — jenž jako redaktor u kteréhos časopisu našel výživu — krátce před svou smrtí důtklivé psaní, v němž mne varoval před tím, abych se o místo redaktorské ucházel a radil, abych zůstal v Rakousku.

Místo redaktora bylo mi jen jednou vůbec nabízeno a to u malého časopisu křest.-sociálního — — v Bavorsku. Tenkráté byl jsem již rakouským občanem a nepokládal jsem za výhodné

s novými ztrátami vykoupiti si přestěhování. Církevní a školní poměry byly mi v »katolickém«
Bavorsku a Rakousku úplně neznámy. Pozdější zkušenost mne poučila, že chovaná naděje — na tomto poli dojíti zaopatření — postrádá všeho základu. Chtěl jsem studovati medicinu — — ale bohužel scházely mi prostředky. Státního postavení nemohl jsem dosíci, protože ukazovali vždy na moje pokročilá léta — — — v soukromých službách na př. jako knihovník — nebylo místa, nebo všude namítali, že mají své starší úředníky atd.

Krátce a dobře — došel jsem zklamání.

Uvádím to proto, abych ukázal, že moje rozpaky, které v obledu tom mne znepokojovaly, nebyly bezdůvodné. Úděl, jehož se mi dostalo, zdál se mi nemožným, zvláště když dobrý farář Trippe tolik nadějí ve mně probudil; úděl totiž ten, že nemohl jsem se nikde domoci nějakého úřadu, následkem čehož moje existence byla úplně nejistá a já odkázán byl na milosrdenství Boží, na lidi a na literární práci.« — — — — —

«Mnoho podivuhodné pomoci z ruky Boží i lidské se mi zatím dostalo. A jestliže dnes, na konci svého života, jako stařec zpět pohlédnu na těch 20 let, divím se, jak to možné bylo, že se mi k žití dostalo prostředků a musím dobrotu Boží a lidskou vděčně velebiti, jež tak často v pravý čas, když se zdálo, že jest již vše ztraceno, pomohla.

Ale lehkomyšlně bych jednal, kdybych v tom naději nějakou choval pro zbytek svého života a

pro zaopatření svých dítek. Nabyl jsem přesvědčení, že z mé strany jsem se dopustil chyby, když jsem si nepojistil předem svou existenci, ježto dnes nežijeme více v době sv. Františka. Konvertité (t. j. ti, kteří z protestantismu vrátí se zpět k církvi katolické) nesmějí připadnouti za obtíž. — — — — —

»Necht se děje cokoliv, vždy budu Bohu děkovati, že mne tak ráčil vésti. Končím žalmem: Oči mé vždycky k Hospodinu, nebo on vytrhne z osidla nohy mé. Poblediž na mne a smiluj se nade mnou, neboť osamělý a chudý jsem já. Soužení srdce mého rozmnožilo se; z ouzkości mých vytrhni mne. Viz ponížení mé a práci mou a odpusť všecky hříchy mé. Ostříbej duše mé a vytrhni mne, ať nejsem zahanben, neboť jsem doufal v tebe. Žalm 24.

Podali jsme hlavní myšlénky o návratu do katolické církve učeného muže, jak sám je napsal.

V knize: »*Katholisch oder protestantisch*« (katolíkem nebo protestantem?) praví Jiří Evers, že opravdu věřil, že při luteránském přijímání jest Kristus přítomen. Ale když seznal, že proměnu chleba a vína učiniti nemůže, pokládal za pokrytectví, ještě dále působiti v protestantské duchovní správě. K jmenovaným důvodům přišly ještě jiné, zejména přání, aby se mohl vyzpovídati a obdržeti rozhřešení.

Kolik obětí přinesl Evers svému přesvědčení! Co strádání, bojů, obtíží přestál! Všechna čest ta-

kovému muži! Dnes mnozí bez rozvahy útočí na církve katolickou — — — blátem hany po ní házejí — — — k odpadnutí svádějí. Hle! katolíci liknaví — vizte muže, jenž za přesvědčení katolické, k němuž hlubokým studiem dospěl, zřekl se všech výhod života — — — — život jeho — — trnitá cesta — — a přece vytrval.

2. Jak Dr. David Rosenthal stal se katolíkem.

Na hřbitově *St. Maria in arena* ve Vratislavi odpočívá zasloužilý katolický bojovník Dr. David Augustin Rosenthal. Narodil se jako žid a věnoval se lékařství. Již v dospělejším věku počal se zabývat náboženskými otázkami. Milost Boží se ho dotkla — a ukazovala mu cestu ke křesťanství. Nevěděl ale, má-li se dáti k protestantismu anebo k víře katolické. Dlouho byl na vahách, až se se svou myšlénkou světil svému příteli, protestantu, jenž mu radil, aby přijal víru katolickou, chce-li býti již křesťanem. Dne 29. srpna 1851 byl pokřtěn a rok na to přijala sv. křest i jeho manželka.

Jsa ve Vratislavi jako lékař zaměstnán zabýval se spisovatelstvím a studoval zejména životy konvertitů. Sepsal objemné dílo o konvertitech, jež obsahuje 3 svazky. Kolik namáhání a práce ho tu stálo, vyznává upřímně v předmluvě k prvnímu vydání. Bobatá sbírka psaní, kterou

zanechal, svědčí, jak mnoho dopisů musil psáti, aby si zjednal toužených zpráv. A za to dostalo se mu hojně odměny, ne sice peněžité — ale duchovní: rozmnožil své náboženské poznání, — upevnil své katolické přesvědčení.

Ke konci let šedesátých účastnil se čile katolického hnutí.

Jsa těžce churav přijímal každý týden tělo Páně a byl příkladem trpělivosti a odevzdanosti do vůle Boží svým přátelům.

Rozmanitosti.

V Americe a u nás. Veškeré katolické spolky ve Spojených Státech severoamerických spojily se nedávno u veliký svaz čili federaci, jejíž ustavení stalo se v Cincinnati. Mezi delegáty, kteří sjeli se ze všech končin obrovského Soustátí, nalézalo se vedle četných dělníků a řemeslníků též mnoho lékařů, právníků, soudců (všech hodnostních tříd), vynikajících obchodníků státníků a novinářů. Také několik biskupů přijelo, aby povzbuzující řeči pronesli. Schůze účastnil se též guvernér státu Ohio pan Nashe a mayor (čti: mэр, t j. starosta) města Cincinnati p. Fleischmann. Oba pronesli uvítací řeči; prvý jménem země, druhý jménem obce. Zajímavý byly obě, proneseny s onou bezpředpojatostí a srdečností,

s jakou se opravdu snad jen v Americe setkáváme. Neuškodí tedy, když podáme tuto malé úryvky z řečí oněch vysokých hodnostářů. Guvernér Nash pravil: „Jsem povděčen za to, že jste se sešli a že mně popřáno bylo uvítat členy této delegace ve státě Ohio. Státu i lidu jeho to zajistě dobře poslouží, že vás měli mezi sebou. Účel, který na mysli máte a ježž hodláte prováděti, bude blahodárů. Jste pro náboženství a školství mezi naším lidem. A obě tyto věci byly již od našich předků prohlášeny za potřeby základní, nevyhnutelné. Váš účel — podporovati a rozšřovati vlastenectví a vzdělanost — dojde schválení od celého státu, a jsem jist, že budete podporovati vždy ruku svých vládců — při každé dobré opravě. Kdyby bylo podle vašeho, pak tato vlast by nebyla dlouho tížena kletbou anarchismu ani zla jiného. I doufáme, že váš příchod nebude ku prospěchu pouze státu našeho, ale všech ostatních.“ — Ký div, že výborná řeč tato setkala se s jásavou pochvalou posluchačův a guvernér zahrnut zrovna projevy díků za laskavost svou ke katolické federaci. Dále mluvil mayor města Fleischmann, který řekl: „Ačkoliv nezbylo pro mne co říci po úplné a výrazné řeči našeho guvernéra, přece ještě projevím radost, jakou město naše jeví nad tím, že jste je za své místo sjezdu zvolili. Nikdy není tak hrdo, jako když může hosty vítati! Cincinnati jest vaše po čas, který se zde zdržíte; naložte s ním dle libosti.“ Při těchto slovech odevzdal mayor klíč města Cincinnati, okrášlený stuhami v národních barvách, předsedovi katol. federace Friesovi a skončil následovně: „Doufám, že zde najdete mnoho,

co vás bude zajímat, co vás poučí a pobaví. Odnesete-li s sebou city laskavosti, bude nás tím více těšiti, že jsme vašimi hostiteli byli. Srdečně jsme rádi, že vás zde máme, a přejeme vám zdar v jednání vašem!“ — Horoucně promluvená řeč vyvolala bouři souhlasu a pochvaly. Slavnost stkvěle počala a neméně stkvěle skončila, ozářena přítomností tolika vzácných a slovných mužů všech stavů a povolání. — A u nás? My katoličtí Čechoslované konali jsme již několik sjezdů doma, ve své vlasti. A kolikrát a kde vítal nás náčelník země, kde starosta města? Maličko by těch zdvořilých starostů načítal . . . Ani matička Praha, která ráda sice vítá — cizozemce, pro své dítky z Moravy mnoho lásky neukázala, když u velikém počtu ji navštívily za příležitosti katolického sjezdu českoslovanského. Poznají-li se katolíci naši? — Jak dlouho ještě stydět se budou vzdělanci naši, ať skuteční nebo domnělí, za veřejné vyznávání víry zděděné? Mnozí snad by jinak činili, jen kdyby s naší strany také se někdy až moc nechybovalo: a to buď přílišnou dobrosrdečností anebo až výstřední přísností a panovačností. (Řem.-živnost. Noviny.)

Ročník XII.

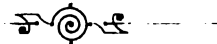
SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Oslava dvacetipětiletého slavn.
pontifikátu sv. Otce Lva XIII.

Přednesl
Šimon Pokoj,
profesor c. k. české reálky v Česk. Budějovicích.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!*)

Biskupská Excellence!

Velectěné shromáždění!

Zdejší spolek katolicko-politický uspořádal dnes slavnostní schůzi za příčinou 25letého jubilea papežského Jeho Svatosti Lva XIII.

Svatý Otec Lev XIII. slavil již dvě vzácná jubilea, jubileum 50letého kněžství r. 1887 a jubileum 50letého biskupství r. 1893, avšak jubileum 25letého papežování jest nad obě dřívější vzácnějším. Padesátiletého kněžství dožili se mnozí kněží, také 50letého jubilea biskupského dočekali se mnozí biskupové, ale 25leté jubileum papežské slavili ze 263 papežů pouze tři. Byl to první papež sv. Petr jenž spravoval církev římskou od r. 42—67., tedy 25 let, potom Pius IX, jenž vládl od r. 1846—1878, tedy přes 31 let, a ko-

---

*) Řeč na oslavu 25letého papežského jubilea Jeho Svatosti Lva XIII., promluvená ve schůzi katolicko-politického spolku v Č. Budějovicích dne 23. února 1902.

nečně jest to Lev XIII., jenž od 13. března sedí na stolci papežském 25. rok.

Takové vzácné jubileum zasluhuje zvláštní oslavy, a o tu zdejší spolek katolicko-politický postaral se, jak náleží.

Částí této oslavy má býti řeč o 25leté činnosti papeže Lva XIII., kterou promluvití bylo uloženo Jeho biskupskou Excellencí právě mně. Za tento čestný úkol jsem vděčen Jeho biskupské Excellenci a promluvím milerád o činnosti nynějšího Svatého Otce, k čemuž si vyprošuji laškové trpělivosti slavného shromáždění.

Dne 7. února r. 1878 večer zemřel papež Pius IX., a již 18. února sešlo se konklave, aby volilo nového papeže.

Konklavem sluje místnost uzavřená a upravená k volbě nového papeže Přeneseně sluje konklavem sbor kardinálů v této místnosti uzavřený. Konklave zavedl papež Řehoř X. r. 1274. Podnět k tomu dala volba jeho samého v městě Viterbě. Když totiž zemřel Klement IV. r. 1268, kardinálové nemohli se shodnouti o novém nástupci sv. Petra. Žádný kandidát neobdržel dvou třetin hlasů, tak jak ustanovil Alexandr III. na III. sněmě lateránském r. 1179. Proto městský praefekt Rainer Gatto zavřel je v paláci biskupském, jehož veškeré vchody byly uzavřeny, aby urychlil volbu. Tato zkušenost pohnula potom Řehoře X., aby volbu v uzavřené místnosti učinil zákonem.

Tento způsob volby má v sobě veliké vý-

hody; jednak zabraňuje, aby na voliče nebyl konán nátlak z venku, jednak pohání voliče, aby s volbou pospíchali. Ne zvolí-li do 3 dnů papeže, jsou necháni o chlebě a vodě tak dlouho, dokud nezvolí nového papeže.

Podle tohoto starého a velice praktického řádu byl zvolen i nynější papež Lev XIII. třetího dne konklave, totiž dne 20. února r. 1878. — Z 61 přítomných kardinálů hlasovalo pro něho 44 kardinálů, což jest více nežli zákonité dvě třetiny hlasů.

Tehdy bylo kardinálu Jáchymu Peccimu — tak se totiž jmenoval Sv. Otec, nežli přijal jméno Lva XIII. — 68 let. Kardinál Pecci netoužil po důstojnosti papežské, naopak vzpíral se jí. Když viděl kardinála Hohenlohe, jak píše na svůj lístek velikými písmeny jeho jméno, pravil k němu: »Eminence, chcete zvoliti papežem muže, jehož dnové jsou sečteni? Nevolte mne, byl bych druhým Hadrianem V. Hadrian V. byl totiž papežem pouze 5 neděl. A hle! Tento stařeček, který se bál přijati volbu, aby konklave nemusilo se za několik dnů scházeti znovu, žije dosud, kdežto všichni, kteří jej volili, jsou již na pravdě Boží — až na tři. Ze všech 61 kardinálů, kteří volili Lva XIII., žijí pouze tři, totiž kardinál-biskup Oreglia di S. Stephano, biskup v Ostii, kardinál-biskup Parocchi, biskup v Portu, a kardinál Leńóchowski, praefekt kongregace k šíření víry v Římě. Proto když Sv. Otec Lev XIII. shromáždí kolem sebe nynější sbor kardinalský

záležejší z 66 hlav, může k nim vším právem promluvit slova Kristova: „Nikoli vy jste zvolili mne, ale já jsem zvolil vás.“ (Jan 15. 16.)

Ačkoli Lev XIII. vstoupil na stolec papežský ve věku pokročilém (68 let), přece uchopil se otěží vlády oběma rukama, se vší energií. A bylo toho třeba. Poměry nebyly příznivy. Církev římská dne 20. září 1870 italskou vládou byla zbavena své svobody a svého jmění, a všude vanul liberální a karbonářský duch. Lev XIII. nezalekl se ani toho ani onoho. Hned, jak nastoupil vládu, obradil se slavnostně proti zabrání papežského státu (dne 21. dubna 1878), jak to byl učinil jeho předchůdce Pius IX., a ujal se také utlačovaných a okrádaných katolíků v Itálii (dne 15. února 1882). Proti socialní demokracii, proti tajným společnostem a proti falešnému liberalismu vystoupil s nemenší rozhodností (Encykliky Apostolici muneris ze dne 28. prosince 1878, Humanum genus ze dne 20. dubna 1884 a Libertas ze dne 20. června 1888.).

Avšak to nebyla jeho činnost jediná. Lev XIII. jako dobrý pastýř věnoval se svému stádu s tělem a s duší, všimaje si všech jeho potřeb. Není důležité otázky v životě veřejném ani soukromém, o níž by Lev XIII. nebyl důkladně uvažoval a o níž by nebyl dal uspokojivé odpovědi. Tato poučení, tyto rady a tato pravidla jsou uložena v četných encyklikách čili okružních listech, jež jsou živým pramenem moudrosti pro jednotlivce i pro státy.

Veliké služby v těžkém úřadě apoštolském prokazovaly Lvu XIII. jeho dlouholeté zkušenosti státnické a diplomatické, jichž nabyt jako papežský delegát v Beneventě a v Perugii a jako nuntius v Brusselu, potom jeho učenost a zbožnost. Španělský státník Canovas del Castello napsal o něm: »Kdyby některý dobrý katolík chtěl si představit papeže, jenž by vyhovoval všem jeho přáním a jenž by mohl splniti povinnosti, které mu ukládá doba nad jiné obtížná, pro tohoto katolíka nenalezl by se lepší kandidát než jest ten, jež Prozřetelnost dala církvi ve vznešené osobě Lva XIII. za nynější hlavu.« (Adolf Srb, Lev XIII. v Praze 1899, str. 2).

Protože činnost Lva XIII. jest velice obsáhlá, rozdělíme si ji ku snazšímu přehledu ve 4 oddělení.

Všimněme si činnosti jeho 1. na půdě náboženské; 2. v životě politickém; 3. na poli sociálním a 4. v oboru vědeckém.

I

Na půdě náboženské Lev XIII. jest velikým přítelem zbožnosti. Lev XIII. byl zbožným od nejútlejšího mládí. Pocházel z patricijské rodiny Pecciů, která slynula křesťanskými ctnostmi, a z níž vyšli vynikající mužové. Zbožnost jeho ještě vzrostla, když se stal papežem. Jako papež hledá a nachází v modlitbě sílu k úřadu apo-

štolskému, jako papež modlí se také za stádo svěřené.

Lev XIII. jest zvláštním ctitelem Rodičky Boží, jejíž úctu při každé příležitosti věřícím doporučí. Známa jest ctěnému shromáždění pobožnost sv. růžence po celý měsíc říjen konaná veřejně ve chrámech katedrálních, farních a marianských. Tuto pobožnost zavedl papež Lev XIII. dne 1. září 1883. Ta pobožnost jest u věřícího lidu u veliké oblibě a bývá čteně navštěvována. Od té pobožnosti Svatý Otec očekává také veliký prospěch. Když pobožnost růžencová potlačila nebezpečné sektářství Albigenských v Gallii ve XIII. století za sv. Dominika, a když pobožnost růžencová dopomohla křesťanskému vojsku, vedenému rakouským princem Don Juanem k vítězství nad Turky dne 7. října 1571 u Lepanta, zajisté potlačí všeliké sektářství i za našich dob a poročí všechny nepřátele křesťanských států.

Důkazem něžné zbožnosti Lva XIII. k Rodičce Boží jsou také četné básně latinské, které na ni složil.

Avšak ještě jiné pobožnosti zavedl Lev XIII.

Listem ze dne 8. ledna 1893 a zavedl spolek a svátek sv. Rodiny Nazaretské. Také spolek a svátek sv. Rodiny došel všeobecné obliby u lidu. Již jest málo křesťanských rodin, jež by neměly obrazu sv. Rodiny a jež by se každodenně nemodlily před ním předepsanou modlitbu. Tento spolek a svátek sv. Rodiny má za účel obnovit křesťanské rodiny podle vzoru rodiny Nazaretské.

Na rodičích Nazaretských lze pozorovati zbožnost, pracovitost, lásku a věrnost manželskou; na dítěti nazaretském pak poslušnost a úctu k rodičům, a to jsou právě ctnosti, jež jsou základem rodinného štěstí a domácí spokojenosti, jež však za našich časů namnoze se vystěhovaly z křesťanských rodin.

Encykliku ze dne 9. května 1897 Lev XIII. věnoval svatému Duchu. Pojednal v ní o působnosti Ducha sv. a naznačil, jakým způsobem úcta jeho má se zvýšiti. Aby kult Ducha sv. povznesl, nařídil pro věčné časy devítidenní pobožnost před svátky svatodušními.

Konec XIX a počátek XX. století daly podnět ke dvěma krásným pobožnostem. Jsou to zasvěcení lidstva božskému Srdci Páně a jubilejní či milostivé léto.

Božskému Srdci Páně Lev XIII. zasvětil lidstvo okružním listem ze dne 25. května 1899 a všeobecné jubileum ohlásil dne 11. května 1899 na r. 1900. To jubileum platilo Římu. Pro celý svět bylo vyhlášeno na půl roku dne 25. prosince 1900. V naší diecési (českobudějovické) trvalo od 13. dubna do 13. října 1901. Milostivé léto bylo všude s velikou horlivostí slaveno. Všude konaly se veřejné průvody do předepsaných kostelů, všude přistupovali věřící ke zpovědnici a ke stolu Páně, všude konali skutky milosrdné, jen aby došli odpustků milostivého léta.

Lev XIII. rozšířil také úctu svatých rozličným způsobem, buď že prohlásil některé blahoslave-

nými a jiné svatými, buď že svátek jejich rozšířil na celou církev anebo že je vyznamenal zvláštními tituly.

Blahoslavenými prohlásil dva Čechy a o třetího se jedná. Prvním jest Moravan, redemptorista Klement Maria Hofbauer (Dvořák), jenž uvedl redemptoristy do Rakouska a Německa a působil ve Vídni v době josefínské († 1820). Druhým jest Čech Hroznata († 1217), zakladatel dvou klášterů praemonstrátských v Čechách, mužského v Teplé a ženského v Chotěšově.

Třetím Čechem, o jehož blahořečení se jedná od r. 1886, jest Jan Nepomucký Neuman († 1860), rodák prachatický, jenž v Č. Budějovicích studoval a potom odešel jako missionář do Ameriky, kde se stal biskupem filadelfským.

Mnoho blahoslavených prohlásil svatými, jako sedm zakladatelů řádu servitského, Antonia Marii Zaccariu, zakladatele Barnabitů, J. B. de Rossi, Vavřince z Brindisi, Benedikta Josefa Labra a Klaru de Montefalto.

Svátek světců, kteří se proslavili jako horliví missionáři a obhájci víry, rozšířil na celou církev. Tím způsobem zvýšen svátek slovanských apoštolů sv. Cyrilla a Methoda, sv. Jana Kapistrana († 1456) italského minority, jenž moho Husitův obrátil na víru katolickou, sv. Josafata, arcibiskupa polockého a mučeníka, sv. Cyrilla jerusalemského a Cyrilla alexandrijského, sv. Augustina, apoštola Anglosasů, sv. Sylvestra, opata a sv. Justina.

Konečně mnoho světců vyznamenal zvláštními tituly. Tak sv. Tomáše Aquinského prohlásil a ustanovil za nebeského ochránce všech katolických škol a sv. Jana z Damašku († 755) a sv. Bedovi Ctihodnému († 1735), učenému mnichu anglosaskému, udělil titul církevního učitele (doktora).

II.

Jakou činnost rozvinul Lev XIII. na poli politickém? Na poli politickém Lev XIII. rozvinul činnost, jež se týká celých národů, jejich knížat a církví evropských i mimoevropských.

Svůj politický program zvětšil v předposlední encyklice *Tametsi futura* ze dne 1. listop. 1900 »O Ježíši Krisu Vykupiteli«. Lev XIII. vidí před sebou ideal království Božího na zemi, v jehož čele stojí Kristus, Vykupitel světa a v němž všichni lidé, jednotlivci i státy, vzhlížejí ke Kristu jako ku svému králi a podrobují se jeho zákonu. Tím splní se žalmistovo proroctví o Messiáši: »Dám tobě národy v dědictví tvé a končiny země v majetek tvůj.« (Žalm 2, 8), a Kristovo proroctví: »Až budu povýšen od země, všechno přitáhnu k sobě«. (Jan 12, 32) Proto volá: »Kristus musí do společnosti lidské být opět dosazen jako do svého majetku, a jeho život musí proniknouti všechny údy státu, všechny zákony, veřejná zřízení, školy, manželské svazky, rodiny, domy bo-

báčův a dílny chudých. Nezapomínejme, že na tom závisí všechna civilisace, která ne tak ve statcích pozemských, jako spíše na ctnostech a křesťanských mravech spočívá.

Podle tohoto programu Lev XIII. také po celý svůj pontifikát působil. Proto pečoval o to, aby všichni lidé Krista poznali a podrobili se jeho zákonu.

V první řadě vešel ve přátelské styky s protestantskými zeměmi, aby je sblížil s církví Kristovou, nebo aby aspoň život katolíků v těch zemích zlepšil. Pokus ten se mu dosti zdařil, neboť r. 1878 znovuzřídil katolickou hierarchii ve Skotsku a r. 1892 v Norsku a obnovil diplomatické spojení s Pruskem r. 1882. Státnická moudrost papeže Lva XIII. imponovala v Německu do té míry, že sám říšský kancléř kníže Bismarck ji uznal a papeže Lva XIII. za rozhodčího mezi Německem a Španělskem navrhl, ačkoli o několik let dříve byl prohlásil ve sněmovně, že do Cannosy nepůjde. Jednalo se o Karolinské ostrovy v Tichém oceáně. Němci vztyčili r. 1885 na Karolinách německou vlajku, ačkoli Španělové byli suverény těch ostrovů. Papež urovnal spor z toho vzniklý, že uznal suverénitu Španělů nad těmi ostrovy, Němcům pak tam přičkl právo svobodného obchodu, svobodné plavby a svobodného rybářství. Španělsko i Německo tyto návrhy papežovy přijaly (17. prosince 1885).

Věhlas papeže Lva XIII. přispěl valně k tomu, že r. 1887 ukončen v Německu kulturní boj, jež

zahájil kníže Bismark r. 1870 proti církvi pomocí liberálův a starokatolíkův, a jsmž hleděl katolickou církev v Německu úplně zničiti

Lev XIII. snaží se také, aby návrat Anglikánů v lůno církve stal se skutkem. K této snaze povzbuzuje ho mocné hnutí v Anglii, jehož cílem jest opětné spojení s Římem. Původcem toho hnutí jest anglikánský theolog dr. Eduard Pusey († 1882), professor oxfordský, jenž od r. 1833 ještě s jinými přáteli vydával traktáty z církevní starobylosti a z církevních otců a tím vynášel na světlo důkazy, že katolická církev jest jedinou pravou církví. Hnutí toto má za následek, že mnozí Anglikáni, zvláště z kruhů vzdělaných, přistupují ke katolické církvi. Těmto Anglikánům, kteří hledají království Kristova v jednotě víry, Lev XIII. napsal list dne 14. dubna 1895.

Lvu XIII. tanula na mysli od počátku jeho pontifikátu myšlenka spojení východní církve rozkolné s Římem. Proto jakmile vstoupil na trůn sv. Petra, učinil pokus sblížení Vatikán s Petrohradem. To se mu podařilo, neboť ještě r. 1880 dvě velkoknízata ruská (Sergěj a Pavel) navštívila papeže, a papež vyslal do Petrohradu ke korunovací dne 27. května 1883 svého zástupce vídeňského pronuntia Vanutelliho). Když za příčinou 50letého jubilea kněžského car blahopřál papeži Lev XIII., vzal z toho podnět, aby znovu s Ruskem vyjednával.

S knížetem černohorským, Mikulášem, učinil konkordát dne 18. srpna 1886, jsmž zaručena

katolickému vyznání úplná svoboda. Později (r. 1887) vyhověl přání knížete, aby v arcidiecési barské zavedena byla slovanská liturgie. Tím Lev XIII. dal na jevo velikou přízeň Slovanům.

Lev XIII. hledí udržeti nebo obnoviti přátelské styky také s pohanskými dvory panovnickými, aby zachoval nebo získal jejich přízeň věcí katolické. Tak vyznamenal syny perského šacha velkokřížní řádu Pia IX, které jim v březnu r. 1884 v Teheraně slavným způsobem byly odevzdány. Také si dopisuje s císařským dvorem čínským a žaponským.

Hlavní péči ovšem věnuje Lev XIII. zemím katolickým, obcuje důvěrně s katolickými panovníky a s katolickými biskupy.

V encyklice Diuturnum illud ze dne 29. června r. 1881 upamatoval křesťanské panovníky na jejich důstojnost a na jejich povinnosti a v encyklice Immortale Dei ze dne 1. listopadu 1885 poučil panovníky i národy, v čem záleží křesťanská ústava státní, a jak jest jí třeba.

Když republika francouzská zaujala proti církvi nepřátelské stanovisko za ministra Gambetty, jenž 18. září 1878 vydal pověstné heslo: «Le cléricalisme, voilà l'ennemi,» t. j. klerikalismus jest naším nepřitelem, Lev XIII. napsal do Francie několik listův a encykliku Nobilissima Gallorum gens ze dne 8. února 1884 na obranu katolické církve.

Také s biskupy celého světa Lev XIII. udržuje

čilý styk, poučuje, tiše a povzbuzuje je, aby svůj úřad řádně plnili.

R. 1883 povolal do Říma arcibiskupy severoamerické, aby se s nimi uradil o pevné organizaci katolické a aby učinil přípravy k velikému koncilu. Koncil konal se v Baltimore v listopadu r. 1884 za účastenství více než 80 hodnostářův a pojednal o všech důležitých věcech pro katolíky americké.

V měsíci září r. 1886 konána v Uhrách okázalá slavnost 200leté památky osvobození Budína od panství tureckého. Při této příležitosti Lev XIII. vydal encykliku *Quod multum diuque* ze dne 27. srpna 1886 k uherským biskupům, v níž trpce si stěžuje do proticírkevních zákonův uherských a dává radu biskupům, duchovenstvu i věřícím, jak se mají k zákonům těm zachovati. Ještě jednu encykliku zaslal uherským biskupům dne 2. září r. 1893. Konečně sv. kongregace pro potřeby biskupův a řeholníků vydala dne 15. května 1896 zvláštní instrukci.

Dne 22. prosince 1887 Lev XIII. vydal okružní list *Officio sanctissimo* k biskupům bavorským, v němž pojednal důkladně o výchově duchovenstva.

Lev XIII. věnuje pozornost také východní církvi sjednocené a hledí svazek mezi ní a Římem utužiti. Za tím účelem svolal do Říma všechny zástupce církví východních, kteří odbývali konferenci od 24. října do 28. listopadu r. 1894, a dne 27. listopadu r. 1894 vydal bullu *Orientalium*, jež stanoví poměr duchovenstva latinského k du-

chovenstvu východnímu a klade hlavně na to důraz, aby východní ritus zachoval se neporušen. Ku vzdělání duchovenstva východního Lev XIII. založil arménský seminář v Římě a dva semináře na východě, jeden v Jerusalémě (sv. Anny) pro Řeko-Melchity a druhý v Mosulu (na Tigridě) pro Syro Chaldeje.

III.

Jaká byla činnost Lva XIII. na poli sociálním?

Lev XIII., nastoupiv vládu, viděl společnost lidskou rozháranou, sténající pod břemenem nej-různějších útrap a poskvrněnou skvrnami všeho druhu. Lev XIII. pátral po příčinách těchto útrap a skvrn, dopátral se jich a poskytl lék proti nim. Svätý Otec dovozuje, že jsou tři hlavní příčiny rozháranosti nynější společnosti občanské, totiž a) odpor proti skromnému a pracovitému živobytí, b) bázeň z utrpení a c) zapomínání na statky budoucí (Encyklika Laetitia sanctae ze dne 8. září 1893).

Jediným lékem proti chorobě doby i lidstva jest návrat k životu křesťanskému, protože život křesťanský činí člověka šťastným nejen po smrti, nýbrž již zde na zemi. Jak by se společnost lidská měla vrátiti k zásadám křesťanským, Lev XIII. určil zevrubně.

Začal s rodinou a manželství jest základem

rodiny. V encyklice *Arcanum divinae sapientiae* ze dne 10. února 1880 pojednává o původu, podstatě a vlastnostech manželství a klade na to důraz, že manželství jest původu božského, že jest svátostí a že jest jednotné a nerozlučné. Jenom takové manželství může býti základem šťastné společnosti.

S rodinou souvisí výchova mládeže. Svatý Otec nese těžce, že náboženství ze škol veřejných se vylučuje. I žádá při každé příležitosti, aby školy na půdě nezfalšované víry byly zachovány, nebo aby na ni byly uvedeny, a aby katolickému náboženství jeho práva se zjednala ve všech školách od nejnižších do nejvyšších. Kdo vyučování tak zařizuje, že náboženství od něho zcela odlučuje, ničí zárodky všeho krásného a počestného a neopatrí vlasti obrany, nýbrž přivodí zkázu a spoušť pokolení lidskému.

Život rodiny a společnosti závisí na majetku soukromém, jehož většina rodin vydělává si prací rukou svých. Proto Svatý Otec vydal dne 15. května r. 1891 encykliku *Rerum novarum*, v níž důkladně rozebírá palčivou otázku dělnickou. Tato encyklika jest nejdůležitější ze všech encyklik, jest nazvána evangeliem a palladiem pracujícího lidu. Podnět k této encyklice dal císař Vilém, jenž na rok 1890 povolal do Berlína mezinárodní konferenci, aby se radila o prostředcích na ochranu dělnictva. Lev XIII. uvádí důvody, proč soukromý majetek jest nedotknutelný, a hledí sblížití boháče s chudinou a pány s dělníky, jednak vypočítáváje oběma

jejich povinnosti, jednak ukazuje na Kristova slova a na Kristův příklad, jak se vyjadřoval o chudých a bohatých a jak jednal s chudými a bohatými. Potom klade na to důraz, že nezáleží na tom, jaký majetek kdo má, nýbrž jak ho užívá, a upozorňuje boháče, aby z přebytku dávali almužny. Konečně vyzývá vlády, aby poskytly dělnictvu své ochrany a hleděly zlepšiti jejich postavení.

Ku spokojenosti rodiny a společnosti přispívá vedle stravy tělesné také strava duchovní, jež se čerpá z novin a knih. Proto Svätý Otec Lev XIII. pečuje o to, aby dobré noviny a dobré knihy kolovaly v rodinách. Tato přání dal na jevo listem ze dne 15. ledna 1882, jímž doporučí katolickou žurnalistiku.

Rodinám a společnosti lidské vzbázejí veliké škody ze soubojů, které zvláště v Rakousku a Německu v poslední době přišly do módy. Proto biskupové těchto říší obrátili se do Říma s prosbou, aby Svätý Otec mocí svého veleúřadu pokusil se hlasem svým katolíky od této nepravosti odvrátiti. Lev XIII. vyslyšel ochotně jejich prosbu a napsal jim list daný dne 12. září 1891, v němž souboj co nejrozhodněji odsoudil.

Rodiny a společnost lidská trpí velice spory národnostními, zvláště v naší milé vlasti české, proto Lev XIII. snaží se i tyto spory zažehnati. Dne 20. srpna 1901 zaslal list arcibiskupům olomúckému a pražskému, jakož i ostatním biskupům království Českého, v němž připisuje vládě povinnost hájiti řeči jednotlivých národů tak jako jejich

jiných práv soukromých, a biskupů žádá, aby mezi oběma národnostmi hleděli udržeti duchovní přátelství.

Lev XIII. ujímá se všude ubohých proti mocným a zakročuje v jejich prospěch. Důkazem toho jest zakročení jeho v otázce irské, v otázce otrokářské a v otázce habešské.

Když Angličané počali znova utiskovati Iry, tak jako nyní utlačují Boery, Lev XIII. dvěma listy (ze dne 3. ledna 1881 a 1. ledna 1883) pochválil Iry za jejich vytrvalost ve víře a povzbudil jich, aby svých práv proti hrabivým Angličanům hájili cestou zákonnou, nikoli však násilím.

Když císařská vláda brasilská na oslavu 50letého kněžského jubilea papežova předložila ve sněmovně poslancův osnovu zákona o naprostém zrušení otroctví, Lev XIII. zaslal biskupům brasilským encykliku *In plurimis* ze dne 8. května 1888, v níž projevuje radost z tohoto šlechetného činu; vypočítává, co církev do té doby vykonala ve prospěch otrokův a vyzývá vlády i missionáře, aby ve prospěch otrokův neunavně pracovali. Nejhorlivějším missionářem a přítelem otrokův afrických v nejnovější době byl kardinál Lavigerie († 1892), arcibiskup alžírský.

Když Italie zapletla se do loupežné války s habešským králem Menelikem a utrpěla porážku u Aduy dne 1. března 1896, Lvu XIII. zželelo se tisíců zajatých Italův a jich rodin, proto obrátil se na krále Menelika s prosbou, aby propustil zajaté na svobodu.

IV.

Konečně nám zbývá zmíniti se, jaké zásluhy má Lev XIII. o pokrok věd.

Jest známo a všeobecně uznáno, že Svatý Otec Lev XIII. jest mužem velice vzdělaným, že jest velikým státníkem a diplomatem, znamenitým učencem a mistrným básníkem. V tom úsudku shodují se státníci, učenci církevní i světští a básníci i žurnalisté různých národův a vyznání. Učenost jeho vychází na jevo z každé encykliky, z každé allokuce a z každé básně, kterou sepsal.

Avšak Lev XIII. přeje si, aby také jiní pěstovali vědy, a to blavně duchovenstvo. Takové přání dává na jevo při každé příležitosti, ale zvláště v okružním listě biskupům bavorským *Officio sanctissimo* ze dne 22. prosince 1887, jednajícím o výchově duchovenstva. Tam píše: »Církev, společnost dokonalá sama sebou, má právo pořizovati a vycvičovati si vojsko, které nikomu neškodí, nýbrž které prokazuje dobrodiní velikému počtu v království pokoje, založeném od Ježíše Krista pro blaho lidstva na této zemi. Duchovenstvu má se dostati v seminářích vzdělání ducha i srdce, jakého vyžadují i vznešenost jeho důstojnosti i poměry, v nichž žije. Jest třeba, aby umělo vyvraceti bludy, jež nevědomost, předsudek a nevěra staví proti pravdě, aby zkazily duše. Otcové prvotní církve a následujících století konali v té příčině svou povinnost a dopomohli křesťanské pravdě k vítězství, dokazujíce nesmyslnost a zhoub-

nost pohanství. Staly se tehdy pokusy přeložiti boj na pole filosofie. Křesťanští doktoři přijali i tento boj. Prozkoumali důkladně různé soustavy filosofické a srovnali je vespolek. Zavrhli nebo opravili v mnohých věcech tyto systémy, uznali spravedlivým, co v nich bylo dobrého, a dokázali, že jediné to se přičí zjevené pravdě, co rozum lidský za nesprávné uznává, tak, že kdo by chtěl odporovati křesťanské víře, nutně by odporoval i rozumu. Takové byly boje a taková byla vítězství našich Otců, dobytá netoliko zbraněmi víry, nýbrž i zbraněmi rozumu osvíceného věrou. Tyto vzory mají nabádati kněžstvo ku stejným bojům, sice ne již proti pohanům, ale proti těm, kteří chtějí snížití svět ještě pod pohanství, zničíce všecko náboženství.«

Za vůdce doporučí mladým klerikům svatého Tomáše Aquinského, jehož methoda jest podivuhodně způsobilá upravití ducha; jehož methoda poskytuje obzvláštní schopnosti komentovati, filosofovati a správně i vítězně argumentovati; jehož methoda dokazuje jasně souvislost věcí mezi sebou, jehož methoda nabádá uvažovati o Bohu, původu všech věcí, k němuž má se vztahovati všechna filosofie a celý člověk. Touto filosofií sv. Tomáše Aquinského byly potřeny staré bludy, touto filosofií budou potřeny také nové bludy, které od starých bludů liší se pouze jménem a způsobem.

Ke studiu filosofie sv. Tomáše Aquinského nabádal již dříve encyklikou Aeterni Patris ze dne 4. srpna 1879.

Sv. Tomáš Aquinský byl scholastikem t. j.

středověkým učencem († 1274), který zpracoval vědecky celou theologii ve formě spisů řeckého filosofa Aristotela, ale při tom zabýval se zároveň ostatními vědami: matematikou, filologií, dějinami a vědami přírodními. Papež Jan XXII. vyjádřil se o něm: „Svatý Tomáš samojediný osvítil církev více než ostatní učitelé církevní. V jeho spisech získá se více za jeden rok nežli v učení jiných za celý život.“ (Kleutgen, Die Theologie der Vorzeit, ed. 2 Münster 1873, sv. IV. str. 107.)

Vedle studia filosofie sv. Tomáše Aquinského Lev XIII. nabádá klerus ke studiu písem sv., udává pravidla, jichž jest dbáti v nynějších potřebách časových (okružním listem Providentissimus Deus ze dne 18. listopadu 1893)

O vzdělání českých alumnů ve studiu filosofickém a theologickém postaral se, založiv pro ně českou kolleji v Římě (Apoštolským listem Vicariam potestatem ze dne 1. ledna 1890). K zakoupení kollejní budovy sám přispěl 80.000 lirami a ponechává kolleji všechnu svatopetrský halář, který přichází z království Českého.

Největší zásluhu o vědy zjednal si Lev XIII. tím, že hned na počátku svého pontifikátu (9. září 1878) nařídil uspořádati archivy vatikánské, načež je 18. srpna 1883 otevřel veškeré veřejnosti a pozval učence všech národův, aby v nich čerpali z původních pramenů. Tímto velikomyslným rozhodnutím Lev XIII. prokázal vědě velikou službu, což jest vděčně uznáno i od učenců

nekatolických. Také sněm království Českého velebil za to Lva XIII. a povolil na prozkoumání vatikánských archivů ve prospěch království Českého 3000 zl. Tímto velikomyslným skutkem Lev XIII. dal také na jevo, že církev se nestydí za svoje dějiny, ani že se nebojí historické pravdy.

Že badatelé všech národů hojně vyuzítávají papežského dovolení pátrati v archivech vatikánských, vysvítá ze článku Ladislava Klicmana v »Českém Časopise Historickém« (roč. 1895. č. 1.—3., Z Vatikánu). Píšeť: »Starobylý palác papežský stal se v posledních 15 letech střediskem historického badání, jež nemá sobě rovna. Z blízka i z dále putují k němu učenci všech téměř národů vzdělaného světa sbírat pramenů pro historii své vlasti. Díky šlechtnému rozhodnutí vládnoucího papeže Lva utvořila se kolem archivu vatikánského celá učená obec, hotová akademie. Neméně než 5 historických ústavů, celá řada drobnějších expedicí a soukromých učenců závodí dnes na tomto poli, na něž téměř od 9 let království České vysílá své zástupce.«

Přehlédneme-li pětadvacetiletou činnost papeže Lva XIII. na poli náboženském, na poli politickém, na poli sociálním a na poli vědeckém, a uvážíme-li, že to všechno vykonal ve stáří 68 až 92 let, jest nám uznati, že jest to práce nadlidská. O tu práci mohlo se rozdělití několik papežů a všichni by byli vykonali dosti. Sv. Otec Lev XIII. může vším právem zvolati se sv. Pavlem: »Milostí Boží

jsem, co jsem, a milost jeho nebyla ve mně marna nýbrž hojněji než oni všichni pracoval jsem, avšak ne já, nýbrž milost Boží se mnou« (I. Kor. 15, 10.).

Z předchůdců lze po bok Lvu XIII. postavit pouze Lva Velikého (440—461), jenž zachránil Řím proti hunskému králi Attilovi, Řehoře Velikého (590—604), jenž zachránil Řím proti longobardskému králi Agilulfovi a Řehoře VII (1073—85), jenž donutil zpupného německého krále Jindřicha IV., že se před ním pokořil na zámku Canosse.

I Lev XIII. pokořil všechny nepřátele Říma, tak že o něm platí slovo žalmistovo (90, 13.): »Po hadu a basilišku choditi budeš a šlapati budeš po lvu a draku.«

Proto budme hrdi, že máme takového vrchního pastýře, jehož nám protivníci závidějí, děkujme Bohu za všechny milosti, které nám prostřednictvím jeho prokázal, a prosme Boha slovy žalmistovými: »Hospodin zachovej ho a obživ ho a blahoslaveným učin ho na zemi a nevydávej ho ve vůli nepřátel jeho« (Ž. 40, 3).

Rozmanitosti.

Nevděk světem vládne. „Katolické Listy“ píše v denních zprávách ze dne 25. března t. r.: J. S. Machar uveřejnil v sociálně-demokratickém »Máji« básně o »Králi Vác'avu IV.«, »té milé dobré duši«; druhá polovice básně byla zkonfiskována pro hanebné verše o sv. Janu Nepom., které obsahují věci, jaké druhdy psával Barák ve své »Svobodě«. Básně přečetl soudruh Hybeš dne 13. března 1902 ve sněmovně a hned básně dostala licens a otištěna byla v »Čase«. Nad básni jsou karrikatury duchovenstva. Tážeme se, zda jest p. J. S. Machar, autor tak hanebné básně, též p. Machar, který užíval stipendia P. Jana Antonína Štěpského, které bylo uděleno dne 10. dubna 1886 č. 119.251 Jo«fu Macharovi, žáku VIII. třídy gymnasijní na Novém Městě v Praze s ročním požitkem 160 zl.? Nám jest odpověď a popření totožnosti aneb zjištění její velice důležité, ano i pro veřejnost českou výmluvné. Ku vysvětlení uvádíme bližší určení při nadaci. Ve »Studien-Stiftungen« str. 315. praví se o nadání Štěpského: »Stipendistům uložena povinnost ve dny sváteční v chrámu metropolitním, nebo v kostele Všech svatých, nebo ve Svatojirském kostele při určitých oltářích při mších sv. ministrovati, za zakladatele ráno i večer se modliti a za spásu duše jeho podle možnosti buď několik mší sv. čísti dáti anebo je čísti, kdyby stipendista stavu duchovnímu se věnoval.«

V žádosti o toto stipendium, které prezentuje kníž. arcib. konsistoř v Praze uvedeno bylo, aby velesl. c. k. místopředseda dobrotitivě doporučil pokornou žádost vysoce důstojné konsistoři, aby se mohl žadatel stavu duchovnímu věnovati. Tážeme se, jest týž žadatel J. Machar totožný s J. S. Macharem, který jest na básni o králi Václavu podepsán? My nechceme tomu věřiti. V témž spise: »Studien Stiftungen im Königreiche Böhmen« jest obsažena poslední vůle dobročinného P. Střepského, který 8 nadání studentských založil, a která začíná takto: Já Jan Antonín Střepský, tohoto času již jedenatřicet let kněz [v církvi boží pracující, v královském městě Novém Kolíně na Labi již 18 let děkan, abych nejmilosrdnějšímu Pánu Bohu svému, který mně v chudobě narozenému a vychovanému, po mnohá leta studijní dal chléb k výživě a šat k odívání, nad to pak mne tisíckrát nehodného ku posvátnému svému kněžství povolal, díky vzdal, z majetku svého, kterým mne Bůh všemohoucí po 31 let mého kněžství na třech obrocích církevních obdařil a přičinění mému v trpkých a těžkých pracech duchovních požehnal a rozmnožil, činím na věčnou pamět ku rozmnožení slávy Boží, nejblaho-slavenější Panny Marie a pro spásu duší drahou krví Krista Pána vykoupených tuto nadaci.« Dojemná ta závěť jest delší, než abychom ji celou zde uvedli a spokojujeme se jen vyňatky z ní. Dle Balbína požehnané a vlastenecké paměti, měl zakladatel na mysl rozmnožiti tak zvané »bonifantes« (boni infantee), dobré děti, které by při službách Božích v chrámu Páně našich patronů českých na hrade

pražském přísluhovaly vzdělávány byly předně na kněze, aneb i jiným povoláním se věnovaly. Šlechtný zakladatel stipendií činí též zmínku, že si nepřeje, aby stipendiem byl podporován, kdo by lid chudý dřel, což jest zajisté důkaz vzácné šlechtné myslí, k níž pro její čisté zámysly třeba zachovati trvalou pietu; žádal, aby byl v památce těch, jimž dobrodiní prokázal; píšeť: »Až jednou vystoupí, budou-li ve stavu duchovním, někdy za mne budou mši sv. sloužiti, a budou-li ve světském povolání, dle možnosti dají sloužiti a někdy řeknou: »Odpočívej v pokoji«, protože přece jakés dobrodiní ve studiích z mého nadání míti budou.« Tážeme se, jest to týž Machar spisovatel nynější a žadatel a poživatel nadace Štěpského? Týž Machar, který v konfessích svých líčí život svůj v II. a III. třídě gymnasijní a poměr k náboženství a ke katechetovi? Nemůže býti přece jedna a táž osoba, poněvadž by teu nepoměr křičel přílišně. Proto žádáme za odpověď, zda táž osoba brala podporu kněze a přispívá do sociálně-demokratických listů básněmi o sv. zemském patronu, které pro rouhání konfiskuje státní návladní, zda táž ruka psala báseň pod karikatury kněžské, která žádala o nadaci kněze, když byla učinila to, co v konfessích vypráví? Něžná byla pieta Macharova k příteli Masarykovi a proto nemáme to ani za možné, ač se okolnosti shodují i co do jména, i co do času a ústavu a rodiště. Na konec kousek z interpelované básně Macharovy:

Jde oko hořem strhané
a u té hrobky nevzplane,

jde duše, prostá naděje,
a vzpomínka jí nechvěje,
tak dovedou jít bez žele
kól prachu svého přítele
ty bědné české duše . . .

Úryvek z básně se vztahuje ovšem na krále Václava!

* * *

J. M. ndp. kníže-arcibiskup olomoucký
Theodor na věčnou pamět jubilea korunovace sv. Otce Lva VIII. učinil veliké nadace humaní, jak svědčí konsist. kurenda právě vydaná. Na oslavu panovnického jubilea císaře pána r. 1898 založen byl J. M. podporovací spolek sv. Theodora pro kněze základním darem 200.000 K. O jubileu sv. Otce Lva XIII. praví kurenda: „Rok 1902 jest rokem pětadvacetiletého jubilea vlády papeže Lva XIII. Abych věřícím v účtě společného otce příklad dal a na poděkování Bohu za všecka přijatá dobrodiní, umínil jsem si založiti dílo milosrdenství a věnují 360 000 K rak. měny na následující zbožné účely: 1. 200.000 K. věnováno jest jako základní kapitál na zřízení sirotčince v rodišti J. M. ndp. knížete-arcibiskupa v Březnici. J. M. se vynasnaží sirotčinec také vystavěti; kdyby mu to možno nebylo, má nadační kapitál růsti a řádný nástupce J. M. má z úroků sirotčinec postaviti. Roční úrok z kapitálu obnáší 8000 K. Sirotčinec založen jest na památku milé matky pro sirotky z pokrevního příbuzenstva

obou linií i švakrovstva, dále pro sirotky z Březnice a okolí, avšak jen z arcidiocése. Z úroků 8000 K věnovati se má 2000 K pro řeholní sestry, které sirotčinec budou spravovati, 3500 K na výchovu a zaopatření sirotek obojího pohlaví, 500 K na výbavu sirotek odcházejících z ústavu, 1000 K na zálohu pro udržování domu, 1000 K pro kněze, který bude spiritualem řeholních sester i sirotek a týdně bude sloužit mši sv. za příbuzenstvo zakladatelo. 2. 100 000 K věnováno jest na dotaci pro spolky dělníků při arcibiskupství, kteří nároků na pensi nemají. Při některých statech arcibiskupských jsou již takové spolky, kde nejsou, budou založeny Každý spolek z věnovaných 100 000 K dostane příslušný podíl jako základní kapitál. 3. 60.000 K věnováno jest na nadaci pro kněze arcibiskupské úředníky. Z úroků této nadace dle dobrého zdání J. M. dostávají budou podporu na léčení. Nároky mají jen úředníci, kteří za života J. M. jsou v kníž. arcib. službách. Až všichni tito úředníci zemrou, případnou úroky z této nadace 60 000 K oné kongregaci řeholních sester, kterou J. M. ndp. kněze arcibiskup, bude-li živ a prostředky budou, povolati miní za učitelky ženské mládeže do Kroměříže, kde jim školu vystavět hodlá, aby ulevil obci, pokud sama chce a uznává za užitečno v Pánu svěřit ženskou mládež učitelkám z řeholní kongregace. Kdyby J. M. možno nebylo školu zříditi, bude se úrok ze 60 000 K ukládati, až nástupci J. M. bude lze provésti tuto myšlénku J. M. končí památnou listinu nadační takto: „Aby jmenovaná díla milosrdenství započata byla, dávám, co mám,

totiž 300.000 K, prohlašuji, že 60.000 K, budu-li živ, ve dvou letech splatím. tedy v r. 1903 a 1904, a nebudu-li už živ, než 60.000 K bude splaceno, tedy jest vůlí mou, aby ona suma vzata byla z mojí pozůstalosti. Kéž tyto dobročinné skutky jsou k užitku svaté, katolické církve a zároveň důkazem lásky a úcty mojí k předchůdci mému“.

* * *

Kněz vlečený do žaláře. Zase jeden! Ano, zase jeden, jenže tentokráte není potřebí dělati z toho „klerikální skandál“. Dne 22. ledna dostavili se do příbytku P. Delanghe, výpomocného faráře u sv. Karla v Houplines u Lille (Francie) dva četníci v plné zbroji a tohoto zatkli. Tento se mlčky podrobil, vzal klobouk a brevír a oděn v kleriku, šel s četníky. Tito vedli jej nejdříve do místního vězení, aby odtud dodán byl později do Lille. Zatím shromáždilo se veliké množství farníků před obecním domem a když farář poněkud bledý, avšak zcela klidný se objevil, uvítali jej nadšeným voláním: „Ať žije svoboda! Sláva našemu faráři! Pryč s tyrany!“ Jako na vítězném pochodu provázeli pak svého faráře v průvodu četníků. Tito vedli jej pěšky 7 kilometrů do stanice v Lomme, kde jej již očekávali četníci z Lille. Po půlhodinném odpočinku musil P. Delanghe opět 5 a půl kilometru s nimi se ubírat. Průvod kněze oživenými ulicemi města Lille vyvolal všeobecný rozruch a každý se tázal, co jen

asi ten kněz provedl. Nejspíše asi to bude zase podobná aféra, jako s bratrem Flamidienem. Ve vězení oblečen byl kněz ihned v šaty trestance a zařaděn mezi sprosté zločince. A příčina či provinění faráře z Houplines? V obci této jest purkmistrem tyran, jménem Sohier! Týž je ovšem horlivým sociálním demokratem. Farář Delanghe, kněz to veskrze důstojný, mírný, pokorný, milosrdný až přes míru, nikdy téměř haléře nemající, vyučoval tohoto člověka v náboženství, připravoval jej k prvnímu sv. přijímání a z lásky k bližnímu chlapce dokonce k této slavnosti ošatil, poněvadž tento byl chudičký. Z dítky stal se ale socialista a renegát. Jako purkmistr vydal nařízení, že se v obci nesmí konati žádné procesí. Farář však Boha více poslouchal než purkmistra a vedl dne 9. a 16. června procesí. Následovaly předvolání, výslechy atd. Také purkmistr byl ovšem vyslýchán a na otázku soudcovu, jakou živnost provozuje, odpověděl jako pravý socialistický vůdce: „Já nedělám nic!“ Konec všeho bylo odsouzení faráře 1. srpna a 3. října k peněžitě pokutě, vězení a brazení vzešlých útrat. Čím ale platit, když nic není? Farář Delanghe je pouze výpomocným farářem, jako takový nedostává od státu žádného platu a jeho vděčný odchovanec, purkmistr Sohier, jež farář kdysi obléci musil, již dávno odměnil se mu škrtnutím obecního příspěvku za správu duchovní. I jeho příbytek je pronajatý a táže-li se někdo obyvatelů houplineských po jmění farářovu, tu dostane odpověď: „Náš farář nemá nic a má-li něco, dostanou to chudí.“ Kde nic není, ani smrt nobere, praví přísloví, a tak ani vši horlivosti

exekutorů nepodařilo se ničeho dostati. Musil tedy farář pokuty si odpykati ve vězení, kamž jako sprostý zločinec byl odveden. Dne 24. ledna propuštěn byl z vězení a ubíral se zase do své farnosti. Občanstvo postavilo mu slavobránu, vypřáhlo koně z povozu a vezli i nesli kněze do osvětleného chrámu, ženy pak plačice je následovaly. Duchovní zachoval při všem tom klid a mírnost jako kdykoliv jindy. Ale svému Pánu Bohu ublížiti nedá. Již několikrát po 16. červnu konal zase procesí a purkmistr vidí, že je proti němu malomocný. — Tak rozumí sociální demokracie svobodě tam, kde se domůže nadvlády. Bořit kříže a kněze do žalářů vrhat a při tom míti svobody plná ústa.

Číslo 10.

Cena 4 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Církev katolická a pokrok.

Podává
Dr. Josef Burian.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihskárna V. Kotrba.
1902.

I. Jak to s tím pokrokem vypadá?

V r. 1896 konal katolický lidový spolek veřejnou schůzi v Řemeslnicko-živnostenské Besedě. Schůze ta přičiněním lidí, jimž záleží toliko na frázi a holé reklamě, byla rozpuštěna. Do tehdejší schůze dostavili se lidičky, jichž cíl vystihnouti se dá slovem: rámus a jen rámus.

Po schůzi šel jeden našinec kus cesty s jakýmsi občanem, kterého titulovali: »doktor«. Byl-li skutečně doktorem, nevím, ale učeností »házel« na všechny strany. Privil, že jest mu stejně cenným katolík, protestant nebo žid, jen když prý jest dobrý člověk.

Pták se pozná po zpěvu, člověk po řeči a po skutcích. Dle takovéto řeči — musil to býti nějaký nevěrec.

S pány nevěrci musíme již jednou promluvíti otevřeně a přímo. Oni nám přezdívali, že jsme »klerikálové«, my je musíme označiti před lidem pravým jménem. Oni se skrývají za fráze a prázdná hesla, my jim musíme říci: Vy nejste ani katolíci, ani protestanté, ani židé.

Co jste?

Vy jste nevěrci — bezbožci.

Tu ten doktůrek vykládal o pokroku.

Elektřinou prý se musí všechno hnát, každý řemeslník má pomocí elektřiny pracovat atd.

„I proč ne? vzácný pane — řekl bych — ale učíňte, aby ten řemeslník 1. lacinou síť elektrickou dostal a 2. aby podle toho měl také na práci odbyt.“

Ti mladí páni vůbec mluví překrásně — — člověk když je poslouchá, jest unesen jejich slovy — ale ve skutečnosti jest jiný svět — — — Co prospěje řemeslníku elektřina, co nejlepší stroj není-li těch, kteří práci jeho platí?

Pro pokrok jsme všichni.

Kdož by si ho nepřál? Kdož by to rád neviděl, aby tajná síla přírody, duchem lidským vedená a poutaná — — byla člověku na prospěch?

A věru, mnoho se již podniklo, nač můžeme býti hrdými — — — — není na zemi již téměř žádné vzdálenosti více — — — celá země jest propletena sítí železnic — — — telegrafů telefonů.

Duch lidský slaví triumfy.

Ale ten duch lidský, ač mnoho ví, ač mnoho ubádl z toho, co neskončená moudrost Boží ukryla v přírodě, přece neví všecko. Mnoho, ano větší část zjevů jest mu zahalena neproniknutelnou rouškou.

Člověk jest v tom velikém světě — — přece jen malým červíčkem — — — Z našich časů více než kdy jindy volá se pořáde Pokrok! Pokrok! U nás v Čechách dala s

docela jedna frakce jméno pokrokářů. Lidé tito vidí hlavní sílu pokroku v útocích na církev katolickou a na kněze. Oni praví, že katolická církev není pokroku schopna, protože lpí houževnatě na svých člancích víry.

II. V čem jest katolická církev pokroku schopna a v čem není?

Nastává otázka: Jest církev katolická pokroku schopna v člancích víry a mravů? Otázka ta jest dosti důležitá v našich sociálních poměrech; o této otázce jest potřeba s rozvahou přemýšleti a nijak se neukvapiti.

Abychom mohli dáti správnou odpověď na tuto otázku, dlužno dobře rozeznávati, co v církvi jest věci podstatnou a co nepodstatnou. Nepodstatnou věcí na př. jsou některé obřady a obyčeje, na př. při pohřbu, při úvodu, některá zařízení v církvi jako na př. tituly atd. Takové nepodstatné věci mohou se církví změnit.

Jinak ale se to má s tím, co jest v církvi podstatného, t. j. co se týká učení víry a mravů. Tu se nemůže měnit nic. Nebo tyto nauky jsou buď od Boha zjeveny — — — a pak je musíme chtít nechtít přijmouti — — — pak se na nich nemůže měnit nic, poněvadž Bůh, který je zjevil, jest věčná pravda, anebo nejsou od Boha zjeveny, pak ale nemají žádné váhy, poněvadž nespočívají na vůli Boží a na zjevení.

Kristus pravdy věčné zjevil a uložil je v církvi jako poklad — — — — — pravda musí být pravdou vždy. To se nemůže točit jako větrná korouhvička, pravda Boží není paragrafem, jež advokáti mohou kroutiti dle libosti — — — *pravda se měniti nemůže.*

Proto církev na těch pravdách, které Bůh zjevil a které církev jako drahý poklad chová, *nemůže měniti ničeho*, a řekne-li někdo, že církev musí v učení víry a mravů s duchem času pokračovati, že nesmí tak houževnatě lpěti na těch či oněch naukách náboženských, dává tím již na jevo, že Bůh by něco přikazoval nedokonalého, že by nezjevil pravdy, že by církev nebyla zřízením božským.

Připusťte jen jednu změnu kteréhokoliv článku víry — — — podemleli jste články všechny, otřáslí jste nejen autoritou *církve*, *ale i autoritou Boží* — — — Odstraňte na př. článek víry, že jest nebe — — — článek víry o naději na věčnou odplatu — — — — a odstranili jste *pramen útěchy*.

Každý článek víry jest jako kolečko na stroji hodinovém; znalec ví, že nesmí ani jedno jediné chyběti, mají-li hodiny správně jíti. Kdo tomu nerozumí, ten hned namítá: K čemu to — či ono? Rovněž tak, kdo povrchně zkoumá náboženskou nauku, s mnohou věcí není spokojen. »K čemu ty obřady? K čemu ty články víry?« — tak brojí proti církvi — — — ale zapomíná, že každé náboženství — mluvím tu vše-

obecně — nějakým způsobem se musí jeviti na venek — čili jinými slovy: že každé náboženství musí míti obřady.

Proč? Protože člověk není duch — ale má smysly a tělo.

Rovněž musí míti každé náboženství zásady čili články víry.

U náboženství nepravého se tyto články mění dle choutky a libovůle lidí, u pravého — Bohem zjeveného náboženství — to není možno. To stojí tu jako mohutný pilíř z nejpevnější žuly — — a to jest naše *katolické náboženství* — tot naše *víra*, spočívající na *pevných základech*, na člancích víry a mravů.

III. Moc a síla křesťanství, založeného na člancích víry a mravů.

A právě toto křesťanství, spočívající na člancích víry a mravů — —, které Kristus hlásal, apoštolové kázali — — porazilo duševně starou říši Římskou a zbudovalo na její troskách — nový ušlechtilý svět.

Právě toto křesťanství, spočívající na člancích víry a mravů — hlásali u nás sv. Cyrill a Methoděj — — sv. Václav — sv. Vojtěch — svatý Prokop — — a zůstavili mnoho památek — — i milý jazyk český.

Právě toto křesťanství, spočívající na člancích víry a mravů, vedlo mnohé ke třem evangelickým radám — — stavělo kláštery, sídla to umění a

vědy — velechrámy. Křesťanství bez článků víry a mravů je bořilo.

Právě toto křesťanství, spočívající na člancích víry a mravů nadchlo básníky k dílům velikým, nadchlo Danteho, aby sepsal božskou komedii — Křesťanství bez článků víry a mravů nadchlo k opěvování oplzlosti — vášně — k dekadenci, která se hlavně v moderní poesii jeví.

Právě toto křesťanství, zbudované na člancích víry a mravů, poskytlo Michelangelovi za předmět malby poslední soud, — — Rafaelovi proměnění Krista Pána a Madonnu — křesťanství bez článků víry a mravů pěstuje nahotu — viz Makart a jiní.

Právě toto křesťanství, zbudované na člancích víry a mravů, mající liturgii — čili obřady — dalo příležitost, aby vykouzli tony Palestrina — Allegri, Orlando Lasso. Křesťanství bez víry a mravů vykouzluje balety — a banální — všední písně.

Právě toto křesťanství, zbudované na člancích víry a mravů, pobádalo Kolumba, aby dosud neznámým národům hlásal Krista — — vede milosrdné sestry, že opouští vše, aby z lásky k Bohu sloužily lidem, dává duševní posilu missionářům, aby se nelekali žádných strastí.

Zásada proti zásadě. Článek víry pravý — — proti falešným heslům a frázím. Co ob stojí?

Pravda musí vítěziti — a lež musí padati.

Vizme liberalismus!

Jak ten pohmoždil pravé náboženství! Mnozí se domnívali, že víra naše, naše články víry již padají, a hle! Kdo padá? Kdo jest v posledním tažení?

Liberalismus padá, a církev vítězí.

Církev při svých člancích víry stojí pevně. Anglický král Jindřich VIII. dle své libovůle chtěl svátost stavu manželského prováděti. Ale církev toho nedopustila — raději snesla, že král odpadl, než aby vážnost svátosti stavu manželského poškodila.

IV. Jací ti oprávcové náboženství jsou.

Konečně pohledme, jací jsou to lidé, kteří náboženství katolické chtějí opravovat. Jsou to lidé zbožní? V náboženství dobře obeznalí? Pokorní? Zachovalí?

Takovým oprávcem náboženství byl ve 4. stol. Arius; popíral tehda již Božství Kristovo. Co bylo ale příčinou, že Arius postavil se proti církvi? Ptejme se dějin. Co povídají? »Byl to muž ducha bystrého, výřečný, *ale ctižádostivý a pyšný.*«

Takovým oprávcem byl M a c e d o n i u s. Upíral Božství Ducha sv. Ale na jménu jeho [př] skvrna ctižádosti a ukrutnosti.

Oprávcem takovým v Čechách byl také mistr Jan Hus. Do dneška v našem milém národě jsou hádky a třenice o Husovi a byly ještě větší.

Zreformoval (opravil) Hus mravy? Bylo lépe po něm? Na to musí dáti odpověď historie — — — Hus byl mravů čistých, ale Palacký (protestant) o něm píše, že byl neustupný, že byla u něho do oka padající chtivost po lásce k lidu, po cti a chvále, že nepřestával veřejně kárati vady a poklésky představených a tak lehce zapomínal, že také pokora a poslušnost jsou základními ctnostmi křesťanskými. Po upálení Husa místo pořádku povstaly nepořádky vznítily se bratrovražedný boj — — — — — Co životů utraceno! Co památek stavitelských zničeno! — — Za své vzaly umělecké obrazy — sochy — knihy — roucha — a ztráta tato jest nenahraditelná. — —

Byla nejen ztráta na památkách — — — na statcích — ale ztráta na majetku duševním.

Dlouhým válčením lid zpustl na duchu a *právě po válkách husitských u nás nevolnictví zavedeno*. Dříve byl lid svobodný.

Ale to vše chci nechati stranou. Jen jedno připomínám.

Naši nevěrci (pokrokáři, sociální demokraté, národní socialisté atd.) chválí a do nebe vynášejí na Husovi, že se *opřel proti autoritě církevní*. To prý byla odvaha! Postavil se proti arcibiskupovi — i papeži — — mluvil proti nim, štvál proti nim. To se našim liberárním nevěrcům na Husovi nejvíce líbí.

Ó, ti vlci v rouše beránčím!

Oni odsuzují sněm Kostnický, že bludy Husovy

zavrhl, když nechtěl odvolati, a že byl vyloučen z církve. A zatím ti velebitelé svobodomyslnosti — co dělají sami? Svého času poslanec Vašatý nesouhlasil s pány svobodomyslníky, poněvadž měl za to, že jest ještě svobodomyslnější. Vašatý do liberálních Mladočechů rýpal, autoritu jejich podrýval. Tu bychom si mohli mysliti: Ti svobodomyslníci ho nechali dělat, co by chtěl — — — — ale chraň Bůh! — Vašatý byl souzen — — — odsouzen a vyloučen!

Ejhle!

Hus brojil proti arcibiskupovi, štal proti papeži — — — Když ho sněm proto odsoudil, tu dle mínění našich liberálů nejednal dobře. Ale když proti klubu mladočeskému druhdy Vašatý rýpal, brojil, štal — autoritu klubu podrýval — — — tu ovšem to se nesmělo připustit — — Vašatý musil z klubu ven — — byl vyloučen.

Sociální demokraté to nedělají lépe.

Takovými oprávcí byli reformátoři v 16. stol. A jak zreformovali církev? Jaké jest jejich dílo? Může se říci, že jest to dílo Ducha sv.?

Takovým reformátorem byl Jindřich VIII., král anglický, o němž jsem se dříve zmínil. Přál si oženiti se s Annou Boleynovou, která se mu lépe líbila než jeho řádná manželka a dle libovůle měl papež Klement VII. řádně uzavřený sňatek s Kateřinou Aragonskou, trvajícím přes 20 let — zrušiti. To nesměl — nemohl papež učiniti. — A následek toho: Jindřich VIII. odtrhl se od církve a založil církev anglikánskou.

Takovým oprávcem byl Giordano Bruno, jemuž zednáři na potupu papežství postavili nedaleko Vatikánu pomník. Tento vyklouzlý mnich popíral nejhlavnější články víry. Šířil ale také svými spisy nemravnost, tak že z Curychu a Frankfurtu byl vypověděn.

Takovým oprávcem byl také Ignác Döllinger, jenž se postavil proti neomylnosti papežské. Dopisy a spisy jeho vůbec podávají svědectví, že příčinou pádu jeho byla pýcha.

Oprávcem víry katolické chtěl by býti za našich dnů jakýsi Dr. Iška v Praze. Nevynašel nového nic, leda že papouškuje Döllingerův starokatolicismus. Vydává ho, aby táhl — v rouše národním — — ale každý dobrý katolík ví, že jest to *starokatolicismus německý*. Dr. Iška jest odpadlý kněz. Proč odpadl — — — jaký byl dříve, než se stal knězem, víme, — ale nechceme vykládati. O jeho blahodárném (!!) působení v starokatolické besedě »Hus« stůžž zde referát soudní:

Obrázek ze starokatolické církve. Odpadlík od církve katolické p. Frant. I š k a má se svými věřícími smůlu jako v celém svém působení. Je sice knězem starokatolické církve a oveček jeho jest asi na 600, ale nebývá mu mezi nimi tuze dobře. Tak letos dne 23. února večer byl na valné hromadě starokatolické besedy v hostinci »U Šumavy« na Štěpánské ulici a schůze ta byla tak podářená, že účastníci vyžádali si dozvuky — ovšem u okresního soudu pro přestupky na Ovocném trhu. A tu včera dopoledne u soudu podán velice pěkný obrázek ze starokatolické církve a líčení to bude mítí asi za následek odpad řady věřících. Žalobcem byl p. Václav A r t u s, výrobce špiček z Nuslí, obžalovaný kněz české národní katolické církve

vlastně starokatolické církve (úřední titul) dr. Frant. Iška. Předmět žaloby: urážka na cti. Soudce tajemník z. s. p. Hofbauer. Obžalovaný p. Iška, kněz církve starokatolické, hájil se sám, žalobce zastupoval p. dr. Langkramer, pražský advokát. V síni soudní shromáždila se řada žurnalistů a něco posluchačů. Obviněný při generalích uvedl, že je rozen 3. srpna 1863 v Ločenicích na Budějovicku, že je doktorem práv, ženat, bezdětek. Pan dr. Langkramer: »Pane doktore, váš sňatek prohlášen za neplatný?« Obviněný: »Ano, podal jsem ale zmatečnou stížnost a vyřízení dosud nedošlo. (Ironicky:) Ostatně vám děkuji.« V dalším doznal p. Iška, že byl před časem odsouzen žateckým soudem k pokutě 25 zlatých pro nějaký novinářský článek. Celá věc, předmět líčení, byla následovní: Dne 23. února byla zmíněná schůze »U Šumavy«, již účastnilo se asi 50 osob a která trvala od 6. hod. več. až do půlnoci. Vládním komisařem byl policejní koncipista p. dr. Srba. Schůze byla dosti bouřlivá, neboť byl to prý — dle výroků svědků — samý klep. Byla ve schůzi oposice, Artus ji chtěl utišíti. Klepy týkaly se nějakého »paraplete« a klepy ty, týkající se pí. Kabeláčové, přinesl prý do schůze sám p. Iška. Když totiž tážán byl, přijme-li předsednictví starokatolické besedy, uvedl, že je proti nedůstojnému vystupování, jako na příklad prý v hostinci Vodákové na Žižkově vtoukala do hostí starokatolictví paní Kabeláčová a tloukla při tom deštníkem na stůl. Dr. Iška ohradil se proti této strojené přehorlivosti. To již budilo ve schůzi jakousi nevoli. Pak když mluvila paní Kabeláčová, již uvítali přítomní křikem: »Teď bude mluvit autorita!«, došlo k roztržce mezi Iškou a Artusem. Pí. Kabeláčová tehdy prohlásila při řeči o starokatolických ženách, že jedna prý se s mužem flamendrem pere, že jí krade peníze, druhá že nemůže jíti na ulici proto, že nemá co obléci . . . A tehdy zvolal dr. Iška: »Jmenovat! Jmenovat!« A hned na to Artus: »Nejmenovat!« Povstal rámus, dr. Iška se rozhorlil, vstal, tloukl klouby levé ruky na stůl, pravou hrozil na Artusa a zvolal: »Človče, když to schvalujete, tak jste lump! Jste . . .« Ale Artus se nedal: »Já že jsem lump?« Vy jste . . . A vřava trvala dále a vládní zástupce jízíž strojil se schůzi rozpustit. Scéna ta měla včera dohru

u soudu. Za svědky povoláni byli pp. F. Janovský, 26letý rukavičkářský dělník; A. Břieháček, 41letý mistr obuvnický, a pí. Marie Kabeláčová, 26letá žena obchodního jednatele. Všichni vypovídali vesměs ve smyslu žaloby. Ba pí Kabeláčová doznala řadu jiných obrázků ze starokatolické domácnosti a p. dr. Iška opětně ohradil se proti tomu, aby nebyl zván »důstojným pánem«, jak říkal mu žalobce p. Artus. Soudce k p. Artusovi: »Tak říkejte pane doktore«. — V dalším vyšlo na jevo, že p. Artus vyloučen byl z katolické besedy a j. v. Na to prohlášen rozsudek, jímž p. dr. Iška pro přestupek § 496. tr. z. odsouzen byl k pokutě 50 kor. ve prospěch pražských chudých, event. do vězení na 5 dnů a k náhradě 16 K za právní zastupování žalujícímu. Odsouzený oznámil odvolání.

Příčiny odpadnutí od církve jsou ponejvíce slabosti lidské, které se omlouvají odchylným — smyšleným učením.

Církev musí při své nauce pevně státi, své pravdy musí zastávati, poněvadž pocházejí od Boha. Kdyby nechala padnouti jen jednu pravdu, zviklalv by se všechny ostatní. Světská zřízení jsou nedokonalá — mění se — hynou. Božská zřízení jsou věčná a nemohou podléhati změně.

Čemu Kristus učil, co apoštolé kázali jménem Kristovým, tomu se učí i dnes a bude učiti až na konec časů. A to jest největším důkazem pro pravdu a božskost katol. církve, že přečkala veškeré bouře nepříznivých časů, že přečkala měnící se názory učenců a dosud pevná — nezlomná tu stojí, ač podivně to na všech stranách duní a nám se zdá, jako bychom dleli na sopce chystající se k výbuchu.

A kdyby i nastaly sociální změny, bouře — nepokoje — i ty přečká církev a státi bude jako skála, od níž se odráží, jako skála, kde ubozí plavci po ztroskotání lodi falešných zásad hledají a najdou záchrany.

Katol. církev ve svých zásadách — svých naukách božských nemůže pokračovati, nebo co božské — to nezměnitelné.

V. Katolická církev pravý pokrok podporuje.

Ale pokrok může a musí býti u nás. Máme pokračovati

1. *ve vědách, uměních, nálezech.*

Církev není nepřítelkyní vědy a umění, naopak — ona vždy je podporovala. Zakládala školy vysoké — i obecné. Římští papežové, biskupové, kněží, byli nejčilejšími podporovateli pravého vzdělání, takže Voltaire sám doznati musil: »Jest všeobecně uznáno, že Evropa za svou civilisaci, za část svých lepších zákonů a skoro za všechny vědy a umění co děkovati má Svaté Stolicí.«

Ani materiálního pokroku není církev nepřítelkyní. Ona spíše nabádá člověka k novým výzkumům a nálezům. Kněží také mnohé výzkumy a nálezy učinili.

Není tomu dávno, co mladý Neapolitánský kněz — Cerebottani — vynášel nový praktický měřicí přístroj, s nímž v každé poloze a vzdálenosti může měřiti každou výšku.

Jesuita P. Dunn vynalezl osvětlení plynem, diakon Gioja vynalezl magnet a kompas, Albert

Veliký zink a arsenik, Notker z kláštera sv. Havelského byl fysik a oční lékař, Galvani — galvanismus — zvířecí magnetismus a nedávno udělila vláda francouzská řiditeli vatikánské hvězdárny P. Denza-ovi, majíc na zřeteli astronomické a meteorolog. zásluhy jeho — kříž čestné legie.

Církev není a nebyla nikdy nepřítelkyní materiálního pokroku — — — — vždyť všechny vynálezy jsou, abych tak řekl, ubádnutím toho, co moudrost Boží vložila ve stvořené věci.

2. *Máme pokrok činiti v poznávání křest. pravdy.*

Nejvznešenějším a nejlepším dobrem života jest pravda. Šalomoun cenil ji nad veškeré bohatství. Dnes více než kdy jindy jest třeba znáti pravdu křestanskou — — aby se mohly odraziti nicotné námitky, nepřátel. Nedovede li kdo dáti odpovědi na činěné námitky není úplně ve víře vycvičen — a brzo všeliká pochybnost podemele v srdci základy víry.

3. *Máme činiti pokrok v konání křestanských ctností.*

Ten jest špatný katolík, kdo jen kritisuje, opravuje jiné a sám sebe nedovede opravit. V tom kritisování jest již snad: křivé posuzování, neupřímnost, ješitnost, ctižádost — pýcha.

Chceme-li míti lepší sociální poméry, začneme sami sebou nejříve.

• Celý svět křičí: Kde jest ten muž, jenž by nám pomohl? Takového máme potřebí. Neoblížejte se daleko po tom muži. Ten muž — to jste vy, to jest jeden každý z vás — — — — tak píše duchaplný franc. spisovatel Bonald a má pravdu.

Ročník XI.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Protestantská inkvizice v Čechách a na Moravě.

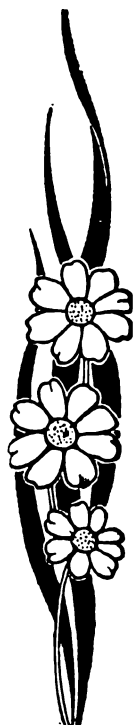
Výňatek z většího díla v „Lidové knihovně“.

Napsal Václav Oliva.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Mluví se pořád na schůzích nevěreckých sociálních demokratů a národních dělníků o hrůzách inkvisice katolické a lid se svádí k nenávisti proti té církvi, jejíž členové tu inkvisici prováděli. Kritické dějiny ovšem jiný soud pronesly o inkvisici: inkvisici prováděly všechny sekty náboženské — zejména **prováděli inkvisici protestanté**, a to *inkvisici hroznou*, nelítostnou, jejíž hrůzy daleko předčí všechny ty báchorky o hrůzách inkvisice španělské.

Inkvisici provádějí nyní nevěrci — ať jsou již v táboře liberálů anebo sociálních demokratů a národních dělníků. Inkvisice tato jest nedůstojná rozumu a osvěty, kterou moderní inkvisitoři všude berou na pomoc, když zapadnou v propast naprosté dějinné nevědomosti. Podáváme v tomto čísle *»Slov pravdy«* úryvek většího záslužného díla P. Václava Olivy, vydaného *»Lidovou knihovnou«*. Dílo to by nemělo chyběti v žádné katolické knihovně; dílo to, pokud možno, by zaopatřiti si měl každý uvědomělý křesť. sociál, aby měl zbraň na rozličných nepřátelských schůzích proti opovážlivému — a nevědeckému tvrzení lidí, najatých od nejzarputilejších nepřátel církve katolické.

Nuže, k věci samé!

Protestantská inkvizice v Čechách a na Moravě.

Všecky země, kamkoliv protestantismus vnikl, zakusily s dostatek protestantské inkvizice. Uhry, Rakousy, Polsko, Čechy i Morava jsou toho důkazem. V Čechách pod rouškou svobody náboženské vystupoval protestantismus z počátku, jako v jiných zemích, dosti mírně, když však získal si přívržence, sebevědoměji a násilněji, až posléze počal poroučeti a katolicky pronásledovati. Tot asi postup protestantské inkvizice v Čechách. Zcela případně naznačil jej Slavata ve svých „Pamětech“ (I., 44) slovy: „Jinověrci nejprv chtějí, aby nebyli ve svých svědomích stěžováni, když toho dosáhnou, chtějí, aby směli své náboženství provozovati, když i toho dojdou, chtějí míti s katolicky rovnost v kostele, a když konečně i toho se jim dostalo, vyhánějí katolíky z kostela ven!“

Vizme tedy, jak v Čechách řádil protestantismus! Především poznamenávám, než s lícní začnu, že neuvedu všechna pronásledování katolíkův od protestantův v naší vlasti, protože, kdybych vše uvést chtěl, vzrostl by obsah této stati ve veliký objem, jenž by v rámci tohoto malého spisku o inkvizici nemilý činil dojem, a pak i proto, že na základě nejnovějších historických děl chci o inkvizici protestantské v Čechách, na Moravě a ve Slezsku pojednati důkladněji v monografii zvláštní.

Rok 1526, rok to nešťastné bitvy u Moháče, v níž zahynul mladistvý král Ludvík, jest velmi důležitým v dějinách naší vlasti nejen světských, ale i církevních. Téhož roku totiž přešla vláda, a to volbou na arciknížete Ferdinanda z rodu habsburského, věrně katol. církvi oddaného po všecky věky. A bylo toho vskutku na výsost třeba, ježto ve století XVI. nebylo již jednoty u víře v zemích koruny svatováclavské. Tři strany náboženské, vlastně čtyři, vystupují v tehdejších dějinách: katolíci, kališníci čili husité, čeští bratři a protestanté (lutheráni a kalvíni). Každý dozná, že mezi těmito stranami musilo dojíti nezbytně k rozmlískám a zápasům náboženským. Dle smlouvy snému kutnohorského z roku 1485 jež později roku 1508 králem Vladislavem II. stvržena byla, bylo jenom dvojí vyznání v Čechách dovoleno a chráněno, a to vyznání katolické či strana pod jednou a strana pod obojí či utrakvistů (kališníků, husitů). Čeští bratři (Jednota) a protestanté (lutheráné, později i kalvíni), když působením poustevníka Matěje roku 1519 do Čech vnikli, ukrývali se mezi utrakvisty. Neutrvalo dlouho a protestanté počali vystupovati samostatně.

•První přívrženec reformace německé v Čechách byl utrakvistický farář Jan v Německém Brodě, který přes odpor utrakvistické konsistoře již roku 1519 všecky ceremonie odstranil a čisté evangelium hlásal. Spojení Čechů s Vitemberkem stávalo se vždy živější... Roku 1521 přišel do

Praby také pověstný novokřtěnec Tomáš Münzer a pobouřil lid proti klášterům, obrazům a ceremoniím. (Šebesta d. c. 351.) Kláštery u sv. Jakuba, Matky Boží Sněžné a u sv. Klementa byly zdrancovány.

Protestantství přineslo do Čech tvrdou zásadu, že pán má právo své poddané ke své víře nutiti (Cujus regio, illius et religio). Z té příčiny protestantismus »reformoval«^a násilně. Již r. 1539 píše Jaroslav z Pernštýna králi o protestantských stavech: prý se stále tvrdí, že víra má býti svobodna, ale lutheráni a zvingliáni nikoho nesnášejí, kdo jinak věří, nežli oni; jinověrce kde a jak mohou vyhánějí a statky jim berou. (Dr. Zikmund Winter: »Život církevní v Čechách«, Praha 1895, 95.)

V brzku zmohlo se lutheránství v Čechách tak, že již v roce 1531 učinili lutherští vyšší stavové pokus, aby na dobro zmocnili se utrakvistické konsistoře. Nepodařilo se jim to sice, ale protestantismus rostl; téhož roku stěžují si již katolíci králi, že jim protestanté pobrali 150 far. Náboženský mír v Augsburce z r. 1555 dodal českým protestantům odhodlanosti a posily; vystupovali rozhodně všude ve prospěch své konfesse. Protestantismus rostl mohutně a kvapem. Sever byl celý protestantský; na jihu a východě oylo jich hojnost, odkudž počínali se šířiti do středu země.

Roku 1556, když protestantismus již značně v Čechách byl rozšířen, Ferdinand, chtěje kato-

lickou víru povznésti, povolal do Prahy jesuity a usadil je v klášteře u sv. Klementa. Sotva že jesuité v Čechách se usadili, záhy protestanté je napadali, rozličná jména jim dávali, pamflety a posměšné písně o nich rozšiřovali, ba roku 1560 •vytloukli jim okna, kamna jim pobořili ve školách a znevázili jejich chloubu, Boží hrob nádherný; chodilítě mnozí k dotčenému hrobu, nechávajíce klobouků na hlavě a vypouštějíce drsné posmšsky.« (Winter d. c. 151.) Podobně počínali si •evangelíci« proti jesuitům stále. Ze všech příkoří — jichž nesmírný jest počet — na jesuitech spáchaných, uvádím dle Wintra (d. c. 216) jen následující: V Chomutově roku 1591 •umřel primas Jan Urgl, protestant a regenti zámečtí nedovolili mu zvoniti k pohřbu. Totéž učinili ještě jiným mrtvým strany evangelické... Hned potom umřela koželužka, o které vzkázali regenti, aby pochována byla krom krchova... Obec... rozbéhla se k hřbitovu, někteří vysekali dvéře u věže... Když bylo po pohřbu, kázali (regenti čili hejtmané) šest tovaryšů bečvářských, kteří v tom pohnutí nejvíc vynikli, zavřísti... obec se vzbouřila... dav vzbouřených vrhl se s plnou zlostí na kolej jesuitskou, odkudž kněží v pravý čas zadními průchody se spasili... V koleji potloukše nábytky, knihy, zuřiví lidé zdělali do 12.000 kop škody. Nejhůř nakládali s knihami...« Připouštím, jak někdo by namítati mohl, že mezi davem nebyli sami „evangelíci«, ale táži se: kdo zosnoval útok na kolej jesuitskou? Kdo zná ducha

protestantismu, pozná rázem pravé původce bouře protijesuitské!

Ferdinand z příčin politických musil namnoze snášeti nátisky a utlačování, jichž protestanté na katolcích se dopouštěli. Hůře tomu ještě bylo za Maxmilianu II., který byl v srdci protestantům nakloněn a nepřímou protestanty v utlačování katolíků podporoval. Stav náboženský za Maxmilianu možno krátce naznačiti slovy: Protestanté »katolíkům vyčítali každé hnutí; když katolci zrovna tím právem jako protestanté něco k svému prospěchu a rozvoji podnikli, považují to protestanté za své obmezování a utlačování. Pro sebe všecku svobodu si osobovali, ale katolíkům svobody nepřáli. Nebylo u protestantů snášlivosti ke katolíkům. Nebyli jen nevinátky pro pravdu trpícími, ale byli sami převelicí utlačovatelé pravdy.« (Jan Tenora: »Život sluhy Božšho P. Martina Středy, str. 43.)

Na potvrzení slov těchto uvádí Winter (d. c. 204 nn.) mnoho dokladův. V Berouně trápili zle utrakvistického kněze, kánon z missálu mu vyřezali, kalicha nedali, v Domažlicích otrávití ho chtěli, v Nymburce místo kalicha na oltář konev postavili, v Soběslavi, umřeli katolík, nesmělo se mu zvoniti a p. Veřejné průvody a obřady katol. byly od jinověrců zasypávány posměchem. V Kadani na př. r. 1584, když šlo processí o Božšm Těle, pastor lutheránský Lasinger schválně usedl na kládu při cestě, lál svátosti, mužům, ženám, pannám a všem v processí přítomným.

Obrazy, sochy, církevní roucha byly ničeny, trhány, rozsápány, zneuctěny. Přímo brozné věci v této příčině vypravuje Winter o Marii ze Schenku, rozené Lobkovické, o Ondřeji ze Šternberka, o hraběnce ze Salmu a j. (d. c. 212 n.).

Ne lépe vedlo se katolíkům za Rudolfa II. Do roku 1589 neměli katolíci v Praze, kromě svatovítského, žádného farního kostela; všech násilím zmocnili se protestanté. Tehdy jednalo se protestantům o úplné zničení katolíků v zemích svatováclavských. Kristián z Anhaltu, věrný stoupenec protestantů českých, veřejně prohlašoval, že neustává se kojiti nadějí, že prý *se naskytné výborná příležitost proti církvi katolické, jelikož všichni protestanté chtějí vstoupiti v evangelickou unii a tomu nenáviděnému domu Habsburků a řádům katolickým poslední, smrtelnou ránu zasaditi. (Svoboda: Mariánská družina I. 80.) Svobodě náboženské, již se stále tehdy protestanté domáhali, rozuměli sami tak, že měli mítí svobodu zabíjeti, páliť, věšeti, mrzačiti kněze, řeholníky a panny řeholné, bourati kostely, páchatí svatokrádeže, katolíky hubiti. (Svoboda I. c. 83.)

Roku 1609 vydobyli si protestanté násilím majestát. Jak lutheráné majestátu rozuměli, ukazovali svou násilností ke katolíkům, chtějíce jim odnímati kostely. Ve Hrobu, městečku náležejícím arcibiskupu pražskému, zavedli protestanté v katolickém farním kostele své služby Boží, v Broumově odňali katolíkům farní kostel. Katolíci nechtěli těchto skutků násilných trpěti; král Matyáš

nařídil, aby kostely byly zavřeny. Když arcibiskup Lohel tam se odebral, aby rozkaz králův provedl, „přišel v nebezpečnosti života a byl by býval ukamenován, kdyby se nebyl útekem spasil.“ (Kr. III. 275.)

Protestantští kazatelé v Čechách prudčeji než dříve kázali proti církvi katolické na větší vzbuzení nenávisti proti katolíkům. Honosivě se vychloubali prý svými přednostmi, vyzývavými kázáními popouzelí katolíky, směle jim vzdorovali, dráždili a tupili je, a nejhorší urážky skládali v potupné spisy proti jesuitům. I sami protestantští spisovatelé uznávají, že protestanté tuze daleko zacházeli a příliš si dovolovali. (Peschek: Geschichte der Gegenreformation I., str. 277, v Drážďanech a Lipsku 1844.)

V Ústí nad Labem byl koncem roku 1617 zabit od protestantů katolický primátor Schösser. Týž před vzbouřenci protestantskými utekl se na střechu, kde se zdržoval po tři dni; když ho našli, byl shozen a proboden 270 ranami.

V této době od protestantů osnováno i povstání proti císaři. Následovala vzpoura a vlastizrada protestantských pánů, vyhození katolických místodržitelů Martinice a Slavaty a uvedení „zimního krále“ do Čech. — Dne 2. června 1618 oznámeno od protestantských stavů jesuitům zvláštním dekretem, v němž tovaryšstvo Ježíšovo nazváno škodlivou a bouřlivou sektou, která prý řád, práva, svobodu a pokoj v království ruší a mnohého zla původkyní jest, že 8. června na věky

Prahu a Čechy opustiti mají. Byl-li by kdo z nich po 8. červnu v království dopaden, že i sám i každý, kdo by jesuitu brániti nebo hájiti chtěl, nejtěžší trest na hlavu svou přivolá.

Co za tehdejší doby katolíci od protestantů vytrpěli, nedá se ani vypsati! Dle slov dějepisce Skály spravedlnost a právo neplatilo nic, protestantští páni ukazující na své kordy říkali: »To jest naše právo a zřízení zemské.« V Praze nastaly katolíkům těžké doby, jednomu každému položeno do domu 10, 12 až 18 surových vojáků, kteří tam po libosti své hospodařili. Podobně dalo se i jinde. Tak povolán byl v prosinci 1618 do Prahy opat sedlecký, aby položil direktorům 2000 kop míšenských. Než se vrátil, učinili protestanté útok na klášter, při tom jednoho nemocného kněze s lůžka shodili, »zpožehala chasa nejpěknější ornáty na krávy vstrkala, je do nich oblékala a zvoneček, jehož se k pozdvihování užívá, k ocasu přiváží kratochvíli sobě působila.« Nejinak dařilo se benediktinům v Kladrubech, klášteru v Mostě, Teplé a jinde.

Katoličtí kněží byli týráni ukrutně. V Litomyšli r. 1618 porazili »evangelští« děkana Daniela Hájka na ulici a sbili ho, že sotva přišel k sobě. Jednou vpadla hromada evangelíků do kostela, kdež týž děkan kázal, a zde brozně křičela a lomozila. V červnu r. 1619 odhodlali se evangelští v Litomyšli již ke skutku krvavému. Nejprve vpadli do kostela; vybili ho, svatými oleji polili si salát, při tom vykonán protestantský pohřeb

něčí; pak vpadli do fary, vytáhli děkana ze skrýše i mateř jeho; vyčetše děkanovi, proč neodešel ze země, když už jesuité pryč šli, dali se do něho a bili jebo i matku starou, která syna bránila. Pak ho vyvedli, řetězy spjali, cestou naň plvali a k průvodu mu zvonili. Matky velmi utlučené zanechali, ale s děkanem po devět hodin se trýznili, až ho konečně na předměstí za mrtvého majíce odešli, poručivše ženským, aby ho bládaly . . .

Hůře ještě než děkanovi Hájkovi vedlo se knězi v Litrbášch. Tu vytáhla evangelická lůza kněze Pankracia z kostela a prali ho, kde kdo i sekerou v hlavu, až žalostivo bylo hleděti. Uvedše ho na zahradu nějakou, dali pekařskému tovaryši ručnici, aby k němu střelil. Ale ručnice selhala. Zatím co jiný pekař z Prahy ručnici natáboval, prali druží kněze kyji přes záda a ruce, až mu krev oči zalévala. Jakýsi soused chtěl se ho zastati, ale když se na něho sápalí samého, nechal tak. V tom rozkáže pražský pekařík, aby všichni odchýlili se stranou, a tu střelil. Kněz nebohý zvl a vypustil duši. Do smrti držel před sebou rytý obrázek Zjevení sv. Jana . . . (Winter d. c. 280 nn.) Takovéto výjevy odehrávaly se po celých Čechách . . .

•Reformaci« »zimního krále« Bedřicha nejlépe ilustruje faktum »očistění« chrámu sv.-vítského ode dne 21.—24. prosince 1619 a nový církevní řád od něho pro království České vydaný. Dne 21. prosince 1619 dostavili se z rozkazu Bedří-

chova ráno do chrámu sv. Víta Bohuchval Berka, Václav z Roupova, starý Budovec, pán z Berbisdorfu a Skultetus, aby v něm ne jako křesťané, nýbrž jako pohané svou zlost provozovali. Začali s obrazem Božského Umučení, který před velkým oltářem na trámě přes kostel položeném stál. Drsní dělníci počínali si bezděčně uctivě. Avšak páni nařídili, aby veliký křucifix ten s trámu na zemi shodili. Když se kříž ten skácel a na zemi ležel, tu k němu přistoupil pán z Berbisdorfu a kopnův do Ukřižovaného řekl: »Hle, zde nebožátko ležší! Můžeš-li, pomoz sobě!« Podobně shodili obraz Panny Marie a sv. Jana Evangelisty a rovněž s nimi tak zacházeli. Ničili, co jim do ruky přišlo; obrazy řezané, malované a z kamene tesané hanebně trhali, lámali a rušili, ba ani obrazu kamennému do zdi vsazenému neodpustili, nýbrž hlavu Krista Pána urazili. Také koberce draze ozdobené s brobů svatých českých patronů strbli a je odnesli; oltář velký, trůn královský a arcibiskupský, také stolice kanovnické i jiné všecky jak s malovanými tak také na nich s řezanými obrazy na kusy roztloukli, z kostela vynesli a spálili; roucha mešní zlatem, stříbrem i perlami zdobená pokradli. (Tenora d. c. 254 n.) Mimoděk jest otázka: Zacházelo-li se takto s katolickými věcmi, jak zacházelo se s katolíky samými?

Roku 1620 (v únoru) odebral se »zimní král« do Moravy, kdež mu stavové protestantští, jako svému markraběti, holdovali. Muži řádnému a zákonitému králi Ferdinandovi oddaní byli úřadů

zbaveni, žalářování, kostely katolíkům odnímány, statky církevní zabavovány, kardinál František z Dietrichstěina, biskup olomoucký, nejprv vržen do žaláře, potom poslán do vyhnanství, katoličtí duchovní týráni, ano blahoslavený Jan Sarkander, farář holešovský, pro pečeť zpovědní krutě mučen, až dne 17. března 1620 skonal. (Procházka: Život bl. Jana Sarkandra, 799—1139.) Mučidla, tortura, pronásledování, vraždění, loupění, žalář z inkvisicí španělských nebyly neznámy, jak z ukázek patrno, českým protestantům. Sami používali jich mnohem ukrutněji a častěji, než velinkvisitoři!

Bitvou na Bílé hoře učiněn rozpínavosti, nadvládě a ukrutnosti »evangelické«¹ rázem konec; síla protestantismu byla zlomena, ač výstřelky její uplatňovaly se tu a tam ve vraždě katolických missonářů, katolické vrchnosti a v násilných pokusech o obnovení moci protestantské. Případů takových z dějin Českých známo jest několikero. Když Oto Jindřich z Wartenberka slovy velmi vlídnými a laskavými napomínal na zámku svém v Markvarticích (Maffersdorf) poddané, aby vrátili se do lůna církve katolické a zřekli se bludů novotářských, z ciziny sem zanesených, byl ukrutně zavražděn dne 28. října r. 1625. — Karel ze Žerotína, jak historicky zaručeno, poručil násilím otevřítí dvéře katol. kostela v Morašicích a uvedl tam bratrského kazatele, který jinověrce křtil, pochovával a oddával. — Roku 1639 u Kutné Hory opět (— jako dříve byl zavražděn benediktin Kamillus ve Lhotce na panství opočenském, Mat

Burnacius v Libuni u Jičina a j. —) byli tři jesuité zavražděni; vrahové se přiznali, že čin ten z nenávisti náboženské vykonali. (Adámek: Doba poroby a vzkříšení, str. 61.)

Na Moravě a ve Slezsku byly osudy katolíků za vlády protestantské, ne-li stejny, tož velmi podobny osudům katolíků v Čechách. Zvláště Karel ze Žerotína počínal si oproti katolíkům přímo zběsile; bojoval proti nim účelně, promyšleně a vytrvale. Prudce i osobními útoky do-
rážel na vůdce katolíkův; císařským nařízením vydaným ve prospěch katolíků odporoval a se protivil.

Nové „svobody náboženské“ dostalo se českým evangelíkům za císaře Josefa II. tolerančním patentem. Od té doby snaží se protestantismus, kamkoliv jen vstoupí, anebo kdekoliv nejmenší opory se mu dostane, nabýti všude vrchu a nadvlády nad katolicismem; šlape smělou nohou spravedlnost a svobodu, již má toliko v ústech, nikdy však v činech; dere se do popředí v obcích, okresích, i ve sněmu; snaží se tiskem ovládati veřejné mínění. Jest mnoho míst po Čechách, kde, ač katolíků většina, vládnou protestanté. Kde jsou evangelci v menšině, anebo v područí (— at v obcích, c. k. okr. školních radách atd. —), deklamují ustavičně, že jsou utiskováni a utlačováni — ač právě opak je pravdou! — kde mají nadvládu, straní své konfessi, pronásledují katolíky, zvláště kněze až do krajnosti, spílajíce jim (esuitův i klerikálův . . .

Nejrázovitěji snad charakterisoval český protestantismus znamenitý náš historik doby nejnovější, Dr. Jan Kryštůfek, c. k. gymnasiální professor v Českých Budějovicích, jenž píše: »Národu českému otvírala se dvojitá cesta: buď se spojí se světem katolickým (po dobách husitských) proti protestantskému Německu a pojistí si v srdci Evropy své velmocenské postavení a svou národnost, nebo postaví se po bok protestantskému Německu, podnikne s ním boj proti světu katolickému a uvede v záhubu i svoji státní samostatnost i svoji národnost. Stoletými hádkami náboženskými srdce i rozum strany pod obojí tak byly otráveny, že zapoměla, že národ český jen pomocí víry Cyrillo-Methodějské se zachoval a kulturně i politicky k takové výši se vyšinul, že mohl se měřiti s každým kulturním národem evropským . . . (d. c. 247, IV.) Skrývati se za jiného, svalovati vinu za jednání své na jiného, tato potměšilost stane se základním rysem stavů lutheránských . . . Protestanti pod rouškou svobody náboženské dopouštěli se na katolících křiklavého bezpráví. Kde byli v menšině, domáhali se svobody svého vyznání, kde byli ve většině, netrpěli vedle sebe katolictví . . . Dokud národ český bude národem protestantským . . . dotud žádný zákon nezabrání, aby němectví všemi pory v národ český nevnikalo, jej nerozkládalo a o národní vědomí nepřipravovalo . . . (Dějiny nové doby.)

Číslo 12.

Cena 4 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

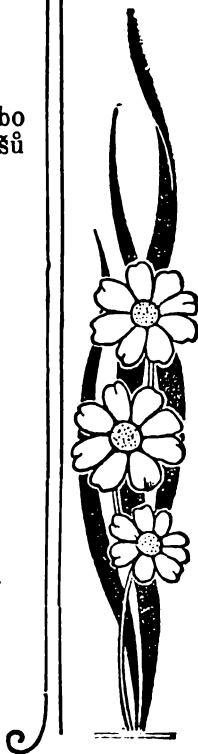
Svobodomyslný Hus.

Uvažuje Jiří Sahula.

I.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

I.

Jsou na světě různé společnosti, z nichž jedny čítají milióny členů, jiné však sotva tolik lidí mají, co by na prstech spočítal. Některé společnosti přežily celou řadu století, jiné mizejí v několika měsících.

Naše katolická církev jest číselně společností obrovskou a trvá již přes devatenáct století.

Mnohé menší společnosti již na počátku svého trvání se dopouštěly mnohých chyb a nespravedlností; než zanikly, natropily často plno křiklavého bezpráví, ač netrvaly tak dlouho jako církev naše. Jiné společnosti třebaš krátký čas si vedly řádně, ale později vlastními nepravostmi vzaly konec.

Není tudíž divu, že církev jako společnost obrovská za předlouhou dobu svého trvání měla ve svém středu v některých chvílích lidí nepřříkladné.

Ale naši protivníci pro krátké časy církevního úpadku rádi zapomínají na celá staletí požehnané činnosti katolické církve; rádi zapomínají, že po době úpadku vlastní silou znova se pozvedla církev k mravní kráse, co jiné církve počavše mravně chátrati, víckráte se již ze své mdloby nevzpamatovaly.

Kdyby nynější liberálové chtěli o církvi nestranně uvažovati, musili by doznati, že tato spo-

lečnost vykonala nepoměrně více dobra než zla; musili by dosvědčiti, že žádná jiná společnost nepřinesla lidstvu tolik požehnání jako církev katolická! Leč naši protivníci nejsou lidmi dobré vůle; již předem nestrannou úvahu o činnosti naší církve tvrdošíjně od sebe odmítají. Jim se nejvíce líbí úvaha o církevním úpadku. A dle některých smutných okamžiků soudí rádi na povahu všech dob naší církve.

A poněvadž si liberálové zúmyslně malují vlastnosti církve v barvách nejčernějších, vítají každého jako člověka zcela moudrého, který její moc někdy podkopával. Byť by často takový odbojník žádnou zvláštní dobrou vlastností nevynikal, jest od liberálů již pro svůj odpor k církvi při každé příležitosti velice vychvalován.

Podle filosofie nynějších svobodomyšlníků každý veliké služby lidstvu prokázal, kdo odvážlivě církevní autoritu podvracel; na to se při tom lehce zapomíná, že za takovou podkopnou činností skoro vždy v patách následoval děsný rozvrat společenský, násilné skutky a krveprolití. Církevní revolucionáři nemohou se vykázati, že důsledek jejich činnosti byl lepší než plody práce katolické. »Ale což na tom«, řekne moderní liberál, »jen když zpátečnická církev doznala takovým působením trhliny; však se konečně podaří bojovníkům proticírkevním zbudovati na troskách římského tyranství a zpátečnictví pravý pokrok a utěšené blaho.« My odpovíme: »Dosavadní zkušenost svědčí o pravém opaku; jestliže celé

řady odpůrců církevních uvedly lidstvo do neštěstí, sotva budou výsledky příští podkopné práce lepší.»

Jako jednu z nejhorších vlastností vytýkají liberálové církvi velikou panovačnost duchovní; církev jest prý příliš málo svobodomyšlná, ona potlačovala a potlačuje každý volnější duševní rozmach. Proto kdo proti církvi bojuje, ten platí u liberálů za odpůrce panovačnosti a průkopníka svobody. Mnohý z takových církevních revolucionářů sice vyzýval ke vzpouře proti církevním zákonům, ale zároveň svým následovníkům sepjal ruce pouty daleko tužšími, než jaké byly v církvi. Ale přes to i tací revolucionáři jsou nyní velebeni jako mužové svobodomyšlní. Pro jejich odpor proti církvi se jim odpouští všechna jejich tyranie.

V některých věcech církev nemůže býti svobodomyšlnou za žádnou cenu. Nemůže na příklad schváliti »svobodné« pátrání po pravdě Boží a našem posledním cíli, poněvadž tyto věci nám sám Bůh zjevil. Bylo by zajisté rouháním, kdyby chtěl míti někdo lepší rozum v příčině věcí náboženských než sám Kristus. Pán Ježíš nás poučil zcela zřetelně, že jest nebe a peklo, že dobří lidé vezmou odměnu věčnou, že se má křtem vstupovati do církve Boží atd. Církev tedy nikomu nemůže schvalovati pochybování o těchto pravdách; nemůže s tím souhlasiti, jestliže některý člověk jest proti Pánu Bohu tak velice »svobodomyšlný«, že si vymýšlí i pravidla zřetelnému učení Božímu odporná. Tedy v této příčině není a nemůže

býti církev svobodomyšlná. Ovšem že také církev nemůže schváliti, aby si Písmo sv. vykládal každý člověk, jak by se mu líbilo. Vždyť jest známo, že mnozí bludaři i největší nesmysly se odvážili hájiti vlastními »výklady« Písma svatého. Takové výklady bývaly rouhavým převrácením smyslu vět Písma svatého. Kdyby církev dovolila, aby si »svobodně« každý sám pravdu Boží ze svatých evangelií vyhledával, viděl by naposled každou pravdu Boží v jiné podobě.

Každý bludař viděl pravdu Boží v něčem jiném, ač se odvolával každý na Písmo sv. A tak v náboženských zmatcích různí bludaři často tolik »pravd Božích« svobodným zkoumáním Písma sv. objevili, že prostí křesťané byli uvedeni do nevýslovných rozpaků, poněvadž pro samé »pravdy Boží« žádnou skutečnou a jasnou pravdu Boží neviděli. A tak se naposled stali lhostejnými k pravdě Boží vůbec.

Církev však vždycky správně věděla, že pravda Boží musí býti jenom jedna, a že Kristus nepro- nesl své řeči proto, aby si je každý dle své vůle a pochuti vykládal. Zde přestává všecka svobodomyslnost. Náš Spasitel podal lidstvu nauku Boží hotovou a uložil ji v církvi k bedlivému opatrování; klame se tedy takový člověk, jenž se domnívá, že jest potřebí teprve nyní svobodným bádáním tuto nauku vyhledávati. Jest to nešťastnou převráceností, jestliže někdo chce nauku Kristovu lépe vysvětliti, než jak ji apoštolové Kristovi, jejich žáci, otcové církevní a řádní nástupcové svatého Petra souhlasně vykládali.

Leč převrácených a domýšlivých lidí bylo vždycky dosti. A tak proti všemu právu povstali samozvaní »svobodomyslní« vykladači bible, kteří přes varovný hlas církve vymýšleli věroučné články, pravdě Boží odporové. Tací theologové se docela odvážili beze všeho oprávnění předpisovati církvi učící, jak má své dosavadní učení změnit. Kdyby církev každého takového pokynu poslechla, měnilo by se slovo Boží každou chvíli, až by bylo svými změnami každému k smíchu. Nedivme se tedy, že se k takovým oprávcům církev svobodomyslně zachovávat nemohla. Tím méně zasloužili tací »svobodomyslní křesťané« přívětivého přijetí se strany církve, že sami každého neliberálně tupili, kdo se jejich výmyslům neklaněl.

Ale u našich liberálů přec jen činnost takových revolucionářů nachází pochvalu jako činnost svobodomyslná a užitečná.

U nás v Čechách bojoval prudce proti některým článkům učení katolického mistra Jan Hus. Kdyby býval útočil proti jiné instituci než proti naší církvi, jistě by se mu u nás tolik chvály nevzdávalo. Ač otrásl značně vážností církve, přece nijak nebojoval za svobodu v moderním slova smyslu.

Vždyť nařizoval přísné zachovávání svého vlastního učení; do pekla odsuzoval ty lidi, kteří by jeho článků víry nechtěli zachovávat.

Nynější liberálové tvrdí, že náboženství jest věcí soukromou a že si každý má zachovávat takovou víru, k jaké ho vlastní záliba táhne;

a nevěří-li někdo Písmu sv. vůbec, potom prý též nikomu nic není. Ale mistr Jan Hus byl v této příčině náhledů zcela opačných. Vůbec Husova »svobodomyslnost« jest hotovou protivou svobodomyslnosti našich liberálů, ač tito jako Hus proti církvi bojují. Jen odpor proti církvi mají nynější liberálové s Husem společný; a ještě tento odpor provádějí namnoze jinak, než jak činil upálený mistr. O tom všem v následujících kapitolách.

II.

Naši liberálové mají za to, že, kdyby se Hus nyní v Čechách objevil, přidal by se k nim. Uznávají ovšem sami, že Hus nebyl tak dokonale »svobodomyslný« jako oni; to však prý se mu musí odpustiti, že se nedovedl hned vybaviti ze všech zpátečnických církevních náhledů; vždyt nic na světě není hned dokonalé; první průkopník svobody prý nemohl hned tak úplně pokročiti, jako ti, kteří na základech Husem postavených dále pracují.

Leč takovéto fráze jsou křiklavou nepravdou. Vždyt Hus považuje právě mnohé ty věci za hlavní cíle lidstva, proti kterým nynější liberálové nejvíce bojují. Naši liberálové nepracují zkrátka na základě Husově; jsou daleko více odpůrci Husových snah než pokračovatelé plánů Husových. Představují si pravou svobodu zcela jinak než Hus. Dovolují si býti svobodomyslnými i tam, kde Hus každou libovůli přísně zakazuje. Hus zvláště v oboru náboženském svobodu spíše

spoutává než rozšiřuje. Všimněme si některých příkladů.

Hus pokládá náboženství za nejvzácnější kleno lidstva; dle něho jest každý člověk přísně povinen dávatí přednost náboženství přede všemi věcmi jinými. Každý má obracetí svou mysl nejprve k Bohu a jeho vůli a pak teprve k světským věcem. Hus píše na př.: »Blázniví jsou lidé, kteří pilně pracují a žádost větší mají k panství než ku království světa tohoto, nežli ku království Božímu, o němž dí Spasitel: •Nejprve hleďte království nebeského.*) Nižádného zákona nesluší křesťanu slyšeti a čísti, leč zákon Božích přikázání neb nižádného jiného zákona nesluší plniti, konati neb zachovati.« **) Kdo dává přednost příkazům lidským před zákonem Božím, ten se prý nadarmo modlí. Hus připojuje k tomu přání: •Ó, by toto znamenali žáci, kněží i laici, kteří jsou hotovější aby se líbili pánům, plníc jich přikázání, než přikázání Boží. Také (kéž) by to znamenali (uvážili) ti, kteří obírají se s lidskými ustanoveními, nechajíc zákona Božího, jenž k spasení vede, a ovšem ti, kteříž váží více ustanovení svá než Boží.« *** Onoho světla žádejme, kteréz s anděly vidět můžeme, kteréz ani počátku má, ani skonání, kterémužto světlu víra jistě jest. †) Poněvadž Kristus otec náš nejmilostivější, neučí nás, abychom se

*) Husova „Postilla“ u Erbena, 387.

**) Výklad víry u Erbena, 89.

***) Tamtéž, 87.

†) Postilla u Erbena, 122.

modlili za panství, ani za zboží tohoto světa, ani za sílu, lepotu neb krásu těla, zjevná věc jest, že těch věcí nemáme dbáti.« *)

Milování Boha nade všecko jest dle Husa zákon »nejprvnější, nejlepší, největší, nejlehčejší, nejkratší, nejužitečnější, od něhož každý smrtelně pobíhá, a tak jest poběhlec s Luciperem od první řeholi, to věz (totiž) správy, jíž se všechna obec svatá spravuje, aby upřímě (přímo) k Hospodinu šla do nebe.« **) »Zlořečený člověk, kterýž doufá v člověka a pokládá tělo, rámě své, to jest tělesného člověka pokládá za obranu a za sílu svou, opustě přikázání Boží. Protož opustíc svět a žádost jeho, nepoddávejme se přílišně službě lidské, abychom tak milostivého Pána nezapomenuli. Každý křesťan, jenž rozumění (rozum) má, chce-li býti spasen, musí věřiti, přikázání Boží plniti a Bohu se modliti. Prvý blud a tak hřích jest nevěra. A ten hřích, jenž slove nevěra, jest nad jiné hříchy veliký a jest kořen všech jiných hříchův. Bez víry nelze se líbiti Bohu a zhřešiti nelze bez nevěry; a že musí každý člověk neb spasen býti, neb zatracen, protož musí každý člověk býti neb žákem Božím a neb ďáblovým. A ten jest žák Boží, kterýž slyší slovo Boží a skutkem plní; a ten jest žák ďáblův, kterýž neslyší slova Božího, (nebo) pakli slyší, ale skutkem neplní a tak nevěří.« ***)

*) Výklad víry, 313.

**) Provázek třípramenný u Erbena, 161.

***) Výklad víry, 297, 1, 184.

Tedy dle Husa zákon Boží má býti člověku nad všechny zákony; kdo více dbá o světské věci než o Boží království, jest bláznem; nemáme vůbec světských věcí mnoho dbáti; kdo zákona Božího nehledí, jest spojenec ďáblův; lidé, spoléhající se více na sebe nebo spolubližní než na Boha jsou zlořečení; nevěra jest nejhorším proviněním a kořenem jiných hříchův; nevěrci jsou žáky ďáblůvými. — To jest krátký smysl hořejších citátů z Husových spisův. U Husa jsou tedy svévolní nevěrci lidmi nejzvrhlejšími; vždyť nevěrce označuje takovými jmény, jaká byla pokládána za jeho věku za nejpotupnější. Byl by tedy Hus shovívavý k lidem těm, kteří pokládají víru za věc vedlejší? To by musil celou svou povahu přetvořiti. Nynější »svobodomyslní« sociální demokraté, kteří Husa také velebí, nespolehají se v ničem na Boha; víra jest jim věcí vedlejší v některých jejich časopisech se psalo, že člověk ani duši nemá. Jsou vskutku v otázce náboženství víc než svobodomyslní; vždyť ani na základě náboženském otázky společenské řešiti nechtějí. Zdali pak by tedy neměli Husovu »svobodomyslnost« spíše kárati než chváliti? Hle, Hus takové lidi nazývá žáky ďáblůvými, pobloudilci zlořečenými a odsuzuje je do pekla. Většina liberálních řečníků dává pozor při svých promluvách, aby nevypustila z úst ani slovo Bůh; vždyť by je pak mohl nazvati některý posluchač tajnými klerikály. Zdali pak na př. Mladočeši brali při osnově svého programu vážný zřetel na náboženství?

I nikoli; vždyť prý náboženství jest soukromou a osobní věcí každého jednotlivce; to se do veřejného života, do politiky zatahovati nemá. Vším svým jednáním ukazovali a ukazují, že jim jsou mnohé světské věci daleko důležitější než náboženství.

Řekni, milý čtenáři, některému modernímu liberálovi, že se ti zdá náboženství věcí vedlejší; řekni, že národ náš má důležitější starosti než sloužiti Bohu modlitbou a ostříháním Jeho příkazů; pověz mu, že vůbec k žádnému vyznání nenáležíš a on ti všecko schválí. Bude tě míti i při všech tvých chybách v lásce větší, než kdybys co nejctnostněji žil a hlásil se při tom pevně k náboženství takovému, jaké Hus vyznával. Tedy liberálové vlastně pouta víry přetrhali a tím se postavili do přímého rozporu s Husovým náhledem. Jsou svobodomyšlní tolik, že svou svobodomyšlností Husovy ideály do prachu zašlapávají a Husa tak potupují. Kdo by nyní o víře mluvil tak jako Hus, toho mezi svobodomyšlné lidi nynější liberálové čítati nebudou; ten jim bude klerikálem.

Srovnejme tedy, jak ta Husova svobodomyšlnost v přirovnání se svobodomyšlností dnešních liberálů podivně dopadá. Nám se ovšem v této příčině líbí »zpátečnictví«^u Husovo než ta bezudná svobodomyšlnost dnešních liberálův; vždyť co Hus tvrdil o důležitosti pravé víry a lásky k Bohu, to všecko se srovnává s učením Ježíše Krista. Tvrdím sám Syn Boží, abychom se nejprve starali o krá-

lovství Boží, zajisté mu spíše uvěříme než povrchním liberálům, kteří často ani sami nevědí, co mluví a co chtějí.

Kdo nevěří, že poklad svaté víry převyšuje svou cenou a krásou všechny věci pozemské, uráží samého Krista Pána.

III. *

Hus nejen nedovoluje náboženství za vedlejší věc míti; on nad to vše docela doporučí, aby vrchnosti nutily lid mocí k ostříhání příkazů náboženských. Praví na jednom místě: „Ó, by též nyní knížata a páni aspoň neděli svému lidu světiti kázali a nedali, neřku tržiti, což může kromě neděle dobře býti, ale aby nedali v kostky hráti, tancův strojiti a jiných zlostí (nepravostí) vésti!“ *) Tedy dle Husa sama vrchnost má dbáti bedlivě, aby prostý lid zachovával řádně třetí Boží přikázání. Ovšem že by naši liberálové s takovým příkazem Husovým spokojeni nebyli a že by nikoho nechtěli zváti svobodomyšlným, kdo by je hnal od karet a zábav tanečních do kostela. V této příčině Hus tedy též jednal na odpor moderní svobodomyšlnosti.

Těm pak, kteří by rádi chtěli zavéstí volnou lásku, jest Hus ještě větším protivníkem. Dopusť-li se nyní někdo přečinu proti manželské věrnosti anebo proti šestému přikázání vůbec, řekne se mezi liberály, že po tom nikomu nic není; to jest soukromá záležitost každého jednotlivce. Jest to ovšem náhled velice svobodomyšlný, ale

---

*) Výklad víry u Erbena, 133.

Hus by jej nikdy nepotvrdil. Vždyť napsal, že má vrchnost provinilce proti šestému přikázání mrskati a bítí. *)

Hus také zcela určitě tvrdí, že sluší vrchnostem »změtené lidi puditi k té poslední večeři (k svatému přijímání).«

Když však se mu namítalo, že by se takovým násilným způsobem málo kdo do opravdy stal horlivým v službě Boží, odpověděl: »Věř, že někdy bývá něco na počátku proti vůli a potom i vůlí; jako panna někdy velmi nerada za muže jde, chtějíc jiného míti; avšak, když otec připudí, že potom s ním ráda a tak volně bydlí. A tak její na počátku bezděčné za toho muže jítí potom i jest prospěšné. A tak již máš (důkaz), že sluší pánům světským mocí puditi zlé, aby byli dobří; a kněžím sluší, aby ne tak mocí, jako napomínáním dobrým vedli lid k večeři. A obojím dal jest Kristus ve čtení naučení: knězi velí, aby volal, a pánu, aby pudil.« **)

Tento Husův náhled ovšem jest velmi málo svobodomyšlný a také zcela nesprávný. To by byl špatně svátostný Kristus uctíván, kdyby byli lidé policií hnáni k svatému přijímání. Husovo přirovnání tvrdošijného křesťana se zdráhající se dívkou značně pokulbává. Násilné puzení dívky k nemilému sňatku jest proti vůli Boží; není takové nucení mravnou věcí, i kdyby se dalo doufati, že snad později vnucený sňatek se jí bude líbiti. Takového násilného puzení také dívka nemusí

---

*) Tamtéž, 133. **) Postilla u Erbena, 258.

poslechnouti a nehřeší svým odmítnutím. Vždyť Hus sám na jiném místě praví, že dcera není povinna na příkaz rodičů ani se vdáti ani pannou zůstatí. *) Proč to neřekl také při této příležitosti? A nemusí-li dcera poslechnouti nucení svých rodičů, jaké z toho následuje pravidlo pro člověka vzpírajícího se jíti k večeři Páně?

Jest ovšem možné, že by po několikerém přinucení a po řádném poučení křesťan k svátosti oltářní přilnul s láskou; ale tím nikterak se nedají omluviti násilné, donucovací prostředky, jako se nedá omlouvati ani nucení dívky k svazku s mužem nemilým. Účel takového nucení ovšem bývá často dobrý; ale tento účel neposvěcuje násilných prostředkův. Ale Hus přece jen ve své příliš malé svobodomyšlnosti se domníval, že i násilné prostředky jsou posvěceny účelem. Takové jednání by ovšem každý náš liberál zcela rozhodně odsoudil jako tyranské utlačování svobody svědomí.

Leč zdali pak liberální ctitelé Husovi někdy na toto násilné stanovisko poukáží? Nikoli; dbají naopak o to, aby známost této zásady Husovy do lidu nepronikla; a přes tento křiklavý doklad mistrova násilnictví stále velebí Husovou svobodomyšlnost. Leč nestranně přemýšlející člověk dle tohoto důkazu vidí bezpečně, že Husova »svobodomyšlnost« jest křiklavou protivou svobodomyšlnosti našich liberálův. Hus své stanovisko hájí zcela mylnými výklady Písma svatého. I z tohoto příkladu jest tedy patrné, že církve zcela správně

---

*) Postilla u Erbena, 31.

nedopouštěla, aby si každý Písmo sv. mohl vykládati dle vlastní libosti. Hle, na základě svévolného výkladu Písma by se dala omluviti a odporučiti i náboženská tyranie!

Hus ve své »svobodomyšlnosti« odporoučel též, aby bylo kněžstvo sevřeno pouty laického poručnictví. Ale kdyby byl sám Václav IV. takhle Husovi začal poručeti, co má kázati a jak má žíti, jistě že by se mu to bylo samému mnoho nelíbilo. Sám by řekl, že tak mravně zchátralý panovník mu nemá co poručeti; ať dříve napravuje sebe samého. — Prý pánům má býti poddán jak laik tak kněz; »ale z toho písma antikrist (!) chce své kněžstvo vyjmouti svým ustavením, tak že již chtí, buď kněz kterakkolivěk zle živ, že nemá s ním nic pán světský činiti, ani ho trestati, ani na naň sáhnouti.«*) Jak mohli páni světští zvláště za věku Husova napravovati kněze? Vždyt tehdy netajné se ukazovalo již veliké mravní poklesnutí českých velmožů. Kdyby bývala dána panstvu moc nad kněžstvem, byli by se kněží stali nevolnými posluhy panských ctižádostivých a lakotných choutek. Páni by bývali »reformovali« kněžstvo blavně potud, pokud by jim to něco vynášelo. Král Václav na př. i bez Husa reformoval v české zemi tím způsobem, že nevinné kněze i tělesně týral a o jmění je olupoval. Panstvo reformovalo podobně; nad to zcela světáctí páni se vtírali mocně za peníze na tučná beneficia duchovní; tací mimo posvěcení nic kněžského na

---

*) Postilla, 258.

sobě neměli. Papežská stolice proto za doby Husovy byla tolik mravně pokleslá, že ji sužovala po sedmdesát let tyranie králů francouzských. Kdykoli věděla vláda francouzská, že by jí třeba dobrým obratem na stolci Petrově ušel nějaký hmotný zisk, hned počala dle svého vlastního způsobu násilnickým způsobem reformovati, až v těch poutech světského dozoru byly na stolci papežském zlořády stále horší.

Karel IV. byl více schopný k reformaci stolice papežské i kněžstva v jeho státu bydlícího. A přece se nikdy nepletl do práv církevních; a když se snažil o vybavení papeže z kontroly a poddanství francouzské vlády, nikdy nechtěl strhnouti takovou neoprávněnou moc sám na sebe. Byl až do smrti pokorným synem stolice apoštolské, ale nikoli poručníkem. Radil papežům často, ale nikdy nerozkazoval. Každou církevní změnu činil pouze po schválení pražského arcibiskupa a stolice apoštolské. Trestal co nejpřísněji ty lidi, kteří úctu k hierarchii násilným způsobem porušovali. A nyní snad měl zhýralý jeho syn sám dělati se svými hamižnými pány v Čechách papeže! A Václav také často zcela nespravedlivě sužoval pražské arcibiskupy, jestliže jeho náladám zcela otrocky nevycházeli vstříc.

Právě nespravedlivé poručnictví laiků přivedlo církev na pokraj záhuby; a Hus ve své krátkozrakosti ještě světskou tyranii nad kněžstvem utužoval.

(Pokračování v příštím čísle.)

Číslo 13.

Cena 4 haléře.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Chází posledního každého měsíce o jednom nebo
více číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů
v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Svobodomyslný Hus.

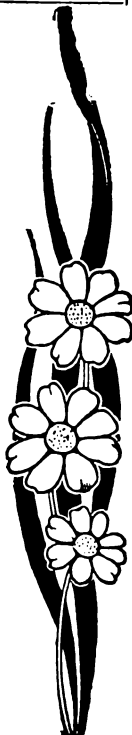
Uvažuje **Jiří Sahula.**

II.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Měl raději Hus přísně nařizovati panstvu, aby se v moc církevní za peníze nepletlo. Zákon církevní za Husa zněl, že přestupky kněží mají býti trestány vrchností církevní, a nikoli světskou. Bylo toho tehdy velice potřebí, aby některý pyšný pán si nenalezl každou chvíli proti nepohodlnému knězi nějakou záminku k nespravedlivému trestání. Zkusili tehdy v Čechách i příkladní kněží od krále a panstva dost nespravedlivého sužování; jak by se jim bylo teprve vedlo, až by pravomoc panstva nad kněžstvem bývala potvrzena zákonem? Panstvo a král stáli ovšem při Husovi; jak by také ne, když je tolik povyšoval a když jim dělal ve svých řečech laskominy na statky kněžské? Jen že byla otázka, zda takový král, který i ve vlastní bibli měl oplzlé obrázky, bude arcibiskupovati lépe, než česká hierarchie. Hus hezky diplomaticky se o špatném životě králově ani nezmiňoval, ač jeho zhýralost dobře znal.

Prý Kristus tu moc, kterou vymítal z chrámu prodávající a kupující, přenesl na laického krále k vůli nápravě kněžstva *) Kdo by měl tedy právo zase napravovati krále a jiné velmože? Kdyby je chtěli napravovati kněží, mohli by jim pak lehce říci: »Nemáte práva nám dělati poručníky; vždyť my sami jsme vašimi dozorci.« Hus také řekl na jednom místě: »Každý, kdo chce jiného trestati, má býti něco vyšší (mravnější), než ten, jehož tresce.« Ale byl snad král Václav IV. mravnější, než pražští arcibiskupové? Na takové

---

*) Dr. Lenz: Učení mistra Jana Husi, 202.

věci Hus mnoho nemyslíl a tvrdil bez rozmyslu, že mají králové právo i povinnost stíhati, k soudu volati a trestati duchovní provinilce. *Nechť se prý králové a velmožové ujmou kázně církevní, vždyť jim to právo jest dáno samým Bohem, poněvadž ve starém zákoně králové vládli biskupy a kněžími.*)

Odvolávání se na starý zákon bylo zcela nemístné a pak nespravedlivé. Co Hus tvrdil o podřízenosti kněžstva starozákonního, to bylo zkrátka nepravdou; a kdyby to i pravdou bylo, měl Hus více přiblížeti k zákonu novému, k zákonu Kristovu, kdež se žádná moc laikům nad kněžími nedává.

Jestliže některý soudce špatně a úmyslně strannicky soudí, nebude proto nikdo rozumný hned všem soudcům práva k souzení upírati. A jestliže hierarchie za času Husova namnoze špatně správovala, nebylo to zajisté dostatečným důvodem, aby se jí hned její moc brala. Nebylo to důvodem, aby se beze všeho rozvažování hned právo církevní měnilo. Co by byl říkal Hus, kdyby po povalení církevního práva moc světská špatně svůj dohlížitelský úřad zastávala?

Hus zkrátka beze vsí obezřetnosti chtěl spouštati církvi ruce poručnictvím státu. Kdyby se bývalo přání Husovo vyplnilo, byli by se stali kněží vlastně úředními vykonavateli vůle laikův. Lid by pak viděl v duchovních spíše nástroje světské vlády, než duchovní samostatné otce a rádce.

---

*) „O svatokupectví“ u Erbena. 465. Dr. Lenz: „Učení mistra Jana Husi“, 203.

Že Husova zásada o státním dozoru, nad kněžími vedla k poměrům přesmutným, o tom není sporu. Hus ovšem sám si nepředstavoval ve své povrchnosti, jaké důsledky v sobě jeho mínění tají. Ale přes všechn jeho optimismus bylo po válce husitské brzy provedeno hotové otroctví kališného kněžstva.

Husitské vrchnosti nejprve dle návrhu Husova »svědomité«
zabraly církevní statky, při čemž šly ve své důkladnosti tak daleko, že zkonfiskovaly pro sebe i statky universitní. Nyní se ocitlo kněžstvo na holičkách; nemajíc vlastního jmění, musilo se lichotiti k svým vrchnostem, aby aspoň nejnnutnější prostředky k výživě našlo. Ze závislosti hmotné se vyvinula závislost mravní. Kněžstvo pak mohlo tak svobodomyšlně si počínati, jako asi některý český dělník v německé továrně, nebo jako český nájemník pod německým domácím v Liberci. Jakmile kněz něco počal kázati proti chuti světáckého pána, dostal výpověď z fary. Mnohý kněz, aby se svému příštím pánu zachoval, již před příchodem do fary opatrně se vyptával, jak panstvo věří, a jaké si přeje ceremonie při bohoslužbách, aby se hned při prvním vystoupení pánu zalíbil. A panstvo dle receptu Husova znamenitě si hájilo právo svého dozoru; dbalo toho, aby kněz žil tak, jak si samo přálo. Jen že byla pohříchu morálka takové vrchnosti často velice popletena. Vrchnosti nepovažovaly za zvláštní hřích, jestliže kněz každou chvíli v krčmě se sedláky se spíjel a rval; i provinění proti šestému

řikázaní odpouštěly lehce. Ale za to za těžký
řích často pokládaly, jestliže se odvážil sepsati
šaft o svém zboží, nebo žádal-li, aby jmění zá-
lušní nebylo nespravedlivě odcizováno. Aby se
akových těžkých hříchů kněží lehce dopouštěti
nemohli, nechávaly raději některé vrchnosti někdy
ary delší čas neobsazeny, »aby se důchod vzpa-
natoval«, anebo desátky probíjely samy. Někdy
vůli lepšímu vstípení citu podřízenosti pánové
žili proti kněžím i karabáče nebo polič-
ování.

Marny byly proti těmto »reformačním« sna-
ám nářky kališné konsistoře. Vrchnosti se ve
vé »správě církevní« zkracovati nedaly. A tak
tav kněžský dříve tolik vážený byl za »husitské
vobody« stavem potupným; i prostí sedláci ka-
dou chvílí si z kněží tropili nemilosrdné žerty.

Za života Rokycanova a Jiřího z Poděbrad
eště otroctví kněžské nebylo nejhorší. Ale již
ehdy Rokycana musil stýskati: »Nyní chtí, aby
iž k jich vůli kázali, což úředníci páni rozkáží,
by jim tak kázali. Ano, bude pán právě hovado
nerozumné, aneb purkrabí hloupý, a bude knězi
rozkazovati. A to jest proti zřízení Božímu; neb
nemají se stavové světští plésti v duchovní. Ale
iž chce (pán) rozkazovati, neb jim nelibo bývá,
dyž jim pravdu praví.« *) A věděl's, milý Roky-
cane, kdo takové divné pravidlo zaváděl? Byl to
sám Hus, kterého jsi ctil za svatého.

Nemajíce místa k většímu rozvinutí neutěše-

---

*) Erben: „Výbor z literatury“ I., 740—741.

ného obrazu této svobody husitské, poslyšme aspoň ještě svědectví protestanta Denisa, který otevřeně praví: »Proti jeho (pána) rozmarům a vrtochům správce fary nemohl spoléhati na žádnou podporu zevnější: učení husitské do jisté míry ospravedlňovalo vměšování se laiků v obou věcí náboženských. Vše přispívalo takto zároveň k ponížení faráře, aby se stal pokorným sluhou svého správce; tento, zachovav si několik drobtů z Písma svatého, často právem pokládal se za učenějšího a zacházel s ním jako se sluhou. Farář najímán byl na dobu neurčitou, někdy na půl neb i na čtvrt léta; nelíbil-li se, beze všeho by propuštěn. Ubožák, nemaje ani prostředkův, ani pomoci, ani výživy, hleděl jen úslužností zalíbit se pánu svému, poddával se všemu ponížení, přijímal všechny podmínky, často v hrubších rozkošech vyhledával raději zapomenutí na bídu svou.«*

Takovou svobodu připravil Hus bezděčně tvrdošijným opravováním církve svým nástupcům O »dohližitelích«^a světských pak musil Rokycana smutně vyznati: »Ó, jak málo stojí o dobré kněží nébrž v mrzkost, v nenávisť mají, kdož jim pravdu praví.«**) Ani nevíme, zda by nynější liberálové Husovu myšlenku o dozoru vrchností na kněze schválili. Kdyby se ten dozor měl dostati do jejich rukou, jistě že by byli spokojeni; to by si již s kněžstvem liberálně zatočili, kdyby jich nechtělo poslechnouti. Ale zda by rádi viděli kněžstvo

---

*) Denis-Vančura: „Konec samostatnosti české“, 209

**) „Časopis česk. musea“ 1879, 202.

v područí státních orgánů? Cím byly dříve pro naši zemi vrchnosti, tím jsou nyní pro nás orgány vládní. A byli by tedy potěšeni, kdyby byli kněží poslušnými služebníky té vlády, jejíž snahy se našim liberálním časopisům příliš málo zamlouvají?

Vzpomeňme si ostatně, jaké smutné poměry náboženské zavládly i za času Josefa II., kdy mnohý hierarcha byl spíše poslušným státním úředníkem než pastýřem a otcem lidu; mstilo se to tehdy zle, že mnozí kněží poslouchali spíše vlády svět-ské než římského papeže.

IV.

Pravili jsme v kapitole III., že Hus měl největší nenávisť proti těm, jimž byla víra vůbec věcí lhostejnou. Ostatně k tomuto druhu lidí se za jeho života nikdo veřejně nepřiznával, poně-vadž by byl odnesl největší potupy jak od kato-líků, tak od husitův; o takových lidech mluvíti tedy Hus mnoho nepotřeboval.

Leč Hus nad to nebyl nikterak svobodo-myslný k takovým lidem, jimž by byla víra jako víra. Neříkal, že jest dovoleno každému člověku ke kterékoli víře se přiznávat; jeho heslem ne-bylo: „Víra jako víra, jen když se dobře zacho-vává.“ Naopak byl nesmiřitelný k takovým lidem, kteří by věřili jinak, než jak sám za pravdu uzná-val. Nyní slovo „kacíř“ se často spíše považuje za jméno čestné než za potupu. Vždyť dle libe-rálů byli kacíři lidmi svobodomyšlnými; nač se tedy styděti za to jméno, které označuje protiv-

níka církevní poslušnosti? Leč Hus považoval slovo kacíř za nejhorší pohanu, která se může vůbec někomu dáti. Dle Husa každý jest přísně povinen přidržeti se učení církve pravé. Při tom ovšem sluší míti na paměti, že si Hus to pravé učení představoval v mnohé příčině jinak, než církev katolická. Ale jakkoli věřil poněkud jinak, než věřiti měl, přece jen každého přísně zavazoval, že jen jedině pravé víry se má přidržeti.

Napsal dokonce, »že kacířové, kdyby, byvše ponaučení a napomínání, od svých bludův ustoupiti nechtěli, na hrdle trestání býti mají; že církev nemá žádné společnosti s Ariem, Manicheem a jim podobnými kacíři; jestli se jich kdo přidrží, hned bývá nakažen jedem smrtelným, a neobrátili se duše jeho, i s tělem zahyne.« Když měl Hus jíti do Kostnice, prohlásil ve veřejném listě: »Vš-li kdo na mne co bludného aneb co kacířského, chystej se tam, aby to vedl tam na mne z jména svého před prohlášeným sborem.« V jiných listech napsal: »Bude-li na mne které kacířství dovedeno, neodmlouvám jako kacíř utrpěti. — Prosím také, ač by kdo ode mne slyšel na kázání, neb soukromě co proti pravdě Boží, aby to nedržel.«*)

Nižádný nemá trestán býti, leč pro blud. Pravá víra se má též brániti; prý »druhdy sluší světským (osobám) koukol vypleti.***) Jest nad to dovoleno hájiti víru mečem, a poněvadž jest

*) Erben 276, 277, 282.

***) Výklad, 239. Postilla, 65.

kacířství hříchem tak velikým, mají býti zjevní kacíři k pravé víře připuzování. Též přikazuje: »Doktorové svatí mají církev brániti od ďáblův a od kacířův; oniť meč slova Božího drží v rukou, aby kacířům a protivníkům víry se protivili a jim jich bludy zahubili. — Doktorům těmto zajisté přikazuje Pán, aby bludy kacířské hned na počátku kazili, ať by se potom nerozmohouce silně, církvi svaté neprotivily.« *)

Dle Husa jest vůbec i žid a pohan kacířem. Jak tedy, kdyby i s těmito se mělo naložiti jako s kacíři křesťanskými? To by zajisté »Čas« nazval největším barbarstvím.

Tedy dle Husa těm lidem, kteří nevyznávají víru jediné pravou, hrozí věčné zatracení; kdo se stane kacířem, ten má býti popraven; sám Hus se tomuto přísnému trestu nevzpírá, jestliže v něčem proti pravé víře učí; pravé náboženství se může hájiti i mečem, a zjevní kacíři mají býti nuceni k přijetí víry pravé; svatí doktorové necht ostražitě bdí nad čistotou věrouky a kacíře porázejí, poněvadž bludy církvi škodí.

Takové zásady by se ovšem našim svobodomyslníkům příliš nezamlouvaly. Mnohý z nich vtípem odbývá nauku o pekle, o mši svaté, o zpovědi a svatém přijímání. Zcela nevázně mluví zkrátka o těch věcech, které Hus pokládal za svaté. A jeho soudruzi před ním neprchají jako před kacířem; naopak se smějí zároveň, majíce po ruce důkaz, že mluví s člověkem »svobodo-

---

*) Erben III, 33.

myslným«. Ale jak by hřímal Hus na takovou svobodomyslnost; nazval by ji kacífstvím a volal by proti takovým lehkomyšlníkům policii, aby svými narážkami celé okolí neotravovali.

Že Hus doporučoval hájení víry mečem, mohl se zalíbiti Táborům znamenitě; leč Petr Chelčický zle se proto na Husa horší a činí ho zodpovědným za krvavé skutky Táborův.

Ač tedy ani Hus ani jeho žáci nebyli v příčině náboženství svobodomyslni, přece moderní husité, kteří i nad zánikem Táborů pláčí, doporučují náboženskou svobodu co největší, hlavně svými ústy ovšem, poněvadž v praxi upřímné katolické vyznavače neliberálními pohanami zasypávají; ba jsou dokonce tak znamenitě nábožensky liberální, že se ani o trochu pevný program náboženský nestarají. Tím ovšem ukazují velikou náboženskou lhostejnost. Jeden »svobodomyslník« se bojí liberála druhého, aby nebyl od něho nazván zpátečníkem, kdyby nějakou církev s určitou vírou zakládal. Pokud se buší do církve, jest u všech »náboženská svornost«. Ale jakmile by někdo chtěl opravdu novou víru druhům svým ukládati, bylo by hned po společném »postupu« náboženském.

V politice kterýkoli liberál může třeba i bezohledně k svému politickému programu jiné liberály nutiti, a neztratí znamenitého titulu »svobodomyslného člověka«. Ale běda by mu bylo, kdyby chtěl nutiti k propracovanému programu věroúčnému. Proto liberálně pouštěti bez hlesu zvůli

všemožným i nejsměšnějším náboženským domyslům, jest věcí pohodlnější.

Ale že naši liberálové pouštějí plnou uzdu náboženské anarchii, tím se posmívají popelu svých lepších předkův. Jakmile někteří z těchto opustili některou víru, hned si utvořili aspoň náboženský program nový. Kdyby bývali jen jednu víru s posměškem zavrhovali a o jinou se nestarali, bývali by podobni politikům, kteří se dosavadním vůdcům politickým pošklebují, ale sami do jiné politiky chuti nemají. Náboženskou »svobodomyslnost« tak přílišnou a bezmyšlenkovitou musí zavrhnouti každý rozumný člověk; a nejvíce by proti ní hřímal sám mistr Jan Hus.

Teď na př. bývá s potleskem vítán odpadlý kněz Iška i ve společnostech o náboženství příliš málo dbalých; nikoli však proto, že by v něm svobodomyslníci viděli nějakého apoštola zvláštního kladného náboženství, ale že v něm vidí útočníka na katolickou církev. A tak i Hus velice se velebí proto, že byl »svobodomyslný« vůči církvi; na tu stavbu, kterou chtěl vztyčiti na troskách církve, se pohodlně zapomíná. Vždyť by ta stavba byla pro »svobodomyslný rozmach ducha lidského« příliš těsná, a to těsnější, než budova církve katolické. Byla by pro mnohé husitské chvalořečníky hotovým vězením.

Hus praví v příčině svévolného náboženského liberála: »To velí Spasitel, řka: Neuposlechne-li obce (církve), buď tobě pekelník, pohan, neb zjevný hříšník.« *) A to má býti nějakým náhledem »svo-

*) Výklad víry, 104.

bodomyslným? Jestliže se tedy Hus stavěl příkře proti náboženské zvrůti, nemůže býti nijak pokládán za liberála v moderním smyslu. Jeho přesvědčení bylo v této příčině pravým opakem liberálního názoru nynějšího. Ovšem, že nevědomky Hus odsuzoval při tom také sám sebe, poněvadž ani on neposlouchal církve a slova Písma kacířsky překrucoval.

V.

Povšimněme si ještě jiných názorů Husových, které se nijak s moderní »svobodomyslností« srovnati nedají. Hus učí: »Kněz, jsa v smrtdelném hříše, a lid hříšný, čině skutek, jenž v sobě jest dobrý, hříchův přidává a tím více hřeší.« Též prý »vědomo jest, že modlitba učiněná nehodně, jakožto ve smrtdelném hříše, netoliko není užitečna, ale jest škodlivá.« *)

Zdaž tyto ukvapené věty slouží ku vzdělání rozumu a k svobodomyslnosti? Jistě že nikoliv. Hus nepudí ku ctnosti povzbuzením, ale hotovým násilím a krutou pohrůžkou.

»Jakmile se dopustíš těžkého hříchu, vše, co činíš, jest jen hromaděním hříchů Božích; nesmíš udělati ani jediného těžkého hříchu, nechceš-li všemi skutky jen a jen hřešiti;« to jest smysl Husovy podivné mravouky.

Kdybys tedy, milý křesťane, někoho těžce urazil, ale pak daroval chudému člověku desítku, dopustil bys se dle Husova rozumování jenom hříchu, poněvadž bys tuto almužnu dával v stavu

---

*) Tamtéž 103, 290.

hříchu smrtelného. Takové mínění by i naši liberálové prohlásili za směšnou úzkoprsoost. Leč Hus ukvapené své mínění stupňuje ještě vývody dalšími. Prý papež, kardinálové a preláti, kteří si libují v hříších, jsou takovými hodnostáři jen dle jména; v pravdě však jsou zloději a loupežníky.*) Vůbec světský i církevní hodnostář ztrácí právo na svůj úřad, je-li stížen smrtelným hříchem. Hříšník vůbec pozbývá také vlastnického práva.**)

Kdo tedy hřeší, vlastně všechny prostředky k udržování svého života nespravedlivě krade. Prý »každý, jenž smrtelně hřeší, krádež činí; neb bere cizí bez jeho vůle, jenž jest Pán; bere proti vůli Boží pokrm, zdraví, déšť, slunečné světlo, povětrí, jakoby byl věrný sluha jeho, a jsa lživý a nevěrný.***) To by snad tedy bylo nejlépe hříšníka hlady umořiti nebo raději zabiti, aby všemi dalšími skutky jen více nehřešil a vlastně každým dechem svým nekradl Boží vzduch, jenž mu nenáleží. Takové aspoň důsledky se namanou takovému člověku, který by Husovu ukvapenému moralisování chtěl věřiti.

Lidé žádostiví cizího majetku by pak také mohli hned na svém bližním nějaký těžký hřích nalézt a jmění mu sebrati. Až by se postižený takovému násilí bránil, mohli by mu říci: »Nerouhej se proti Bohu; vždyt ty podle vůle Boží

---

*) Dr. Lenz: „Učení mistra Jana Husi, 115.

**) Tamtéž, 116, 117.

***) „Výklad desatera“, 209.

nejši pravým vlastníkem svého jmění. My tedy nechceme, abys, jsa hříšný, nespravedlivě kradl «

Pak by také spíše z hrozného strachu než z lásky k Bohu lidé na venek ctnostni byli. Nastala by v společnosti lidské veliká přetvářka; ač by mnozí hříchy páchali tajně, přece z bázně před světem by na venek dělali ze sebe světce. Jestliže by některý hodnostář vešel v neděli svévolně do kostela, nebo pojal proti některému bližnímu velikou nenávisť, pak by ho také nemusil nikdo poslouchati, poněvadž dle Husova učení ztrácí takový provinilec svůj úřad. Vizme tedy, jak násilným způsobem Hus ku ctnosti nutil. Jistě že by takové náhledy i liberálové prohlásili spíše za tyranské, nesnesitelné, než za svobodomyšlné; vždyť by pak nastala veliká nejistota poměrů církevních i občanských.

* * *

Shrneme-li uvedené doklady v jedno, vidíme, že mají naši liberálové velmi malo práva Husa pro jeho svobodomyšlnost velebiti.

Hus považoval za nejpřednější povinnost každého člověka plnění povinností náboženských; přísně odsuzoval kacíře, považuje bludařství za nejhorší neřest, ale nikoli za úkaz pravé svobodomyšlnosti. Hlásal, že se mají lidé i násilně nutiti ke konání náboženských povinností; odpíral právo vlastnictví takovému člověku, který by se proti náboženským povinnostem těžce prohřešil. Uváděl a bohužel též na dlouhou dobu v Čechách uvedl kněžstvo v mravní i hmotné poddanství svévolné

aristokracie. Tyto všechny věci o svobodomyšlnosti v moderním slova smyslu nijak nesvědčily; byly zajisté pravým opakem nynějšího liberálního ducha. Ovšem, v tom se Hus s nynějšími liberály shoduje, že bouřil proti papeži a hierarchii vůbec. Ale i tato revoluce měla jiný účel než útoky moderního liberalismu. Hus zajisté nechtěl tím způsobem zavést nějakou úplnou náboženskou zvlášť. Vždyť vlastně nechtěl státi mimo církev, ač o to stál, aby se církev jeho nerozmyslným výstřednostem poddala. Měl vůbec o církvi poněkud jiný pojem než katolický svět, a z toho vznikalo tolik nesrovnalostí. Při tom však tvrdil, že církev musí každý poslouchati, nemá-li platiti za pohana a zjevného hříšníka.*) Napsal též: »Ten hřeší proti čtvrtému Božímu přikázání, nectě otce Krista a matky církve svaté, kterýž, vida matku svou v údech hříchem zprzněnou, netoliko neutře psoty, ale přidá neb rozmaže.« Od matky církve prý máme i tresty bez reptání přijati.**)

Zda tak učí i nynější liberalismus o církevní podřízenosti a poslušnosti? Hus se též vyjádřil, že má větší lásku k cizozemci dbalému náboženských povinností než k Čechu ne tak nábožnému. (Mluví také tak naši liberálové?) A pohrozil velikými tresty pekelnými takovým lidem, kteří by proti náboženským povinnostem hřešili. »Prý« jistě hrozný soud bude, na němž nelze se bude ani

---

*) „Výklad víry“, 240.

**) Tamtéž, 145, 24.

vymluvíti, ani vykoupíti, ani odhrozíti, ani odbíti. Nastojte! ano těžko jednu jiskru trpěti na maličký čas, a tam bude trpěti oheň věčný, jenž všecko tělo i duši pálení bude na věky u věčné temnosti s ďáblý bez naděje vysvobození. Ó běda, přeběda, kdo ztratí radost věčnou pro chlipnost velmi krátkou a upadne u věčnou mukou.*) Ale kdyby chtěl nyní takovou hrozbou Hus k ctnosti nabádati, jistě by liberálové řekli, že to pro nynější časy neplatí a že to liberální není.

Kdo jest tedy Čechem rozumným, nikdy nebude tvrditi, že Husova »liberálnost« jest souhlasná se svobodomyšlností nynější. Naopak musí uznati, že jest v hotovém rozporu s novodobými hesly proticírkevními a protináboženskými. Hus neříkal toliko, jak se věřiti nemá; neříkal toliko, které články učení církevního se mu nezdaří dobré; vždyť přísně zavazoval k šetření svých kladných naučení náboženských. Ale že se vzepřel proti církvi — již proto bývá zcela chybně počítán mezi ryzí představitele liberalismu moderního. Kdo však chce jen trochu nestranně uvažovati, dosvědčí ochotně, že Hus svou povahou mezi liberální své oslavovatele nepatří; bylo by mu mezi nimi velice těsno. Též by jistě tyto liberály ~~z~~im proti sobě pobouřil, kdyby jim chtěl udělovati některé náboženské příkazy, které v XV. století hlásal a psal.

---

*) „Dcerka“ v kap. 8. Srv. „Postilla“, str. 47.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Lúrdy v roce 1901.

Krátká výroční zpráva, kterou dle německého upravil
Jan Bělina.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Lékařská úřadovna v Lúrdech.

Znamenitým důkazem pravosti zázraků v Lúrdech, t. j. že se dějí mocí nadpřirozenou, je již to, že tam po léta trvá lékařská úřadovna, zvaná také »zkušební úřadovna«. Neb kdyby na těch uzdraveních, která se tam dějí, nebylo nic zázračného, pak by také tato úřadovna již ve svém počátku byla vzala za své. Původ její je následující:

Když se totiž v Lúrdech opět a opět stávala uzdravení velice nápadná, a když, místo aby jich ubývalo, rok od roku jich přibývalo, byla tam zařízena stálá úřadovna, ve které by se lékaři mohli scházeti a o udavších se uzdraveních společně rokovati. Za tím účelem byla r. 1883 postavena jednoduchá dřevěná stavba, kde bylo místa pro 5—6 osob. Zároveň bylo stanoveno, by každý lékař, bez ohledu na stáří a národnost, měl do této úřadovny volný vstup, jen když se vykáže, že lékařem vskutku je.

Rozumí se samo sebou, že se zřízení této úřadovny potkalo se živým odporem. Nevěrci se jí báli. Věděli totiž dobře, že k založení takového ústavu nestačila dvě neb tři nápadná uzdravení, nýbrž že jich bylo třeba hojnost a musila býti takřka na denním pořádku. Rovněž také věděli, že kdyby tato úřadovna měla míti trvání, že by dokazovala pravost víry katolické neméně jasně, než skály massabielské se svými tisíci berel, než

milostný kostel se svými nesčetnými poděkováními a horouhvemi všech národů

Jiní opět se založení takového ústavu smáli a prorokovali mu brzký konec.

A co se zatím stalo? Již 18 let uplynulo od jejího založení, a ona trvá ještě dnes, ba ona se nalézá v takovém rozkvětu, že by se toho byl nenadál ani ten, kdo jí hned s počátku přál. Již dávno tomu, co je stará, dřevěná chýžka odstraněna a nahrazena novými místnostmi, které stačí pro 50—60 lékařů. A lékaři? Ti přicházejí se všech stran, by se účastnili sedění, která se v této úřadovně konají. V roce 1891 bylo v ní od 15. dubna do 15. října přítomno na 350 lékařů. A tito lékaři nebyli snad všichni katolíci, tím méně byli všichni věřící! Mnozí z nich přišli pouze ze zvědavosti. Oni o Lúrděch a jejich uzdraveních mnoho četli, slyšeli a tu se chtěli na vlastní oči přesvědčiti, co se tam vlastně děje. Přišli s pevnou vůlí, že nic nepřipustí, co na své vlastní oči neuvidí, a čeho se vlastní rukou nedotknou. Více z nich přišlo také za tím účelem, aby si od Matky Boží vyprosili uzdravení sami pro sebe. Jeden pak vykonal ohromnou cestu z Rio de Janeiro v Brasílii v průvodu své nemocné sestry, by jí vyprosil v Lúrděch uzdravení.

Při tom připomínáme, že mezi těmito doktory, kteří v r. 1901 v lúrdské úřadovně byli přítomni, mezi jinými se také nalézali: 10 universitních profesorů, 3 lékaři z pařížských nemocnic, více představených na klinikách, lékařů

vojenských a námořních, doktoři z nemocnic v Amsterdamu, Benátkách, Janově, Montrealu v Kanadě (v Americe) a z Nového Orleansu.

Bychom si pak mohli učiniti pouze malý pojem o tom, kterak se v oné úřadovně pracuje, a jaké opatrnosti se tam dbá, by omyl nebyl možným, uvádíme toto: Stalo se již stálým zvykem, že všichni ti nemocní, kteří v Lúrdách hledají uzdravení, si dříve dávají od lékaře, který je léčil, vystaviti vysvědčení o svém stavu. Tím milejším je, je-li toto vysvědčení vystaveno od více lékařů. Větší počet poutníků obyčejně provází lékař, neb i více lékařů. Ti pak mají příležitost pozorovati nemocné ještě na cestě. Při zkoumání nemocí používá se dále i fotografie. Je totiž obyčejem nemocné, kteří mají na sobě zvláště nápadné známky svých nemocí, fotografovati, by tak po skutečném uzdravení dřívější stav nemocného tím lépe mohl býti posouzen.

Stane-li se pak, že se skutečně jeden neb více z těchto nemocných uzdraví, bývají vedeni do lékařské úřadovny. Tam se sestaví co nejdůkladnější protokol o stavu nemocného. Zkoumá se vše, co jen poněkud na váhu padá: tedy předešlý život uzdraveného, jeho rodinné poměry, průběh nemoci, způsob uzdravení atd. Zjistí-li se pak po nejdůkladnějším vyšetřování, že dotyčné uzdravení přirozeným způsobem vysvětleno býti nemůže, sestaví se o tomto případě přesná zpráva, která pak bývá uveřejněna v časopisech buď v »Annales de Lourdes« nebo v »Journal de la Grotte.«

Při tom třeba podotknouti, že každý lékař, který při takovém zkoumání v úřadovně je přítomen, má právo mluvit, se tázati a námitky činiti, jaké chce. Mnozí lékaři po tomto úředním vyšetřování zkoumají nemocného ještě jedenkrát soukromě, jen by ničeho nepřehlédli a tak veskeré pochybnosti v nejistotě úplně předešli.

Že při takovýchto zkoumáních také veliký počet dopisovatelů novin úřadovnu obléhá, a ti pak nemocné ještě sami důkladně prohlížejí, rozumí se samo sebou.

Tak skýtají zprávy zkušební úřadovny každému, komu se upřímní jedná o pravdu, záruku, které na světě stěží může býti lepší. Zprávy, které v této brožuře jsou obsaženy, pocházejí vesměs z této úřadovny.

Uzdravení:

1. Gargam, poštovní úředník. Neštěstí jej potkalo dne 18 prosince 1899, uzdraven byl v Lúrdech dne 20. srpna 1901.

Gargam byl se třemi jinými soudruhy v předposledním vagoně expresního vlaku, který jezdí z Bordeaux do Paříže. Vlak jel pro nějakou vadu na stroji volněji, až zůstal státi a nemohl dále. Tak se však stalo, že následující rychlík, který nebylo lze v čas zastaviti, na něj narazil. Poštovní vůz byl při tom úplně rozbit, jeden ze čtyř úředníků usmrcen, dva těžce zraněni. Gargam však byl vržen asi 10 metrů daleko na nádražní taras do sněhu, kde zůstal od $\frac{1}{2}$ 1 hodiny v noci až do 7 hod. ráno nezpozorován, v úplném bez-

vědomí ležeti. Byl pokládán za mrtvého. Přece se však, když byl o 8 hod. přinesen do nemocnice v Angouleme, vzpamatoval tak dalece, že se mu vrátila aspoň pamět. V této nemocnici strávil 18 měsíců, aniž by byl kdy mohl opustiti lůžko.

Po prvních 13 dní nemohl požití žádné potravy. Teprve 1. ledna pojedl jedno vajíčko a od té doby mohl opět, ač jen velmi málo, jísti. Od beder až k nohám byl ochromen a cítil bolesti v páteři.

Dr. Decressac, který jej léčil, nemohl jeho nemoc rozeznati a předepsal lázně. Následek toho však byl, že se mu krk sůžil tak, že nemohl více zcela ničeho polykati. Bylo tu třeba ubožákovi podávati pokrm pomocí roury. Dálo se tak jednou za 24 hodin. Tímto způsobem byl vyživován nepřetržitě až do svého uzdravení.

Za takovýchto okolností je pochopitelno, že byl čím dále, tím slabší a hubenější. Během posledních čtyř měsíců se mu otevřely na obou nohou rány, na které bylo odporno popatřiti.

Dr. Decressac praví ve svém vysvědčení, že je toho náhledu, že se jedná o nemoc míchy, která se bude stále horšiti a konečně přivodí smrt. Jiní lékaři se domnívali, že je to ochromení, přivoděné tlakem na míchu. A ještě jiný lékař myslil, že se jedná o těžké otřesení celého nervového systému. Právě povahy nemoci s jistotou udati nemohl z nich žádný. V tom se však shodovali všichni, že stav nemocného je nezhojitelný a smrt blížká.

Více než 10 lékařů vidělo Gargama za jeho nemoci. Byli to kromě lékařů z nemocnice ještě lékaři od dráby a poštovní správy. Ti totiž přišli co nejdůkladněji prozkoumat stav nemocného z rozkazu svých představených, neb se jednalo o náhradu, která neštěstím postiženému měla být vyplacena.

Při projednáváních, která se dala před soudem v Angoulemu a později následkem odvolání společnosti před soudním dvorem v Bordeaux jednalo se vlastně vždy jen o to, jak mnoho se má Gargamovi nahraditi, neb, že je nezhojitelně nemocen, to věděl celý svět.

Soud v Bordeaux odsoudil železniční společnost nejen ku placení roční pense v obnosu 6.000 fr., ale přes to ještě k náhradě 66.000 fr., které měly být vyplaceny jednou pro vždy.

Byl-li již tělesný stav ubožákův přímo neutěšený, nebyl stav duše jeho mnohem lepší. Nepřekročilť Gargam již po 15 let prahu kostelů. Duchovní v nemocnici zkusili již častěji jej obrátiti, ale nadarmo! Jeden z nich poklekl častěji vedle jeho lože, by se za něho modlil, než beze všeho patrného výsledku. Bylo mu vyprávěno o Lúrděch, on však mysli, že je to pošetilé věřiti v takové podvody!

V srpnu 1901 dosáhla jeho nemoc nejvyššího stupně. Lékaři se zanášeli myšlénkou operovati jej na páteři. By této operaci ušel, chtěl nemocný raději nemocnici opustiti, by mohl zemřít aspoň u svých příbuzných. A tu mu byla myšlénka na

cestu do Lúrd vítanou záminkou, by se dostal z nemocnice.

Lze si představit, jaké obtíže působil převoz člověka tak velice nemocného, kterému i nejmenší pohyb působil bolesti. Lůžko mu bylo připraveno na prkně. Po jeho příchodu do Lúrd okázala mu jeho matka obraz Krista, on však odvrátil hlavu. Duše jeho byla milosti ještě uzavřena. Byl nesen k jeskyni, ve které se druhdy zjevila Maria Panna. A tam se stal jeden z těch duševních zázraků, které jsou mnohem významnější, než zázraky na nemocných tělech. Gargam se obrátil, přijal sv. přijímání a byl pln zbožnosti a důvěry k Matce Páně. Vždyt bylo za něho tolik modleno. Jedna z jeho sester byla jeptiškou v »Sacré Coeur«, druhá klariskou v klášteře v Orthezu. — Ó, jak mnohá, jak mnohá srdce uzdravila Maria Panna tam u jeskyně takřka během 50 let.

Zatím byl Gargam na svém prkně dopraven do nemocnice. Odpoledne byl nesen ke koupelně a i s prknem ponořen do vody, neb každé ohnutí kterékoli částky těla mu působil velké bolesti. V koupeli cítil nevýslovně blažený pocit. Povzneseným hlasem počal se modliti, uzdraven však ještě nebyl.

Ve 4 hod. odpoledne byl od svých hlídačů nesen na místo, kolem kterého se mělo ubíratí processí s nejsv. Svátostí. Byl velice bledý a zemdlený. Rozčilení za posledních hodin vyčerpalo slabé jeho síly úplně. Ležel na svém prkně

jako mrtvola: ztratil vědomí, zmodral, tělo jeho bylo studené. Jeden z hlídačů chtěl jej odnésti pryč, mysle, že se blíží hodina jeho smrti. Druhý však tomu odporoval a pravil: »Ne, necháme jej zde, a zemře-li skutečně, pak jej přikryji, a nikdo ani nezpozoruje, že tu máme ležeti mrtvého.«

Zatím přichází Gargam k sobě, otvírá oči, slyší zvuk modlících se hlasů. Blíží se procesí s nejsv. Svátostí. Gargam chce se podepřítí na své lokty, než klesá zpět. — A opět chce se pozvednouti. Zadržují jej: »Pro dnešek dosti,« praví mu, »zítra budete šťasten, zítra budete uzdraven.« Než on zvědaje se po třetí volá: »Pomozte mi —« a v témž okamžiku vyskočí a stojí zpříma, spěchá několik kroků za nejsv. Svátostí! Poněvadž však neměl ani šatů, ani obuvi, byl přinucen, by se opět odebral na své lůžko. Přes to však je Gargam uzdraven, úplně uzdraven!

Byl nesen do úřadovny lékařů. Byl to dojímavý okamžik. 60 lékařů bylo přítomno: lékaři nemocniční, professoři z klinik, lékaři z ciziny a zároveň veliký počet dopisovatelů novin. Přinášejí Gargama ležícího na prkně; ve spěchu ho zaobalili do županu. Jeho matka, hlídači a několik žen z nemocnice ho provází do úřadovny. Tam on před lékaři povstává. Pohled na něho, jak pravil jeden z lékařů, byl jako na strašidlo! Jen dvě velké oči hluboko v důlcích zdály se býti na živu. — Chtěli začítí s lékařským zkoumáním. Než neš'o to. Nával lidstva byl příliš veliký. Vše chtělo Gargama viděti. Bylo nutno

zkoumání odložití na příští den. Druhého dne ráno přišel Gargam do úřadovny, tentokrát je již ne na prkně, ale pěšky a v novém obleku. Rány na jeho nobou se od včerejška zavřely, a on mohl bez zvláštních obtíží choditi. Jak sám sděloval, mohl před večerem poprvé opět bez přístroje něco požití: jedl jako kterýkoli jiný člověk. Jeho převeliká hubenost mizela vůčihledě, takže za krátký čas mu na těle přibylo na 20 liber. Návrat jeho k domovu byl pravým slavnostním průvodem. Personál na nádražích od přednosta stanice až k poslednímu nosiči byl ve velikém rozčilení. «Mrtvý Gargam je opět tu, žije!» Jistý inspektor, který při jeho odjezdu v pochybnostech krčil rameny, zůstal při pohledu na něho jako bleskem omráčen.

Gargam podal zprávu poštovnímu ředitelství o svém zdravení. To však vědělo o Gargamovi jen tolik, že je následkem nárazu na základě lékařských vysvědčení nezhojitelný a k službě neschopný. Aby se důkladně přesvědčili, odpověděli mu, by se za příčinou prohlídky představil určitému lékaři. Náhoda tomu chtěla, že tento lékař byl jedním z nejradikálnějších sociálních demokratů ve městě. Když mu Gargam vypravoval o svém uzdravení, byl úplně rozmrzen a zhurta mu pravil, by nastoupil službu. — Také důkaz, a to velice nestranný, že uzdravení úředníkovy bylo skutečně úplným.

Co však ten případ činí nad jiné zajímavějším je, že jeho nemoc byla výrokem dvou ve-

řejných soudů ověřena tak, že by bylo pošetilostí o ní pochybovati; ba ještě více: dříve než byl Gargam uzdraven, odvolala se železniční společnost z výroku soudu v Bordeaux k odvolacímu dvoru do Paříže, kterýžto proces při jeho uzdravení ještě nebyl ukončen. A tak toto uzdravení přijde před odvolací dvůr, kde se o něm bude musit jednati; trpká to pilulka pro svobodomyšlníky! Když jsme toto psali, nebylo nám bohužel možno sděliti jistou zprávu o výsledku tohoto procesu, ba ani to, zdali je již rozhodnut čili nic.

2. Sestra »de la Garde« uzdravena v Lúrdch dne 23. července 1901.

S procesím, které připutovalo do Lúrd z města Montpellieru, přišly také tři klášterní sestry z kláštera »Nazaret«. Jedna z nich mohla se pouze obtížně pomocí hole pohybovati. Právě koleno její bylo napuchlé a působilo jí mnohé bolesti. Měla pakostnici. Kolena nemohla ohýbati, patou se nemohla dotknouti půdy. Na cestě musila býti do vagonu vyzdvihována a s něho opět snášena.

Nemoc se datovala od měsíce srpna v r. 1899. Různé prostředky, kterých bylo používáno, mnoho neprosplvaly. Tak přišlo koleno do stavu výše popsaného. Dr. Batigne z Montpellieru, který ji po ten celý čas léčil, vypovídá ve svém vysvědčení, že tato nemoc je jistý druh rheumatické pakostnice, že všechny lékařské prostředky zůstaly bez výsledku, a že se nemoc čím dále horší.

Tato nemocná sestra přišla 22. července 1901 do Lúrd a použila téhož a následujícího dne čtyři-

kráte lázní v koupelně. Teprve poslední koupel, jak se zdálo, přivodila jakési zmírnění, nikoli však uzdravení. Mezi osobami, které sestru »de la Garde« doprovázely, nalézala se také 25letá dívka, jménem Marie Athanasie. Tato byla naplněna zvláštní příchýlností k nemocné, a bylo ji viděti dne 23. července skoro po celý den modliti se po jejším boku u jeskyně. Byly 3 hodiny odpoledne. Tu se Marie Athanasie náhle obrátila k sestře a prohlásila jí, že právě učinila slib obětovati na dosažení jejího uzdravení svůj vlastní život. Dobrá sestra se tohoto velkomyslného smýšlení zhrozila a nechtěla tak veliké oběti přijmouti. Než Marie Athanasie setrvala nezvratně na svém. Dvě hodiny na to, v 5 hodin odpoledne, stála nemocná opět u jeskyně. Právě bylo procesí s nejsv. Svátostí. Podle sestry se však v tomto okamžiku nalézala chudá, nemocná paní, která na svých berlách stěží byla s to udržeti se zpříma. Když pak kněz kolem obou kráčel, tu vznesla sestra stojíc, neb klečeti nemohla již po 2 roky, vroucí modlitbu ku Spasiteli skrytému pod spůsobou chleba: »Pane«, tak zvolala, »chceš-li, můžeš mne uzdraviti! Nezasloužím-li však toho, pak prosím, uzdrav tuto ženu po mé straně, by lidé uzřeli Tvou Božskou moc.« V témž okamžiku cítí neobvyklé teplo v kolenně, je jí, jakoby elektrická jiskra projížděla její nohou; klesá na okamžik zpět, padá na lavici. Zvedá se však ihned zpět, kráčí za nejsv. Svátostí až k růžencovému kostelu, vrací se pak ihned zpět k jeskyni, pokleká a modlí se svůj růženec.

Dr. Boissarie píše: »Prohlíželi jsme nemocnou den na to, dne 24 července: Koleno její úplně zdrávo; daří se jí zcela dobře. Pakostnice, kterou po dvě léta trpěla, nezanechala na ní ani stopy; svaly, po dlouhý čas nehybné, nabyly opět své pružnosti. Tato rychlá změna je stěží pochopitelná. Marným bylo dosud pečlivé ošetřování, marným léčení massáží, marným léčení vodou. A nyní vidíme ji před očima našima uzdravenou.« Tak píše Dr. Boissarie.

Asi 10 děvčat sirotek doprovázelo nemocnou sestru na její cestě do Lúrd. Tito sirotci šli také do úřadovny lékařské. Radost, která z jejich obličejů zářila, stála již sama o sobě za poděkování. »Ó, jak se tyto dívky za mne modlily!« pravila sestra »de la Garde«. »Dvě z nich, které se již tak velice na den svého vystoupení z našeho domu těšily, se právě nyní rozhodly odříci se své svobody a věnovati se zcela službě Boží. Jedna z nich, jsouc sama nemocná na prsou a nemohouc si uzdravení svého zde vyprositi, nabídla se docela život svůj za mne obětovati.« Myslila tím Marii Athanasii, o které jsme mluvili. Když to Dr. Boissarie slyšel, užasl nad touto obětavostí a obrácen jsa k dívce, pravil: »Nikoli, Matka Boží takové oběti nepřijme a nechá tě ještě na živu.« Marie Athanasie však odpověděla: »Ó, já chci raději přijíti dříve do nebe!«

Když zbožný zástup odcestoval, bylo pozorováno, že Marie Athanasie je nemocna. Na cestě do Lúrd byla ještě tak veselá. A od té doby šlo

to s ní patrně s kopce. Ještě jednu prosbu přednesla Matce Páně: by před svátkem Nanebevzetí Panny Marie nebyla upoutána na lůžko. Slavila se totiž v ten den v klášteře veliká slavnost, které se chtěla účastniti. A skromná její prosba byla vyslyšena. Brzy však na to bylo se jí uchýliti do domácí nemocnice, by jí více neopustila. Když jí jedenkrát pravili: »Ale Dr. Boissarie ti přece řekl, že ještě nezemřeš,« tu odpověděla: Až umru, řekněte mu, že je špatným prorokem.«

Bylo jí trpěti až do 16. října. Když se přiblížil její zápas smrtelný, počali se domácí modliti litanie za šťastnou smrt. Tu ona tiše pravila: »Modlete se tyto litanie, modlete se litanie k Matce Boží.« Na to zemřela tak krásně, jak zřídka kdy koho viděti umíratí.

Dr. Boissarie, jehožto jméno jsme již nyní častěji připomenuli, staví ku konci svého pojednání paměti hodnou otázku: »Co jsou proti těmto událostem všechny vytáčky a výmluvy o fyzických příčinách uzdravení v Lúrdch. Kdo může v takovémto případě mluvit ještě o suggestci, o nervosních účincích?« — A myslíme, že mu třeba dáti za pravdu.

3. Antonín Besco ze Saint-Trephine, 23 roků stár, husar v kasárnách v Dinanu. Dne 30. prosince 1899 padl tak nešťastně se schodů, že ihned zůstal ležeti v bezvědomí. Byl donesen do nemocnice, kde se ukázalo, že nebožák utrpěl otřesení mozku a míchy. Měl také těžké poranění a vyvrtnutí nohy. Nad to ještě cítil píchání v boku.

Do 15 měsíců byl lékaři léčen, ale bez výsledku. A tak byl konečně nadobro z vojenského stavu propuštěn a obdržel dle dekretu z ministerstva války ze dne 16. ledna 1901 doživotní pensii v obnosu 750 franků. Máme tu tedy nemocného, jehož neutěšený stav je dosvědčen dekretem vojenského úřadu a ministerstva války. Antonín Besco, vída, že jej lidská věda prohlásila za neuzdravitelného, vzal útočiště k Bohu, lékaři nebeskému. I sa pln důvěry v moc nejblahoslavenější Panny, kterou po celý život vroucně ctíl, ucházel se o místo při pouti do Lúrd. Toho se mu také dostalo. Při své první koupeli v koupelně pocítil bolesti, které se ponenáhlu do druhé koupele opět utišily. Tyto bolesti zdály se mu býti znamením Božím, že nastává jeho uzdravení. Od té doby své modlitby zdvojnásobil. Při dalších koupelích ukazovalo se ponenáhlu nepopíratelné zlepšení. Konečně ve čtvrtek dne 12. září 1901 časně z rána mohl bez pomoci jiných jíti do úřadovny lékařské, a to, jak to jí ve zprávě, vojenským krokem. Právě byl přítomen veliký počet lékařů. Příklad tohoto vojína byl pozorně zkoumán. Zjištěno bylo úplné uzdravení. Po nějakém zranění nebylo lze shledati ani topy. K večeru bylo mu nařízeno, by své berly donesl k jeskyni. Dva nosiči nemocných šli na této radostné cestě s ním a drželi jeho berly vyoko ve vzduchu. U jeskyně vyvolal jeho příchod veliké pohnutí. Na poděkování bylo ihned počato modlitbou sv. růžence. Ještě jednou šel Antonín Besco do úřadovny, ještě jedenkrát byl pečlivě

zkoumán. Lid byl nadšen. Z ohledu na to dali jej dva právě přítomní biskupové msgr. Amette z Cyreuxu a msgr. Kersuzan, biskup z Cap Haiti, vyzvednouti do povozu, s něhož on, obklopen jsa tisíncími se davy, s ostatními vzdával hlasitý dík Marii Panně písněmi a modlitbami. Zpáteční cestu konal jako každý jiný poutník. Bylo radostí jej viděti, kterak na stanicích, kde se vlak stavil, rychleji a hbitěji s vozu sestupoval, než mnohý jiný zdravý poutník.

4 Marie Etchar, z asyly pro stařeny v Bayonně, 89 let stará a bezpochyby nejstarší ze všech uzdravených, byla po 8 let chromá na obě nohy a pravou ruku. Dne 21. srpna 1901, když se procesí s Nejsv. Svátostí ubíralo kolem koupelny, byla stařena právě v koupeli a ihned byla s to choditi jako jiní lidé. By si vyprosila milost uzdravení, modlila se po dva roky denně dvakrátě růženec.

Pro nedostatek místa není nám bohužel možno uváděti uzdravení další. Podobných však případů, které byly úřadovnou lékařů prohlášeny přirozenou cestou za nemožné, bylo roku 1901 78, tedy 78 uzdravení, která se stala pomocí Boží, která jsou — zázraky! Co však z toho plyne? Že se dějí na přímluvu Marie Panny, která se v Lúrdech zjevila, že tedy úcta nás katolíků k Marii Panně je pravou. Paměťhodné je i to, že takřka polovina uzdravení nestala se v koupelně se zázračnou vodou, nýbrž při procesí s Nejsv. Svátostí Oltářní. A tak jsou tato uzdravení opět důkazem pravé přítomnosti Krista Pána v ní. Že tedy také jsou důkazem pravosti víry naší, víry katolické, netřeba připomínati.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Několik slov o Janu Husovi.

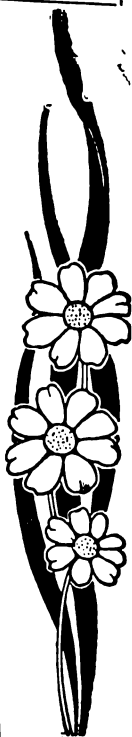
Napsal Prokop Zaletěl.

Pravdu sobě buďme,
dobří spolu buďme!

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

V posledním čase rok co rok konají se tu a tam rozličné slavnosti na oslavu prý mistra Jana Husa, ač mnozí ti oslavovatelé zhusta nic nebo jen něco málo o Husovi vědí — a co vědí, to mají tak popleteno páté přes deváté, že člověk nad tím žasne! Zeptejme se jen takového člověka, jenž již dlouho se těší na „pálení Husa“, jak říkají, ví-li, kdy Hus žil — a on snad nebude věděti ani století, tím méně rok narození a smrti jeho, otažte se ho, kde se narodil, čím byl, v čem se proslavil — a on na všechny ty a podobné otázky zůstane vám odpověď dlužen, protože to neví, nebo vám odpoví tak, že ihned seznáte, že to, co ví, čerpal z pramenů zkalených. Myslíme proto, že nebude od místa, když aspoň na to nejhlavnější čtenáře tohoto listu upozorníme a jim pak samým k rozhodnutí ponecháme, co člověk rozumný a soudný o těch oslavách Husových souditi může.

Jest to stará a známá zásada, chceme-li si o nějaké věci, o níž jest více různých mínění, zvláště o nějakém sporu a pod. správný úsudek učiniti, že nesmíme znáti jen mínění jedno, ale všecka o té které věci, že nesmíme slyšeti jen jednu spornou stranu, ale obě! Neučiníme-li tak, jistě náš úsudek bude nesprávným a tudíž nespravedlivým, jak se zajisté již mnohému stalo; posoudil a odsoudil toho neb onoho, ale když po čase snad náhodou se dověděl, jak vlastně věc se měla, musil si přiznati, že chybil, poněvadž na tu neb onu záležitost jen s jednoho stanoviska pohlížel, protože ve při, nedorozumění a pod. jen jednu spornou stranu vyslechl.

A v tom — bohužel — chybují po většině naši tak zvaní »husité«. Optejte se jich, vědí-li něco o Husovi (neboť mnozí, jak jsme pravili, nevědí zcela nic...) odkud to vědí, kde to četli, od koho to slyšeli atd., a přesvědčíte se, že všechny své často velmi kusé vědomosti čerpají z jednoho pramene, z jedné toliko strany, o druhou stranu se nestarajíce! Může z takovéto jednostrannosti vyplynouti správný a spravedlivý úsudek? Nikoli! Kdyby oslavovatelé Husovi nečerpali sporé své vědomosti jen z tábora nepřátelského, ze spisů totiž německých a protestantských, kde ovšem Hus jest jen chválen a veleben, ježto následkem jeho učení byla by se musila drahá naše vlast od církve Kristovy odtrhnouti a protestantskému Německu připadnouti (neboť to ví každý školák, že v bratrovražedných válkách husitských země naše proměněna v poušť, kam potom se všech stran hrnuli se Němčící, z jejichž drápů až posud každou píď otčiny své musíme dobývati...), ale kdyby čerpali vědomosti své o Husovi a jeho době též ze strany druhé, u spisovatelů českých a katolických, pak by zajisté velice, ne-li úplně, svůj úsudek změnili!

Tedy pravdu celou, v celém jejím obsahu a rozsahu dlužno věděti a znáti a nejen část, co snad se nám hodí a líbí — a ostatního nedbati, nebo docela tím opovrhovati! To by bylo jednání strannické a tudíž nespravedlivé. A celá pravda jest, že Jan Hus nebyl beránkem bez poskvrny, jak mnozí jej líčí, nýbrž že byl také zajisté, jako

každý jiný člověk, chybám podroben — že nebyl jen hlasatelem pravdy, ale — bohužel — později i hlasatelem mnohých bludů! Člověk tedy spravedlivý, čtenář soudný a rozumný uzná rád přednosti a dobré stránky Husovy, ale, kde jedná se o pravdu celou a ne jen částečnou, nesmí zavíratí své oči také před jeho stránkami stinnými, jež má každý člověk a tedy i Jan Hus. Proti tomuto posuzování nějaké osoby, ať již jest nám milou nebo odpornou, nemůže zajisté nikdo, kdo má rozum na pravém místě, něčeho namítati. Proto lidé se zdravými smysly rádi uznají zásluhy, jež si Hus získal o pravopis český, ochotně přisvědčí jeho zbožnosti, úctě k Rodičce Boží a jiným ctnostem, jimiž před svým poblouzením se vyznamenával — toho tedy, pravíme, nikdo rozšafný mu neupírá — ale byl by to úplný a věrný obraz jeho života, kdyby pro tyto přednosti zamlčeti se chtěly jeho vady, jeho pýcha, neposlušnost, vzdorovitost atd.? A že tyto chyby měl, to ten, kdo povahu Husovu studoval na základě spisů odborných, popřítí nemůže, leda by úmyslně chtěl lháti a dějepis převraceti! Dejme tomu, že Hus měl ten nejlepší úmysl, když počal proti tehdejšímu zlořádům horliti, což opravdu jen schvalovati dlužno — ale nebylo třeba, jako ve všem tak zvaná střední cesta se doporučuje, zároveň v mezích se držeti? Toho nikdo přece nebude popírati, že různé poklesky a zlořády byly na světě vezdy, byly před Husem, byly za Husa a jsou i nyní po Husovi a budou vždy, protože vždycky byli, jsou

a budou vedle lidí dobrých a spořádaných též lidé špatní a zvrhlí. Avšak bylo by to spravedlivé, kdyby pro chyby jednotlivce celek hned se odsuzoval? Bylo by správné, kdyby na př. někdo proto, že ten aneb onen lékař mnoho od lidí žádá, všechny lékaře a celý ten lidumilný stav za vydřidušský prohlášoval? Ostatně proti chybám horlili lidé hodní vezdy a horlí až doposud, ale musí se to dít v patřičných mezích, jinak se více pokazí, než napraví. Či nemělo by to na příklad brozný následek kdyby někdo obec, kde ten neb onen krade, se opíjí atd., nazval celou zlodějskou, ožraleckou atd.? A v tom právě Hus, jak se každý, kdo má dobrou vůli, i z jeho spisů přesvědčiti může, velice chyboval. Než tato neopatrnost jest to nejmenší a každý by mu to zajisté rád odpustil, kdyby nebylo věcí jiných, daleko horších a osudnějších. Jak známo, zakazuje církev naše čísti spisy bludné a nevěrecké, ježto se tím duše těch, kteří knihy takové čtou, vydávají v nebezpečení věčné záhuby; jest to zcela přirozeno a chvályhodno, chrání-li matka své dítě před úrazem a smrtí a zajisté, že každý by odsoudil matku, která by toho neučinila — a duchovní naše matka, církev totiž, by to právo míti neměla? Ona by měla mlčeti tam, kde jedná se o duši, o věčnost, když matka tělesná o tělo, o život vezdejší svých dítek tak jest pečlivou? Věru, jenom blázen mohl by jí toho práva popírati! A že tak dobře činí, ukázalo se právě na Husovi; týž totiž neposlechl církve a četl spisy

anglického bludaře Viklifa, jehož učení svedlo lid v Anglii až ke vzpourám a loupežím a bylo (r. 1382) na universitě v Oxfordu prohlášeno za kacířské (24 články) a Viklif byl z vysokého učení vyloučen. Hus chtěl snad spisy Viklifovy jen zkoumati — a hle, co se stalo? Počal se poneháhu k bludům cizince Viklifa kloniti, počal se jich zastávati (již roku 1399 na faře sv. Michala v Praze s jinými mistry o články Viklifovy se pobádal) a když i mistři na universitě Pražské (28. května r. 1403) 45 článků ze spisů Viklifových prohlásili za bludné, Hus horlivě je hájil! I poblouzení a chybu rádi každému odpustíme, vždyť chybovati jest lidské — ale býti usvědčenu z bludu a nepravdy a přece v nich setrvati, to jest již zloba a tvrdošijnost, které tak lehkou prominouti nelze. Ne sta a tisíce, ale miliony katolíků věřili, že jediná církev dle ustanovení Syna Božího má právo rozhodovati o člancích víry dle slov Ježíše Krista: »Cokoli svázete (t. j. ustanovíte) na zemi, bude svázáno i na nebi« atd, dvě university na základě toho prohlásily učení Viklifovo za bludné a kacířské — ale Hus chtěl býti moudřejší, než všichni ti universitní mistři, než celá církev a neposlechl varovného hlasu! Kam poděla se pokora, kam poslušnost jeho? Hus zajisté dříve sám kázal, že »Bůh pyšným se protiví a pokorným dává milost svou«, že »kdo církve neposlechne, budiž tobě jako pohan a publikán« a nyní? Hle, jak ho bludy Viklifovy zaslepily, jak zatvrdily! Nic nepomohly domluvy, nic napomínání, Hus

proti všem výstrahám a zákazům právě naopak jednal... Může člověk rozumný takovéto jednání schvalovati? Může někdo neposlušnost, odpor a vzdor oslavovati? Co by asi učinil každý otec, každý učitel, kdyby dítě ke všem jeho radám a napomínáním neposlušným, ba vzdorovitým se stavělo? Ať si každý na tyto otázky sám dá odpověď! Jak odpověď ta vypadne, ví každý velmi dobře. Nuže, co měla činiti církev, když pobloudilý její syn všeho napomínání a výstrah nedbal, když učení bludné dále šířil a duše do záhuby časné i věčné uváděl? Byla by to věru špatná matka, která by, vidouc dítě na špatné cestě, mlčela a dovolila, by i ostatní její děti taktéž ke zkáze vedeny byly! Takovou matku by každý odsoudil a tak tedy odsouditi by musil i církev, kdyby byla mlčela a nečinnou zůstala k tomu, co Hus tropil. A co učinila? To, co činí každý stav, každý spolek, když některý jeho člen se mu nevěrným stane, nebo docela proti stanovám, proti ostatním pořádným údům brojí a štve. Kdyby na př. některý učitel stále druhy své hanobil a tupil — co učiní s ním? Vyloučí jej ze svého středu! Kdyby některý úředník ustavičně úřad zlehčoval, povinností svých neplnil, rad a výstrah svých představených nedbal — co se s ním stane? Bude úřadu svého zbaven! A to, co každému i sebe menšímu spolku (ani spolky »červených« nevyjímaje) jest dovoleno, to by nemělo býti dovoleno spolku na světě největšímu — církvi? Byla by to spravedlnost u jednoho odsuzovati, co

u druhého se schvaluje? Zajisté, že nikoli! Nuže, a církev neučinila nic více, než co by byl učinil každý jiný spolek se členem neposlušným a vzdorovitým — ona jej totiž (Husa) ze středu svého vyloučila. Bylo to nespravedlivé, nezasloužené? Nikoli! Tak církev jednati musila, jinak by byla přestala býti učitelkou pravdy a byla by se stala zastankyní bludů! To tedy každý nepředpojatý a záštitím nezaslepený člověk, nemusí býti žádným doktorem a učencem, ale, má-li jen rozum pohromadě, uznati musí, že církev jednala zcela správně a spravedlivě, vyloučila-li Husa, jenž od zavržených bludův upustiti nechtěl, ze svého středu a zbavila-li jej jeho úřadu, což, jak praveno, stalo by se i dnes každému podobně si počínajícímu členu v každém spolku, kde nějaký pořádek panovati má. Tolik tedy — a nic více — učinila církev! Ale tu již slyším řev se všech stran husitských: vždyť byl Hus upálen — a to není nic? Ovšem, že byl Hus upálen, ale byl upálen od církve? Jmenujte nám nějaký zákon, nějaký nález církevní, jenž by hrozil někomu upálením! Hlásáte-li to, pak každému, kdo tak mluví a lid balamutí, pravíme veřejně, že jest buď nevědomcem a blupákem, nebo šibalem a bídným lhářem. Jedno z obojího každý sám nutně na sebe uvaluje, kdo hlásá ať ústně nebo písemně, že církev Husa upálila. Ne církevní, ale *státní* zákon byl, že kacíři mají býti upáleni, ježto stát lidi, kteří bludům učili a lid tak bouřili a štváli, považoval za nebezpečné. Trest smrti v jednotlivých pří-

padech jest až posud skoro ve všech státech a může církev za to, když ten neb onen popraven jest? Vždyť lidé sami často říkají o některém zlém člověku, že patří na šibenici a nejednou roztrpčeni jsou, když některý zloduch jest osvobozen! A jako nemůže církev za dnešní státní zákony, tak nemohla ani tehdy, a jest to tedy, jak již řečeno, buď nevědomost nebo zloba, tvrdí-li někdo, že církev Husa upálila; neboť člověk, jenž tak praví, buď pravého stavu věcí nezná (nevědomost) a má se tudíž hleděti dříve poučiti, než takovou urážku někomu ve tvář vmete (vždyť nikdo by si na základě něčí nevědomosti nedal říci, že někoho upálil) — a církev, jejímiž údy skoro všichni jsme, má si to dát líbiti a nemá se snad ani proti tomu ozvati?

Ale urážka církve naší jest zároveň urážkou každého katolíka — i je tudíž také povinností každého, o věci také důkladně se poučiti a pak — nemlčeti, neboť člověk ten ví, že církev Husa neupálila, ale neřekne toho otevřeně — i uvaluje pak takovým jednáním sám na sebe název podvodníka a lháře. Ano, tak se věc má a ne jinak! Církev napomínala, varovala Husa, jak jen mohla; když však všechno bylo nadarmo, byla přinucena, neposlušného a vzdorovitého sluhu svého úřadu zbaviti a ze středu svého vyloučiti, což, jak dobře známo, přísluší každému spolku, tedy dle práva a spravedlnosti i spolku na světě nejrozšířenějšímu, totiž — církvi.

Ostatně sám císař Zikmund, ač dal Husovi

ochranný list (tak zvaný »gleit«), když viděl a slyšel, jak si Hus počíná (měl trojí slyšení, totiž dne 5., 7. a 8. června 1415) a že žádným způsobem bludů svých zřici se nechce, napomínal jej, aby své svéhlavosti nechal, a výslovně mu nyní pohrozil: *»Jestliže by kdo urputně v kacířství státi chtěl, tu bych já, věz to, první jej na hranici k upálení vedl. Proto radím ti ještě jednou, dej se na milost, a to co nejdříve, abys neupadl u vinu ještě větší.«* A skutečně, když Hus bludy své odvolati nechtěl, dal jej císař Zikmund, jak mu byl pohrozil, upáliti — a ne tedy církev, která vyloučivši jej ze svého středu, neměla již s ním co jednati. Je to tedy drzá lež nebo podlost, říká-li kdo, že církev dala Husa upáliti.

Ač pozastavujeme se obyčejně nad tím, že Zikmund přes jmenovaný »gleit« Husa upáliti rozkázal, tož přece nesmíme také z mysli pustiti, že císař dal mu zajisté onen ochranný list v té pevné naději, že Hus bludy své, jak tvrdil, odvolá, budou-li mu dokázány; když však Zikmund viděl, že přese všechny důkazy Hus pravdě přístup není a bludy své tak zřejmé a patrné odvolati nechce, učinil, čím mu byl, jak pověděno, pohrozil, setrvá-li při své svéhlavosti. A dá se dle tehdejších poměrův a zákonů souditi, že by tak byl snad učinil i každý jiný panovník, kterému na blahu poddaných, na míru a klidu ve svěřených zemích záleželo. Vždyť Hus netoliko učil věcem, jež pravdám učení Kristova rozhodně odporovaly, na příklad o tak zvaném předurčení,

jakoby totiž každý člověk již předem určen byl buď pro nebe nebo pro peklo (dle toho by člověk, určený pro nebe, mohl ty největší nepravosti páchat, bližní své okrádati, vraždit atd., a přece by přišel do nebe — — člověk pak určený pro peklo, mohl by se těmi nejkrásnějšími skutky stkvíti, třeba celé své jmění, zdraví, ba i život za bližního obětovati, a přece by přišel dle Husovy nauky do pekla), kdežto přece Kristus Pán učil, že Bůh chce, aby všichni lidé byli spaseni, pro všechny trpěl a umřel Syn Boží, a bude-li proto někdo přece zavržen, nebyl tedy k tomu určen, nýbrž maje svobodnou vůli, mohl dobrými skutky nebe sobě pojistiti, neboť jen dle skutků, jež každý volně a svobodně může konati, budou lidé souzeni dle slov Syna Božího, že odměň Bůh jednomu každému podle skutků jeho, podle učení Ježíše Krista, že ti, kteří dobře činili, půjdou na vzkříšení života (totiž věčného, tedy do nebe), kteří pak zle činili, na vzkříšení soudu (budou odsouzeni). Zřázněme si to příkladem. Hospodář nějaký najal by si 10 dělníků; prvních pět pustilo by se s chutí do práce, ostatní však, vidouce oněch pět tak pilně pracovati, řekli by si: Co bychom se dřeli, vždyť tam ti bez nás to také udělají, když jsou tak bedliví; i šli by a lehli si do chládku, kde by v zahálce bližní své i svého chlebodáře pomlouvali a tupili. K večeru doví se hospodář, že práce hotova není, a tu beze všeho vyšetřování takto napřed určí: Pět, kteří přijdou si první pro mzdu, nedám ni-

čeho, jenom těm ostatním pěti! Teď však ti pilní pracují do posledního okamžiku, lenoši však, nemohouce se již peněz dočkat, první se k výplatě přihlásí a dle rozhodnutí pánova (tedy také předurčení!) mzdu obdrží, druhí však — nic! — Kdo má rozum na pravém místě a není slepotou raněn, ať řekne, zdali by to bylo spravedlivé. Ne, a tisíckrát ne! Jak si tedy jen člověk trochu rozumný může mysliti, že by Bůh — bytost to nejdokonalejší v každém ohledě — mohl někoho napřed určovati k odměně nebo k trestu, když již u lidí jeví se nám to tou největší nespravedlností? Z toho zároveň patrno, k jakým nesmyslům může člověk dospěti, zatvrdí-li své srdce proti pravdě!) — ale Hus učil i věcem, jež pro stát byly nanejvýše nebezpečny: učil na příklad, že smrtelný hřích zbavuje člověka veškerých práv, že tedy král ve hříchu smrtelném není králem a že poddaní ho nemusí poslouchati, kněz že není knězem a jeho náboženské výkony že jsou neplatné, ano, on tvrdil docela, že člověk ve hříchu smrtelném nemá ani práva na svůj majetek, a ti, kteří jsou bez hříchu, že si jej mohou vzíti! A nyní zase rozum do hrsti! Kam, prosím, vedla by tato zásada? Nemohl by každý lump a lotr, když by měl býti potrestán ve jménu zákona, prohlásiti, že myslí, že panovník jest ve smrtelném hříchu a že tedy není povinen (dle Husa) ho poslouchati a zákony v jeho říši se řídit? Dle této nauky Husovy myslíme také, že všichni, kteří pro husitství tolik horují, měli by vlastně vzíti

žebráckou hůl a jíti ode dveří ke dveřím, neboť majetek, jež mají, jim (dle Husa) dávno nepatří, a oni, držíce jej přece, jsou vlastně zloději! Či bude některý tvrditi, že nikdy hříchu těžkého se nedopustil? Ať jen pozlobí něčím svoji drahou polovici, a hned mu jich vyčte celou litanii! Pakli však tomu tak (ať jen si vzpomene, kolikráte zanedbal na př. služby Boží, kolikráte velikonoční zpověď, kolikráte v ustanovené k tomu dny se nepostil atd. atd., a snad užasne nad svou duševní bídou), nepatří mu nic, pranic z toho majetku, jež svým nazývá — — jest (dle Husa, prosím) tedy prasprostým zlodějem! Ať tedy zase každý, kdo právo na člověka rozumného si dělá, řekne, kam vedla by tato zásada a moh!-li některý panovník ve své zemi ji trpěti? A takových a podobných nebezpečných zásad hlásal Hus mnoho (30 prohlásil jich sbor kostnický za bludné), tak že právem čteme v *Českomoravské kronice* takto: *Avšak bylo učení Husovo ve mnohých věcech takové, že by se byl musil podle něho posavadní pořádek světa podivně a velice převrátiti, čemuž ovšem sbor přisvědčiti nemohl.*

Mohli bychom již na tomto přestatí a zajisté každý soudný a nepředpojatý člověk již by si učinil správný úsudek o učení Husově a nutně by přijíti musil k závěru, že církev nemohla mlčeti, když Hus takové očividné bludy hlásal, a že byla donucena, úřadu ho zbaviti a vyloučiti ze svého středu, když napomínání a výstrah uposlechnouti nechtěl. Ano, nepodiví se již mnohý

ani tomu, že panovník, když dle tehdejších zákonů na kacíře byl stanoven trest upálení, Husa přes »gleit« upáliti dal, když on takové nebezpečné a pobuřující zásady šířil! Ale, ježto od moderních husitů patron jejich jako nevinný beránek jest líčen, a bohužel také mnozí, až z dějin a spisův odborných o pravém namnoze opaku by se mohli přesvědčiti (sám otec národa, slovuťný dějepisec Palacký, píše o Husovi, že jevila se u něho »*spolu neobyčejná smělost, neústupnost a nešetrnost proti nepřátelům, do oka padající chtivost po lásce u lidu a po cti a slávě*«), přece tomu věří, chceme ještě aspoň kratince všimnouti si toho, co se vlastně na Husovi oslavuje.

Každý zajisté připustí, že Hus, jsa člověkem jako každý jiný, měl také, jak jsme řekli, přednosti své i vady, jako každý člověk! A tu dalo se souditi — aspoň u rozumných lidí — že ti, kteří muže tohoto chtějí nějak oslavovati, učiní to tím způsobem, že budou vynášeti a řečniti o jednotlivých jeho dobrých stránkách a — co je při tom nejhlavnějšího — že se budou snažiti, jich také následovati! Ale chyba lávky! Tak tomu — bohužel — často nebývá! O tom, že se Hus modlil, postil, zpovídal, Tělo Páně přijímal atd., o tom se mlčí nebo jen tu a tam nějaké slůvko řekne — o následování ho v těchto věcech není ani řeči! Jen se zeptejte takového moderního husity, modlí-li se, postí-li se, chodí-li ke správě Boží aspoň jednou v roce atd. — a co

uslyšíte? Posměch, ba snad docela i sprosté rouhání se těmto věcem! Může se takový člověk zváti ctitelem Husovým? Ne — on jest vlastně jeho zneuctitelem, když posměch si tropí z toho, co Husovi bývalo svatým a co by jej bylo jistě též svatým učinilo, kdyby byl na této cestě setrval! Nuže, co oslavují naši husité na Husovi? Jeho stinné stránky, jeho vady, jeho bludy, jeho nepovolnost, neposlušnost, vzdor a p. — o tom horují, proto jej do nebe vynášejí! Ubohý Hus! Chválil by někdo člověka, jenž — byv při chybě postižen a napomenut — toho, jenž s dobrým úmyslem by jej napomenul a mu poradil — by potupil a řekl: Zrovna toho neudělám, co mi radíš!? Ne, takového člověka by nikdo nepochválil, ale každý by zajisté — a to právem — o něm řekl: Komu není rady, tomu není pomoci! A každý otec své dítě, každý učitel svého žáka, kdyby si tak neposlušně a vzdorovitě počínal, by jistě pokáral a ne pochválil! Máme-li někoho opravdu rádi, tu hledíme jeho vady a chyby zakryti a ne je stále a stále obhřívati nebo docela vychvalovati a — doporučovati! Tak by aspoň soudil a jednal každý rozumný člověk! Že také Hus chyby měl, nemůže nikdo popřítí (viz slova Palackého, který byl protestantem a přece tak o Husovi napsati musil, chtěje pravdě průchod dáti), i není to tedy vlastně urážkou a zneuctěním tohoto muže, když moderní husité jenom na tyto jeho chyby a poklesky, které vlastně tak smutný los mu připravily, poukazují, jeho

všech dobrých vlastností nenásledují, z nich posměch si tropí? Sudť o tom každý sám! Ve mnohých zpátečnických krajinách pálí až doposud tak zvané «čarodějnice». Výrostci po celý rok shromažďují stará košťata, sudy od kolo naze, petroleje a p. a pak to za hluku a rámusu pálí. A této urážlivé oslavy dostává se namnoze i Husovi! Není to zneuctění toho nešťastného muže? — Opravdu, kdo o tom všem zrale uvažuje, musí říci, že to prohloubení oslav Husových, o němž v posledním čase se mluví a píše, u lidí nepředpojatých, spravedlivých a rozumných mělo by se vlastně zváti «prohloupení». Či chtějí ti někteří oslavovatelé (jimž vlastně se často jedná o vlastní jen slávu, by se totiž o nich mluvilo, že tam a tam měli řeč, jak do všeho bouchali atd.), by vrátily se ty doby husitských válek, jež drabou naši vlast proměnily v poušť, kdy to srdce Evropy, krásné Čechy, prosyceny byly krví českou, kdy bratrovražedný boj (následkem učení a odsouzení Husova) měl za následek, že pak cizinci, hlavně Němci, vlast naši opanovali a doposud z veliké části v moci své mají? Hus snad toho nepředvídal, jaké hrozné následky pro jeho zemi jeho jednání míti může, ale my to víme, a proto neomluvitelný jest, kdo znova tyto rozbroje v rárodě šíří, to není rádce lidu, ale zrádce vlasti, to není ctitel, ale zneuctitel Husův! Ať studuje jen dějiny naší ubohé vlasti, a musí vyznati sám že tomu tak jest.

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Chází posledního každého měsíce o jednom nebo
více číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů
v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Na prahu věčnosti.

Historická pravda o posledních okamžicích
některých kacířů.

Píše Václav Oliva.

V.

Smrt Jindřicha VIII.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Anglie počátkem 16. století byla, jak z všeobecných dějin známo, zemí nejen bohatou a mocnou, ale i v pravdě křesťanskou, katolickou. Náboženství katolické proniklo veškeren anglický život, bylo ctěno a váženo. I nedivu, že sám královský princ Jindřich VIII, syn Jindřicha VII., jak poznamenává Jan Slavomír Tomíček v »Dějích země anglické« (Praha 1849) »za svého mládí hlavně v bohoslovních vědomostech se cvičil« (str. 155), ba, že »rozmlouval o Aristotelově filosofii a školastickém bohosloví a knihy Tomáše z Aquina čítal,« »uměl hudbu a několik mší pro svou kapli složil,« (str. 152), tentýž Jindřich VIII., který později pužen žádostí těla, první v Anglii hodil kamenem po své matce — katol. církvi, a ač nechtěl, přece uvolnil tak zvané reformaci cestu do Albiona.¹⁾

---

¹⁾ *Albion* nazývala se dle Geoffreje, starého angl. kronikáře, *Anglie* (Velká Británie) od nepamětných dob, kdy ostrov ten byl obýván obry z plemene Chamova.

Nedá se upřítí, jak novější a i starší kritické dějiny udávají, že počátkem 16. století bylo nahromaděno v národech evropských *mnoho škodlivých a nezdravých směrů* a látek, jež nutně musily vésti k revoluci jak státní, tak církevní. A proto, sotvaže Luther v Německu rozpoutal vášně lidské, již jako mocný požár šířily se tytéž dál a dál a zatáhly všechny země, tedy i Anglii a ji tím více, že tu *sám král učinil počátek*. Právem píše Fr. Guizot: »Revoluce náboženská v Anglicku byla dílo samých králů. Nacházely se také zde arci již ode dávna zárodky i pokusy opravy prostonárodní a byly by se bezpochyby brzy rozvinuly: ale Jindřich VIII. předstihl je, vláda stala se sama revolucionářskou.« (Dějiny vzdělanosti v Evropě. Přeložil Dr. Jan Palacký. Praha 1851, str. 189). Hlavním strůjcem všech bouří náboženských a státních v Anglii byl tedy »reformátor« Jindřich VIII.

Jindřich VIII.²⁾ narodil se 28. června 1491 a vlády se ujal již r. 1509, kdy byl uzavřel sňatek (3. června) s Kateřinou aragonskou, vdovou po svém bratru Arturovi a příbuznou císaře německého Karla V.³⁾ Roku 1527 byl Jindřich VIII.

---

²⁾ Jindřich VIII., hrabě richmontský, pocházel po otci z rodu Tudorova, po matce od Eduarda III. z rodu Lancasterského.

³⁾ Král anglický, Jindřich VII., měl dva prince: Arthusa a Jindřicha. *Arthus* zasnoubil se s Kateřinou aragonskou, dcerou španělského krále Ferdinanda a Isabelly, kteří psali se vládci Kastilie a Arragonie. Svátba Arthu-

na svou zbožnou a vzdělanou královnu velice rozmrzen. *Zahořel totiž v té době náruživou láskou* ke dvorní dámě Anně Boleynové, výtečné tanečnici a zpěvačce.⁴⁾ Aby zákonnitě své manželky, s níž zplodil 3 syny a 2 dcery (na živu zůstala toliko princezna Marie, ostatní dívky zemřely) se zbavil, tvrdil, že jeho manželství s Kateřinou aragonskou není platným, protože církev zapovídá manželství s vdovou po bratrovi, že

---

sova s Kateřinou odbývala se r. 1501 dne 14. listopadu; Arthus za několik měsíců po svatbě zemřel. Po smrti Arthusově měl Jindřich VII. vdově Kateřině vypláceti mimo 200 tisíc dukátů, jež přinesla si věnem, i náležitou pensí. Takovouto sumu peněz vydávati bylo Jindřichovi VII. líto a proto usiloval o to, aby Jindřich, jeho druhý syn, který po smrti Arthusově stal se nástupcem trůnu a princem wallisským, pojal Kateřinu nar. 15. prosince 1485 za manželku. Poněvadž Jindřich a Kateřina byli přátelé (švagrovství), potřebovali k uzavření sňatku dispense. Ta jim byla dána 26. prosince 1502, načež byla slavena svatba. Než zatím Jindřich VII., jednak z ohledů politických, jednak pro upokojení svědomí, jež ho obviňovalo, že syna svého k sňatku přinutil, podal proti tomuto sňatku přičiněním samého Jindřicha VIII. protestaci v tom smyslu, že Jindřich VIII. nebyl plnoletým, když sňatek uzavíral, tedy že učinil tak ne dosti svobodně a dobrovolně a proto že sňatek jest neplatným. Po smrti Jindřicha VII. král Jindřich VIII. od protestace upustil a *manželství své s Kateřinou za právoplatné a řádné uznával*, ba i s Kateřinou slavně na hodnost královskou korunovati se dal. Teprvé později, když měl Kateřiny dosti, činil nové proti sňatku námitky.

⁴⁾ Již dříve míval král „milostné plotky.“ Alžběta Talboisova porodila mu syna *Jindřicha Fitzroye*, který v 18. roku svého věku zemřel.

takové manželství zapovězeno jest ve Starém Zákoně (Lev. 18, 16 a 20, 31) a že sv. Jan Křtitel káral pro takovéto manželství krále Heroda (Mar. 6, 18).⁵⁾ Z té příčiny obrátil se ku papeži Klementovi VII. s prosbou, aby *manželství jeho bylo za neplatné prohlášeno* a on poznovu ve sňatek vstoupiti mohl. Důvody pro i proti platnosti manželství měli vyšetřovati dle přání králova kardinál Volsey a Campeggio, kteří byli stvůrami Jindřichovými a ve všem hověli jeho choutkám. Zvláštní kongregace, jež tuto záležitost zkoumala, konečně prohlásila, že manželství Jindřicha VIII. s Kateřinou aragonskou je *platným a tudíž nerozlučitelným*.

Jindřich zuřil.⁶⁾ Ihned r. 1532 zapověděl

---

⁵⁾ Při tom ovšem král *zapomněl* (1), že u Heroda se jednalo o manželku bratrovu, který byl ještě živ (Filip, bratr Herodův!) a že ve Starém Zákoně bylo nařízeno tak zvané manželství *levirské*, t. j. že bratr měl si vzíti vdovu bratrovu, nebylo-li v manželství dítek, že Judes svému synu Onanovi vdovu za manželku dal (Gen. 38, 1—8) a na mnohé více.

⁶⁾ Zatím kardinál *Campaggio* z nařízení Říma měl usilovati o *smír* Jindřicha s Kateřinou a v případě, že smír by se nezdařil, přinutiti Kateřinu *ke vstupu do kláštera* a i kdyby ani toto se nezdařilo, co nejvíce záležitost *prodlužovati*, ježto byla naděje, že snad král během času zmoudří a vše na dobrou stránku se obrátí. Řím vážil si krále, který z počátku velice horlivě vystupoval proti učení Lutherově, ba i spis vydal, v němž hájil proti Lutherovi počet sedmera svátostí. Papež přidělil mu za to titul „*defensor fidei*“ (obránce víry). Všecky pokusy smírné byly marny. *Král povoliti nechtěl*, ba hrozil v případě papežova nesouhlasu, odpadem od Říma celého krá-

anglickému národu odváděti do Říma annaty (roční dary pro papeže) a protože Anna Boleynová měla se co nejdříve státi matkou, dal se s ní tajně oddati ve své královské kapli dne 25. ledna 1533.⁷⁾ Po té *Tomáš Cranmer*,⁸⁾ domácí kaplan rodiny Boleynové, jež Jindřich jmenoval arcibiskupem canterburyským, prohlásil »mocí duchovní a soudcovskou pocházející od apoštolů« manželství královo s Kateřinou arragonskou za neplatné a manželství téhož s Annou Boleynovou za právoplatné a zákonnité.

Papež pronesl nad Jindřichem dne 11. července 1533 následující rozsudek: Jindřich upadá

---

lovství; Kateřina rovněž do kláštera vstoupiti nechtěla, ale žádala, aby *papež sám* záležitosti té se ujal. Papež dekretem ze dne 19. července 1529 jí vyhověl. Jindřich napínal všechny síly, aby soud zase ponechán byl anglickým rozhodčím. Papež to odepřel. Na radu Cranmerovu předložil král svou „záležitost“ universitám. University cambridgeská, oxfordská a francouzské odpověděly dle přání králova, ostatní prohlásily manželství jeho s Kateřinou za platné. V Římě v procesu proti králi se pokračovalo; zvláštní konsistoře odbývaly se za tím účelem 22. prosince r. 1530 a 29. března r. 1531.

7) Někteří praví, že stalo se tak 24. listop. r. 1532.

8) *Tomáš Cranmer* narodil se 2. července r. 1489 v Aslactonu v Northamptonshire. Král vyslal ho r. 1531 do Německa, aby přemluvil císaře, by manželství jeho s Kateřinou bylo uznáno neplatným. V Německu seznámil se Cranmer s „reformací“ a tajně se oženil v Norimberce s neteří Osiandrovou. R. 1532 stal se arcibiskupem v Canterbury a šířitelem „reformace.“ Protože Jindřich VIII. nedovoloval, aby kněží anglikánští byli ženati, poslal Cranmer manželku a děti do Němec zpět.

✓ církevní *censury* (tresty), protože svoji zákonitou manželku zamítl (církevní tresty měly nabýti platnosti až v říjnu r. 1533, aby tím králi byla dána příležitost napravití a obrátiti se!); zamítnutá královna má zase nabýti svých bývalých práv!

Jindřich papeže neposlechl, ale veřejně a okázale slavil svatbu s Annou Boleynovou, Kateřinu zbavil všech královských ctí a svou dceru princeznu Marii titulu: »*princezna walleská.*« Papež 23. března 1534 prohlásil slavnostně manželství Kateřiny arragonské a Jindřicha VIII. za platné. Ale ani to nepomohlo. Jindřich vytrval na svém a Kateřina zemřela po 21. měsíci roku 1536 zármutkem a lítostí.

Protože za takového stavu věcí nebylo ani nejmenší naděje na návrat a pokání Jindřichovo, vyobcoval jej papež Pavel VII. v prosinci r. 1538 z církve. *Jindřich prohlásil se za nejvyšší hlavu anglikánské církve* a všichni úředníci, duchovní, řeholníci i řeholnice musili jej pod trestem vlastizrády za takového uznávati a tak zvanou *supremátní přísahu* skládati. Uznání krále za hlavu církve musilo ohlásiti se i s kazatelen a ve školách. Když pak Anna Boleynová porodila dceru Alžbětu dříve, než dle svatby čekati se dalo, musili všickni vyjmenovaní skládati ještě tak zvanou *sukcesní přísahu*, již nemanželskou Alžbětu uznávali za právoplatnou následnici trůnu.

Král, jako »*anglikánský papež*« (!) dal ihned 376 klášterů »*ku chvále Boží a pro čest králov-*

stvá *zavřítí a zrušiti*. Mnozí proto se bouřili; Jindřich, aby bouřím zlomil ostří, zrušil počátkem r. 1540 všechny kláštery.⁹⁾ *Jmění klášterní* — církev v Anglii měla dobrou čtvrtinu veškeré půdy — *připadlo králi*, ale netrvalo dlouho a král byl zase tak bohat jako před zrušením klášterů, t. j. neměl mnoho, leč dluhův.¹⁰⁾ *Nejznamenitější památky umělecké, drahocenné knihovny, ba i pomníky sv. Augustina, jenž Anglii ke křesťanství obrátil, byly rozmláceny a zničeny; popel rozmetán do povětří; hrob velikého krále Alfreda zneuctěn.*¹¹⁾ Král užíval a probíjel církevní statky a jmění, co zatím *lid hynul v nouzi a bídě* a zuřivě vystupoval proti všem,¹²⁾ kdož staré, po

---

⁹⁾ Dne 4. března 1536 byly všechny kláštery, jejichž příjmy méně než 200 liber šterlinků obnášely, zrušeny ve prospěch krále. Bylo jich 374. Z jara r. 1540 bylo zrušeno 168 klášterů, r. 1541 špitály a kostely sv. Jana Jerusalémského. Dále bylo zrušeno 99 kollegiátních kapitol, 2374 kaplí s nadacemi, 700 irských klášterů, špitálů a bratrstev. (Anglický „josefinismus!“)

¹⁰⁾ Takových příkladů v dějinách je více. Každý panovník anebo stát, který obohatil se jměním církevním byl brzy „hotov.“ *Církevní jmění* již Bohem a nad to ještě poslední vůlí dárců (jež přece má býti svatou!) *jest určeno toliko pro účely církevní*. Proto, kdo se ho násilím zmocní a k účelům světským je využití chce, nebývá mu pozešnáno. „Dávejte, co jest císařovo císaři a co Božího Bohu!“ řekla věčná Pravda!

¹¹⁾ Kdo by tu nevzpomněl na „husity“! Kacířstvo bývá všude stejné.

¹²⁾ Tomíček (d. c. 160) krátce dí: „*Meč a provaz stanoveny* (pro ty), kdo papeže za hlavu církve měl.“

praotcích zděděné katolické víře chtěli zůstatí věrnými, ba **nešetřil ani jich životů.**¹³⁾ *Forest*, zpovědník královny Kateřiny, byl upálen. Učený a zbožný kancléř *Tomáš Morus*, který před popravou zřejmě a směle králi odpověděl, že pro několik let pozemského života nechce ztratiti věčnost a proto že neopustí katol. víru, byl po delší dobu držán v žaláři a posléze odpraven 6. července 1535. *John Fisher*, biskup rocbesterský, o němž sám Jindřich se vyjádřil, že takovýto poddaný činil by každému panovníku jen čest, byl po 13 měsíců vězněn a zemřel jako mučeník. Když Fisher úpěl v žaláři, jmenoval jej papež Pavel III. kardinálem. Král to uslyšev, zvolal hněvivě: »Papež může mu poslati kardinálský klobouk, ale Fisher již nebude míti hlavy, aby ho mohl nositi.«

Na hlavu kardinála *Reginalda Poole* (Polus), který ze strachu před králem z Anglie prchl, byla vypsána cena 50.000 dukátů a jeho 72 letá matka, bratři a příbuzní popraveni.

Jindřich zuřil nejen proti nepřátelům (katolíkům),¹⁴⁾ ale i proti svým bývalým přátelům. Ná-

¹³⁾ Sr.: „Protestantská inkvisice v Angli“ (ve spisku *Inkvisice ve světle pravdy*. Napsal Václav Oliva) str. 157 a uvedené dílo *Tomíčkov* str. 152—168 Zde uvádíme vše jen stručně a to nejdůležitější!

¹⁴⁾ *Tomíček* (d. c. 160) píše: „Králova nenavist proti římskému duchovenstvu dosáhla takového stupně, že je i ve mravním ohledu zničití uzavřel. Všelijaké ostatky byly lidu s trpkým posměchem na odív staveny: tu byl anděl, jak špicí onoho kopí přinašší, kterým Kristus proboden, tu uhlí,

stroj svého despotismu (krutovlády) *Tomáše Cromwella*¹⁵⁾ dal popraviti. Mezi těmi, kdož stali se obětí »reformace« Jindřichovy, čítají se: 2 královny, 12 vévodů a hrabat, 164 šlechticů, 2 kardinálové, 2 arcibiskupové, 18 biskupů, 13 opatů, 500 priorů a mnichů, 18 doktorů bohosloví a práv, 124 měšťanů, 110 žen. Celkem dal tento »korunovaný reformator« zahubiti 30.000 osob.

Jindřich *neušetřil ani svých »žen.«* *Anna Boleynová* byla podezřívána, že je králi nevěrnou; proto Cranmer prohlásil »ve jménu Ježíše Krista a ke cti Boží« manželství její s Jindřichem za neplatné, ač dříve totéž manželství »apoštolskou mocí« bylo potvrzeno (!) a Anna byla 19. května r. 1536 popravena. Téhož dne večer král výtečně se bavil s novou svou »milostenkou« Janou (Johankou) Seymourovou, s níž hned druhého dne dal se oddati. Jana Seymourova zemřela 24. října 1537 dva dni po porodu a po narození

---

na němž sv. Vavřinec upálen byl; tu odřízky nehtů sv. Edmunda, tam ostatky k odvrácení deště a koukole v žitě, onde krucifix, jak se klonil, očima točil a hlavou trásl a stroj v něm se rozložil a kolečka a pružiny lidu ukazovaly se v Londýně u kříže sv. Pavla.“ — Nepřátelé katolictví jsou všude stejní. Lhát, pomlouvat a špinit, to jsou jich zbraně!

¹⁵⁾ Protestant *Guizot* píše o Cromvellovi, že byl nejen *šířitelem reformace v Anglii*, ale i nejzuřivějším revolucionářem, krutým tyranem a *cizoložníkem*. „Lady Dysart, lady Lambert a mnohé jiné, jichž jména nejsou určité známá, měly s Cromvellem důvěrné styky . . . Měl více nemanželských dítek.“ (Dějiny angl. republiky až do smrti Cromvellovy. Lipsko 1854, 408.)

prince Eduarda VI. Král, aby naklonil si protestantská knížata německá, oženil se po čtvrté s *Annou z Cleve*. Po půl létě, ježto Anna se již králi nelíbila, prohlásil Cranmer manželství jeho s »flanderskou kobyloou« (jak sličné!) za neplatné. Tehdy pronesl Melanchton tato význačná slova: Tyran anglický zavraždil Cronwella a má v úmyslu rozvod s děvčetem z Jülichu.

Velice pravdivě dí se v jedné tragedii: není Bohu milejší oběti, než vražda tyranova. Kéž Bůh vnukne tuto myšlenku některému odhodlanému muži!

Dne 8. srpna 1540 oženil se Jindřich po páté s *Kateřinou Hovardovou*. Záhy však obviňoval ji z lehkomyšlného života před svatbou a aby se jí zbavil, dal ji 12. února 1542 popraviti. Posléze pojal Jindřich ještě šestou manželku sličnou vdovu po lordovi Latimerovi *Kateřinu Parrovu*, která jej přežila, ač již jako kacířka měla býti upálena.¹⁶⁾

Jindřich VIII. „**kat v purpurovém (královském) plášti**“ a »zuřivec-reformátor« zemřel 28. ledna 1547. O posledních jeho okamžicích vypravuje *Floremundus Raemundus*, jehož se i naši pastoři (na př. rannský p. Šádek) dovolávají, následovně: »Jako Bůh potrestal všechny ty, kdož Jindřichovi pomáhali při jeho zlovůli a to samou Jindřichovou rukou, potrestal posléze právě tak krále a na něm ukázati chtěl, jak mocnou jest

---

¹⁶⁾ Pro *kacířství* byli též *upáleni* Anna Askevová, dvorní dáma, Belinian, kněz, Lassels, sluha králův a Adams, králův krejčí. (Sr. Tomíček d. c. 165.)

pravice Boží . . . . Lindřich upadl do nemoci, jež sprovodila ho se světa. To bylo jeho odměnou za tak mnohonásobnou naruživost: »ten, jenž kdys celému světu vyhrožoval záhubou, jenž všechny lidi chtěl povraždit, před nímž veškeré mužstvo Anglie se třásl, byl zničen a přemožen nemocí. Smrt se blížila. Všecka jeho provinění a hříchy mocně a hrozně stavěly se mu před duši. *Počal poznávati, že vezdejší život náš není ničím jiným, než komedií či divadlem a že pranic nezáleží na tom, jak dlouho tato komedie trvá, nýbrž jak dobře a slavně byla sehrána.*

Item viděl a poznával posléze dlouhou řadu uplynulých let, že jsou jako pouhý okamžik a jeden den a proto, že o to přičiňovati se máme, aby takovýto den nám stačil pro život věčný. Stále uvažoval a v mysli přemítal, co v této krátké době svého života způsobil svým poddaným obtíží, bíd a nepříjemností. I počal posléze přemýšleti o *spáse své duše* a odhodlal se, že opět vejde do archy katolické církve a zachrání se z ohromné potopy kacířství. Za tím účelem dal si zavolati několik katolických biskupů a tázal se jich, jak by zase v jednotu katol. církve vejíti mohl? Biskupové nevěděli, co by mu odpovědět měli, ježto nikdo z nich neodvážil se pravdu povědět tomu, který tak byl zlotřilým, že po celé zemi ohromný počet těch popraviti dal, kteří své mínění dle svého přesvědčení mu pověděli. Tento strach uzavřel jim ústa a zabránil povědět pravdu. Jeden z biskupů odpověděl mu, že jeho moudrost

a prozřetelnost všech ostatních (lidí) převyšuje, že **Bohem stanovený primát či nejvyšší moc římské církve opustil** a že v pravdě není nic falešnějšího a mizernějšího nad dvorní služebnictvo jež nebe prodá, aby tak dosáhlo přízně svých pánů. Rovněž vypravuje se, že biskup vintonský v soukromí králi připomenul, aby stavy svolal a jich na radu v tak důležité věci se otázal, tím že nabude nejen veliké slávy, ale i pokoje ve svém svědomí . . . Na toto připomenutí brzy zapomněl (sc. král), když dvorní služebnictvo přišlo a jemu vše zase vymlouvalo, ježto se všichni obávali, že by byli přinuceni vydati církevní statky, jež neprávem drželi.

Dvacet pět dní před svou smrtí dal opět barfuský kostel otevřítí, vyčistiti, mši sv. tu čísti, za farní jej prohlásiti a nazvati jej kostelem Ježíše Krista, jenž byl založen králem Jindřichem VIII. . . . To bylo pouze špatným zadostučiněním za tak mnohé loupeže, jichž dříve se byl dopustil. Než bylo to událostí neočekávanou, ježto jeho vláda po veškeren čas byla tak krutou, tyranskou a barbarskou, že nikoho ani nenapadlo, že by něco podobného státi se mohlo . . . Když tedy právě uvedené nařízení dal a viděl, že čím dále tím je slabším, počal přemýšleti o svém successoru či nástupci, pořídil poslední vůli a nařídil v ní, že trůn nastoupiti má syn zrozený z Jany Sejmourovy a kdyby ten bez potomků zemřel, Marie dcera královny Kateřiny a kdyby i tato bez dítek zemřela, jeho dcera Alžběta na-

rozena z Anny Boleynovy. Pak ustanovil svému synu Eduardovi 16 poručníků, kteří měli jej v katol. náboženství vychovati a kacířství z Anglie vypuditi a vymýtiti. Posléze, když slábnul víc a víc, dal sloužiti mši a *přijímal pod jednou způsobou*. Při přijímání eucharistie chtěl povstati, se vzpružiti a nejsvětější hostii patřičnou poctu vzdáti, ale přítomný jeden kalvinista řekl mu: Kdybych prostřel se na zem, ba pod zem, přece nemohu onoho Pána dostatečně uctíti, jenž mi vše, co mám a čím jsem, udělil. *Když již duši vypustiti měl, požádal vína a řekl tato slova: Ztratil jsem všecko. Pak opakoval si častěji: Ti mniši, ti mniši!* Pak vypustil duši; rozloučil se s tímto světem, když byl dlouho a špatně žil, 39 let, 9 měsíců a 6 dní panoval a neuvěřitelně krvavou truchlohru hrál. Byl mocným, ale velice žen žádostivým a proto rozkoším oddaným panovníkem, jenž z naruživosti opustil církev pro žádnou jinou příčinu, než toliko, že papež nechtěl svoliti ku neoprávněnému odkopnutí ctnostné královny Kateřiny a svoliti ku hanebnému sňatku s nečistou Annou Boleynovou.* (VI. str. 48—51). Tolik uvedený pramen.

Pokud se týče **úsudku o životě a činech** Jindřicha VIII., všickni souhlasí v tom, že málo podobných **stvrů** bylo kdy na světě. *Dr. Řehák* píše: »Jindřich VIII. dobře přál sobě. Na konec nabyl tak děsného objemu, že jen za pomoci jistých přístrojů mohl se z jedné komnaty do druhé pohybovati; posléze nemohl se sám více

ani podepsati. Zemřel mimo jiné také na následky nemoci francouzské (»Wiener medic. Presse 1891). Jakkoliv prvá léta života Jindřichova chvály hodna byla, později klesal pro *smilstvo* své čím dále tím hlouběji do *ukrutnosti*; a pro *pýchu do marnivosti, umíněnosti, rozmarnosti* a jiných mravních *neřestí*.« (»Kde jest reformace?« str. 266) a svrchu uvedený *Floremundus Raemundus*: »Chci opětně vrátiti se ku nešťastnému králi a popatřiti na něho odpočívajícího v hrobě. Nemohu pak lépe jej označiti, než že uvedu jeho *zlomyslnosti, hříchy, nepravosti, ukruťenství a tyranii*; *byl velmi velice poskvrněn k . . . . . a cizoložstvím, lakotou a tyranstvím*. Jeho k . . . . . jest dostatečně a všeobecně známo, jednak jeho neoprávněnými sňatky, jednak spáchanými krvesmilstvími . . . Známa jest jeho lakota okradením tolika kostelů, klášterů, špitálů, svatokrádežemi a církevní krádeží.

. . . Měl vybroušený rozum, ale ztratil jej mnohdykrát ve víně. *Ti, kdož zaopatřovali mu nevěstky, dvorní pokrytci a kacíři* (jež hlavně s Annou Boleynovou ke dvoru se dostali!) *dosáhli od něho všecko*, začkoliv žádali. Při tom byl povrchním při svých pracích a z příčin špatných a ohyzdných zahrnoval špatné a povrchní osoby velikými důstojenstvími. *Jest naprosto nemožno všecky jeho nepravosti a nemravnosti alespoň pouze krátce popsati* a také není radno takovéto věci na světlo vynášeti, ježto spíše zasluhují, aby propadly věčnému zapomenutí.« (53, VI.) *Dr. Kry-*

štáfek dí krátce a významně: »Byl to zuřivec a ukrutník, který s věrou, životem, jméním a právy svých poddaných po libosti a své náruživosti nakládal.« (Všeobecný církevní dějepis III., str. 186). Podobně ostře vyjadřuje se o Jindřichovi angličan Macauley.¹⁷⁾

Angličan Cobbet nazývá Jindřicha »nejnespravedlivějším, nejzatvrzelejším, nejsprostším a nejzuřivějším tyranem, jakého kdy ani křesťanský, ani pohanský svět neviděl. Anglii, již při začátku své vlády našel pokojnou, sjednocenou, oplývající blahobytem a šťastnou, zanechal rozervanou v různé frakce a ve schismatu, její obyvatelstvo plné bídy a nouze.« *Dějepisec Burnet*, který se všemi staršími dějepisci anglickými Jindřicha vychvaluje a jemu lichotí, přece musil vzhledem na

---

¹⁷⁾ Píše: „Král, jehož charakter nejlépe se označí, řekneme-li, byl *zosobněným despotismem*. Necharakterní ministr, loupežná šlechta, patolízalský parlament, to byly nástroje, jimiž Anglie byla osvobozena od papežského jha. V díle, jež Jindřich, vrah svých manželék, začal, bylo pokračováno od Sommerseta, vraha svého bratra a skončeno Alžbětou, vražednicí svého chotě. Vzniknuvši ze zvířecké vášně a živena prospěchářskou politikou, neměla reformace Anglická ani čistých úmyslů, ani základu.“ (Vybrané spisy obsahu dějep. a literárního. Brunšvik 1861, IV., 14.) A sám protestant *Karel August Hase* — abych mluvě o „anglické reformaci“ správný podal názor — dí: „Více servilní než reformatorský parlament odtrhl Anglii od papeže... Protestantismus stal se dnem svého vítězství krvelačným pronásledováním; jedna mše stála krev a život...“ (Církevní dějiny, 10. vyd. 1877, str. 440 a 443. — Čistá to „reformace“!)

Jindřichovy ukrutnosti pronéstí zdrcující soud: »To byly nutné prostředky, aby protestantské náboženství v Anglii se udrželo.« *Ottův slovník* jmenuje Jindřicha »despotou krutým« (XIII. 518) a *Brockhausova* protestantská encyklopedie neostýchá se psáti »byl především neobyčejně ješitným a egoistickým. Nad to choval veliké sebevědomí a hrůznou libovůli, jež provedla, co jeho vlastní rozmar žádal, ať již to bylo ku škodě země či ku jejímu blahu.« (VIII. 990). *Pastor Šebesta* odbývá zásluby »ukrutného« Jindřicha VIII. slovy: »Tělesné a libovolné si počínání Jindřichovo nemůže sloužit reformace.« (str. 314).

Dosti. *Všichni*, jak katolíci, tak protestanté doby novější *souhlasí v tom, že: 1. Jindřich byl nemravně živ; 2. byl ukrutným despotou a 3. Anglii přivedl na pokraj záhuby.* Všecky pokusy o očistění tohoto »reformátora«, jako na př. angličana *Shakespearea*, jenž v dramatech »Jindřich VIII.« chce »ukrutného despotu« postaviti do světla co nejpříznivějšího, rozplynuly se v nivec. Jindřich byl v pravém slova smyslu »stvůrou« a takým zůstane v dějinách navždy.

Myslící a rozumní Angličané musí zarděti se studem a ruměncem, představí-li si **z čeho a za jakých okolností** anglikanismus opustil katol. církve a zakotvil proti všemu v »hrdém Albionu.« Proto nedivu, že celé řady anglických intelligentů se vrací do lůna katol. církve a byl by se zajisté již dávno vrátil celý národ, kdyby, jak dobře roku 1840 poznamenal angličan protestant *Glad-*

stone, nebyl od Říma systematicky odváděn strojenou bázní před papežstvím a mocnou reakcí proti všemu katolickému. Jisto jest, že od vele-památné schůze více profesorů university oxfordské koncem r. 1833 v domě Hugh James *Rosesa*, kdy tak zvaný puseyismus počátek vzal, v Anglii věje stále *příznivější směr katol. církvi*¹⁸⁾ a mnozí úsilovně touží, aby zase navrátili se tam, odkud smilstvem Jindřichovým vypuzeni byli, (aniž by to praotcové byli tušili) t. j. do katol. Církve. Do r. 1878 čítalo se mimo sta a sta členů šlechty, jež katolictví přijali i *300 anglikánských biskupů, prelátů a vynikajících duchovních*, kdož se byli vrátili do lůna katol. Církve. Posud sice dobrá polovina anglického národa řídí se heslem: „no popery“ (nechceme papežství) ale proud tento slábne každým rokem a musí slábnouti, uvážíme-li i ochotu a lásku nynějšího *sv. Otce Lva XIII.* k národu anglickému a jeho touhu po jednotě jeho s Římem vyslovenou slovy: „Kéž by mi přece bylo dopřáno, spatřiti růžové jitro onoho krásného dne, až národ anglický vrátí se do lůna katol. církve. Pak zapěl bych nadšeně: Nunc

---

¹⁸⁾ Zemřelá královna *Viktorie* byla velice nakloněnou katol. církvi. Toliko ústava státní, která *násilnicky* žádá, aby panovník byl „anglikánem,“ zabránila jí, aby nestala se katoličkou. Panující král *Eduard VII.* ze své moci vyškrtl z přísežní formule, při korunovaci královské užívané, slova urážející katolíky v učení o mši sv. Duchovenstvo samo i lid, alespoň část jich, tak zvaní *ritualisté*, smýšlí *příznivě pro katolíky*. (Sr. pojednání „Anglický ritualismus“ v „Obraně“ r. 1901 a 1902.)

dimittis (•Nyní propouštíš Pane služebníka svého v pokoji.« Chvalozpěv Simeonův).«

Jindřichovi VIII., jak podotknouti třeba, aby obraz byl úplný, **nešlo o víru¹⁹⁾ ale o ukončení své vlnosti**. Podotýká v tom směru Tomíšek: »Papežova moc v Angličanech byla na vždy zničena, panovník Anglický zůstal ale věren katolické víře; od něho docílený výsledek byla jen neodvislost od Říma, samostatnost anglické církve; změna v náboženství čili reformací, přišla jinými cestami« (d. c. str. 159). Podobně píše i protestant Hase²⁰⁾. **Velikou vinu na osudě krá-**

---

¹⁹⁾ O tom svědčí mimo jiné to, že král r. 1539 za zákon říšský dal prohlásiti *6 článků víry*: 1. že ve večeri Páně pravé tělo Kristovo pod způsobou chleba a vína skutečně přítomno jest, aniž by tu dále podstata chleba a vína byla; 2. že přijímání pod obojí způsobou k spasení není nutno; 3. že po zákonu Božím kněží ženiti se nesmějí; 4. že sliby čistoty zachovávatí jest; 5. že mše za zemřelé podržeti jest a 6. že soukromá zpověď jest nutna. Protestanté, jako superintendent *Bedřich Mykonius*, který r. 1538 schválně na žádost Cranmerovu do Anglie přišel, aby krále o protestantství přesvědčil, marně usilovali krále získati pro svou nauku. Sám *protestant Šebesta* toho doznává: »Jindřich chtěl zůstati v učení a v obřadech i na dále římským (katolíkem), jen že chtěl sám místo papeže v církvi poroučeti« a dodává jaksí radostně: »To dobré však měla tělesná horlivost (Ejhle, »úcel posvěcuje prostředky!«) Jindřichova do sebe, že moc papežova v Anglii navždy již byla zlomena . . . a reformací cesta otevřena.« (d. c. 314.)

²⁰⁾ »*Pouze z omrzlosti*, že zamítnut byl s žádostí o rozvod s manželkou *Kateřinou*, vypověděl r. 1534 Jindřich VIII. formálně poslušnost církvi a prohlásil se sám za nejvyšší hlavu anglikánské církve.«

lově má *Cranmer*. *Cranmer* to byl, který *první* pojal myšlénku o *sloučení důstojnosti královské s důstojností nejvyšší hlavy církve* tak, že nebýti *Cranmera*, snad *Jindřich přece* by byl hleděl po dobrém, ve shodě s papežem, urovnati si záležitosti své.

Cranmer soudil: »Křesťanský panovník jest Bohem a z vůle Boží ustanoven. Proto, jakožto jeho správce má moc nejen ve věcech světských a občanských, ale i náboženských. Ku správě obou záležitostí potřebuje služebníků, kteří jsou mu podrobeni. Služebníky ve věcech občanských: kancléř, ministři, radové, soudci atd., ve věcech církevních: biskupové a kněží vůbec. Jako hlava státu ustanovuje úředníky světské, tak má, může a smí ustanovovati i úředníky církevní. Že soud tento je zcela **falešný**, jest samozřejmo, ježto z kněží stávají se dle těchto zásad pouzí nástrojové státu proti vůli Kristově, který apoštoly svobodně vyvolil si beze vší účasti jakýchkoli lidí, tím méně světských panovníků, je vysvětlil, sv. Petra za hlavu jim dal atd. Králi zásady *Cranmerovy* se velice hodily, jednak, aby se církevními statky obohatil, jednak svým náruživostem vyhověl; proto chopil se jich a zahubil nejen sebe, ale sta, tisíce, ba miliony jiných! Žena, falešné zásady a lakota se smilstvím byly po většině příčinou všech kacířství.

Anglikánská církev, vlastně anglická reformace měla ze všech »reformací« nejšpinavější počátek. Byla roznícena hříšnými náruživostmi, ne-

mravnostmi, sobectvím a živena krveprolitím, pronásledováním, tyranstvím. Král Jindřich, v jehož životě možno znamenati písmenami nesmazatelnými uskutečněnou pravdu: »Jaký život, taková smrt,« byl jejím původcem a otcem. Ne nadarmo říkávali starší: »Ve víře nekatolické se lehce žije, ale těžce umírá.« Při seznání činů a života Jindřichova mimoděk vtírají se v duši slova Kristova: »Což platno člověku kdyby i celý svět získal, ale na duši škodu trpěl« a slova knihy Kazatel (11, 3): »Padne-li strom na poledne anebo na půlnoc, na kteréžkoli místo padne, tam bude« . . . »Cokoliv činíš, dobře čiň a prohlédej vždy na konec . . .«

„Česká Žena“ přinesla dva pozoruhodné články, týkající se zpronevření v záložně svato-Václavské, které tuto v plném znění podáváme:

Zpronevření v záložně svato-Václavské a sociálně demokratický tisk.

Již dávno nebylo v Praze mezi lidem takové pohnutí, jako právě v těchto dnech. Jako výbuch sopky vše ničící a pohrobující, tak působila v Praze děsná zvěst o milionovém zpronevření ve Svatováclavské záložně. »Jest to možné?«

tázal se známý známého na setkání — — —
»ten ústav, v jehož čele jest po celou řadu let
kněz — — ten ústav, platící za přesně katolický
— — ten ústav aby byl označen znamením
hanby a zpronevěry?« — Bohužel — zvěst se
potvrdila. — Nastaly výslechy — zatýkání —
vlny rozčilení a bouře rozlévaly se široko daleko
do Čech — ba i za hranice české. Potají — již
nějaký čas se našeptávalo, že to nějak v svato-
Václavské záložně špatně dopadá — že jsou tam
nepořádky — ale tu vždy v čas někdo ty šepty
zakřikl: vše v pořádku! Kdo by jen cekl —
ten to odpykál Výbuch — děsný výbuch dareb-
ného hospodářství nastal přece — a nastati musil.
Každé darebáctví dříve či později se ukáže, byť
se i sebe krásněji hledělo zakrýváti. Tot jest
kletba zlého činu, že zlo opět jen plodí zlo. Ne-
omýváme darebáctví, jehož se dopustili činitelé
ve Svatováclavské záložně. Necht odpykají si za
svůj čin, svou lehkomyšlnost, svou zpronevěru.
Zákon jest stejný pro všechny přestupníky. Necht
jest potrestán, kdo zprotiví se zákonu lehkomyšl-
ným činem v táboře katolickém zrovna tak, jako
ten, kdo jest v táboře nevěrecké sociální demo-
kracie. Nevymlouváme nikoho. Odsouditi však
musíme rozhodně onen způsob psaní a líčení
událostí v tomto peněžním ústavě, jako to činí
listy sociálně demokratické. Nemine dne, aby ne-
plnily sloupce sensačními poplašnými zprávami.
»Klerikální panama« líčí se jako událost, na níž
celá katolická strana má podílu. Nejhorší jména

a potupy se vynalézají, jen aby ta »panama« hluboce rozvřela vášně nejširších vrstev lidu. — Vkladatelům i podílníkům nahánějí se strachy, jakoby vše již bylo ztraceno — jakoby naděje na klidné uspořádání věcí ohroženého ústavu docela minula. Vše to má svůj účel, svůj cíl. V kalných vodách se to nejlépe loví — — — a v těch kalných vodách vášně lidské chce si zaloviti sociální demokracie pro své účely, své cíle. Bylo nám kýmsi řečeno, že advokáti mají jakýsi turnus. — (řadu), dle kterého připadá na toho či onoho vedení konkursu padlého ústavu. Nedovedeme říci, je-li tomu tak. Ale to jsme slyšeli, že právě teď jsou na řadě dva »našinci« — — — z které příčiny prý »Právo lidu« hnalo tak nestydatě na uvalení konkursu na Svatováclavskou záložnu, nedbajíc, že právě tímto uvalením konkursu by přišlo na mizinu celé množství dělného lidu. Ach ti dobří přítelíčkové lidu! Ti šlechtníci! Však je známe. Ve schůzích tak nestranně zastávají se pravdy! Popřávají volnosti slova našim křesť. sociálům! Hanlivé slovo nepřejde přes jejich rty! Samá vzdělanost! Samá věda! Samá mravnost! Ano — ano — to jsou oni — toť jejich zásady! Odmítáme ty urážky, které sociálně-demokratický tisk kydá na naše katolické zásady — odmítáme s rozhořčením onu nelidskou frivolnost, s kterou hanebný čin jednotlivce přenášejí na celou stranu. Naše zásady jsou svaté — krásné — božské — kdyby všichni lidé dle zásad křesťanství se řídili — kdyby desatero Božích přikázání přesně za-

chovávali — — nebylo by na světě těch nesrovnalostí, jakých dnes vidíme. My nikdy jsme ne tvrdili, že katolický křesťan nemůže hřešiti, nemůže darebnosti páchat — — nemůže se Bohu zpronevěřiti. — — Může. Ale tím zásady křesťanské nepřestávají býti svatými — krásnými — božskými; — přestal býti toliko člověk dobrým a sice proto, poněvadž se dle těchto zásad neřídil.

Ty, matko česká, kdybys v těchto dnech byla viděla svého syna kněze, jenž zasvětil se službě Boží — — — jak ohněm bohapustých urážek často projíti musil, zaplakala bys nad ním. Provinil se? Neprovinil. Přestal býti řádným knězem? Nepřestal. Zapřel svou rodnou zem, svůj český jazyk? Nezapřel. A přece od poštvanců naň pokřikováno — — »zloděj« — »Drozd« atd.

Přenecháme úkol štváčů těm, kteří jen ze štvání žijí a tyjí. — — My, katolíci, doufáme v Boha, že vlny bouře, způsobené nehodnými lidmi — se zase utiší.

Neochabujme — nemalomyslněme — při zásadách svých stůjme nezvratně. Případ v záložně Svatováclavské budiž odstrašujícím příkladem všem, kteří pojmajíce úkol svůj lehkomyslně, nekonají svou svatou povinnost. §

Odmítáme!

První číslo nového — pátého — ročníku »České Ženy« chystá se na cestu do světa ve dnech, ve kterých hluboká bolest skličuje srdce

každé upřímné, katolicky smýšlející dcery národa našeho.

Můj Bože! — s němým úžasem hleděly jsme z počátku na ty zprávy o defraudacích ve svato-Václavské záložně, na zprávy o osobách při nich súčasněných — a doufaly jsme, že snad je to omyl, že snad nejbližší nová zpráva vyvrátí, co tak bolestně nás rozrušilo, musily jsme však uvěřiti, musily jsme zalkati. To není pouhé slovo — to není planá fráze — to je pravda: *zalkaly jsme!*

Viděla jsem slzy bolesti v očích duší spřízněných pro pohoršení, které lidu dáno bylo.

Viděla jsem slzy bolesti pro zneužívání a přenášení zločinu osobního na účet celého stavu kněžského, ba i na *účet svaté víry naší*. A co tyto řádky píší, je mi samé brániti se slzám, je mi smutno, nevýslovně smutno. Ale ne proto chopila jsem se péra, abych vás, sesterské duše, přemilé čtenářky *«České Ženy»* roztesknila, nýbrž proto, abychom si od srdce k srdci řekly, jak se zachováme vůči těm, kteří z pohoršení daného se strany kněze příčinu bérou k zeslabení naší víry a k výsměchu Církve katolické.

Mějme pro ně v srdci i na jazyku vždy pohotově kratičkou, ale důraznou odpověď: *Odmítáme!*

Řeknou-li nám *«takovým kněžím»* věříte! — odpovíme: víra naše není původu lidského, *původcem jejím jest Sám božský Mistr náš Ježíš Kristus* — a pokud kněz osobně třebaš nehodný — za to on si zodpoví — Jeho učení nám před-

vádí, potud mu věříme. V tom právě je vznešenost víry naší, že není a nemůže býti závislou na lidech, není a nemůže býti podmíněna hodností anebo nehodností toho neb onoho, těch neb oněch kněží, *ona je a zůstane původu božského!*

Řeknou-li nám: »*Takoví kněží sami nevěří, čemu učí*« — odpovězme: pak jsou nanejvýš k politování, to však není pro nás nižádnou příčinou, abychom také my se klenotu své víry vzdaly. *Víme, v koho jsme uvěřily! Kristus dnes i zítra i na věky!*

Řeknou-li: »*Takovým kněžím se zpovídáte*« — odpovězme: nejsou, chvála Bohu! všichni takovými, máme také hodné, horlivé, nadšené kněze; ale i kdybyckom se zpovídaly nehodnému knězi, pak víme, že i nehodní lékaři předpisují uzdravující léky.

Řeknou-li: »*Kamenem byste měly hoditi po takovém knězi!*« — odpovězme: nehodíme! Kristus nehodil kamenem ani po Jidáši! — *Jak dobrý byl Kristus, jak předzíravý v péči o nás!* Kolikráte jsem si jako dítě myslila: proč jen ztrpěl Jidáše mezi dvanácti. — Nyní vím, proč ho ztrpěl — chtěl a chce zajisté, aby ani víra naše neklesala, setkáme-li se i my mezi vyvolenými s Jidášem.

A proto odmítáme, odmítáme, odmítáme každý pokus, každou snahu, která čelí a čeliti bude k zeslabení naší víry!

A ještě slovíčko. Ženám křesťanským, katolickým, dostalo se krásného, čestného jména: *zbožné pohlaví*. — Jsem přesvědčena, že každá

našich milých čtenářek se umí opravdu vroucně a zbožně modliti. Ale nutí mě to vyslovit prosbu, abychom při modlitbách svých byly *ještě vroucnějšími*, abychom při nich, abych tak řekla, *rozšířily srdce svá*. Modlíme se zajisté denně nejen za sebe a své potřeby, ale též za potřeby rodičů, sourozenců, za zájmy našich milých. Než na tom není dosti.

Modleme se častěji — denně — také za ochranu Boží pro národ, k němuž patříme, s nímž žijeme a modleme se též častěji, denně, za utvrzení a rozkvět Církvě, jejímiž dětmi jsme, a z jejíhož života jediné prýští život, pravý život jak jednotlivcům, tak národům. A modleme se za naší doby také zvláště co nejvroucněji a nejčastěji na ten smysl, aby Pastýř pastýřů vzbudil Církvě své horlivé, nadšené, svaté kněze.

Vratme se však nyní ještě jednou k našemu : *Admítáme!*

Vzrušily-li nás bolestně zprávy o tom, co ve svatováclavské záložně po léta se dělo, tož zase musíme říci, že také hlubokou svatou radostí naplnily a naplnují nás projevy českých našich kněží, kteří botovi jsou vše obětovati, jen aby nikdo z lidu nepřišel ani o halěr a příčinu si nebral pro hmotnou ztrátu na svatou víru zanevřítí. Kdo četl ty vroucí láskou k lidu a nadšenou láskou k náboženství dýšící projevy jejich v různých denních a zejména v »Katol. Listech,« byl zajisté hluboce lojat v srdci svém a pomyslně si : Díky Bohu, že máme takové kněze!

A proto také vzhledem k tomu, když uslyšíme, že vina jednoho, politování hodného zbloudilého kněze vrhá se na celý stav, rceme určitě a odhodlaně: *odmítáme!* — Máme zajisté všechnu příčinu vážit si kněží, kteří při těžké pohromě té ve Svatováclavské záložně dovedli projevit se tak, jak se projevili.

Ne potupa — ale úcta a vděk jim budiž za to ode všeho katolického lidu našeho.

•**Klerikální panama.**• Pod tímto záhlavím přináší každý den »Právo Lidu« sáhodlouhé články, z nichž zeje jedovatá radost, o milionovém zpronevěření ve Svatováclavské záložně. Darebáctví, jehož se dopustilo několik osob, přenáší »Právo lidu« na jeden celý stav — totiž na stav kněžský — a na celou stranu — totiž na stranu klerikální (t. j. katolickou), tak jakoby stav kněžský a strana katolická venkoncem se zásadami krádeže, podvodu a zpronevěry soubhlasili, je šířili a v život uváděli. Jako hyeny vrhají se sociálně-demokratické listy na nevinné kněze, aby je pošpinily a u lidu připravily o veškeru vážnost. Hnusí se věru čísti stálé nadávky nejhoršího druhu, nízké hospodské vtipy, jakých slýcháme u těch, kteří ztratili stud a čest a nemají nic jiného na práci, leč kalem špíny kolem sebe házet. Ta *panama*, kterou »Právo lidu« šíří mezi lidem, jest neméně hanebná — jako ta *panama* ve Svatováclavské záložně. Jako fariseové dušují se pořáde sociální demokraté, že prý to s lidem dobře myslí, zatím

ale otravují ponenáhlu celý pospolitý život — svým štváním a drážděním vášní.

»Právo lidu« šíří panamu » sice panamu bohaprázdnou.

Jako zpustlý člověk, jenž nemá, co by ztratil, když byl promrhal vše — tak tropí si smích tento nevěrecký list z Boha vůbec a z řádu křesťanského zvlášt. Jeden zástupce »Práva lidu« na veřejné schůzi jako na posměch pozdravuje shromáždění jménem nám křesťanům nejdražším — a shromáždění se tomuto vtipu (!!!) směje. A taková urážka náboženství státem uznaného — bez pokárání se trpí!

»Právo lidu« (z 11. září) napsalo: »Kradlo se ve jménu otce i syna i ducha svatého« — to jest rouhání — »pán Bůh prý defraudantům požehnával« »dostanou prý se v klerikálním nebi mezi ty nejprvnější svaté«. — Z Prozřetelnosti Boží tropí si »Právo lidu« posměch: »Akce na záchranu Svatováclavské záložny jest prý ranou pěstí do logiky klerikální. Děje-li se všechno řízením božím, nespadne-li nikomu bez vůle Boží ani vlas s hlavy, pak prý jest i ohavnost spuštění, jež dolehla na Svatováclavskou záložnu důsledkem nevyzpytatelných cest Páně. A kdo prý se proti tomu staví ten prý se vzpírá vůli Boží!«

Tak a podobně nešťítí se psáti »Právo lidu« o nejsvětějších věcech — tak kalem svého bezbožectví, slinou svého nevěreckého cynismu šíří panamu nevěreckou.

Však »Právo lidu« šíří také panamu utr-

hačnou. Tomuto »vědeckému« a »osvětovému listu není klerus nic jiného leč »zlodějskou bandou klerikální« — »každý klerikál (t. j. katolík) žije prý jen přetvářkou a lží (!!!), třeba každý nekradl —«

Proti vyššmu kléru se štve, »že prý se vyvlekl ze všeho« — »*Právo lidu*« by rádo vidělo úplnou pohromu záložny — nejraději aby byl uvalen na záložnu konkurs. A kdo by byl konkursem nejcitelněji zasáhnut? Právě jen ten dělník a drobný řemeslník. Proč? Protože byl nucen se vypůjčit, následkem půjčky stal se členem — a následkem členství ručí celým svým jměním. O tyto členy jde.

»*Právo lidu*« zastává nemravné — pohoršlivé dopisnice — a zlobí se, že byly zabaveny.

Důsledky tohoto zakročení se včera jižjevily — to píše pokrytecky rozhořčeně. — Kde jaká pohlednice anebo obrázek s veršem vztahující se ku veliké krádeži ve Svatováclavské záložně, byl skonfiskován. Když karikují klerikální listy někoho — kdo je třeba nejpoctivějším člověkem — protože je jejich nepřitelem, pak je to úplně v pořádku. Karikuje-li někdo klerikální zloděje, pak je to zločin. Tedy ne zlodějství je pohoršením, ale jeho pranýřování a proto se musí trestat. Věc zasluhuje, aby o ní bylo promluveno v parlamentě.

I v této věci se tedy u nás již ohlašuje nový kurs. Je to tak dobře, aspoň se přesvědčí ti lik-

naví, že nebezpečí tuhé reakce již nastalo a že třeba se proti ní bránit.

Proti katolíkům se štve, že prý nejsme u nás již daleko od doby, kdy každý čin klerikála byl svatým a lidé věšení a vláčení na hranice, kteří proti nim reptali. Půjde-li to takhle v Čechách dále, můžeme se zde dožít ještě velice rozto- milých věcí.

Balamutšc lid, píše *»Právo lidu«*: »To, co zůstalo na našich klerikálech křesťanského není nic jiného, než jen zevní nátěr, jímž odůvodňují svoje násilnické vystupování, o nějaké vnitřní podstatě zásad křesťanských není u nich dávno již ani řeči. Moc chtějí mít, aby své peníze mohli co nejpohodlněji trávit, a dokud tu mají, je jim všechno lhostejné. Bude-li jim skutečně jednou zle, pak je ještě vždycky dost času, aby mohli obrátit a činit pokání.

Stoupenci *»Práva lidu«* lhou, až se práší. Řeč P. Dlouhého-Pokorného překroutili, že se musil dvakrát proto ozvat. Píšeť: »Lituji, že musím opět obtěžovati. V »Zaslánu« v tomto listě i v »Národní Politice« ze dne 23. října jsem upozornil, že ukáži v »Lid. Listech« č. 7, jakými zbraněmi bojuje sociální demokracie. Dokázal jsem v listě tom, že *»Právo lidu«* a p. Roušar vývody mé drzým způsobem překroutili. Místo aby *»Právo lidu«* drzé své překrouceniny mých vývodů dle »Lidových Listů« opravilo, posmívá se mi v č. 294 a 295 a uráží. A p. Roušar věnuje mi v č. 295 »Zasláno«, v němž tvrdí, že výroků mých ne-

překroutil, což může prý svědky prokázati, že se obmezuje pouze na »Zasláno«, aby mně prý na existenci neuškodil, a opravuje pouze to, že jsem deputaci k panu proboštovi Karlachovi uvedl. Já pak prohlašuji, že při svých tvrzeních v »Lid. Listech« č. 7. trvám, pravdivost jich svědky prokázati každé chvíle jsem ochoten. »Právu lidu« a p. Roušarovi vyslovuji politování a opovržení, že tak nepoctivých zbraní proti »klerikálům« užívati se neštítí. Cítí-li se uraženými, necht' učiní patřičné kroky bez ohledu na mou existenci a pak se ukáže, kdo výroky překrucoval a kdo ne. Vzhledem k tomuto úkazu, jakož i k onomu, proti němuž jsem podal »Zasláno« v čísle nedělním, nelze se diviti, pakli se člověku činnost politicko-sociální zhnusí. Maratovské štvání českého lidu neštítící se zbraní tak bídáckých ponese jednou hrozné ovoce. Bohužel, že consules jsou málo ostražití. V Praze, 27. října 1902.
Emil Dlouhý-Pokorný, kaplan.

»Právo lidu« nijak není oprávněno psáti o panamě klerikální — ono má panamu svou — panamu stálou — —

Bohužel k panamě »Práva lidu« se mlčky přihlíží — ale to ovoce!

Ročník XII.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo
dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů
v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

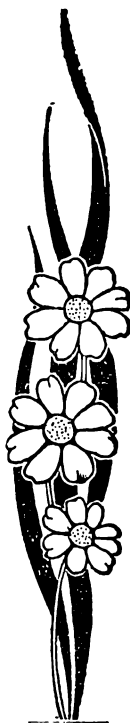

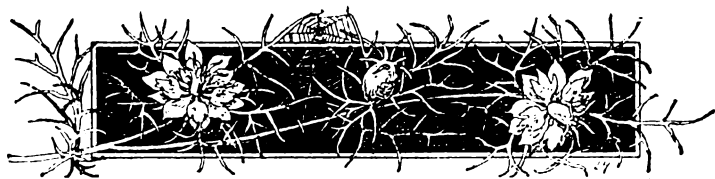
Fialky austrálské.

Napsal
František Vaněček.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1902.

Majetek staré Budilové byla putná s kvasnicemi, které roznášela po celém okresu denně a přinášela zpět své živobyty. Kromě tohoto majetku měla ještě poklad ovšem v dáli. Byl to její jediný syn a možno dodati: byla vdova. Budilův Václav dal se k námořnictvu. Byl snaživý hoch, jenž toužil poznati svět a viděl, že nejspíše při námořnictvu bude moci splniti své přání a i matce něčím přispěti. Václava odvedli do Poly, kdež mu oblékli šaty plavčíkovy, ale Václav zůstával vždy tím Václavem, jenž sníval rád o budoucím svém životě a o matce, na níž rád vzpomínal. Snažil se, aby záhy pokročil a mohl ze svých uhoštěných krejcarů brzo poslati první splátku synovské lásky. Jediné požitko se vzdálenou matkou byla pošta, která jednou za měsíc přinášivala zprávu o zdraví a stavu Václavově. Bývaly to radostné okamžiky pro matku, když brávala list Václavův a shledávala, že jest stejně dobrým jako býval, když odcházel z domova před svým

svátkem. První dopis líčil matce město, v němž se cvičil: Polu, válečný přístav rakouský.

V Pulji, dne 20. října 1890.

Drahá maminko!

Do Pulji jsem se šťastně dostal; stýskalo se mi sice, ale co jest platné stýskání, když nám k ničemu nepomůže. Jsem spokojen zde, učím se, plním rozkaz a nemám žádné nepříjemnosti, naopak můj učitel mne má rád a slíbil mi, že mě dobře doporučí, když vytrvám. Nemám jiné starosti, než kterou jsem na sebe vzal dobrovolně, a proto užívám času dobře; učím se též taliansky, což jest zde nutno, jde mi to dost dobře. Jest zde dosti lidí, kteří jsou rození Vlachové a v hovoru s nimi to jde jako hračka. — Maminko, nekouřím. Z toho budete míti radost a překvapím Vás radostně, co možná nejdříve. Pozdravuji své známé

Váš

Václav.

Budilová chodila se svou nůší na zádech a se svým Václavem v myšlénkách a jazyk její často začal hovořiti o jejím Václavovi. V polovici listopadu psal jí, jak ztrávil slavnost Všechny svatých a dušiček.

V Pulji, dne 15. listopadu 1890.

Drahá maminko!

Na všechny svaté jsme byli znovu u přísahy, pak nám bylo dovoleno poprvé projíti si okolí města. Šel jsem se podívat do starého římského

divadla. Maminko, v tom se již nehraje, ale hrávalo za starých dob, když zde za dob císařů římských sídlili přední mužové. Teď nestojí z toho divadla než zeď vejčitá 134 metrů dlouhá; divadlo jest 107 metrů široké a má zbytky 4 věží. Lavice jsou vylámány; vešlo prý se do divadla 20 - 25 tisíc diváků, kteří se chtěli pobaviti diváním se na zápas zvířat, které byly vpuštěny do areny. Ale také se zde odbývaly zápasy gladiatorské, to jest člověk s člověkem zápasil na smrt a k tomu divadlu tleskalo tisíce rukou. Zde také předhození byli mnozí křesťané šelmám a prolili zde svou krev za Ježíše Krista. Tenkrát byla Pola největším městem v této krajině. Já jsem se pomodlil zde v duchu za všechny, kteří zde život dokonali. Takovéto divadlo jest prý zachováno v Římě a Veroně. U zdejšího divadla jsou ještě věže, kde bývaly pumpy, jimiž se voda do divadla hnala, když se měly představovat zápasy na moři.

V den dušiček odpoledne měl jsem také východ. Šel jsem na zdejší hřbitov námořníků, kde odpočívají chovanci zdejší z různých končin Rakousko. Také Čechy jsem zde našel pochované, ale nikoho od B. Umřeli všichni v mladém věku a dokončili život svůj dříve než se nadáli. Nad jedním hrobem četl jsem nápis:

›Zde přístav světa! Zde tíží každé nudy
duch v Bohu putující rád se sebe strásá,
věk nový, věčný roste z této půdy,
bez konce duše v Bohu žije, jásá.

Zde zbraň, jež posud tíží tvoje údy,
zde ji složíš, zde ti kyne krása,
zde zavěsíš ji v jasanovém stínu,
zde, reku lásky, budeš spáti v země klínu «

Několikrát jsem četl ten nápis nad hrobem mladého důstojníka a přemýšlel jsem, že také mně třeba ustelou zde hrob. Klekl jsem a pomodlil jsem se za otce, jež jsem nemohl navštívit na hřbitově. Jest to krásné v den dušiček u nás katolíků, každý vzpomínáme na své a mnozí vzpomínají na ty, na něž nikdo nevzpomíná, já jsem si vzpomněl též na svůj hrob i na Vás. Jsem zdrav a často vzpomínám na Vás, jak také jistě Vy činíte.

Váš upřímný

Václav.

Stará Budilka vložila do své nůše zboží a za prsa vložila Václavovo psaní, které předčítala. Nejednu slzu vylákalo na tvář posluchače. »Ten to umí složit,« pravili; stará Budilka složila znova list do obálky a vložila do zašňadří. Byl jí list zvláště milým, že viděla v něm starého dobrého Václava. Radost matky dostoupila vrchole, když na Štědrý den dostala poštovní poukázku s 5 zlatými a s poznámkou na ústřížku: »Maminko, zde Vám posílám na stromeček. Ušetřil jsem to na tabáku a doutnících, více jsem neuspořil. Až budu mítí více, rád Vám pošlu. Děkuji Vám za

všechno dobré, co jste mně prokázala. Váš Václav «

•To máte radost, Budilko, s vaším Václavem. Tobo by měli dát za vzor všem synům.« Budilka byla známa po celém okolí i se svým synem. Když narukovali nováčkové na vojnu, slýchali jméno jeho jako příkladného vojáka.

Václav se na vojně skutečně nezkažil. Netrvalo to dlouho a psal o svém povýšení a též zvýšení platu. Byl vypraven s loďstvem na objíždku po moři Středozezemním, odkud posílal vždy kratičkou zprávu a popis, když přistáli na některém pobřeží. Z dopisů bylo znáti, že si nejen všímá kraje, kolem něhož jedou, ale že zná dosti podrobně i děje jednotlivých měst, že volný čas užívá pilně k svému vzdělání. Při objíždkách kolem Středozezemního moře osvědčil se Václav velice jako spolehlivý voják a jako muž značně sečtělý, který se snaží zdokonalovati. Byl proto vybrán od velitelství do čety námořnického mužstva, které mělo s lodí rakouskou konati cestu kolem světa. Brzy obdržela matka přípis:

V Pulji, 15. července 1895.

Drahá maminko!

Musím Vám oznámiti radostnou zprávu, že jsem vráđen do mužstva na lodi »Tegethof«, která bude konati cestu kolem světa. Vyjedeme na východní stranu kolem Svaté Země a pojedeme kolem Indie k Australii a vrátíme se kolem Ameriky zpět do Evropy. Můj plat bude

značně zvýšen a budu Vám moci posílati více než jsem Vám posílával. Budu hodně šetřiti, abych Vám co nejvíce pomáhal. Doufám, že až se vrátím po několika letech ještě, že dostanu místo bezpečné a potom si Vás, moje milá maminko, vezmu k sobě. Za 14 dní vypluje loď, do té doby jsem v Pulji. Pište mi ještě sem, co jest nového a pošlete mi požehnání. Já Vám pak budu psát dle možnosti často, ale Vy mi nebudete moci psáti, leda až po roce až se zase vrátím do našich krajů. Nemám z cesty žádný strach, ano toužil jsem po ní. Nemám strach, protože jest Bůh vždy se mnou a Vaše modlitba také. Toužil jsem po tom, protože se podobná příležitost nenaskytne hned. Nasbírám si mnoho užitečných vědomostí bez velikého nákladu. Tedy s Bohem, moje milá maminko, pozdravujte mé známé a řekněte jim, kam jedu. Pište brzo a pošlete mi své požehnání.

Váš oddaný

Václav.

Matce nebylo volno, když přečetla list. Moře nemá trámy, v cizině není domov a rok není den ani týden. Však lidé jsou všude a církev katolická proto se katolickou nazývá, že slovo Boží ve všech částech světa se hlásá a budou proto všude křesťané. Bez vůle Boží ani vlas s naší hlavy nepadá, což tedy můj dobrý Václav. Upokojila se a druhého dne napsala psaní na rozloučenou a připojila své požehnání: •Bůh Ti odplat, můj dobrý Václave, všechno dobré, které jsi mi

prokázal. Mně jest tak, jakoby jsi se neměl už více vrátit z cesty, ale to pochází asi ze zármutku. Já na Tebe — milý Václave — budu při každé mši sv. vzpomínati. Žehnám Tě svatým křížem ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Vykonej si svatou zpověď než nastoupíš tu cestu kolem světa. Tvá — Tebe milující matka. •

Po okresním B. městě byly toho dne dvě místní noviny, že Václav Budilův nastoupí cestu kolem světa na rakouské lodi válečné a druhá byla poněkud více vzrušující. Po městě chodily dvě sestry sbírat na svůj mateřinec, který chtěly rozšířiti. Byly vlídně na mnohých místech přijaty a obdržely dle poměrů. Na jednom však místě, kde by mohly dostati bez obtíží značnější almužnu, dostaly neočekávané přijetí. Když u starého zámožného a bezdětného pensisty přednesly avou prosbu, jakoby nepřičetný byl, odbyl je zhurta: •Když nemáte peněz nestavte, až budete míti, potom stavte, neobtěžujte žebrotou, co z toho má naše město jestli rozšíříte si svůj řád a dům, anebo nerozšíříte. Kdo ví, máte-li své listiny v pořádku. • Za podobné řeči vyprovodil je potupně před dům, kdež se jim směšně poroučel. Večer ke všemu ještě vyprávěl své hrdinství v hospodě, jak vyprovodil žebračky v jeptišském šatě. Mínění bylo o tom rozdvojené. Jedni mysli, že nemusil ničeho dáti, ale že nemusil také dávatí sprostáckou hubu. Těch byla většina. Jiní pravili, že dobře učinil tak, beztoho jest to jen

na posilu klerikalismu. Máme sbírek doma dost, nač mají naše peníze jíti mimo město? Jen jeden z hostů měl rozhled větší než hospodská světnice a pravil, že jest třeba podporovati všude podobné podniky, protože jsou všem prospěšné a nikdo nemůže říci, že jich nebude potřebovati. I když my jich nepotřebujeme a třeba ani budoucně potřebovati nebudeme, jsme povinni přispěti dle sil a dle příkladu milosrdného samaritána.«

»A tady vidíte, že nadarmo nezpívá roráte v advent na kruchtě,« znělo se strany protivné.

»Kdo chce dělat dobře ať dělá za své a nechodí žebrotou obtěžovat jiné« dotvrzoval jiný osvícenec, který právě dopil šestou plzeňskou a protože začal živý hovor dal si nalíti sedmou podle svého hospodského hesla :

»dožij, dopij, život jest tak krátký
odejdeš-li, nepříjdeš víc zpátky.«

Starý choralista dopil též a odcházel se slovy :
»Dle vašich zásad bychom se stali brzy stádem šelem, které se navzájem pojídají a které nejsou schopny milosrdného skutku. Já myslím, že dám-li příspěvek, jest to jedna zásluha, jestli zde se vykoná nebo 1000 mil. odtud. Jsou skutky milosrdné, které se ani penězi zaplatiti nemohou a že každý může se těšit, když svou almužnou béře podíl na díle záslužném. Dobrou noc pánové.« Skočil se hovor a dvě místní události zapadly v zapomenutí na dobro.

Za čtvrt roku do hostince přinesl jeden z denních hostů dopis syna staré Budilky, který píše v něm o stavu malomocných na ostrově Molokai, kam loď směla přistáti, poněvadž mnozí si přáli viděti osadu malomocných. Václav Budilů vylíčil osadu i osudy malomocných obšírně a pln chvály byl o obětivosti sester, které tam život svůj za převelikého sebezapření tráví.

Starý pensista vycítil osten, proč byl list Václavův přinesen do hostince a odlehčil si: »Pro mě za mě, ať si to dělají. Já to nepotřebuju a také na takové věci nic nedám. Košile je bližší nežli kabát. Nalejte.«

V březnu dostala Budilka zase psaní, ale tentokráte bylo psáno velmi třaslavou rukou. Václav oznamoval, že se cítí nevolným, že se blíží ku břehům australským a že tam zůstane v Sydney v nemocnici, dokud by se mu neulevilo. To byla rána pro starou Budilku velmi těžká. Drahý její poklad plul po moři a nyní stonal v městě, o němž neslyšela celý svůj život a kdyby slyšela, nemohla by do Sydneye jeti, aby synu svému posluhovala a měkkou mateřskou dlaní urovnala mu lože, utřela pot a s nim se pomodlila. Není divu, že chodila jako pomatena. Vzala psaní a běžela na sousední faru pro potěchu a radu. »Co mám dělat?« ptala se faráře.

»Trpět a mlčet; do Austrálie psaní jde 6 neděl. Toto psaní před 6 nedělemi dané na poštu přináší první zprávu, ale dnes matko jest již rozhodnuto: buď jest zdrav, buď jest mrtev

a — pochován váš dobrý Václav. Teď jen čekejte, co příští listy vám přinesou.«

Slabá byla ta potěcha, ale rozumná.

Za 3 dny listonoš přinesl list z hejtmanství. Byl to list z konsulátu rakouského v Sydney, v němž oznamoval konsulát matce Václavové, že leží syn její nemocen tyfem v nemocnici. Ku potěše matky stála v listu slova: »Mohu vás ubezpečiti, že váš syn jest velmi pečlivě hlídán a ošetřován od milosrdných sester, které vedou správu nemocnice, a že se mu ničeho nedostává, co byste mu ve své lásce přála.« Stará Budilka propukla v pláč usedavý. Po chvíli děkovala sestřím vzdáleným a rozmlouvala s nimi jako by byly přítomny. »Teď můj dobrý syn na tisíc mil vzdálen, snad umírá aneb snad již umřel, ošetřujte jej — dobré cesty — nemám pro vás nic než modlitbu.«

Za týden přišel úřední dopis druhý, v němž konsul oznamoval matce, že syn její zemřel. »Váš syn Václav zemřel smrtí velice zbožnou, zaopatřen svatými svátostmi jako dobrý katolík a vypustil ducha v rukou milosrdné sestry, která mu posluhovala.« Tak přispis úřední

»Kéž mohu aspoň políbit ruce té sestry, která mému Václavu oči zatlačila. Jak jest to krásné povolání tak činiti milosrdenství bez ohledu na zemi a národnost.«

Za několik dní po přispisu konsulově přišel dopis přímo na starou Budilovou psaný řečí ne-

známou. Jen známky na listě dokazovaly, že jest zaslán z Austrálie.

Obsah zněl, jak jej farář sousední ztlumočil:

Ctěná paní.

Pochválen buď Ježíš Kristus! — Jste již zajiště zpravena od konsulátu rakouského, že Váš syn Václav zemřel v naší nemocnici tyfem. Jsem přesvědčena, že Vás bolí tato rána velice. Víím, že každá zpráva o úmrtí dítěte matku zajímá a proto — ač mnoho zaneprázdněna — plním vůli Vašeho syna a posílám Vám zprávu o jeho smrti, která ho z úradku Božího v mých rukou zastihla.

Ležel v naší nemocnici 9 dnů. Když jsem viděla, že jest nebezpečně nemocen, upozornila jsem ho, aby přijal Tělo Páně. Hned byl ochoten. Vyzpovídal se zbožně knězi, který vlašsky uměl a pak vzal si růženec, který jste mu prý dala, když na vojnu šel, a zbožně se modlil. Dala jsem mu vedle lože na stolek sochu jeho krajana sv. Jana Nepomuckého a těšila jsem jej jak mi Pán Bůh dával do srdce. Vzpomínal často na Vás a chtěl Vám psáti, ale už nemohl. Děkoval Vám za Vaše vycbování a litoval, že nemůže Vám více pomáhati. Dala jsem mu do ruky čerstvé fialky z naší zahrady, aby se jimi těšil. Ráno, když se mu přitížilo, dal mi fialky zpět a prosil mne, abych Vám psala řeč, jakou umím psáti a sdělila Vám, že byl dobře opatřen, že mu v obsluze nic nescházelo a abych Vám poslala na památku

fialky, které držel před svou smrtí v ruce. Posílám je v papírku zabalené jako vzpomínku na jeho den úmrtí a jako jeho odkaz Vám na památku. Potěšte se důvěrou v Boha a poručte duši Jeho Milosrdenství Božímu a pomodlete se za mne jedno zbožné »zdrávas« jako já jsem se zaň pomodlila růženec a dala mu do rakve obrázek sv. jeho patrona s Vaším růžencem a čerstvé fialky kolem hlavy jeho. S Bohem milá paní ne zde ale na věčnosti.

Vaše v Kristu Ježíši služebnice nemocných

sestra Maria Anastasia.

V Sydneyi v den Památky Utrpení Páně 1897.

Kolik bylo vět ve psaní, tolik bylo vzlykotu a vzdychání. Psaní smáčeno slzami putovalo z ruky do ruky. Také do hostince došla o něm zpráva. Starý pensista nemohl upříti, že jsou ty sestry ve světě přece jen dobré a že zasluhují podporu ať jdou činiti dobře kamkoliv. Kdo by se byl nadál, že z našeho kouta bude kdo umírat na austrálském břehu na svých cestách? Zbožnost jest ku všem věcem dobrá.

Fialky austrálské vložila si matka do modliteb jako drahou bolestnou památku.

Toho roku sebraly sestry daleko více v B. než léta minulá. Starý pensista dal poprvé — k vůli fialkám austrálským, které nejsou žádnou smyšlenkou, ale holou skutečností.

Tento příběh jest jeden z tisíců, který se denně různým způsobem odehrává. Církev se svými řády jedná jako milosrdný samaritán. Pohrdači a tupiči jejich jako fariseové a zákonci.

Věrným katolíkům.

Po dvanácte roků s obětí nemalou vydáváme brožury »Slova pravdy«; během toho času přes dva miliony cenných spisů se mezi lidem katolickým rozšířilo a tím zajisté nemálo k probuzení katolického ducha přispělo. Bohužel v posledních letech jeví se patrná ochablost v rozšiřování brožur. Není toho příčina, že by obsah nebyl časový a cenný, tím méně vysoká cena brožur — vždyť brožury prodávají se v ceně výrobní, ale liknavost těch, kteří zapomínají na svou povinnost v těžkých našich dobách. Někteří docela ani za tak laciné brožury nezasílají povinných peněz — snad v bludném domnění, že tisk a pošta jsou zadarmo, anebo že nějaký »strýček« z Ameriky dává zálohy a hradí výdaje.

Vznášíme ke všem uvědomělým katolíkům snažnou prosbu: **Rozšiřujte tento drobný tisk! Nedopusťte, aby „Slova pravdy“ zanikla!**

Dva krejčary měsíčně za brožuru! Kolik peněz marně často na věc zbytečnou vyhážíme! Zvláště letošní ročník probral otázku Husovu tak dopodrobna, že bude i po letech ta která brožura hledána. Pro příští ročník jsou připraveny pěkné brožury obsahu apologetického.

Kéž by tato upřímná slova nevyzněla nadarmo! Kéž by se našlo nadšených — obětavých katolických duší, které pochopivše vážnost doby, dobrý katolický tisk mezi lidem rozšiřují a s tiskem i uvědomělost katolickou!

Nuže ruce k dílu!

Redakce a vydavatelstvo.

